

Carol I

amintirea unei mari domnii

2006 – Anul Carol I

Cercetare bibliografică

75 texte

208 referințe cronologice

67 citate

24 casete de personalități

195 ilustrații

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“ din București

*C A R O L I,
AMINTIREA UNEI MARI DOMNII*

București, 2006

Redactori: Anca Podgoreanu și Geta Costache

Colaboratori: Daniela Dumitrescu, Șerban Șubă, Laura Regneală, Daniela Stoica, Carmen Goață, Lili Stoicescu, Anca Laura Gănescu

Culegere text: Suzana Stelea

Tehnoredactare: Geta Costache

Scanări : Sorina Nedelcu și Beatrice Georgescu

Prelucrare imagini : Daniel Ciobanu

Coperta: Leonard Vizireanu

Coperta 1: Carol I, portret de Otilia Michail, 1913, colecțiile Casei Regale

Coperta 4: Fundația Universitară Carol I, 1939

ISBN 973-95464-9-8

CUPRINS

- X Un mare suveran al românilor
prof. univ. dr. Mircea Regneală
- XII Argument
- 1 ***PORTRET ÎN MOZAIC***
- 3 Portretul regelui Carol
I.G. Duca
- 8 Schiță de portret
Sorin Liviu Damean
- 9 Discursuri parlamentare
Titu Maiorescu
- 10 Din viața regelui Carol
C. D. Severeanu
- 11 Regele Carol și politica externă
C. Rădulescu-Motru
- 13 Cincizeci de figuri contemporane
Petre Locusteanu
- 14 Regele Carol I și politica externă
Alexandru Em. Lahovary
- 15 Regele Carol I față în față cu sine însuși
Sorin Cristescu
- 19 ***RECONSTRUCȚIA UNUI DESTIN:
CAROL I ȘI FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ***
- 28 Declarația solemnă a lui Carol I de depunere a
jurământului în fața Adunării Constituante, 10/22 mai
1866
- 33 Urcarea în scaun a Principelui Carol de Hohenzollern
P. P. Panaitescu
- 37 Decret pentru înființarea Școlii Normale din București,
20 octombrie 1867

- 38 Regele Carol și educația poporului român
G. Aslan
- 41 Bucureștiul în veacul al XIX-lea
Ulysse de Marsillac
- 45 Un artist italian la curtea domnitorului Carol
Giuseppe Sabbarese
- 52 Profil sever. Note marginale pe o carte veche de memorii
Cezar Petrescu
- 64 Serbările Încoronării
Mihai Cezar Săvulescu
- 66 București în 1906
Frédéric Damé
- 67 Bucureștiul, Regele și Europa
Bogdan Andrei Fezi
- 78 Un suedez despre Carol I, Regina Elisabeta, Kogălniceanu , Carp și Maiorescu
- 82 Teatrul românesc între 1866 și 1914
Camil Petrescu
- 87 1866-1914
Vladimir Streinu
- 93 /Scrisoarea regelui Carol I de întemeiere a Fundației Universitare Carol I, 3/15 mai 1891/
- 94 Epistolă către M.S. Regele Carol I
Eulogie Georgieff
- 96 M.S. Regele Carol și școala română
Gheorghe Adamescu
- 97 Carol I și învățământul românesc :implicarea și influența unui rege constituțional
Daniela Dumitrescu
- 103 Legea nr. 2264 pentru recunoașterea „Fundației Universitare Carol I” ca instituție de stat, 9 iulie 1891
- 106 Regulament pentru administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I”, 3 februarie 1895
- 110 Un început de carieră sub regele Carol
C. Rădulescu-Motru

- 115 Cuvântarea regelui la inaugurarea „ Fundațiunii
Universitare Carol I“, 14/26 martie 1895
- 116 Jurnal (1893-1908)
Teohari Antonescu
- 119 Fundația Universitară Carol I
Mircea Regneală
- 124 Regulament pentru administrarea Fondațiunii
Universitare Carol I, 5 octombrie 1898
- 133 În preajma Dinastiei
Al. Tzigara-Samurcaș
- 139 Aniversarea Fondațiunii Carol –*Universul*, 11 mai 1905
- 142 Inaugurarea Expoziției Naționale – *Universul*, 8 iunie
1906
- 146 Expoziția Națională – *Universul*, 10 iunie 1906
- 147 Suveranii la Expoziție – *Universul*, 11 iunie 1906
- 148 De la Expoziție – *Universul*, 17 iunie 1906
- 150 Carol I și Muzeul de la Șosea
Petre Popovăț
- 154 Festivitatea de la Fondațiunea Universitară Carol I –
Adevărul, 11 mai 1908
- 156 Regele și poporul român
C. Dimitrescu-Iași
- 161 /Discurs la Adunarea anuală a Fondației Universitare
Carol I, 9 mai 1910/
C. Dimitrescu-Iași
- 164 De la Fondațiunea Universitară Carol I – *Universul*,
11 mai 1910
- 165 /Discurs la Adunarea anuală a Fondației Universitare
Carol I, 9 mai 1910/
Spiru Haret
- 175 /Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare a
Fondației Universitare Carol I, 10 mai 1912/
I. Bogdan
- 176 /Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare a
Fondației Universitare Carol I, 10 mai 1912/
C.C.Arion

- 177 Regele Carol I la Academie în mărturii fotografice
Emanuel Bădescu
- 182 Aniversarea Fundației Carol – *Universul*, 11 mai 1913
- 186 Raporturile unui ministru tânăr cu Regele Carol I
I.G.Duca
- 191 Regulamentul instituției de stat Fundațiunea
Universitară Carol I, 13 martie 1914
- 199 /Discursul regelui cu prilejul inaugurării noului local al
Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914/
- 200 /Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației
Universitare Carol I, 9 mai 1914/
I. G. Duca
- 201 /Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației
Universitare Carol I, 9 mai 1914/
Al. Slăvescu
- 203 Fundația Universitară Carol I
Const. Paul
- 204 Inaugurarea Fundației Carol I
Simion Mehedinți
- 206 Fundațiunea universitară Carol I
Traian Lalescu
- 207 Palatul Fundației Carol I care se inaugurează azi cu
mare solemnitate în prezența Suveranilor – *Universul*,
10 mai 1914
- 209 Ultima medalie a regelui Carol I
Al. Tzigara-Samurcaș
- 211 Fundația Carol
Marie C. Bogdan
- 217 /Testamentul Regelui Carol I datat 14/26 feb. 1899 și
Codicilul din 14/27 dec. 1911/
- 223 Pe lespedeă cea nouă de la Curtea de Argeș
Gala Galaction
- 226 Carol I. O caracterizare. Conferință ținută la Fundația
Carol , 1932
Nicolae Iorga
- 236 Centenarul nașterii regelui Carol I
C. Rădulescu-Motru

- 242 Statuia Regelui Carol I
Petru Comarnescu
- 244 Monumentele lui Mestrovici în capitală
V. Beneș
- 248 O carte de centenar. /*Din viața Regelui Carol I*/
Emanoil Bucuța
- 251 O carte de retipărit grabnic: *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contimporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*
Tudor Berza
- 254 Despre regele Carol I
Nicolae Iorga
- 257 Palatul Fundației Universitare Carol I
Al. Tzigara-Samurcaș
- 261 Un model cultural: Fundația Universitară Carol I
Anca Podgoreanu
- 273 **CONFERINȚELE FUNDAȚIEI**
- 275 /„Secolul lui Carol I“/
Neagu Djuvara
- 276 /Vocația de ctitor a regelui Carol I/
Zoe Petre
- 278 Contribuția lui Carol I la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale
Jozsef Kötö
- 281 Actualitatea moștenirii urbanistice a Regelui Carol I
Alexandru Beldiman
- 282 De ce îl admir pe Carol I
Ioana Pârvulescu
- 285 **Bibliografie**

Un mare suveran al românilor

De curând s-a încheiat la televiziunea națională un ciclu de emisiuni a căror finalitate a fost desemnarea celui mai mare român al tuturor timpurilor.

Deși, în fond, aceste emisiuni nu erau decât un joc, ele au strânit numeroase dezbateri și chiar polemici încingând spiritele.

Susținătorii diferitelor personalități – jurnaliști, istorici, oameni de cultură –, cu argumente mai mult sau mai puțin convingătoare, au încercat să obțină, fiecare pentru candidatul său, votul telespectatorilor.

În final, cele mai multe voturi au fost obținute de Ștefan cel Mare, fiind desemnat de români drept personalitatea cea mai importantă a națiunii. Firește, legenda transmisă din generație în generație despre faptele de vitejie ale marelui domn, apărător al creștinătății, ctitor al atâtor mănăstiri și lăcașuri de cult a fost cea care a determinat pe români să-l voteze.

Pe locul secund s-a aflat Carol I. Această poziție i-a întristat pe mulți care l-au considerat pe marele rege nedreptățit. Dacă privim însă cu obiectivitate lucrurile, n-ar trebui să fim supărați deloc, dimpotrivă...

După o jumătate de secol de regim comunist, care a inoculat cu obstinație în mintea oamenilor, îndeosebi a celor tineri, ideea că monarhii noștri au fost cei mai mari dușmani ai românilor, exponenții exploataților etc, așezarea regelui Carol I pe poziția a doua, înaintea lui Mihai Viteazul, de exemplu, spre a rămâne în același domeniu, înseamnă foarte mult.

Înseamnă că oamenii n-au fost atât de îndoctrinați încât să creadă tot ce li s-a spus și mai înseamnă că generația care a ajuns la maturitate după 1990 a început să-și dea seama de rolul pozitiv pe care l-a avut monarhia în istoria noastră.

Evoluția pe care a cunoscut-o România în perioada domniei lui Carol I, progresele înregistrate în toate sectoarele vieții economice, politice și culturale sunt fără precedent.

Într-un cuvânt, Carol I a făcut din România – un ținut balcanic înapoiat – o țară modernă, cu constituție și instituții europene, cu libertăți democratice și partide politice de nivel occidental.

Putem spune fără să greșim că regele Carol I este creatorul României moderne, omul providențial care ne-a scos de la turci și ne-a arătat calea Occidentului.

Carol I de România a rămas în conștiința contemporanilor – ca un om de o verticalitate uluitoare – cu o etică și o morală exemplare, pe care a încercat să le impună și altora. A dus o viață de ascet. Singura sa preocupare a fost prosperitatea României. Ar fi cineva nedrept să-i reproșeze ceva regelui privind loialitatea sa față de statul în fruntea căruia a fost chemat să domnească.

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București, continuatoarea Fundației cu același nume, dintre toate instituțiile românești care poartă emblema lui Carol I, îi datorează, fără îndoială cel mai mult.

Trebuie reamintit mereu că Fundația Carol I a fost realizată din venitul personal al regelui și destinată tinerimii studioase. Partea principală a Fundației a fost reprezentată de bibliotecă. În 1895, când a fost inaugurată, era una din cele mai frumoase biblioteci din Europa. Avea încălzire centrală – o noutate pentru acea vreme la noi – și confortabile spații de lectură.

Mobilierul a fost realizat de cele mai renumite firme austriece și germane. Rafturile pentru cărți aveau polițe mobile și, fără îndoială, ar fi putut fi folosite încă multă vreme dacă nu ar fi fost distruse de incendiul devastator din decembrie 1989.

Biblioteca Fundației era organizată pe baze moderne. Este prima bibliotecă românească, care, încă din 1913, își orânduiește publicațiile pe baza principiilor Clasificării Zecimale Universale. Achiziționează cărți și reviste de prestigiu în limbi de largă circulație și dă acces la lectură tuturor categoriilor intelectuale interesate de lectură.

După inaugurarea aulei în 1914, aici, timp de trei decenii, vor avea loc reuniunile culturale cele mai importante ale Bucureștiului. Conferințele Fundației au rămas celebre. În aula Fundației au conferențiat aproape toate personalitățile marcante ale perioadei interbelice.

Anul 2006 marchează două momente importante legate de domnia lui Carol I: 140 de ani de la venirea sa ca domnitor al României și 125 de ani de la proclamarea sa ca rege al României.

Volumul de față, realizat de colectivul Serviciului de Cercetare. Metodologie al BCU, încearcă să ofere o imagine cât mai completă asupra personalității regelui Carol I, așa cum acesta apare în conștiința românilor de ieri și de azi, un modest omagiu adus aceluia care a creat Biblioteca Fundației, ai cărei urmași suntem.

Sunt aici grupate 65 de articole de studii vechi și noi ale multor personalități care au scris despre domnia lui Carol I.

Prin parcurgerea lor, cititorul român și, mai ales, tânărul cititor își va putea face o imagine cât mai apropiată de ceea ce a fost în realitate Carol I și epoca sa.

În încheiere, aș dori să aduc mulțumiri colegilor mei din Serviciul de Cercetare. Metodologie care, sub coordonarea doamnei Anca Podgoreanu, au dus la bun sfârșit, într-un termen scurt, o lucrare de o asemenea întindere.

Prof. univ. dr. Mircea Regneală
Director general al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”

Argument

După 1990, Biblioteca Centrală Universitară din București a organizat mai multe expoziții de cărți, documente, fotografii despre epoca de început și de dezvoltare a Fundației Universitare Carol I (astăzi Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”) și despre rolul extraordinar al regelui Carol I în modernizarea României.

Organizatorii acestor expoziții au avut prilejul să savureze poveștile, mărturiile, relatările mai mult sau mai puțin obiective ale unor autori consacrați sau căzuți în uitare, să vadă un număr impresionant de fotografii, cărți poștale, reproduceri din ziare și reviste. Treptat s-a cristalizat ideea realizării unei cărți dedicate lui Carol I și cititoriei sale de suflet.

Anul jubiliar Carol I a grăbit punerea în aplicare a proiectului care avea ca axă centrală reconstrucția – cu ajutorul unui corpus de texte – a destinului primului rege al României, suprapus pe o perioadă de 23 de ani cu destinul mării sale construcții arhitectonice.

Fără a fi avut la început intenția realizării unei lecturi în trepte, redactorii au reușit în final să aglutineze în țesătura cărții mai multe registre de lectură. În primul rând lucrarea este o cronică obiectivă a desfășurării domniei lui Carol, apoi este o istorie condensată a personalităților din epocă – de un prestigiu greu de egalat în epocile următoare – și, în sfârșit, partea cea mai densă a cărții este formată din texte sau fragmente de texte selectate în funcție de atitudinea autorului, de culoarea evocării sau a stilului, uneori exaltat, alteori ironic sau sec, implicat sau imparțial. Mari nume ale culturii române, dar și personalități politice au descris istoria pe care au trăit-o, dând textului o vibrație și o vitalitate excepționale. Putem aminti pe Carol însuși, pe Titu Maiorescu, Petre Carp, N. Iorga, C. Rădulescu-Motru, Al. Tzigara-Samurcaș, I.G. Duca și mulți alții.

Un contrapunct la aceste texte a fost realizat prin alegerea unor fragmente publicate în ultimii ani de istorici, în primul rând, dar și a unor texte inedite, special concepute pentru această carte și care aparțin unor profesori, arhitecți, bibliotecari, muzeografi etc. Ei citesc epoca din perspectiva prezentului, chiar a anului jubiliar 2006, oferind imaginea în oglindă, uneori într-un desen neașteptat, a unei epoci considerate, în general, definitiv încheiată.

Din loc în loc, curgerea acestei noi cronici a fost întreruptă de introducerea unor legi sau regulamente care fixează, ca niște piloni, o realitate extrem de precisă.

Au fost introduse și articole din ziare sau reviste, pentru efectul imediat, la cald, al evenimentului descris.

Peste toate s-a instalat o imagine a Bucureștiului de sfârșit de secol XIX și început de secol XX focalizată pe un loc plin de istorie și de artă – este vorba despre Calea Victoriei –care a concentrat frământările și sărbătorile timpului.

Toate evenimentele se petrec între 1866 –anul venirii pe tron a lui Carol – și 1914 – anul morții sale, cu reverberații spre acele date și acei ani care au păstrat trează amintirea regelui și a Fundației sale și care constituie bornele unui destin exemplar.

Câteva explicații sunt necesare pentru facilitarea lecturii.

În primul capitol – *Portret în mozaic* – nu există o ordonare alfabetică sau cronologică a textelor, ci o dispunere complementară a lor. Un text mai „vechi“ este asociat cu un text mai „nou“ pentru realizarea în cercuri concentrice a unui portret care iese dintr-un cadru prestabilit și se propagă spre prezent.

Chiar din primul capitol se conturează mecanismul de receptare a textelor. După titlu, urmează autorul și anul scrierii textului. În paranteza rotundă, situată imediat după an, prima cifră reprezintă poziția lucrării în bibliografia finală, urmată de volumul și paginația la care se află textul selectat.

Când după autor nu se specifică anul (e cazul lui I.G. Duca cu *Amintiri politice* sau al lui Al. Tzigara-Samurcaș cu *Memorii*) înseamnă că editarea textelor s-a produs mult mai târziu față de data scrierii și anul apare specificat doar în bibliografia finală.

Textele independente au fost prezentate fără ghilimele, iar lipsurile din text au fost semnalate prin /.../.

Toate citatele, inclusiv cele din interiorul textelor independente, au fost scrise cu litere cursive.

În al doilea capitol – *Reconstrucția unui destin*– există o curgere cronologică, între anii care marchează un eveniment fiind inserate texte independente sau citate care îi măresc importanța.

De asemenea sunt folosite citate pentru a caracteriza un personaj sau un moment esențial.

Ultimul capitol – *Conferințele Fundației* – cuprinde, în general, texte inedite aparținând unor invitați speciali care au marcat prin aceste cuvântări momentul deosebit al dezvelirii plăcii comemorative privind schimbarea denumirii bibliotecii și al reluării Conferințelor Fundației după 50 de ani.

Bibliografia finală este formată din totalitatea textelor folosite în lucrare, precum și din alte titluri citate în materialele inedite. În bibliografie este menționată paginația completă a cărților sau articolelor din reviste.

În redactarea lucrării s-a respectat descrierea bibliografică stabilită prin Standardul Român *ISO 690 – Referințe bibliografice. Conținut, formă, structură*.

Ilustrația a urmărit să întregească evocările și să formeze cu textele un tot organic. Aceasta a fost selectată din cărți, publicații periodice, din colecția de fotografii și gravuri a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I“ sau, în puține cazuri, din colecțiile Bibliotecii Academiei Române.

Pentru fluentă urmărirea textului s-au folosit abrevieri puține. Menționăm prescurtări pentru coordonator (coord.), ediție (ed.), ilustrații (il.), imprimerie (impr.), îngrijită (îngrij.), limba (lb.), parte (part.), prefață (pref.), reproducere (reprod.), s.a. (sine anno), s.l. (sine loco), s.n. (sine nomine), tipografie (tipogr.), volum (vol.).

PORTRET ÎN MOZAIC

Portretul regelui Carol
I. G. Duca (102, Vol.1, p. 90-106)

Înfățișarea sa fizică îmi rămâne întipărită în minte nu sub forma sub care probabil generațiunile viitoare îi vor păstra chipul, adică sub forma Regelui în mare ținută cu pieptul plin de decorații, sau sub forma mai pretențioasă a portretelor în ulei – de altminteri deopotrivă de proaste ce ni le-au lăsat pictorii francezi Lecomte du Noüy, sau Flameng – unde e înfățișat cu toate atributele regalității și în decoruri alegorice. Mie chipul său îmi apare mereu sub forma mai intimă a bătrânului militar fără sabie, cu chipiul alb și cu baston la subțioară, plimbându-se singuratic prin pădurile de la Sinaia. Astfel imaginea lui îmi este și azi vie înaintea ochilor.

Regele Carol era de statură mijlocie, se ținea însă drept și purta capul sus, cu o atitudine de mândrie care îți dădea iluzia că este mult mai înalt decât era în realitate. Maximilian Harden în necrologul său ce i-a consacrat în *Die Zukunft* are dreptate când zice: „Deși mic, voia să pară mare și adesea reușea“. Trăsăturile lui erau de o mare finețe. Mai ales din profil, avea un cap clasic de medalie, parcă fusese predestinat pentru domnie. Din față însă buza lui, care atârna puțin, îi imprima ceva semit figurii, iar ochii săi mici, pătrunzători, bănuitori și întrebători, se mișcau mereu printr-un fel de rotire și dădeau întregii fizionomii un aspect inconfortabil.

Pe patul de moarte, i s-a luat masca – trebuie să existe undeva – aparența semită a figurii sale este izbitoare.

Vorbea scandat, cu o greutate vădită de elocuțiune, cu accent străin în franțuzește, un amestec de accent german și englez – în românește cu un accent atât de pronunțat, încât adesea nici nu-l puteai pricepe și totuși știa foarte bine și limba franceză și cea română. În nemțește, dificultatea de elocuțiune dispărea cu totul; îmi aduc aminte că l-am auzit la un banchet rostind un toast în limba germană, și era aproape elocvent.

În gesturile și-n ținuta sa avea manierele unui ofițer prusian. Umbla până la sfârșitul vieții bătând din talpă și asvârlind picioarele cu o mișcare ce ar fi putut să pară tabetică, dacă n-ar fi fost la el o vădită reminiscență a Parade-Marsch-ului cu care se obișnuise încă din tinerețe prin regimentele de gardă de la Berlin și de la Potsdam.

Era de o mare afabilitate, rareori cineva se despărțea de dânsul fără să fi fost sedus de farmecul primirii, de conversația lui și de aerul de nobleță ce se desprindea din toată ființa lui. Și totuși, niciodată nu ar fi putut surprinde la el vreun gest sau vreo pornire de familiaritate. Ținea pe toată lumea la distanță și niciodată, pentru nimic, nu s-ar fi coborât de pe înălțimile pe care soarta îl așezase. Nu saluta decât cu un deget. Când își dădea două degete sau mâna întregă, era o excepție întotdeauna voită și cu un anume înțeles. De altminteri acest deget (arătătorul de la mâna dreaptă) juca un rol însemnat în exprimarea întregii sale personalități. Cu acest deget, și numai cu el, accentua frazele sau își completa gândirea, încolo avea o sobrietate absolută de gesturi. Cu acest deget mulțimea aclamațiilor populare, pe el îl întindea celor ce se apropiau, numai el se înălța până la chipiu când trupele defilau și steagurile i se înclinau în față. Iar când stătea liniștit, acest deget încovoia rămâna atârnat de nasturele tunicii sale, neconfundat nici în această atitudine de rezervă, cu restul mânei inexistente. Tunicile lui erau toate – afară de cele de mare ținută – învechite și roase, un obicei în familia Hohenzollern care data de pe vremea lui Frideric cel Mare, pentru cei care, cel puțin, iubeau să-l imite – dar trebuie să recunosc că era în toată persoana lui atâta măreție înăscută, atâta rasă, încât aceste amănunte de toaletă nu știrbeau nimic din incontestabila majestate a înfățișării sale fizice./.../

Carol de Hohenzollern Sigmaringen era însă departe de a fi un om lipsit de inteligență. Era desigur înzestrat cu facultăți intelectuale superioare celor ce-l judecau cu atâta ușurință și cu atâta superficialitate. Fără a avea o inteligență excepțională, Regele Carol a fost, fără îndoială, un om dăruit cu o frumoasă inteligență. Memoria lui era excepțională, își reamintea până la sfârșitul zilelor lui cu o precizie uimitoare cele mai mici și mai neînsemnate amănunte. Dacă memoria este și rezultatul unei gimnastici intelectuale, el făcea tot ce îi sta în putință ca s-o exercite și ca s-o întreție cât mai vie. Nota în fiecare zi tot ceea ce făcea, ceea ce auzea și ceea ce cugeta și își consulta mereu notele care să-și împrăspeteze cu ele memoria.

Nu se poate spune că primise o instrucție deosebită. Destinat să-și consacre viața carierei ostășești, avea o bună cultură militară. Dar, chemat la 27 de ani a guverna o țară, înțelesese nevoia de a se iniția în toate problemele vieții moderne și, prin citiri numeroase și metodice, i-a fost ușor, pe temelia de educație clasică ce primise în copilărie, să-și însușească o serioasă cultură generală. Într-o țară în care oamenii nu citesc sau încetează prea de timpuriu să citească, Regele Carol a citit cu stăruință și cu pasiune până în ziua cea din urmă. Istoria îndeosebi îl pasiona. Îi plăcea să susție că istoria se repetă și că, cine vrea să conducă popoarele, e dator să citească mereu faptele trecutului./.../

Și totuși, această inteligență fără de strălucire artistică, nu era lipsită nici de subtilitate, nici de finețe. El avea multă iscusință de spirit și multă dibăcie naturală. Crescut la școala Jesuiților, în contact o viață întregă cu oameni formați la școala politică ale cărei tradiții purced de pe malurile Bosforului și din labirintele meșteșugirilor orientale, Regele Carol ajunsese până la

sfârșitul domniei sale să fie un maestru neîntrecut al tehnicii politice. Chiar în tinerețe, fineța naturală a spiritului său i-a permis, în mijlocul unor împrejurări grele și a unor oameni cu însușiri neobișnuite, să evolueze în așa chip, încât să știe să se strecoare printre primejdii și să impună tuturor dominația lui. Și să fim dreپți, nu a fost ușor. Să ne amintim unele din aceste împrejurări, să ne reamintim mai cu seamă numele câtorva din oamenii cu care s-a măsurat și a luptat și va trebui să aducem subtilității de spirit a Regelui Carol un omagiu de netăgăduită admirație.

Iscușința lui nu era de esență germană, avea într-însa ceva latin. Am bănuț întotdeauna că această trăsătură a caracterului său trebuie atribuită originii sale franceze căci, lucru ciudat, acest principe atât de german ca sentimente, atât de ostil francezilor și latinității în genere, avea totuși foarte mult sânge francez în vinele lui. Bunica lui după tată, ca și bunica lui după mamă erau amândouă franceze. Prima era o Murat din viță proletară, a doua era Stefania de Beauharnais, fiica adoptivă a lui Napoleon I și a Împărătesei Josefina și, chiar dacă sufletul lui era german, în inteligența lui era multă latinitate.

De altfel, calitățile de dibăcie ale inteligenței lui erau completate printr-un real talent de a cunoaște oamenii. Cu un dar minunat, el pătrundea tainele sufletului omenesc și se pricepea să descopere slăbiciunile, ca și virtuțile fiecărui om. O neprețuită calitate pentru un conducător de oameni. A cunoscut admirabil personalul politic al vremii sale, a știut exact ce poate da și ce nu poate da fiecare și, a știut și mai bine cum să profite de meritele unora sau de scăderile celorlalți. /.../

De altminteri, în genere vorbind, Regele Carol era o adevărată personalitate, dacă n-ar fi fost decât prin voința și puterea lui de stăruință. Cu o răbdare neobișnuită știa să urmărească ani de-a rândul gândurile sale, la toate voințele într-adevăr stăruitoare nu-și manifesta niciodată pe față intențiile. Când furtuna sufla peste capul său, știa să-l aplece, ca să-l ridice însă mai semeț de îndată ce cerul se însenina iarăși. Un om care are aceste daruri, nu este orișicine, sau nu e o personalitate obișnuită. Dacă adăugăm la aceasta o mare mândrie, un simț al datoriei cum rar se întâlnește și o nobilă concepție, nobilă în cel mai înalt înțeles al cuvântului, a ceea ce datorează acestui Stat și acestui popor, vom avea sinteza însușirilor caracteristice ale Regelui Carol.

Da, Carol de Hohenzollern Sigmaringen era mândru, purta capul sus, atât fizic ca și moral. Multe răbda, multe îndura, dar, cu o condiție, să nu te atingi de mândria lui. Dacă îl răneai în mândria lui, nu mai puteai face nimic cu el. Aceasta între altele n-a înțeles-o niciodată Carp și de aceea acești doi oameni nu s-au putut împăca o viață întreagă. Alți oameni politici au dus cu el lupte violente, l-au silit să capituleze în fața voinței lor. I-a suportat și i-a iertat. De ce? Fiindcă ei pricepuseră că nu trebuie să-i jignească în zadar mândria și plecând de la acest principiu, în raporturile cu el au respectat întotdeauna formele, uneori chiar cu o notă de exagerațiune, i-au arătat toată deferența ce se cuvine șefului Statului. Carp, dimpotrivă, parcă își făcea

o plăcere de a-l trata de sus, de a-și lua aere de superioritate față de el, de a nu păstra distanțele dintre Rege și supusul său. Aceasta era peste puterile răbdării lui Carol I.

Într-adevăr, în materie de mândrie el nu cunoaștea tranzațiile. Pe la 1895 raporturile lui personale cu Împăratul Wilhelm se stricaseră. Au trecut de atunci și până la moartea lui 20 de ani și, în tot acest răstimp Germania n-a avut prieten mai devotat, apărător mai aprig al cauzei și al intereselor ei. În tot acest răstimp, nu numai că legăturile dintre Germania și România nu s-au resimțit de aceste neînțelegeri personale, dar au fost mai strânse și mai intime ca oricând, și totuși Carol I a rămas certat cu Împăratul Germaniei, cu șeful familiei sale, fiindcă o apropiere cerea ca el să facă primul pas și fiindcă niciodată mândria lui nu l-a lăsat să-l facă. Cât l-a costat el singur știe, dar mândria lui a rămas nepătată.

Simțământul datoriei era poate singurul simțământ mai puternic la el, mai puternic chiar și decât mândria. Se poate spune că toată viața lui Carol I n-a fost stăpânită decât de acest sentiment, întru aceasta aparținea cu adevărat generației care a făcut unitatea Germaniei. Toți oamenii acelei epoci au fost dominați de preocuparea îndeplinirii datoriei și într-însa trebuia căutat secretul virtuților din care a izvorât puternica Germanie de la sfârșitul veacului al XIX-lea.

Nu am vrea să spunem că Regele Carol nu a iubit România, dar netăgăduit că această iubire era mai mult zămislită din simțul datoriiilor pe care le avea către Statul ce îi încredințase conducerea destinului său, decât dintr-o pornire caldă a inimii pentru acest popor sau dintr-o afinitate sufletească pentru noi. În noi, Carol I iubea mai mult datoriile ce și le impusesse, decât însușirile și viitorul nostru. Dar să o recunoaștem, dacă și-a închinat viața întregă binelui și propășirii statului român, dacă a vegheat zi și nopate asupra marilor interese pe care era chemat să le apere, dacă n-a lipsit un ceas, dacă n-a lipsit o clipă de la datoriile sale, dacă împlinirea acestora era singura lui grijă și singura lui distracție, este fiindcă el ridicase îndeplinirea datoriei la înălțimea unei concepții de viață. Dacă nu ar fi fost și creștin, ar fi fost singura lui filozofie.

Pentru el, tronul României nu era nicio plăcere, nicio cinste. Era o sarcină care i se încredințase, pe care se legase cu jurământ înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor de a o îndeplini cu sfințenie. Să nesocotească una din îndatoririle ce Coroana i le încredințase, i-ar fi părut tot atât de criminal ca dezertarea soldatului de pe front. O secundă de neglijență sau chiar de distracție, i s-ar fi părut o vină pe care conștiința lui nu i-ar fi iertat-o niciodată. Și trebuie să recunoaștem că în acest spirit, de o adevărată și frumoasă nobleță sufletească, și-a îndeplinit rolul de Suveran. Se pot desigur găsi în domnia lui greșeli, se pot descoperi lipsuri și slăbiciuni, dar nu se poate tăgădui, fără a comite o vădită nedreptate, că aproape o jumătate de veac numai aceste nobile preocupări l-au însuflețit și l-au călăuzit. /.../

Într-o țară care n-avea noțiunea timpului, Regele Carol aducea simțul exactității matematice. Pentru nimic în lume nu ar fi intrat la deschiderea Parlamentului în sala de ședințe la 12 și un minut. Când suna 12, el și intra pe poartă. Într-o țară de aproximație în toate, el a adus conștiinciozitatea impusă până la meticulozitatea germană. Într-o țară de zvâcnituri, de entuziasm violent și de descurajare pripită, sau cel puțin de rapidă plictiseală el a adus o stăruință nezdruincată, liniștită și regulată ca bătăile numeroaselor orologii ce umpleau apartamentele sale. Într-o țară plină de nerăbdare și de neastâmpăr, el a adus răbdarea care știe să pregătească și astâmpărul care știe să-și menție pururea seninătatea.

Într-o țară cu moravuri destul de ușoare în care divorțurile înfloreau și aventurile amoroase stăpâneau viața socială, el ne-a adus pilda unor virtuți domestice de o neobișnuită puritate. Se poate spune că femeile n-au jucat nici un rol în viața lui, câteva au pretins mai târziu că i-ar fi obținut favorurile în tinerețe, dar nu se știe dacă ele nu s-au lăudat. În memoriile lui reamintește cu drag anume serbări pe la Măgurele și lasă să se înțeleagă că frumusețile Bucureștiului îl cam asediau prin saloanele D-nei Oteteleșanu. Dar nu i s-a putut stabili nici o legătură serioasă și, în orice caz, nu s-a cunoscut nici o femeie care a exercitat vreodată vreo influență asupra lui. Privită în genere, viața sa intimă avea ceva monahal.

Pe de altă parte, într-o țară cu mentalitate orientală, el a adus un spirit occidental în vremea tocmai când acea țară se străduia să se avânte în marea vâltoare a civilizațiunii occidentale. Nu este vorba că, pe la sfârșit, atmosfera de bizantinism a țării l-a influențat și pe el, ci că a avut tăria să rămâie întotdeauna occidental și să nu ne împrumute orientalismul decât în unele forme. În rezumat, l-am contaminat prea puțin.

Și în fine, într-o țară care, din cauza vicisitudinilor ei istorice, nu era obișnuită cu planuri dinainte făcute și bine definite, el a venit urmărind un scop precis, a făcut un program și l-a îndeplinit întocmai. Că acest program era mai mult un program personal decât un program național, aceasta este o altă chestiune, dar că a fost un program și că s-a îndeplinit, aceasta nimeni n-o poate nega.

Lui îi datorăm în primul rând prestigiul Regelui, un capital politic acumulat în mare parte prin mândria și vanitatea lui, dar care în ceasurile hotărâtoare ale frământărilor pentru unitatea națională ne-a fost de un ajutor prețios. Lui îi datorăm continuitatea, condiția esențială a oricărei opere constructive.

Era un spirit metodic și extrem de meticulos. Își aranja singur arhiva de scrisori, documente și rapoarte diplomatice de la reprezentanții români în străinătate, cunoscând cu o exactitate matematică locul fiecărui act personal. Se documenta în permanență în cele mai variate domenii, citea presa internă și cea din străinătate, colecționa carte veche și rară, numeroase manuscrise achiziționate din propriile resurse financiare fiind dăruite ulterior Academiei sau Bibliotecii universitare pe care a înființat-o și care-i purta numele. Castelul de la Peleș, construit numai din fondurile furnizate din caseta sa privată, poartă amprenta gustului său artistic. Considerat de contemporani o adevărată bijuterie arhitectonică, castelul regal din Sinaia era adeseori deschis publicului larg./.../

Firește, Carol I nu a întruchipat perfecțiunea, a avut și defecte. Nevoit să se adapteze din mers la realitățile – nu de puține ori descurajante – din noua sa patrie, să se familiarizeze cu mentalitățile atât de diferite față de climatul în care s-a format, a săvârșit și greșeli, abil speculate de oamenii politici ai vremii pentru a dobândi puterea. A știut să nu se coboare până a acorda importanță insultelor nejustificate, iertându-i pe cei care au scris și s-au declarat deschis împotriva lui. Nu de puține ori, calomnii de ieri se metamorfozau în fervenți partizani ai dinastiei în momentul în care ajungeau la putere, primind anumite posturi ministeriale. Acest lucru dovedește faptul că monarhul, în calitate de factor decizional, s-a adaptat la „jocul” și „intrigile bizantine” practicate pe arena vieții politice românești. A dat dovadă însă de o remarcabilă răbdare și stăpânire de sine, reușind adeseori să-i domine pe cei din jurul său și să le descopere slăbiciunile. Toți cei care l-au cunoscut îndeaproape își amintesc gestul său de a saluta cu un singur deget la chipiu sau faptul că obișnuia să-și

întâmpine interlocutorii întinzând numai unul sau două degete, foarte rar mâna întregă. De altfel, în acest din urmă caz, gestul reprezenta un semn de apreciere deosebită. În general, era extrem de rezervat în ce privește exteriorizarea sentimentelor de simpatie față de o persoană sau alta, atitudine pe care și-a impus-o până la sfârșitul vieții.

Discursuri parlamentare
Titu Maiorescu (204, Vol.2, p. 81-82)

Principele Carol, de-abia hotărât să-și continue Domnia în urma celor întâmplate la 10 martie 1871, se văzuse, după 5 ani de minister conservator, din nou amenințat prin conspirația de la Mazar-Pașa. Cu o rară prudență politică, în prevederea izbucnirii crizei orientale, Domnitorul își formează ministerul de la iulie 1876 din chiar mijlocul conspiratorilor și încredințează lui Ioan Brătianu și lui C.A. Rosetti conducerea țării. Dar prudența politică e o însușire personală (și însușirile personale sunt o condiție neapărată pentru prima întemeiere a unei Dinastii), care nu bate la ochi, care nu poate fi apreciată în valoarea ei decât după o vreme mai îndelungată și numai de un număr restrâns de oameni. Și tenacitatea Principelui în urmărirea țelului, răbdarea și indulgența sa, înălțarea peste orice simțământ de răzbunare, neobosita regularitate în îndeplinirea zilnicelor datorii, lipsa de orice intrigi, de orice camarilă, de orice amestec în relațiile private, exemplara viață casnică —toate aceste semne de caracter, în așa contrast cu unele Domnii precedente, erau prea intime prin natura lor pentru a produce un efect imediat în publicul cel mare. Pe de altă parte curentul economic al țării nu avusese încă timp și mijloace să se deștepte; rețeaua căilor ferate era de-abia terminată în linia principală. Iar armata, deși foarte mult sporită și îmbunătățită în organizarea și înzestrarea ei, sta tot apăsată sub greutatea nopții de la 11 februarie 1866. Nimic nu se întâmplase ca să-i regenereze spiritul din fundament.

Raportul între Domn și Țar nu era dar încheiat. Lipsea ceva, ceva hotărâtor, ceva care să poată contopi cugetul poporului cu Dinastia ce și-o alesese de formă.

Atunci intervine războiul, și deodată starea lucrurilor se schimbă. Ostași din toate unghiurile țării, adunați sub conducerea Domnitorului, se întâlnesc cu el de la om la om. El le stă înaintea ochilor ca o pildă vie la grelele nevoi. Împreună cu ei suferă și el și se îmbărbătează și el. Sub acoperișul de paie al colibeii de la Poradim, pe ploaie și pe ger în câmpul liber, când mai bine când mai rău hrănit, mergând ziua și noaptea în mijlocul lor, expunându-se la gloanțele dușmanului, căutând de răniți, dar și poruncind unei armate rusești și stând alături de pravoslavnicul Împărat, deopotrivă cu el: pe acest Domnitor românul din popor îl simte pentru întâiași dată ca domnitorul său,

la El se uită, de El este mândru, în El a prins încredere. Și când se întorc de la război, soldați și ofițeri, cu fala biruinței smulse după atâtea jertfe, statul român are o armată și un popor, care a început să-și simtă misiunea, să se priceapă ca un întreg și să-și împământenească pe Domnitorul până atunci străin, iar de acum înainte întrupat cu aspirarea națională ca o nădejde și o cheazășie a viitorului.

Din viața regelui Carol

C.D. Severeanu, 1930 (298, p. 198-202)

Când a sosit Carol, la 1866, era încă tânăr, la 27 ani, dar avea destulă minte ca să știe cum să-și cumpănească viața într-o țară, unde aproape totul era dezorganizat. El a arătat de la început, calități cu totul deosebite și de care noi și ai noștri eram cam lipsiți.

Carol era sobru, serios, nu vorbea decât absolut ce trebuia, avea putere de muncă, stăruință și persistență în opiniile sale, moral până la exces, scrupulos pentru tot ce-l înconjura, își impunea sie-și să dovedească și altora cum trebuie să-și îndeplinească obligațiile, nu avea cunoștințe vaste, dar pe acelea pe care le posedea, le aplica cu sfințenie; într-un cuvânt, avea darurile germanului de altădată.

Era de mirare cum își impunea sie-și tăria rezistenței la oboseală. Carol, când avea să vorbească cu cineva, niciodată nu ședea pe scaun; toate audiențele, și mi s-a spus, chiar

în Consiliul de Miniștri, sta în picioare. În biserică, tot timpul serviciului, de când se așeza în strană și până la terminare nu mișca nici măcar un deget și cred că nimenea n-ar putea spune că slujba nu este destul de lungă în biserică. Aceasta, pe mine m-a surprins; eu ca și mulți ca mine, schimbăm picioarele ca găștele. Odată l-am întrebat cum de are atâta putere de răbdare ca să stea nemișcat; țepăn, ore întregi și Regele mi-a răspuns că de mic copil a făcut așa, și afară de asta, acest obicei era obligator în școlile germane; apoi, a început să zâmbească:

- „Dacă aș ridica eu picioarele, ce exemplu aș da altora, eu știu să-mi impun voința“ ./.../

Carol era de o exactitate proverbială și se minuna de mentalitatea noastră, că nu suntem exacti, și încă, el nu cunoștea decât o părțică, căci desigur față de el trebuia să fim exacti, dar dacă ne-ar fi văzut în afacerile dintre noi, ce-ar fi zis atunci?

Carol îmi spunea că în afacerile sale avea sisteme; așa în politică zicea că sistemul lui era, că ori de câte ori „lipertate“ (aluzie la liberali) era șos o ridica sus, și când „lipertate era obrasnici, tai șos“. Pe Conservatori nu-i considera serioși, pentru că „ast tomn Conservator chind fine la putere unu înșură pe alt și nu faș un cufern, tare, eu am trebuinț de cufern tare“.

Avea mare dispreț pentru oamenii fără caracter, dar nu suferea ca vreunul să-și ia poziția în serios. Pentru că Generalul Manu și Gună Vernescu erau cam tari în șira spinării, nu-i plăceau și căuta pe cât putea să nu-i aibă în guvern /.../

Eram invitat pentru dejun la Castel și pe când eram la masă, a primit o telegramă, prin care i se anunța că la Sofia, în Bulgaria, fusese executat Maiorul Panitza, acela care detronase pe Prințul Alexandru de Batemberg și-l trimisese peșcheș în Rusia. Carol a spus: „Asta, Prinț Alexandru nu a făcut bine, trebuia să grațieze pe Panitza și să-l ia aghiotant; sistem al meu nu este așa. Eu am atus la Palat pe tomnu Sturdza, care a scris Spion Prusian, la Mazar Pașa a propus detronarea și asasinarea al meu la Palat și nu este altul mai cretinșos (adevărat că Sturdza era singurul care-i săruta mâna Regelui). Tomnul Cantiano-Popescu care a făcut revoluție la Ploiești, a declarat detronarea mea și a făcut Republică, l-am făcut aghiotant și nu este alt mai credinșos. Așa este sistem al meu, cine este contra mea, eu iau la Palat, să fadă cum lucrez eu pentru țară“.

Regele Carol și politica externă

C. Rădulescu-Motru, 1913 (265, p.262-263)

Pacea din București asigură Regelui Carol I un loc de frunte în istoria Țării sale, și în același timp îl impune atenției Europei întregi. Rareori a fost dat ca un suveran să aibă un rol mai frumos de îndeplinit, de cum l-a avut regele Carol I, cu ocazia ultimelor evenimente din Balcani, și încă și mai rareori ca un suveran să se achite de rolul său cu destoinicia și siguranța cu care s-a achitat dânsul. Regele Carol, cu experiența, temperamentul și cultura sa, a fost, în momentele actuale, o adevărată providență pentru destinele României, și totodată un mare binefăcător pentru toate popoarele balcanice de la Sudul Dunării, căci capitalul lui moral și înțelepciunea sa a servit României în primul rând, dar într-o largă măsură au profitat și celelalte state balcanice. În persoana sa au găsit beligeranții balcanici nu numai un element ponderator, așa de necesar pretențiilor lor pasionate și în multe privințe exagerate, dar și o cheazășie pe care s-au fondat statele mari ale

Europei pentru a acorda balcanicilor creditul de care aceștia aveau nevoie până să ajungă la un echilibru prin puterile lor proprii. S-a spus adeseori, prin presă, că Regele Carol I a lucrat ca un mandatar al Europei. Faptul este neexact materialmente, dar este exact din punctul de vedere al finalității istorice. Regele Carol I a fost mandatarul intereselor superioare ale culturii europene; el a reprezentat în mijlocul pasiunilor deslănțuite prin conflictul balcanic mentalitatea occidentului european în fața mentalității balcanice. /.../

Pentru un spectator depărtat succesul M.S. Regelui Carol I pare, la prima vedere, datorit fericitelor împrejurări care au precedat intervenția României. Dacă n-ar fi fost guvernul bulgar prea exagerat în pretențiunile sale; dacă Austria și Rusia ar fi fost de acord asupra unei politici unitare; dacă Serbia și Grecia n-ar fi avut destulă încredere în forțele lor... dacă toate aceste împrejurări n-ar fi fost, atunci n-ar fi izbucnit al doilea război balcanic și n-ar fi avut ocazia România să intervină, prin urmare și rolul regelui Carol ar fi fost șters. Așa sunt înclinați să judece spectatorii depărtați. Acei care cunosc însă lucrurile din Balcani, și mai ales acei ce cunosc mentalitatea popoarelor balcanice, aceia nu judecă astfel; pentru aceștia toate împrejurările enumerate mai sus, nu sunt posibilități pe care hazardul le-a înfăptuit; ci realități, care așteptau numai momentul ca ele să se înfăptuiască în mod inexorabil. Regele Carol era dintre aceștia. El aștepta a doua fază a războiului balcanic, cu răbdare și fără umbră de îndoială. Răbdarea este de altfel una din însușirile principale ale sufletului său. Biograful care i-a publicat însemnările vieții sale și care după toate indiciile l-a cunoscut de aproape, îi descrie această însușire sufletească cu următoarea comparație: „*Vânătorul din Alpi, care își pune toată ambiția să doboare un vultur, nu-și pierde răbdarea, dacă este silit să aștepte zile și chiar săptămâni până se prezintă ocazia pentru o lovitură sigură, căci în prinderea vânatului găsește el o compensație pentru lunga pândă făcută în ploaie și în vânt; dar odată și odată, fie măcar odată într-un an, tot vânează el un vultur!* – Așa și Regele Carol“. Răbdarea nu i-a lipsit niciodată Regelui Carol I. El a găsit-o în patrimoniul său sufletească; apoi printr-o lungă experiență a făcut din ea arma cea mai redutabilă de care se folosește. Între toți suveranii din Sud-Estul Europei nu este unul care să-i semene în această privință. Ceva mai mult. Poate și între toți oamenii politici din Sud-Estul Europei nu este unul care să-i semene în întrebuințarea răbdării la dobândirea efectelor politice. În toată această parte a Europei lumea este puțin răbdătoare. Aci fiecare om politic vrea să ajungă repede la scop. Nici unul nu continuă pe predecesorul său. Fiecare vrea să înceapă o eră nouă, și fiindcă sunt mulți care au această ambiție, erelile noi se succed cu repezeala fulgerului. Cele mai importante acte de Stat se pun la cale după câteva zile de chibzuială și apoi înfăptuirea lor este grăbită ca să nu ia altul înainte. Nimeni, în acest colț al Europei, nu crede în determinismul firesc al evenimentelor politice. Balcanicii cred că la baza conexiunii evenimentelor politice stă numai voința, dacă nu chiar capriciul indivizilor. Cu o vorbă bună, cu o amăgeală, sau chiar cu

o închidere de ochi, ei cred că se poate opri cursul natural al faptelor de la sfârșitul spre care el merge. /.../

Pentru un om de stat din Balcani, bunăoară, înduioșarea M.S. Țarului tuturor Rușilor pentru lacrimile unui bătrân trimis înadins să obțină această înduioșare, este o bază serioasă pe care se poate așeza viitorul unui popor, și prea puțin lipsește pentru ca același om de stat să creadă chiar că armatele unui dușman se pot opri din cale printr-o telegramă făcută în termeni de umilință, fiindcă, încă odată, Balcanicul așteaptă mult de la intervenția extraordinarului. /.../

Cincizeci de figuri contemporane Petre Locusteanu, 1913 (203, p. IV)

Când văd pe bătrânul nostru rege la Sinaia, plimbându-se pe cărările tainice din jurul castelului Peleş, de mână cu un prințisor cu părul de aur, mi se pare că trăiesc cu o sută de ani mai târziu decât vremea de azi și că visez o clipă înduioșătoare din istoria României.

Nu știu de ce niciodată n-am putut să mă simt contemporanul regelui Carol. Este în ochii săi autoritari, majestuoși, liniștiți, o lumină care, parcă, vine de departe și trece peste clipa de față. Părul nins, despărțit în două, cu cochetărie de strămoș care vrea să placă posterității; sprâncenele, ca niște accente circumflexe vâruite; barba și mustățile albite de muncă și diplomație, înțelepciune și eroism, răspândesc, parcă, în jurul figurii sale, de-o severitate îmblânzită, aureola unei auguste inactualități.

De aceea, totdeauna când aud pe regele Carol vorbind sau îl văd strunindu-și cu putere calul, mi se pare că acela care se mișcă și vorbește nu e el ci... statuia lui. Ce vreți? De când am învățat să silabisesc, citesc mereu în istorie faptele lui mărețe în pagini vecine cu acelea care spun despre faima glorioșilor săi colegi de nemurire: Mihai și Ștefan. Cum mi-aș închipui, dar,

că un rege care e de-atâta vreme mare și istoric, ar putea să fie contimporanul meu?

De altfel este, parcă, ceva de statuie în toată făptura regelui Carol. Toate trăsăturile feței sale au precizii de linii turnate în bronz sau săpate-n piatră. Mersul, gesturile, impasibilitatea atitudinilor, până și vorba sa lapidară, totul e ca de statuie care ar umbla, ar gesticula, ar vorbi. Așa-l văd eu pe regele Carol: o statuie în viață, - o statuie care, vai! mănâncă și bea după prescripțiile doctorului Mamulea, care nu admite decât două partide de guvernământ, care a fost atât de prevăzătoare încât și-a oprit singură locul ce i se cuvine în istorie și care acum nu așteaptă decât să se coboare de pe tron, ca să urce pe soclul unui monument nepieritor.

Regele Carol I și politica externă Alexandru Em. Lahovary, 1939 (191, p.283, 289)

În cei 37 de ani de carieră diplomatică din timpul domniei lui Carol I, am avut ocazia să fiu primit de foarte multe ori de acel care din 1881 purta cu infinită demnitate coroana regală. Cum în aceeași vreme obligațiile meseriei m-au făcut să mă apropiu de cele mai multe capete încoronate ale Europei, trebuie să spun că nu am întâlnit la niciun alt suveran o atitudine atât de nobilă, atât de într-adevăr regală.

De cele mai multe ori mergeam să dau socoteală Regelui despre rezultatele misiunilor mele în străinătate, vara, la Castelul Peleş, unde puteam să mă întrețin mai îndelung cu dânsul. Te primea totdeauna serios, demn, fără să rădă niciodată, cu un aer grav de părinte. Deși mai curând mic de statură, ținuta sa era atât de impunătoare, că îl părăseai păstrând imaginea unui om foarte înalt, într-atât puterea sa sufletească îi transfigura și înfățișarea fizică.

Urmărea problemele de politică externă cu același viu interes ca și chestiunile militare sau economice, întotdeauna bine informat și totdeauna dornic să afle și mai multe. /.../

Zilele tratatului de la București însemnau apogeul domniei Regelui Carol I. Acel care, tânăr de 27 ani, acceptase situația de vasal al Sultanului, bătrân venerabil și venerat acum, vedea pe trimișii tuturor țărilor ce fuseseră odată ale Padișahului, venind în Capitala sa să afle pacea cea dreaptă.

Într-o viață de trei sferturi de veac știuse deopotrivă să aibă răbdare, știuse să fie inflexibil și știuse să ierte. Dar mai presus de toate știuse să iubească. Căci a iubit profund poporul acela necăjit care l-a chemat din depărtări și a cărui soartă a modelat-o în tăcere, ca un sculptor medieval lucrând decenii la o catapetasmă. Căci nu a fost iubire năvalnică iubirea sa, ci iubire de părinte grav, de care copiii se apropie cu sfială, mirați poate că zâmbetul nu înflorește nicidecum la colțul gurii. Iar zilele de trudă grea și nopțile de veghe, copiii nu au de unde să le știe!

Regele Carol I față în față cu sine însuși
lect. univ. dr Sorin Cristescu, Universitatea „Spiru Haret“, 2006

Am avut șansa să traduc și am reușit să public „*Corespondența privată a Regelui Carol I (1878-1912)*“ – aproape patru sute de scrisori ce cuprind 34 de ani din domnia sa. Din toată această corespondență am vrut să aleg o scrisoare, una singură, în care monarhul să se definească pe sine însuși ca om, ca soț, ca suveran. Există o asemenea scrisoare în care regele face un bilanț al domniei sale – trecuseră 27 de ani de la venirea în România – și în care se raportează la cea mai arzătoare problemă politică românească – soarta românilor de peste Carpați.

Sigur, această scrisoare adresată soției sale, Elisabeta, în decembrie 1893, o scrisoare de aniversare, trebuie înțeleasă în contextul ei istoric: cei doi soți erau practic despărțiți de doi ani și jumătate de când Elisabeta părăsise Bucureștii în urma scandalului legat de problema căsătoriei prințului Ferdinand cu Elena Văcărescu, perioadă în care regele a căutat și a reușit să-și convingă soția de imposibilitatea acestui proiect, perioadă în care a condus tratativele mariajului lui Ferdinand cu Maria de Edinburgh. Lucrurile se încheiaseră cu bine iar în octombrie 1893 se născuse viitorul Carol al II-lea. Lucrurile evoluaseră favorabil și pe plan politic: după o criză de neîncredere a Puterilor Centrale legată de venirea la cârmă a conservatorilor – presupuși rusofili – se ajunsese în decembrie 1891 la constituirea guvernului Lascăr Catargiu care a prelungit imediat tratatul secret de alianță al României cu Viena și Berlinul.

Mai mult, legăturile României cu Germania se consolidaseră printr-o convenție comercială, care însă, nu ne avantaja „*Aici Germania a făcut*

o afacere mai bună decât România“ va scrie regele mai târziu cu o oarecare amărăciune. Toate aceste evenimente l-au determinat pe rege să facă un bilanț al celor 27 de ani de domnie, bilanț care explică următoarele două decenii și chiar felul în care se va sfârși domnia lui. Să-I dăm cuvântul:

București, 12/24 decembrie 1893

Scumpă Elisabeta!

Din adâncul sufletului îți trimit calde urări pentru scumpa sărbătoare a aniversării zilei tale de naștere. Greu, extrem de greu, îmi vine ca în această zi în care tu împlinești 50 de ani să nu te pot strânge la inima mea. Resimt profund dureros lungă despărțire care mi-a impus atâtea privațiuni și plin de dor aștept ziua în care, cu forțe noi, vei reveni la mine să-mi stai alături și să mă sprijini în trudnica mea muncă și în luptele grele până la amurgul vieții noastre.

Mă preocupă mereu faptul, deși aici sper că mă înșel, că tu niciodată nu ai înțeles pe deplin cât de mult te iubesc eu. Față de firea mea, prea puțin expansivă, tu ai fost probabil îndreptățită să nutrești o ușoară îndoială; dar adesea sub un înveliș aspru este mai multă căldură și mai mult sentiment decât se bănuiește. Fie ca noul an de viață în care ai intrat să ne aducă bucurie neumbrită, iar ție să-ți redea prospețimea și veselia tinerească, fie ca după anii grei de încercări, care s-au încrustat atât de adânc în viața mea și în destinul casei noastre, să vină un timp mai vesel care să șteargă din amintirea noastră tot răul prin care am trecut și să ne facă să privim cu încredere spre viitor.

Astăzi, în noaptea sfântă de Crăciun, pe care eu o petrec singur și în tăcere, departe de toți cei care-mi sunt dragi, când în Cameră se desfășoară o luptă ale cărei urmări ar putea fi într-o zi mai grave decât cele ale unei bătălii pierdute, mă dedic considerațiilor retrospective. Mă întreb care ar fi fost configurația Europei dacă eu n-aș fi venit în România. Această aserțiune sună ca o trufie, dar sunt convins că destinele popoarelor depind adesea de un om, care în acest caz este unealta lui Dumnezeu. România a devenit o putere de care „volens nolens“ trebuie să se țină seama și de aceea, acum și în viitor, va acționa decisiv în istoria universală. Încă de la începutul domniei mele aici a fost centrul de greutate al chestiunii orientale.

Poate că și altcineva ar fi putut să preia această misiune și ar fi putut să o ducă la capăt cu mai mult succes, dar mă întreb dacă ar fi avut răbdarea și tenacitatea ca să ia asupra-și toată osteneala și munca și să îndure toate luptele și adversitățile. O întreprindere atât de grea depinde adesea mai mult de temperament decât de capacitate. De aceea, după 27 de ani de domnie în care am avut o viață aspră, presărată cu lovituri dure ale destinului, pot să privesc în urmă cu o anumită mulțumire și să mă despart de acest destin cu conștiința că mi-am împlinit cu cinste datoria și că nu am a mă teme că activitatea și rezultatele mele vor fi supuse unei critici prea aspre. Fie doar ca opera să dăinuiască și să treacă într-o zi în mâna unei conduceri prudente, fie ca odrasla

Casei noastre să fie înzestrată măcar cu acele calități pe care o misiune atât de grea și încărcată de responsabilități le pretinde unui monarh.

Dar acum vreau să cobor din sferele gândurilor înalte și să-ți povestesc câte ceva din viața de zi cu zi..

De o săptămână, în Camera Deputaților, cu ocazia Adresei la Mesajul Tronului, s-a pornit o luptă, ce-i drept nesângeroasă, dar cu atât mai înverșunată, asupra problemei Transilvaniei care ne pune într-o situație extrem de dificilă. Conservatorii și liberalii au încălecat pe caii de luptă și îi atacă fără cruțare pe unguri, pe care îi prezintă ca pe niște barbari, din cauza prigoanei lor asupra românilor. Unii cer intervenție din partea guvernului, alții aprind pasiunile, mulți vorbesc despre crearea unui imperiu daco-roman și se gândesc să realizeze cu discursuri frumoase o astfel de năzuință. Asta-i cel puțin grotesc, dar ceea ce mi se pare foarte grav este asmuțirea celor două naționalități care nu va fi prea ușor de înlăturat. Cuvintele înaripate ale unui deputat: „un dorobanț nu se va bate nicicând alături de un honved“ pot avea consecințe grave.

Săptămâna aceasta îmi va fi înmănată Adresa, care altminteri este bine concepută.

Aici a avut loc o schimbare la reprezentanța Germaniei. Dl. von Bülow (viitorul cancelar al Germaniei) a fost mutat ca ambasador la Roma și în locul său a fost numit contele Leyden pe care probabil ți-l mai amintești ca secretar de pe vremea contelui Wesdehlen; el nu este căsătorit. Regret plecarea lui Bülow care ne-a făcut mari servicii în timpul tratativelor convenției noastre comerciale cu Germania; a durat mai mult de un an până când ne-am putut înțelege. Din păcate, convenția nu va mai fi votată înainte de sărbători căci Camerele sunt prea agitate din cauza românilor transilvăneni.

Aici bântuie gripa, dar nu și printre deputații înfierbântați. Și eu am răcit, dar dr. Kremnitz, a cărui soție vrea și ea să-ți scrie de ziua ta, m-a pus repede pe picioare. Generalul Cernat a murit deunăzi la Nisa și Ion Ghica zace fără speranță. Așa se duce vechea mea gardă cu care am muncit și luptat împreună. Îi invidiez pe Nando și pe Missy care îți pot transmite personal urările lor.

Acum trebuie să închei... numai al tău

Carl

Afirmațiile Regelui referitoare la problema națională ar putea părea surprinzătoare, dar ele trebuie raportate la convingerile oamenilor politici ai epocii care considerau, pe bună dreptate, că alipirea Transilvaniei la România se poate face doar în urma destrămării Imperiului Austro-Ungar. Or, această destrămare ar fi avut drept consecință instaurarea în zonă a hegemoniei Imperiului rus și această perspectivă a unei Români întregite, dar vasală a marelui imperiu de la Răsărit nu era dezirabilă pentru Carol I și nici pentru sfetnicii săi, precum P.P Carp sau D.A. Studza.

*(Carol I, pictură murală ,
Mănăstirea Sinaia)*

*RECONSTRUCȚIA UNUI DESTIN:
CAROL I
ȘI FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ*

*(Stema României în vremea lui Carol I,
legiferată la 1872 și modificată în 1881)*

7 / 20 aprilie 1839

Se naște la Castelul Sigmaringen, în Germania, Karl Eithel Friedrich Zephyrinus Ludwig, al doilea fiu al prințului Karl Anton von Hohenzollern–Sigmaringen (7 septembrie 1811- 2 iunie 1885) și al Josephinei von Baden (21 octombrie 1813- 19 iunie 1900). Prin mama sa se înrudește cu împăratul Franței, Napoleon I.

Carol are cinci frați: Leopold, Stephanie, Anton, Frederick și Marie. Educația micilor prinți este încredințată unei guvernante franceze, domnișoara Picard, iar consilierul ecleziastic Emele le oferă primele noțiuni științifice. Carol își face studiile elementare la Dresda și urmează apoi Școala de ofițeri de la Münser.

Numele (Hohenzollern după 1170) este legat de cel al castelului omonim, situat lângă Hechingen, aproape de castelul de Habsbourg. Hohenzollern este una dintre cele mai vechi familii de nobili germani, conții Zollern fiind menționați pentru prima oară la începutul secolului al 12-lea în regiunea Suabia. Frederic I de Zollern devine în 1192 burgrav de Nüremberg și fondează, prin cei doi fii ai săi, Frederic II și Conrad I, două linii dinastice importante. Urmașii lui Conrad I (1260) vor conduce Brandenburg, Prusia și ulterior Germania.

Pe cealaltă ramură, în 1534 descendenții lui Frederic II numit și cel Mare (1251) adaugă la semnătura lor numele Sigmaringen și devin prinți ai Sfântului Imperiului în 1576. Această ramură se divide la rândul ei în Hohenzollern-Hechingen (se va stinge în 1869) și Hohenzollern-Sigmaringen.

Castelul Sigmaringen este menționat pentru prima oară în anul 1077, în cronicile mănăstirii Petershausen. Construit inițial ca fortăreață (probabil un vechi edificiu roman), castelul este așezat pe o colină stâncoasă, pe cursul superior al Dunării, în Munții Pădurea Neagră, lângă granița cu Franța. De-a lungul secolelor clădirea suportă numeroase modificări. Între 1627 și 1630 arhitectul Hans Alberthal de Dillingen realizează o amplă transformare prin care cetatea inițială capătă aspectul unui castel în stil renescentist iar în perioada 1860-1880 adaptări în stil neo-gothic sunt făcute de arhitectul și constructorul casei regale, Josef Laur. După marele incendiu din 1893 Emanuel von Seidl, arhitect din München, conferă castelului un stil eclectic.

(Carol la 3ani și părinții săi, Josephina și Karl Anton)

*(Castelul Sigmaringen în vremea copilăriei lui Carol
Principele Carol de Hohenzollern, tablou realizat de Lauchert
Carol de Hohenzollern la 20 de ani, într-o frescă realizată de pictorul H. Mücke)*

(Castelul Sigmaringen, azi)

29 decembrie 1843

Se naște la Neuwied, lângă Rin, Elisabeta de Wied, singura fiică a prințului Herman de Wied și a principesei Weilburg Marie de Nasau.

(Elisabeta de Wied)

18/30 martie 1856

În cadrul lucrărilor tratatului de la Paris se semnează partea referitoare la Principatele române, care sunt puse sub garanția puterilor europene. Se hotărăște convocarea adunărilor (divanuri) Ad-Hoc care să se pronunțe asupra organizării viitoare a principatelor.

(Teatrul Național din București , cca 1890)

1847

Sub conducerea arhitectului vienez Joseph Heft, încep în București lucrările la clădirea Teatrului Național (se vor finaliza în 1852). Momentul marchează începutul integrării orașului în circuitul valorilor arhitecturale ale epocii.

10/22 octombrie 1857

Se pune piatra de temelie a Universității din București (arhitect Al. Orăscu). Va funcționa parțial din 1862, inaugurarea clădirii fiind în 1869, cu extinderi și modificări între 1912 și 1922.

(Carol , 1858)

(Carol în uniformă de ofițer prusac)

7-9 octombrie 1857

Divanurile Ad-Hoc din Iași și București formulează 5 puncte fundamentale: respectarea capitulațiilor, unirea, dinastia ereditară dintr-o familie suverană a Europei, neutralitatea garantată de Puteri, sistemul constituțional.

1857

Carol își încheie studiile militare la Școala de artilerie din Berlin și este numit locotenent secund în regimentul de artilerie al Gardei, armă aleasă de el însuși. La fortăreața Jülich se familiarizează cu practica de ofițer. Pe perioada armatei are drept instructor militar pe căpitanul von Hagens, foarte bine instruit și bun pedagog. În august 1857 participă împreună cu tatăl său la manevrele Diviziei 41 și exercițiile de tir de la Schweidnitz, unde îl cunoaște pe generalul Moltke care rostește la adresa lui Carol cuvinte profetice : „ *Tânărul Principe de Hohenzollern va juca un rol în viață și va face să se vorbească despre el.* ” (268, p.12)

noiembrie 1858

Odată cu sosirea tatălui său la Berlin, prințul Karl Anton de Hohenzollern, Carol participă la multe evenimente importante parcurgând o veritabilă școală practică de studii politice . Este sfătuit de tatăl său „...să păstreze o bărbătească independență, o convingere fermă și să gândească la păstrarea propriei sale individualități.” (171, p.11)

24 ianuarie / 5 februarie 1859

Unirea principatelor române sub domnia lui Al. Ioan Cuza.

1861

După două scurte călătorii în sudul Franței, Portugalia și Belgia, Principele Carol face și două călătorii în Algeria iar în 1863 vizitează Parisul unde urmează cursuri particulare de istorie și literatură franceză. În 1864 va lua parte la războaiele prusace, la asaltul fortăreței daneze Fredericia și la alte lupte foarte sângeroase, experiență care îi va fi de folos mai târziu, în timpul războiului ruso-turc.

24 ianuarie / 5 februarie 1862

Deschiderea la București a primului Parlament al României. Orașul București este proclamat capitala țării.

(Camera deputaților din București, 1900)

(Universitatea din București, 1900)

4 iunie 1862

Se înființează Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice.

4/16 iulie 1864

Se înființează, prin decretul lui Al. I. Cuza, contrasemnat de D. Bolintineanu, Universitatea din București, reunind Facultățile de Drept, Litere și Științe. În 1867 se adaugă prin decret Facultatea de medicină. În același an, biblioteca Colegiului Sf. Sava este declarată Bibliotecă Centrală a Statului. Ea funcționa în clădirea Universității.

25 noiembrie 1864

Este promulgată *Legea Instrucțiunii Publice*: "cea dintâi legiuire școlară care prevede un sistem de învățământ pentru ambele principate". După 11/26 februarie 1866 apar proiecte de modificare, dar neconcretizate, propuse de I. Strat (1866), Al. Crețulescu (1869), P.P. Carp (1870), Christian Tell (1872), Titu Maiorescu (1876). Se evidențiază un progres în privința învățământului elementar, mai ales în mediul urban. Până în 1877 ia avânt învățământul mediu, cu precădere teoretic.

3/15 august 1865

Mișcare potrivnică lui Al. I. Cuza organizată de cele două grupări aflate în opoziție: conservatorii și liberalii radicali.

În 5/17 decembrie, cu ocazia deschiderii sesiunii parlamentare pe 1865-1866, Cuza afirmă: „*Eu voiesc să fie bine știut că niciodată persoana mea nu va fi o împiedicare la orice eveniment care ar permite de a consolida edificiul politic la a cărui așezare am fost fericit de a contribui.*“

11/23 februarie 1866

Cuza este silit să abdice. Se formează o Locotenență domnească (Lascăr Catargiu-reprezentant al Moldovei și conservator, generalul Nicolae Golescu-reprezentant al Munteniei și al liberalilor, colonelul Nicolae Haralambie) care începe demersurile pentru aducerea unui prinț străin la conducerea Principatelor Unite. În răstimpul în care a funcționat (trei luni) Locotenența domnească s-a ocupat și de legiferarea domeniului agrar și cultural.

În aceeași zi se formează un guvern provizoriu sub conducerea ministrului de externe Ion Ghica (Dimitrie Ghica-interne, Ion C. Cantacuzino-justiție, Petre Mavrogheni-finanțe, C.A. Rosetti - culte, D. Lecca- război, Dimitrie A. Sturdza - lucrări publice.

26 februarie/10 martie-1/13 aprilie 1866

Au loc lucrările Conferinței de la Paris. Cele șapte mari puteri europene discută problema Principatelor Române, a căror unire fusese recunoscută doar pe timpul domniei lui Al. I. Cuza.

18/30 martie 1866

Este emisă Legea învoielilor agricole, instrument legiferat de Locotenența domnească .

(Bucureștiul văzut din Turnul Colței, gravură în lemn, 1859)

19/31 martie 1866

Ion Brătianu se întâlnește la Düsseldorf cu principele Carol și îi spune despre chemarea sa la tronul Principatelor Române. Încurajat de Otto von Bismarck (precedat de tatăl lui Carol în funcția de cancelar), Carol acceptă.

„Ministrul prezident Ion Brătianu, înălțat la guvern în fruntea unui partid numeros și bine disciplinat, începe a-și simți și a-și dezvolta încetul cu încetul calitățile omului de stat, pe care în tot partidul său el singur le avea. Părăsind în curând frazele și apucăturile revoluționare, cu care se deprinsese în tinerețea sa turbulentă, marele său simț politic, care adeseori i-a putut acoperi lacuna unei culturi mai aprofundate, îi înlesnește înțelegerea situației reale: el devine mai accesibil sfaturilor Principelui Carol în chestiile internaționale și poate pentru prima oară își da seama de toată importanța Domnului ereditar dintr-o casă suverană a Europei“.

Titu Maiorescu (204, Vol.2, p. 36)

29 martie 1866

Locotenența domnească publică o Proclamație prin care recomandă alegerea prin plebiscit a principelui Carol de Hohenzollern ca domn al Principatelor Unite Române, sub numele de Carol I.

De la 1800 la 1866 au fost 15 domni în Muntenia și 14 în Moldova.

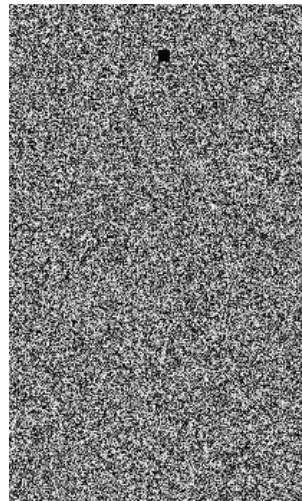
2/14-8/20 aprilie 1866

Se organizează plebiscitul care consacră alegerea principelui Carol de Hohenzollern ca domnitor al României (685.969 de voturi pentru, 224 contra și 124.837 abțineri).

„Într-adevăr marea misiune pe care puternicul instinct de conservare al neamului nostru a încredințat-o mult așteptatului dar necunoscutului principe străin a fost de a-l scăpa mai întâi de primejdia competițiilor la tron cu dese schimbări de domnii și cu imensa corupție întru efectuarea lor, de a duce apoi statul cu ajutorul originii sale suverane la o independență recunoscută și de a-l consolida prin asigurarea unei succesiuni dinastice sub forma constituțională.

Această întreită misiune a îndeplinit-o Carol I, și cucerind independența cu arma în mână a îndeplinit cea parte a ei în modul cel mai înălțător pentru poporul român. Acestea au fost cerințele noastre, care multora le păreau prea idealiste, atunci când l-am ales. Atât i-am cerut noi atunci și nimic mai mult, atât ne-a dat și nu era chemat și nici nu putea să ne dea altceva.“

Titu Maiorescu (206, p. 286-287)

Ion C. Brătianu (1821-1891) - om politic

Conducător al revoluției de la 1848, a militat pentru unirea Moldovei cu Muntenia

1861 Principatul inițiator al acțiunilor politice și diplomatice ce urmăreau aducerea pe tronul României a Principelui Carol de Hohenzollern

1875 Întemeietor al Partidului Liberal, a deținut funcția de președinte până în 1891

1866-1876 Ministru de Finanțe, de Interne, al Lucrărilor Publice, de Război 1876-1888

Președinte al Consiliului de Miniștri

1885 Membru de onoare al Academiei Române

1/13 aprilie 1866

Ia ființă, prin decret al locotenenței domnești, Societatea Literară Română, cu misiunea de a alcătui un dicționar al limbii române. Din august 1867 poartă numele de Societatea Academică, nucleu al viitoarei Academii Române (martie 1879). Primul președinte este Ion Heliade Rădulescu (1867-1870).

17/29 aprilie 1866

Principele Carol pleacă spre România. Călătorește incognito (fiind ofițer prusac se ferește de pericolul de a nu fi prins de autoritățile austriece) prin Bonn, Friebourg, München Zürich, Viena, Baziaș.

„A doua zi, la 4 mai, prințul și tovarășul său /von Werner/ luară pașapoarte, al Prințului fiind pe numele de Charles Hettingen, care se duce la Odessa, pentru afaceri. Prințul își puse și o pereche de ochelari. Astfel plecă din Zürich și ajunse la München, unde se afla dl. de Mayenfisch. Acesta luă loc într-un vagon de clasa I, iar prințul și dl. de Werner, într-un vagon de clasa II. La 7 mai, prințul sosi la Baziaș, de unde trebuia să coboare Dunărea. La 8 mai, în sfârșit, Prințul se sui pe un vapor, ocupând o cabină de clasa II; în alta se afla Brătianu, care venise de la Paris. Trecură porțile de Fier, și pe la ora 4 seara, se văzu fluturând drapelul românesc din Turnu-Severin. Prințul se coborî, împreună cu Brătianu. Căpitanul vaporului însă, îl întrebă pentru ce se oprește la Turnu Severin, dacă are bilet pentru Odessa. – Mă întorc acum, spuse prințul Carol. Dar abia făcu câțiva pași pe solul românesc, și auzi pe căpitan exclamând: -Dumnezeule, trebuie să fie prințul de Hohenzollern. Căpitanul vaporului îl recunoscuse. Un poștalion aștepta pe prinț, care plecă însoțit de Brătianu, după ce prințul trimise o telegramă Locotenenței Domnești din București.“ (268, p. 16)

10/22 mai 1866

Prințul Carol de Hohenzollern-Sigmaringen intră în București și depune jurământul înaintea Adunării Constituante (prezidate de Manolache Costache Epureanu) fiind proclamat domnitor al României sub numele de Carol I.

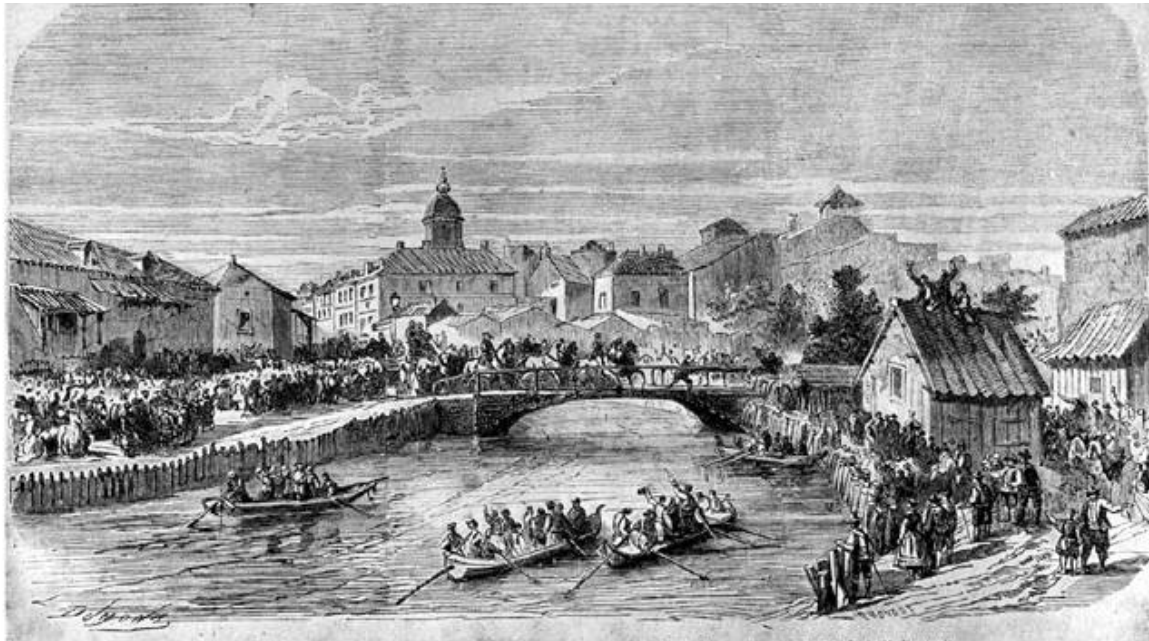
**/Declarația solemnă a lui Carol I de depunere a jurământului
în fața Adunării Constituante, 10/22 mai 1866 /**

(13, p. 164)

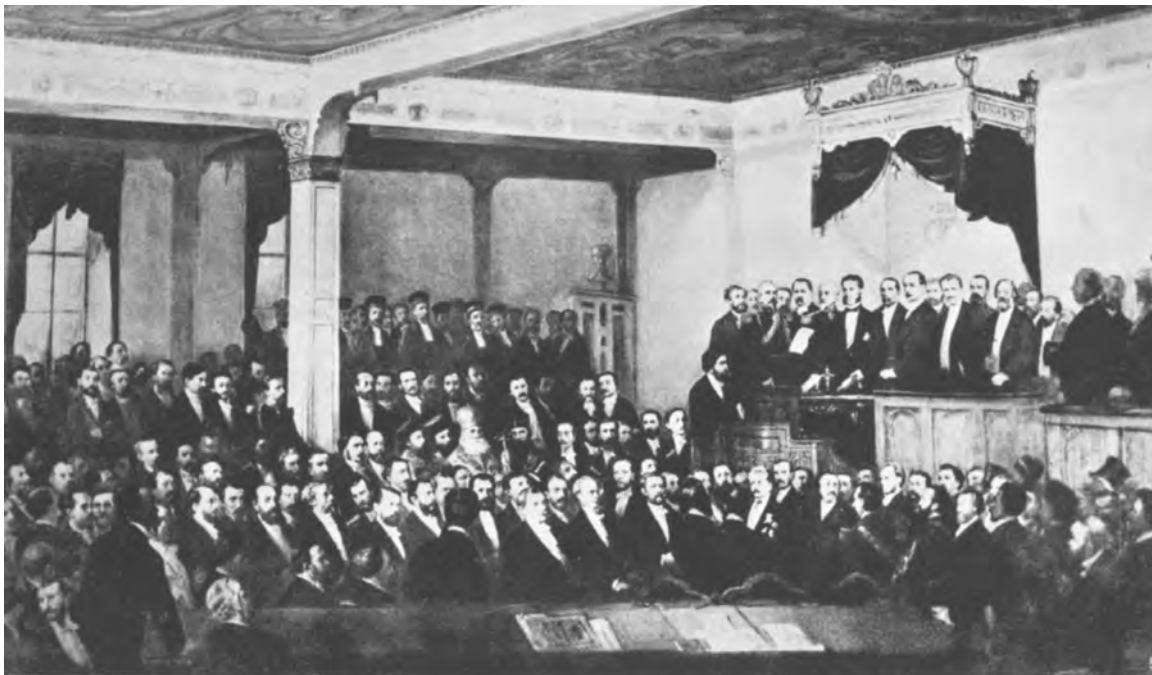
Punând piciorul pe acest pământ sacru, am și devenit român. Primirea plebiscitului /îmi impune, știu, mari datorii; sper că-mi va fi dat a le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margini, către noua mea patrie, și acel neînvinș respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei.

Cetățean astăzi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu d-voastră soarta cea bună ca și pe aceea rea. Din acest moment, totul este comun între noi; credeți în mine, precum cred eu în d-voastră! Singur numai Dumnezeu poate ști ceea ce viitorul păstrează patriei noastre! Din parte-ne să ne mulțumim întru a ne face datoria. Să ne întărim prin concordie! Să unim puterile noastre spre a fi la înălțimea evenimentelor!

CAROL

(Intrarea Prințului Carol în București, pe podul Dâmbovița, 10 mai 1866)

(Domnitorul Carol I la depunerea jurământului în fața Adunării Constituante, 10 mai 1866)

„Fiindcă numai la 27 de ani a venit în mijlocul nostru; nu a venit ca un om foarte tânăr, ci ca un om format. Acesta a fost norocul nostru că el a venit în momentul când păstra tot entuziasmul tinereții, dar începea să aibă cumpăna necesară unui Suveran.“

Nicolae Iorga, 1930 (171, p.9)

„Împlineam 10 ani când, în ziua de 10 mai 1866, intra în Bucureștiul îmbrăcat de sărbătoare noul Domnitor, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Din balconul casei părintești, așezate în fața Palatului Domnesc, într-o vreme când Podul Mogoșoaiei nu era mai larg decât părțile vechi ale Căii Victoriei, puteam privi în voie spectacolul pe care-l așteptam de atâta timp. Cu ceasuri înainte, strada era neagră de lume. Pe margine se înșiriau unitățile Gărzii Naționale, în civil, doar cu pușcă și cu cartușieră. Casele erau împodobite cu steaguri și ghirlânzi de flori, peste ferestrele larg deschise se aplecau capete, îndreptate toate către Capul Podului: dintr-acolo trebuia să sosească prințul. Din cortegiu nu pot spune că-mi mai amintesc ceva, căci nu am mai avut vreme să-l privesc. Cum am putut desluși chipul domnitorului, nu am mai fost în stare să-mi deslăsc ochii de pe dânsul și l-am urmărit până ce a dispărut în partea opusă, îndreptându-se spre Mitropolie. /.../ Am rămas apoi în balcon până la /.../ intrarea sa în Palatul unde va avea de înfruntat atâtea ceasuri de cumpănă grea pentru țara cu care se identificase din prima zi./.../“

Alexandru Em. Lahovary, 1939 (191, p. 281-282)

11/23 mai – 15/27 iulie 1866

Guvernarea primului cabinet alcătuit de Carol I, prezidat de Lascăr Catargiu, cu Ion Brătianu, Ion C. Cantacuzino, C.A. Rosetti, Ion Ghica, Dimitrie A. Sturdza, P. Mavrogheni. Vor urma alternativ cabinete liberale și conservatoare. În mai puțin de 5 ani se schimbă 10 cabinete și se fac vreo 30 de modificări ministeriale.

„Dintre fruntașii conservatori de la 1866 încoace Manolache Costache era mult mai cult ca educație, generalul Florescu mult mai distins ca apariție, Petru Mavrogheni mult mai fin ca inteligență. Dar Lascăr Catargiu îi întrecea pe toți prin puterea sa de muncă, dovedită printr-o neobosită activitate, semănând întru aceasta cu Ion Brătianu și cu Dimitrie Sturdza. La o așa de importantă însușire - importantă mai ales într-o societate nedeprinsă cu sângele - Lascăr Catargiu adăuga o afabilitate totdeauna egală, simplă și cumpătată, prin care se deosebea de spirituala distracție a lui Manolache Costache, ca și de eleganța superficială a generalului Florescu și de răceala dusă până la indiferență a lui Mavrogheni. Arătându-și astfel simpatiile multor oameni, el știa să le mențină, inspirând încredere printr-o energie fără șovăire în acțiunile sale. Lipsit de talentul oratoriu, chiar și de exprimarea corectă, el avea cel puțin destulă modestie pentru a nu vorbi decât foarte scurt și destul tact pentru a nimeri exact punctul în discuție, deosebindu-se întru aceasta de divagațiile lui Ion Brătianu și de nesfârșitele admonestări, mai mult scolastice decât politice, ale lui Dimitrie Sturdza. Sobru și corect în viața sa privată, el păstra o firească rezervă și demnitate în toată apariția publică, și niciodată n-ar fi imitat pe Ion Brătianu în folosirea unei colecte «pentru încurajarea virtuților cetățenești». Crescut de altminteri în tradiția rămasă de pe urma domniilor fanariote, el nu se credea legat prin declarațiile sale politice și nu știa să-și subordoneze totdeauna sentimentele și resentimentele și resentimentele personale intereselor obștești.“

Titu Maiorescu (206, p. 186)

/Dimitrie A. Sturdza/ „Iubea cultura nu numai sub chipul ei ideatic, dar și sub acela material, al mărturiei concrete. Și a fost un mare colecționar de documente, monede, medalii ș.a., pe care le-a dăruit Academiei. /.../ Era un om de o deosebită energie și putere de muncă. Era și un om cinstit și de o recunoscută onestitate.“

Ion Bulei, 2004 (47, p. 54)

(I. C. Brătianu)

Em. Alex. Lahovary (1855-1929) – diplomat
1893-1928, cu întreruperi,
Ministru al României la
Roma, Constantinopol, Viena,
Paris

Dimitrie A. Sturdza (1833-1914) – om politic, fondator al
Partidului Liberal
1866-1908 Ministru al
Lucrărilor Publice, de Finanțe,
de Externe, al Cultelor și
Instrucțiunii Publice, de
Război
1871 Membru al Academiei
Române
1892 Șef al Partidului Liberal
1895-1899, 1901-1904, 1907-
1908 Președinte al Consiliului
de Miniștri

1/13 iulie 1866

O nouă constituție (inspirată de cea belgiană din 1831) instituie principiile monarhiei parlamentare, ale separării puterilor în stat și votul censitar. Această constituție, cu modificări în 1879, 1884 și 1916, va fi în vigoare până în 1923.

„O urmare puțin serioasă, dar caracteristică a acestor preocupări, care răzbisera și în Constituanta de la 1866, este redactarea textului Constituției noastre, care printr-o lipsă de conveniență unică într-o organizare monarhică ia precauția de a vorbi întâi de suveranitatea poporului și de drepturile lui, de Cameră și de Senat, de miniștri și de-abia în al patrulea rând de Capul Statului, față de care se opintește mai ales să-i arate limitele prerogativei. Oricât de naivă ar fi fost încrederea celor ce au redactat pactul fundamental, că prin asemenea îngrădiri pe hârtie vor fi îngrădit și în fapt puterea domnitorului și vor fi dus la vreo valoare puterea națiunii prin corpul său electoral, ea denotă totuși cu deplină lămurire puținul ce se aștepta de la domnitor în momentul când l-am pus în capul acestui stat constituțional și multul ce se aștepta de la noi înșine în toată manifestarea vieții politice.

Aceasta nu trebuie să o uităm nici un moment, aici este dreapta măsură a judecății evenimentelor ulterioare. Dându-ne seama de acel moment creator al statului nostru modern, trebuie să recunoaștem astăzi că domnitorul a făcut ceea ce așteptam noi de la el să facă, dar noi nu am făcut ceea ce ne închipuiam atunci că vom putea face, și este o chestiune de demnitate și de întărire a cugetelor pentru un popor care aspiră la un viitor mai mare ca să-și dea seama de greșelile sale pentru a le îndrepta, iar nu să arunce vina asupra altuia care nu este chemat să le îndrepte.

Titu Maiorescu (206, p.287)

(Carol I în primul an de domnie)

15/27 iulie 1866- 1/13 martie 1867

Guvernare liberal-conservatoare moderată, sub conducerea lui Ion Ghica.

11/23 octombrie 1866

Poarta otomană recunoaște investitura lui Carol I și continuitatea unirii principatelor române.

Urcarea în scaun a Principelui Carol de Hohenzollern

P.P. Panaitescu, 1939 (237, p. 249-264)

Prima știre despre candidatura principelui Carol apare într-o depeșă a agentului român la Paris, Ioan Bălăceanu către Ion Ghica la 14/26 Martie 1866, în care spune că ministrul Afacerilor Străine ar dori numele unui candidat. „*Mă autorizați a numi pe Carol de Hohenzollern?*“

Se admite azi că ideea a fost a unei doamne, Hortense Cornu. Ea întâlnise pe Ion Brătianu și pe Ion Bălăceanu la Paris și pronunță numele lui Carol de Hohenzollern, pe care ei nu-l auziseră până atunci. D-na Cornu era o femeie inteligentă și cultă, fusese fina reginei Hortense Beauharnais, prin familia căreia intrase în legături cu dinastia din Baden și cu Hohenzollernii Sigmaringen, înrudiți, cum am spus cu familia soției lui Napoleon cel Mare. Astfel cunoscuse la Paris și în Germania pe principele Carol Anton și pe fiii lui. Cu Napoleon III avea legături intelectuale, încă din vremea când acesta era prizonier politic în fortul Ham, sub Ludovic Filip. Servea de secretară și de corespondentă pentru lucrările erudite istorice ale viitorului împărat și ni s-a păstrat corespondența lor. Ea a fost aceea care a pomenit de numele principelui Carol, atât lui Brătianu sosit la Paris în căutarea unui domnitor străin, cât și lui Napoleon III.

Dacă acest fapt istoric este deplin stabilit, totuși rolul lui Napoleon III este mai puțin clar. Napoleon III era atunci arbitrul Europei și mai ales protectorul Românilor. Fără aprobarea lui, alegerea lui Carol de Hohenzollern nu s-ar fi făcut.

Anglia, Turcia, Rusia și Austria erau potrivnice unui principe străin în România. Napoleon III era singur favorabil acestei dorințe a Românilor. Numai el putea spune cuvântul hotărâtor. Se pune întrebarea dacă l-a spus într-adevăr sau numai i-a fost atribuit. Ion Brătianu în depeșele sale, presa vremii și istoricii de mai târziu, în special D.A. Sturdza, memorialistul cel mai atent al domniei lui Carol I, afirmă că împăratul Francezilor a sprijinit candidatura principelui Carol. /.../

Napoleon III după alegerea lui Carol I a făcut declarații împotriva paternității ce i se atribuia. Ambasadorului austriac îi spune că venirea lui Carol în țară a fost o escapadă și o nebunie și se atribuie împăratului cuvintele: „*Am fost foarte mirat că mi s-a pus aceasta în spinare*“.

La 1870, când Franța se opuse celei de-a doua candidaturi a unui Hohenzollern, Leopold, la tronul Spaniei, împărăteasa Eugenia spunea ambasadorului Metternich că ea se opusese și la prima candidatură și se plânsese împăratului împotriva intrigilor doamnei Cornu.

În Aprilie 1866, după proclamarea lui Carol ca principe la București, Napoleon III primea pe cei doi frați Bibescu și le spunea că nu propusese candidatura principelui Carol și că preferă un principe pământean.

După sosirea lui Carol I la București, atât Napoleon III, cât și ministrul său de Externe, respinge în chip oficial orice răspundere a faptului împlinit. /.../

În schimb, avem alte mărturii, pe care le cred hotărâtoare. Mai întâi, mărturia lui Carol I însuși. El este categoric: „*Franța era, așadar, limba cumpănei, fără Napoleon nu era cu puțință nimic, cu Napoleon totul*“. Ion Brătianu a venit la Düsseldorf la 31 Martie

și „comunică prințului (Carol Anton) că urmând un aviz (Anregung) al împăratului Napoleon, locotenența domnească are de gând să propuie poporului să-și aleagă ca domn pe al doilea fiu al prințului, pe prințul Carol“. A mințit Brătianu pentru interesul patriei sale? Dar cum se face că prințul Carol n-a știut-o niciodată și după zeci de ani, în *Memoriile* sale admite acest fapt ca un adevăr?

Dar principele Carol, o știm, a controlat imediat afirmația lui Brătianu. La 5 Aprilie se duce cu tatăl său la Ramersdorf unde văd pe baroneasa Franque, prietena ministrului Drouin de Lhuys. „Principii o roagă să se informeze ce atitudine ar lua Franța oficială față de o chemare a prințului Carol la tronul României“.

La 21 Aprilie are loc o nouă întrevedere cu baroneasa, iar la 26 a treia. Baroneasa comunică principelui că Franța, Prusia și Italia sunt pentru el la conferință, dar Napoleon n-ar admite un fapt împlinit fără avizul conferinței.

Din raportul consulului austriac la București (5 Aprilie 1866), care era totdeauna foarte bine informat, aflăm: „În primele zile ale lui Aprilie, agentul Principatelor la Paris, Ioan Bălăceanu a scris lui Ion Ghica că a avut o audiență la împăratul Napoleon (deci Bălăceanu și nu Brătianu) și i-a arătat dorința țării pentru un principe străin... Împăratul Napoleon a răspuns că dacă Moldo-Valahii doresc să obțină un principe străin ... să se grăbească să aleagă pe altcineva în locul contelui de Flandra, care a refuzat. Cea mai potrivită personalitate pentru demnitatea de principe în Moldo-Valachia, ar fi zis împăratul Napoleon, ar fi prințul Carol de Hohenzollern“. /.../

Bismarck a văzut imediat folosul pentru Prusia din aceste împrejurări și el sprijini candidatura principelui Carol; nu putea să se gândească la o alianță militară și la o participare a României dezarmate la război, dar prezența unui Hohenzollern pe tronul ei și aspirațiile de unitate ale Românilor ar fi silit fără îndoială pe Austrieci să ție o parte din trupele lor la granița Carpaților. /.../

Atunci are loc cunoscuta întrevedere de la Berlin între principele Carol și cancelarul Bismarck (19 Aprilie). Acesta sfătuiește pe tânărul principe să-și urmeze chemarea, să pornească în țară, fără să mai aștepte hotărârea marilor puteri, să pună Europa în fața unui fapt împlinit.

De altfel Bismarck nu încercase să creeze greutăți Austriei numai dinspre România, ci și dinspre Serbia și aceste două acțiuni pornesc spre un țel comun. Cancelarul se îndrepta la 1866 și către principele Mihail Obrenovici și chiar către Muntenegreni, vrând să-i atragă într-o acțiune comună împotriva Austriei, dar cele două principate se arătară prudente.

Pe de altă parte Bismarck întreprinsese o tainică acțiune diplomatică, cerând Franței neutralitatea în războiul cu Austria, sprijinind opera ei în România, iar Rusia urma să fie câștigată prin făgăduiala unei căsătorii a prințului Carol cu o prințesă rusă. Pe regele Prusiei îl convinsese încetul cu încetul, cu multă greutate.

Presa germană, probabil sub influența cancelarului, începuse o campanie în favoarea principelui Carol și în această privință e foarte caracteristic articolul din *Vossische Zeitung* din 22 Aprilie 1866: Nicio țară nu se potrivește așa de bine pentru imigrația germană ca Moldova și Valahia, care au un pământ roditor ce ar putea hrăni o populație de trei ori mai mare ca cea de azi, pe când emigranții germani se îndreaptă mai ales spre Bulgaria și alte provincii turcești... Austria are firește mari interese să împiedice alcătuirea unui Stat condus de Hohenzollerni la Dunăre. De observat că Austria are la

marginile ei ținuturi locuite de o populație mai numeroasă de Români, chiar decât cea din principate: Bucovina, Ardealul și regiunile vecine ale Ungariei. De curând a început acolo o mișcare de deșteptare a conștiinței naționale românești... Europa ar putea să se considere fericită să aibă norocul ca la Dunărea de Jos să fie un Stat compact și omogen, între Rusia și Turcia, ca o barieră împotriva panslavismului.

Alegerea principelui Carol a fost ajutată de un concurs favorabil de împrejurări: Rusia era încă slăbită de pe urma războiului Crimeii, Austria era ocupată cu războiul ce era gata să izbucnească împotriva Prusiei și a Italiei, Anglia nu voia complicații în Orient, care ar amenința integritatea imperiului otoman, Franța și Prusia erau favorabile lui Carol I. Singurele greutăți puteau veni de la Turci, care nu cutezau să ia singuri răspunderea unui război.

O singură împrejurare ar fi putut compromite de la început domnia lui Carol I, anume dacă Austria și nu Prusia ar fi învins la Sadova. Era o primejdie, la care se pare că Ion Brătianu s-a gândit și se zice că în discuția sa cu principele Carol ar fi observat că trebuie să țină seama și de posibilitatea unei înfrângeri a Prusiei și de consecințele ei pentru România. Principele Carol răspunse însă calm lui Brătianu: „*Este inutil să presupunem că Prusienii vor fi învinși, este absolut imposibil. Vă pot afirma că Austria va fi învinsă*“.

Împotriva tratatelor și a conferinței ambasadurilor de la Paris, principele Carol tare pe sprijinul lui Napoleon III și al lui Bismarck și mai ales pe voința românilor, trecu în țară și puse lumea diplomatică în fața unui fapt împlinit.

(Școală primară în aer liber, gravură în lemn, 1842)

1/13 martie 1867 - 5/17 august 1868

Guvernul este prezidat de Constantin A. Kretzulescu dar rolul principal îl are Ion C. Brătianu (ministru de interne).

23 martie/4 aprilie 1867

Societatea amicilor instrucțiunii animată din vara lui 1866 de V. A. Urechia și C. Esarcu devine Societatea pentru învățătura poporului român. Printre fondatori se numără Hasdeu, Papiu Ilarian, C. Esarcu etc. Aceasta deschide patru școli pedagogice, la Ploiești, București, Focșani și Bârlad. Mesajul domnesc din 15/17 noiembrie laudă inițiativa creării școlilor normale.

(Școala Centrală de fete din București)

„La sosirea pe pământul României, Domnitorul Carol I dădu 12.000 galbeni din caseta particulară pentru înființarea publică, în amintirea acelei zile, a unui așezământ de binefacere publică, din care, sfătuiindu-se cu ministrul Dimitrie Gusti și consilierii lui, decretă în 1867 înființarea Școlii normale pentru 150 de elevi, recomandând zidirea localului din cei 12.000 galbeni dăruiți în 1866. Aceasta-i o dovadă a grijii părintești a Domnitorului Carol I pentru cultivarea națiunii române și afirmarea ei în lume prin știință și cultură primitivă în școlile ei. «Astfel poporul român își va putea înălța simțământul moral și național și își va îmbunătăți înflorirea și bunăstarea materială pentru a putea rezista și spori ca popor civilizată și independent...»“

Ioan Bota, 2001 (42, p. 7)

Decret pentru înființarea Școlii Normale din București (42, p. 11-12)

CAROL I

Din grația lui Dumnezeu și voința națională Domn al Românilor.
La toți de față și viitori sănătate.

Asupra referatului ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii Publice și al Cultelor sub nr. 10978.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Se instituie o comisie pentru pregătirea lucrărilor la imediata organizare în București a unei școli preparatoare de învățători sătești;

Art. II. D-nii Doctori Davila, Esarcu și V.A. Urechia licențiat, Gr. Ștefănescu și A.T. Laurian, decanul Facultății de Litere, sunt numiți membri onorifici în suszisa comisiune, sub președinția ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii publice și al Cultelor;

Art. III și cel din urmă. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii Publice și al Cultelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului de față.

Dat în București la 20 octombrie 1867.

CAROL

Ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor

D. Gusti

Regele Carol și educația poporului român

G. Aslan, 1914 (20, p. 73, 84)

Regele Carol a avut o largă concepțiune despre rolul învățământului și al educației pentru întărirea și înălțarea unui popor. Abia descins pe pământul României - „*am venit să creez un viitor*“ declară dânsul – și-l vedem preocupat de a înființa școli, cât mai multe școli, îl auzim îndemnând pe profesori să formeze moravurile tinerimii ce le este încredințată.

Astfel, cu prilejul felicitărilor pentru anul nou 1867, spuse:

„*Dau cea mai mare importanță instrucțiunii publice și sper că profesorii vor pune stăruințele lor pentru dezvoltarea spiritului și formarea moravurilor tinerimii noastre pe calea urmată în toate țările civilizate*“.

Și într-adevăr dădea însemnătate instrucțiunii publice nu numai cu vorba, dar și cu fapta. A donat 12.000 de galbeni pentru înființarea școlii normale ce poartă augustul său nume, așa încât cel mai sceptic om nu se poate îndoii de sinceritatea cuvintelor, pe care le-a rostit în 1867, cu prilejul vizitării acestei școli: „*Da, doresc din inimă luminarea și cultura iubitului meu popor român*“.

Dorința aceasta a hrănit-o vie și arzătoare în tot timpul lungiei și strălucitei sale domnii. Până-n cea din urmă zi a lucrat, nobil soldat al datoriei, pentru propășirea patriei noastre! Înaintea ultimei suflări ar fi avut dreptul să repete ceea ce spunea de 10 Mai 1891 cu prilejul jubileului de 25 ani de domnie:

„*Un loc ales am păstrat în amintirea și inima Mea tuturor acelor care sunt chemați a răspândi lumina și au falnica menire de a pregăti generațiile viitoare*“.

„*Printre alte merite pe care istoria va trebui să i le recunoască, scrie domnul Banu cu drept cuvânt, unul – și nu cel mai puțin însemnat – va fi și acela că în mijlocul unei societăți ușurate, nestatornice, lipsite de simțul datoriei și de orice concepție severă a vieții, El a rămas pururea omul datoriei, al austerității și al înălțimii morale*“.

(Monumentul și Piața Brătianu, azi Piața Universității)

9 mai 1868

La Iași, la reprezentația care aniversează urcarea pe tron a domnitorului Carol I, joacă și marele artist Matei Millo (sosit cu trupa sa de la București) în *Cinel-Cinel*, *Nunta țărănească* și tabloul alegoric *România recunoscătoare*, aranjat de M. Galino.

15/27 septembrie 1868

Carol I deschide sesiunea Societății literare române. Președintele Societății, I. Eliade-Rădulescu, rostește următoarele cuvinte:

„Prea Înălțate Doamne, Societatea Academică, întrunită la 1 August trecut, vine astăzi a-și manifesta, ca totdeauna, profunda sa recunoștință pentru protecțiunea de care din începutul său se bucură de la înaltul guvern al Măriei Tale.

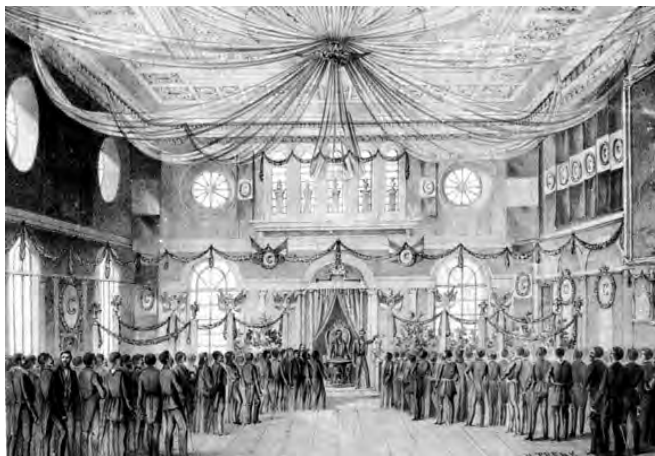
Membrii Societății Academice, admirând însemnătoarele generozități ale Măriei Tale, atât de multe și varii, au mai de aproape înaintea domneasca și binevoitoarea încurajare ce ai dat Măria Ta spre elaborarea unui „Atlante“ geografic pentru prima oară în limba română. Acest operat prețios, tipărindu-se din marea Măriei Tale generozitate, s-a și împărțit la toate școalele din România.

La această împărțire a pâinii intelectuale la copiii noștri, fură invitați și membrii acestei Societăți, oferindu-li-se câte un exemplar.

Cu această solemnă ocaziune, ei vin a-și depune ale lor mulțumiri, făcând urări de a se înmulți faptele Măriei Tale și efectele lor, ca pânila din deșert ale Mănuitorului lumii, spre nutrirea sufletelor tuturor Românilor.

Mă simt ferice, Prea Înălțate Doamne, că și în anul acesta sunt onorat de a fi înaintea Măriei Tale organul expresiunii de marele devotament și profundă recunoștință a onorabililor mei colegi.“
(314, p. 470-471)

(Inaugurarea Societății Academice sub patronajul domnitorului, 1 aug. 1867)

30 decembrie 1867/11

ianuarie 1868

Se înființează Școala națională de poduri, șosele și mine, cu o durată de studii de 5 ani.

1867

La ființă Societatea medico-chirurgicală, sub președinția lui Carol Davilla.

29 aprilie/11 mai 1868

Înființarea Societății filarmone române. Numără 54 de membri fondatori, între care: Dimitrie A. Sturdza, C. Esarcu, Ioan A. Cantacuzino.

3/15 noiembrie 1869

Carol I se căsătorește la Neuwied cu Elisabeta, principesă de Wied. Cuplul princiar vine la București în 16/28 noiembrie.

„Regina Elisabeta venea dintr-o țară cultă. Ea însăși, de când a venit în țară, a recunoscut poporului român calități, care, pe dânsa o încredință că el era îndestul de copt pentru a primi cultura unei țări civilizate. Elisabeta a intrat în popor și în inima lui, s-a identificat cu țărănul român, a adoptat pitorescul costum al țărăncii, a intrat în horă [...], așa cum o poetizează poetul Vasile Alecsandri, a iubit poporul până la moartea ei și a fost adorată de poporul român și ar fi fost numai Ea adorată, dacă nu ar fi venit a doua Regină, care e tot așa de iubită și adorată.

Elisabeta nu a fost numai Regina Românilor. Ea a fost și regina științei și a înțelepciunii. Memoria ei va rămâne pe veci în inima românilor.“ D. Severeanu, 1929 (298, p. 207)

(Carol I și Elisabeta, 1881)

(În medalioane: Carol I și Elisabeta la nuntă și la nunta de argint, 1894)

Palatul domnesc din București, construit de un simplu particular, într-o epocă în care artele civilizației erau prea puțin cunoscute în România, este departe de a corespunde unei reședințe pentru suveranul unei națiuni de cinci milioane de oameni. Nici nu ne gândim să-l comparăm cu reședințele princiare ale altor state; simpli milionari din zilele noastre l-ar considera nedemn de ei. De câțeva vreme însă, palatul a suferit o transformare, pe cât a fost posibil, și azi este un edificu potrivit pentru șeful statului.

Fațada cu coloane și basorelieful – coloane de cărămidă și basorelieful din ipsos – este acoperită de un strat gros vopsit în ulei de culoare gri. Strada care mărginea cândva partea sudică a palatului a dispărut și în locul ei se află o mică grădină.

Curtea este luminată noaptea de numeroase lampadare cu gaz. Un peron destul de înalt, prost protejat de o marchiză îngustă de tablă, duce spre ușa mare, care descoperă, în mod fericit, noile decorațiuni ale palatului. Această ușă este dublă și formează un fel de tambur care precedă vestibulul. Este din lemn de stejar sculptat și prevăzută cu geamuri. Oglinzi mari, fără staniu, luminează interiorul. Toate sculpturile din lemn vechi de stejar, care constituie principalele ornamente ale Palatului, sunt opera dlui Stohr, un artist foarte renumit pe care prințul Carol I l-a adus din marele ducat de Baden și l-a instalat la București, într-un atelier foarte bine dotat, întreținut pe cheltuiala Alteței Sale. În afara gârzii de onoare, un elvețian în livrea domnească, un negru îmbrăcat într-un elegant costum oriental și câțiva valeți de curte stau mereu la intrarea palatului.

Holul este împodobit cu câteva tablouri reprezentând imagini din Constantinopol și peisaje din România. La stânga se află camera aghiotanților, care servește și de sală de așteptare; la dreapta, cabinetul mareșalului Curții și birourile cancelariei princiare.

În fundul holului se află scara mare, marcată de o draperie de catifea roșie cu franjuri aurii. În dreapta și în stânga ei sunt doi lupi mari de fier, produs al artei berlineze. Scara este ascunsă de un covor de pluș roșu care acoperă și coridorul de sus în care se află marile apartamente.

Înainte de a urca scara, vezi în stânga ușa unei mari sufragerii, dar care nu e folosită decât pentru dineurile oficiale. Sala este susținută de un rând dublu de coloane, iar în interior se găsesc două bufete de stejar sculptat, mobilă de stejar și draperii din rips verde.

Scara este luminată de un felinar înalt de sticlă care se aprinde de pe acoperiș. Când ajungi la primul etaj, afli, în dreapta, Sala Tronului, o cameră foarte mare îmbrăcată în catifea stacojie și strălucind de ornamente aurii. Bolta are desenată o frescă total nepotrivită. Tronul este foarte frumos. Baldachinul este din catifea stacojie, cu draperii bogate din același material, împodobite cu ciucuri grei de aur și dublate cu satin alb. Interiorul baldachinului este din satin alb brodat cu steluțe de aur. Un mare număr de lustre aurite, oglinzi uriașe, două sobe monumentale din faianță ornate cu o rețea de aur, sunt principalele decorațiuni ale acestei săli, care nu se deschide decât pentru balurile de la Curte și pentru marile ceremonii.

În fundul Sălii Tronului, spre exteriorul curții, se află trei saloane: salonul albastru, decorat cu frumoase acuarele de Preziosi, reprezentând priveliști din Constantinopol; poți admira și două bufete Boule foarte frumoase; salonul alb și auriu, stil Ludovic al XV-lea, foarte elegant și nobil; salonul chinezesc ar merita el singur o întreagă descriere. Tavanul este pictat în manieră chinezească și, pentru a imita cerul liber, artistul a pus grilaje aurite pe niște oglinzi care dau impresia unei deschideri în gol. Vase mari și cupe din porțelan de China, trepiede și cutii din sifed și lemn de abanos împodobesc toate etajerele. Pereții dispar sub patru minunate goblenuri, foarte bine păstrate și cu un desen foarte original, asortat cu întreaga ornamentație a salonului.

(Palatul regal. Sala Tronului)

Alături se află sufrageria destinată meselor, dar nu mai mult de douăzeci de tacâmuri. Remarci aici o superbă colecție de desene: este ilustrarea operelor lui Goethe de către Kaulbach. Dubla inspirație a artistului și a poetului face din aceste desene veritabile capodopere.

Urmează apoi biblioteca. Este bogată

și cărțile sunt bine alese. Cuprinde toți clasicii literaturii universale.

Cabinetul de lucru al prințului Carol I este decorat sobru și cu mult bun gust. Lambriurile de stejar ieșite din mâna dlui Stohr sunt scoase în evidență de câteva tablouri, printre care, pe un șevalet de stejar cu blazonul Casei de Hohenzollern, portretul Alteței Sale Regale, mama Principelui României; alte portrete de familie, câteva albume fac din acest cabinet de lucru un loc de refugiu al amintirilor din patria natală și ale copilăriei Prințului Carol. În acest cabinet, ca și în micul salon de alături, poți admira bronzuri artistice, panoplii, ornamente ciudate orientale, tablouri reprezentând mai ales priveliști și scene din România, opere ale artiștilor români. În acest muzeu intim, se află câteva opere remarcabile. Privirea se oprește pe un tablou frumos de Emil Volkens pictor din Düsseldorf; este un peisaj românesc, arid și gol: o trăsură trasă de niște cai iuți îl poartă pe prinț într-un nor de praf; există multă îndrăzneală în mișcarea cailor și o dispunere foarte pitorească a numeroșilor călăreți din escortă. O altă pânză reprezintă calul favorit al prințului, Erl Koenig (Craiu ielelor), nume celebru în poezia germană.

Personalul Curții și al Casei regale este numeros și ales: mareșalul Curții, marele scutier, șase aghitanți, din care trei colonei și trei maiori, un secretar etc.

Foarte simplu în viața privată, Prințul Carol știe, la nevoie, să se înconjoare de tot prestigiul care se cuvine unui suveran.

Pe vremuri, exista obiceiul ca domnitorii români să-i primească, în fiecare duminică la prânz, pe funcționarii de stat și pe toți cei care-i fuseseră prezentați. Acest obicei avea multe avantaje. Șeful de stat putea să-i cunoască într-un mod mai intim pe funcționarii de

orice rang și pe străinii rezidenți în țară. Aceste primiri săptămânale ofereau ocazia tuturor să se întâlnească și să strângă legăturile, așa cum trebuie să se întâmple în această mare familie care este națiunea. Prințul Cuza a fost cel care a abolit acest obicei.

Astăzi, Sala Tronului nu servește marilor recepții decât în împrejurări excepționale. În timpul iernii, ea este transformată în sală de dans, iar baldachinul domnesc nu adăpostește decât niște ornamente florale.

Reprezentanții politici acreditați pe lângă Prințul României sunt primiți conform unui ceremonial stabilit în luna ianuarie 1872 și care sună astfel:

„Pentru a stabili pe viitor un regulament constant pentru ceremonialul de primire a domnilor Reprezentanți și Consuli Generali la Palat; ca și pentru ceremonialul de respectat la celebrarea zilei onomastice a unui suveran străin, se dau publicității următoarele reguli:

CEREMONIALUL CURȚII Primirea Reprezentanților și Consulilor Generali având caracter diplomatic

La sosirea sa, Reprezentantul diplomatic trebuie să informeze Ministerul Afacerilor Externe, fie printr-un secretar al Reprezentanței, fie printr-o scrisoare, despre sosirea sa și să solicite ziua și ora pentru a-l vizita și a-i încredința copia scrisorilor de acreditare.

Ministerul Afacerilor Externe primește ordinele Alteței Sale pentru primirea solemnă la Palat.

După ce Alteța Sa fixează ziua audienței, Mareșalul Curții îl previne pe Ministrul Afacerilor Străine care, la rândul său, îl informează pe diplomat.

În ziua fixată pentru audiență, un aghiotant al Alteței Sale se duce cu două trăsură de la Curte și cu doi valeți în costum de gală la locuința diplomatului și îl conduce la Palat.

Aghiotantul îl urcă pe Șeful misiunii în prima trăsură și ia loc în stânga sa; ceilalți membri ai Reprezentanței iau loc în a doua trăsură.

La Palat, garda prezintă onorul.

Diplomatul este primit la scară de către ofițerul de serviciu.

Aghiotantul îi introduce pe Reprezentant și suita sa în salonul de primire unde se află Mareșalul Curții și corpul militar al Alteței Sale. Aghiotantul de serviciu pe lângă Alteța Sa anunță prințului pe reprezentant prin numele și titlurile sale, după care diplomatul și personalul său sunt invitați să intre în apartamentul în care se află Alteța Sa. Ministrul Afacerilor Străine îl prezintă pe diplomat Alteței Sale. Diplomatul pronunță câteva cuvinte și remite scrisorile de acreditare Prințului care le înmânează Ministrului Afacerilor Străine; el prezintă, după aceea, personalul său Alteței Sale.

Când Alteța Sa îl concediază pe reprezentant, acesta este condus, din nou, cu același ceremonial ca la sosirea sa. În timpul primirii, Ministrul Afacerilor Străine stă în stânga Alteței Sale. Corpul civil și cel militar stau în spatele Alteței Sale “.

14/26 decembrie 1869

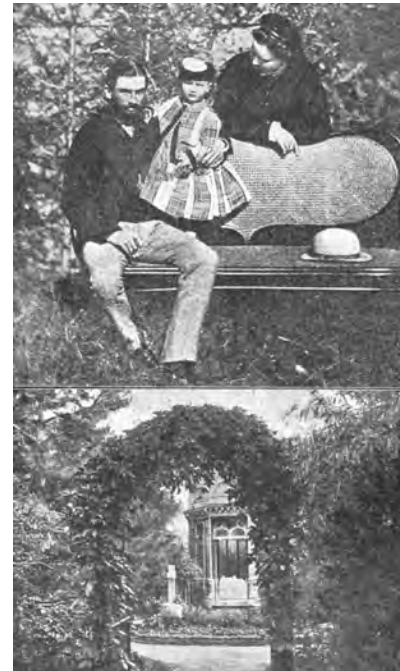
Inaugurarea oficială a Universității din București. În cuvântarea sa Carol I remarcă: „*Facultatea de Drept produce deja efectele cele mai mulțumitoare; sper că și celelalte facultăți, dezvoltându-se și completându-se treptat, nu vor întârzia a produce aceleași rezultate*“. (56, T.1, p. 200)

ianuarie-decembrie 1870

Criză politică pe fundalul agitației antimonarhice și republicane susținută de liberalii radicali și al simpatizilor tot mai puternice pentru Franța în contextul războiului franco-prusac. Într-o scrisoare adresată Puterilor Garante la 27 noiembrie/ 7 decembrie Carol își exprimă temerea de a nu mai putea stăpâni patima partidelor politice din România.

20 august/ 8 septembrie 1870

Se naște, la Postdam, Maria, fiica cuplului princiar. Aceasta se stinge din viață prematur (9 aprilie 1874), fiind răpusă de scarlatină. Carol I și Elisabeta nu au mai avut copii.

Carol I și Elisabeta cu fiica lor Maria în 1873 și mormântul acesteia la Cotroceni)

(Panorama Bucureștiului, reproducere după Preziosi, 1868)

Un artist italian la curtea domnitorului Carol
Giuseppe Sabbarese, 1943 (283, p. 212-215)

În prima jumătate a lungii și atât de rodnicei domnii a Regelui Carol I, s-au perindat la Curtea sa o seamă de artiști străini. Rostul lor, într-o vreme în care „daguerrèotypia“ nu luase încă avânt, nu izbutise deci să uzurpe locul artei, era de a făuri icoana unei domnii ce avea greaua și delicata menire să așeze țara pe temelii noi. În ce măsură și-au îndeplinit acest rost, ne-o dovedește însuși faptul că odată cu vremea le-a apus și numele. N-au izbutit să contribuie cu o cât de mică strălucire la purpura domniei, pe care marile ei fapte din timp de pace și de război au încununat-o de glorie. Nobila sarcină de a slăvi cum se cuvine domnia luminatului și viteazului Carol I a revenit – ca un drept pe care Providența a ținut să-l respecte – artiștilor români, începând cu Carol Popp de Szatmary (român transilvănean de la Satu Mare, a cărui familie a fost înnobilită de Împărat), cu marele Grigorescu și sfârșind cu aceia pe care Regele i-a trimis la o mai înaltă învățătură în străinătate, și care s-au arătat demni de sprijinul domnesc.

Din rândul acestor artiști străini de la Curtea românească, din care făceau parte Germanii Volkens, Kaiser și Becker, Polonezul Adjukiewicz, Englezul Schonberg, Americanul Healy, se deosebește Italianul Preziosi, care n-a râvnit la poziția tovarășilor săi întru meșteșug, mulțumindu-se cu aceea – mai modestă dar mai aproape de artă și adevăr – de observator plin de inteligență și de interes, de măsură și de bun gust, al locurilor și oamenilor noi, spre care a venit – judecând după o seamă de elemente din cuprinsul mărturiilor lăsate de el – mânat și de alte imbolduri decât cele care ar fi putut porni din faptul exercitării profesiei. În chipul acesta, el se află mult mai aproape de artiștii români, cu care de altfel are mari asemănări, care nu sunt deloc întâmplătoare și nu se mărginesc la cele din cadrul vremii trăite laolaltă.

Despre viața lui Preziosi nu știm aproape nimic, în ciuda râvnei celor doi cercetători români care s-au ocupat de el: prof. Al. Busuioceanu (vezi articolul publicat în *Studii Italiene*, vol. I, București, 1934, precum și versiunea lui franceză apărută în broșură la „Edition Marvan“ (Collection Apollo), București 1935) și d-l Al. Bădăuță (vezi albumul *București în 1869* de Preziosi), care a apelat și la truda bine cunoscutului critic de artă venețian, contele Elio Zorzi, fără, însă, să fi putut, nici după cercetările în arhivele italiene, căpăta elemente noi întru cunoașterea acestuia, am fi înclinați să-i spunem tainic artist italian. Nu-i cunoaștem nici numele de botez. Prof. Al. Busuioceanu a găsit, o singură dată, într-un catalog al expoziției organizată în 1873 de *Societatea amicilor Bellelor-arte* din România, numele artistului precedat de inițiala D., care ar putea să însemne tot atât de bine Domenico cum și Davide, Damiano, Desiderio, Dino, Demetrio, Dionisio sau chiar Diodoro, dacă ținem seama că astfel de prenume întâlnim destul de des în Italia. Nu știm cu precizie nici de unde a venit Preziosi în România și nici unde a plecat de aici. Luând în seamă, din punct de vedere iconografic, unele acuarele ale lui Preziosi, prof. Al. Busuioceanu deduce că ar fi putut veni de la Constantinopol, iar d-l Al. Bădăuță, după o notație de pe un carnet de schițe ale artistului: „*Aquarelles de mon grand Père Preziosi*“ și după unele informații – cărora nu le dă obârșia – că urmași au locuit mai târziu (când?) la Stambul, crede că este îndrituit a afirma că această inscripție

„vine să dea certitudine presupunerii că, înainte de a lucra la noi și probabil după aceea, Preziosi a trăit la malurile Bosforului“.

Ceea ce se poate spune cu precizie, însă este că Preziosi a lucrat în România în verile anilor 1868 și 1869, când a făcut parte din suita Domnitorului care călătorea prin țară. În acuarele înfățișând „Primirea Domnitorului Carol la Slănic de Prahova“ îl vedem pe Preziosi călare, luând schițe. În afară de aceste date nu mai știm nimic despre artistul italian, după cum nu știm nici cum a ajuns la Curtea Domnitorului Carol.

Părerea de rău că nu s-a putut afla până acum nimic mai mult despre Preziosi este cu prisosință compensată de faptul că el ne înlesnește, prin opera sa, cunoașterea României adevărate, a României cu nenumărate comori de frumusețe și neistovite bogății sufletești, pe care le-a știut afla sub măștile vremii, fără s-o nesocotească pe aceasta în ceea ce avea demn de amintire.

Opera lui Preziosi cu privire la România poate fi împărțită în trei categorii: schițele și studiile, dintre care o parte, sub forma unui caiet, se află într-o colecție particulară (unele au fost publicate de d-l Al. Bădăuță în albumul amintit mai sus); acuarelele făurite pentru Domnitorul Carol, din care Colecția regală numără astăzi 41 de piese; acuarelele hărăzite amatorilor din acea vreme, răspândite în țară.

Din punct de vedere al artei ca și al documentului, mai interesante decât acuarelele, lucrate în tihna căminului, sunt notele spontane, studiile preliminare. Ele sunt luate la fața locului și au căpătat, din această pricină, de la natură, temeinicia adevărului. Rar ne-a fost dat să întâlnim un artist ilustrator străin, sau chiar băștinaș, care să fi înțeles și redat cu un simț mai ascuțit realitatea românească. Dacă ne gândim la obârșia lui Preziosi, putem ușor pricepe de ce, din tot ceea ce a văzut, în scurtul său popas în România, a știut să păstreze numai elementele ce defăneau, și deosebeau deci, locurile și oamenii de aici de celelalte meleaguri și popoare, numai însușirile care așază poporul român pe o treaptă însemnată în obștea Europei.

Dacă n-a simțit întreagă măreția peisajului românesc mai puțin călcat de piciorul omului, aceasta se datorește faptului că Preziosi nefiind un temperament romantic era, prin organizația sa mentală, sortit să fie interpretul omului și al manifestărilor sale, cum și al naturii străbătută de spiritul stăpânitor al civilizației. Așa ne putem explica de ce *Bucureștiul văzut din dealul Filaretului*, peisaj atât de măiestru compus, sau studiul înfățișând apa Colentinei, în care un grup de tinere femei gustă plăcerile băii, izbutesc să ne stârnească amintiri ce ne duc spre prestigioase peisaje de clasică măreție. Acesta din urmă, prin compoziția sa amplă, observația fină și justă și cele câteva note savuroase – cum sunt trăsăturile din goliciunea pudică a tinerelor și pârguitelor femei, sau elementele de cochetărie – poate fi socotit ca una din operele cele mai izbutite ale artistului italian. Amândouă aceste peisaje sunt minunate portrete ale naturii românești, brăzdate, cum am spus, de duhul omului înrădăcinat dealungul veacurilor în pământul darnic.

Și, după cum a știut să desprindă orânduirea imprimată peisajului de spiritul românesc, Preziosi a izbutit să ne înfățișeze și viața gloatelor, din târguri sau alaiuri, în care se manifestă însuflețirea unui popor vioi și ager, care nu iese din cadrele unei rânduieli sigure aflate în lăuntru fiecăruia și în afara tuturor. În aceste adunări de oameni artistul italian a știut să vadă lipsa desăvârșită a neorânduiei și a dezvățului, întâlnite aiurea. O altă trăsătură a poporului românesc tot atât de însemnată ca și măsura, asupra căreia se oprește Preziosi, este dragostea sa caldă și sinceră față de Domnitor, care izvorăște

dintr-un simțământ adânc monarhic, rod al experienței istorice care a învățat pe români să prețuiască rostul mare al statorniciei voievodale. Acuarelele înfățișând *Primirea Domnitorului la Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Buzău*, aceea de la Slănic de Prahova sau aceea reprezentând întâmpinarea Monarhului pe drumul Cotrocenilor, sunt mărturii luminoase ale dragostei și respectului Românului pentru Domnitorul său, pentru că sunt tocmai manifestate cu spontaneitate și simplitate, cum minunat a știut să le înfățișeze artistul italian.

Țăranul român apare în opera lui Preziosi cu însușirile care l-au ajutat să biruie vremuri de o vitregie fără seamăn. Țărancă este înfățișată cu toate atributele care o fac pârtașe, cu țăranul, la chezașia unei rase puternice și frumoase: carnea bine plămădită și trupul cioplit după canoanele rodniciei, sfiiciune – pe care o știm întemeiată pe o morală nezdruncinată, însoțită, fermecător, de inteligența străfulgerând în privire; straie purtând semnul hărniciei, al științei bizuită pe experiența străbunelor și al fanteziei sale bogate și veșnic, dar nerăzvrătit, înnoitoare. Împodobită cu gust și măsură cum nicio altă țărancă n-a știut să se împodobească. Țăranului, Preziosi a știut să-i citească pe chip, în privire și atitudine, marile sale însușiri, care au făcut în toate timpurile mândria poporului românesc, și de la care pornesc toate celelalte: inteligență, vigoare dar și sensibilitate, dârzenie, hărnicie. Portul, potrivit cu aceste însușiri: sobru și armonizat cu trupul. Înfățișarea atât a țărăncii cât și a țăranului român a fost redată de artistul italian cu adevărul care mărturisește o îngrijire ce a fost mereu la Români o lege păzită cu sfințenie.

Este zadarnic să mai adăugăm că, astfel văzută România de Preziosi, opera lui alcătuiește unul din cele mai frumoase, dar și mai meritate elogii, pe care nu-l putea aduce decât un artist sincer și aparținând unei nații care a știut totdeauna și nu s-a sfiit niciodată să prețuiască la alții ceea ce slăvea la ea acasă.

(Vizita Domnitorului la Mănăstirea Pasărea, reproducere după Preziosi, 1869)

15/27 ianuarie 1871

Carol e gata să abdice dar, după o îndelungată chibzuință, redactează o scrisoare către un prieten fictiv, Auerbach, care apare în ziarul *Augsburger Allegemeine Zeitung*, fiind reprodusă și în presa românească. (206, p. 23-24)

Prea stimate amice,

De mult nu ți-am mai dat semn de viață. Dar aș vrea să fii măcar un ceas în locul meu, ca să te încredințezi cât mi-e vremea de îmbucătățită și plină de muncă, de griji și de dezamăgiri.

Au trecut aproape cinci ani de când am luat îndrăzneța hotărâre de a mă pune în capul țării acesteia, așa de bogat înzestrată de natură și totuși așa de săracă sub alte raporturi.

Aruncând o privire asupra epocii trecute, scurtă în viața unui popor, dar lungă în viața unui om care tinde spre progres, trebuie să-mi zic că puțin folos am putut aduce acestei frumoase țări.

Adesea mă întreb: a cui este vina? A mea, care nu am cunoscut caracterul poporului, sau a poporului, care nu vrea să fie condus și totuși nu e în stare să se conducă singur? Prin numeroasele mele călătorii în toate regiunile celor două Principate și prin feluritele atingeri cu toate păturile societății, am dobândit încredințarea că vina nu este nici a mea, nici a poporului în întregime, ci mai ales a celor ce și-au însușit dreptul de a conduce Țara în care s-au născut. Acești oameni care și-au făcut educația lor politică și socială mai mult în străinătate, uitând cu desăvârșire împrejurările patriei lor, nu caută alta decât a aplica aici ideile de care s-au adăpat acolo, îmbrăcându-le în niște forme utopice, fără a cerceta dacă se potrivesc sau nu. Astfel nefericita Țară, care a fost totdeauna îngenuncheată sub jugul cel mai aspru, a trecut deodată și fără mijlocire de la un regim despotice la cea mai liberală Constituție, precum nu o are nici un popor din Europa.

După experiența făcută, cred că aceasta e o nenorocire cu atât mai mare, cu cât românii nu se pot lăuda cu virtuțile cetățenești ce se cer pentru o formă de stat cvasirepublicană.

De nu mi-aș fi legat tot sufletul de această țară binecuvântată, care în alte împrejurări se putea aștepta la un viitor strălucit, de mult m-ar fi părăsit răbdarea. Acum însă m-am hotărât la o ultimă încercare, ce probabil mă va face să trec în ochii partidelor de aici și ai conducătorilor lor ultrașoviniști ca lipsit de iubire pentru țară; dar eu am lăsat la o parte orice considerație personală, cu riscul de a-mi pierde poate toată popularitatea. Căci ar fi o neiertată lipsă de la datorie de a mai ascunde adevărata cauză a răului și de a lăsa fără împotrivire viitorul țării pradă intrigilor de partid.

Știi bine că cel ce în unele împrejurări are curajul adevărului și spune lucrurilor pe nume este adeseori biruit, și așa mi se poate întâmpla și mie, cu deosebirea însă, pe care o simt cu recunoștință, că eu sunt liber de a mă întoarce la o viață neatârnată și lipsită de griji, plină de fericire în mijlocul familiei, și să reintru în scumpa țară unde m-am născut și al cărei magnet puternic n-a încetat de a mă atrage în momentele cele grele, prin care a trebuit să trec.

Îmi pare numai rău, din toată inima, că bunele mele intenții au fost așa de puțin înțelese și cu ingrătitudine răsplătite. Dar fiindcă împărtășesc această soartă cu cei mai mulți muritori, voi ști să mai aflu mângâiere, și în societatea unor oameni inteligenți, mai ales în cercul animat al D-tale, voi uita încetul cu încetul aspirațiile mele din trecut.

CAROL

11/23 martie 1871-31 martie/12 aprilie

1876

Lascăr Catargiu, devine pentru a doua oară prim ministru. Izbutind să îndeparteze ideea de abdicare a lui Carol formează un guvern care, cu unele modificări, rezistă 5 ani („Marea guvernare conservatoare“). Începe, după afirmația lui Titu Maiorescu, „era ministerelor serioase, cu o mai lungă durată“.
(206, p. 15)

15 aprilie 1871

Ministrul de externe, Costa-Foru către junimiști : „*La ce folos literatura, dacă prin pasivitatea oamenilor de ordine se periclitează tronul și prin urmare țara.*“ (206, p. 31)

Regenerarea spiritului public românesc se va produce „*printr-o îndelungată și stăruitoare acțiune*“. Ea presupune din partea tânărului domnitor „*o rară împreunare de calități, multă prudență și mai multă îngăduință, o răbdare dusă până la limitele sufletului omenesc și cunoașterea de oameni. Iar din partea bărbaților politici ai țării ea presupunea hotărârea de a sprijini dinastia ce și-o aleseseră și de a avea totdeauna luarea aminte ațintită asupra acestui punct cardinal*“

Titu Maiorescu (206, p. 17)

„*Așadar în Camera conservatoare de la 1871 junimiștii erau deputați guvernamentali și principala rațiune de a fi a guvernului de atunci era menținerea domnitorului Carol I.*“

Titu Maiorescu (206, p. 37)

(Carol I, gravură de Th. Aman, 1874)

13/25 septembrie 1872

Inaugurarea Gării de Nord din București, numită până în 1888 „Gara Târgoviștii“, odată cu deschiderea liniilor ferate București-Ploiești, Pitești-București-Buzău și Galați-Tecuci-Roman.

28 decembrie 1872

Prima linie de tramvai cu cai din București, pe traseul Calea Târgoviștei - Podul Mogoșoaiei - Teatrul Național - str. Biserica Enei - Academiei - Colței - Piața Sf. Gheorghe - Moși.

Încă din 1872 se semnează lucrări ale unor doctori în științele matematice : Spiru Haret, N. Șt. Botez, David Emmanuel, N. Coculescu. După 1900 apar alte nume de mare autoritate: G. Țițeica, A. Davidoglu, D. Pompeiu, Tr. Lalescu.

1/13 ianuarie 1873

Se vernisează la București prima expoziție de pictură și sculptură organizată de nou înființata Societate a amicilor de Belle Arte (președinte Grigore Cantacuzino, vicepreședinți Th. Aman și C. Esarcu). Un ecou considerabil îl are participarea lui N. Grigorescu (144 lucrări).

6/18 aprilie 1874

Se instituie la București, prin decret regal, Comisiunea Monumentelor Publice, având drept scop clasarea și conservarea monumentelor românești.

15/27 iunie 1875

La sugestia lui Carol I ia ființă la București Societatea română de geografie . În prezența domnitorului și a 31 din cei 77 de membri fondatori se citește textul definitiv al statutelor Societății. Carol I este desemnat președinte (vicepreședinți Ioan A. Cantacuzino, Emanoil Bacaloglu, maiorul Barozzi, secretar Gh. I. Lahovary). Într-una din ședințe, regele cere ridicarea unei hărți geologice a țării.

1875

Începe construcția Castelului Peleş, după gustul lui Carol I, cu meșteri germani, în stil neorenescentist german. Lucrarea, semnată de arhitecții Doderer și Schultz se va finaliza în 1883.

„În Regat se înălța din voia Regelui Carol I un castel care avea să ajungă unul dintre cele mai remarcabile din Europa. /.../ Ceea ce impresionează la acest castel – dincolo de arhitectura de basm comparabilă cu a castelului bavarez Neuschwanstein și de bogăția decorației interioare, sau de multitudinea operelor de artă din incinta lui – este fără îndoială confortul pe care îl oferă, Peleşul având de la început curent electric, apă curentă, încălzire centrală și chiar aspirator central.

Impresionant este ansamblul holului de onoare cu intrarea principală în castel, scara monumentală și holul propriu-zis care ocupă pe verticală spațiul parterului și etajul. Tavanul holului este în același timp acoperiș și a fost executat din vitraliu, pentru ca lumina zilei să poată pătrunde în hol. În zilele însorite, acest vitraliu se poate deschide, lăsând soarele să inunde holul de onoare. Deschiderea tavanului este comandată – încă de la construirea acestui hol – de către un motor electric care funcționează și astăzi. Când admirăm tehnica aceasta veche înveșmântată în opere de artă de o frumusețe inegalabilă, uităm de multe ori să ne punem întrebarea de unde venea curentul electric necesar tavanului și iluminatului. Pentru că nu exista pe atunci o rețea națională și nici Sinaia nu avea electricitate. Lângă apa Peleşului, în fața castelului, se vede și astăzi o vilă la care duce un jgheab de ciment. Și înțelegem fără dificultate că luminile castelului erau asigurate de pârâul Peleş, pus la treabă într-o mică hidrocentrală dezafectată, construită special pentru Reședința Regală de vară.“

Mihai Toncescu, 2006 (327, p. 7)

(Pagina alăturată:
Carol I și Elisabeta la Sinaia căutând
loc pentru Peleş, 1872

Castelul în timpul construcției, 1882

Detaliu arhitectonic)

(Castelul Peleş, 2001)

În *Memoriile* Regelui Carol I, de-o incomparabilă substanță umană, monarhică și istorică, se află câteva amănunte, câteva schițări, câteva sumare indicații de personaje și decor, prea puțin probante în aparență.

Mai mult anecdotice și mai mult în treacăt notate.

Dar atât de vii și directe, atât de plastice (poate involuntar plastice, ceea ce le mărește încă valoarea), încât situează întemeietorul Dinastiei în epocă și în moravurile autohtone, mai desăvârșit decât cine știe ce laborios studiu în trei tomuri compacte, cu puderie de citate și trimiteri.

Cunosc. Anecdotică și memorialistică farmecă îndeosebi profanul.

Savanții specialiști le consultă circumspect, de la distanță, prin recile lentile ale ochelarilor, cu un legitim scepticism. În strictul adevăr istoric, introduc elemente suspecte și subiective, drojdia animozităților și pasiunilor încă nedecantate, pledoarii și rechizitoriile de Curte cu Juri în fața posterității. O dată calendaristic precisă, un document parafat, textul întărit cu groase șnururi de mătase și alte peceti – nu constituie oare mult mai prețioase izvoare, cu mult mai temeinice cheazăii de obiectivitate?

Totuși, ca profan, ca scriitor atras prin vocație de aspectul fluid al vieții, de moravurile și caracterele care exprimă o epocă măcar tot atât de pregnant ca un monoton izvod de documente scorjite în colbul arhivelor, mă simt întru totul alături de Mérimée. Vă amintiți cuvintele care deschid a sa: *Chronique de règne de Charles IX?* „*Je n'aime dans l'histoire que les anecdotes et parmi les anecdotes je préfère celles ou j' imagine trouver une peinture vraie des mœurs et des caractères à une époque donnée*“.

Mérimée mai adaugă: „*Ce goût n'est pas très noble!*“.

Nu cred. Mérimée se autocalomniază. Predilecția aceasta e conformă unui temperament și unei aptitudini de a reconstitui din câteva elemente, oarecum după metoda lui Cuvier strămutată din paleontologie în istorie, o epocă, atmosfera, ideile și pasiunile, problemele și fizionomia unei societăți, o lume care a dispărut, dar n-a trecut fără a lăsa urme. Este nevoie întru aceasta neapărat de-un raft cu tomuri și de un fișier ticsit de hârtioare numerotate, clasate, compartimentate, până la plesnirea sălțărașelor? Lui Cuvier i-au ajuns câteva vertebre fosile, un dinte, o rotulă – și puțină logică susținută de intuiție. Poate și de imaginație. Căci nici imaginația nu e un har de disprețuit, chiar în cele mai aride domenii.

Mai preîntâmpin încă o obiecție. Ce înfățișează acele *Memorii* ale Regelui Carol I, măcar ca atare, ca simple însemnări și interpretări subiective? N-au fost scrise direct. Sunt anonime.

Sunt anonime. Dar nu sunt apocrife.

Autenticitatea lor a fost de mult dezbătută și dovedită.

Martorul ocular a folosit un material intim și imediat, sugestiv, informații inedite menite să dezvăluie resortul secret al împrejurărilor contemporane, reacțiile sufletești ale tânărului Domnitor chemat să guverneze o țară tânără și tulbure în timpuri tulburi, îndoielile, întrebările, hotărârile; jurnalul poate vorbit, poate povestit, poate spovedit, în

orice caz netravestit și nemeșteșugit, al tragicului zbucium din care a luat ființă și a prins temelie România Modernă.

Autorul anonim, ce pare a fi fost dublat de o autoare anonimă, n-a săvârșit cu aceste *Memorii* o operă de măiestrită punere în scenă, cu premeditat joc de umbre și de lumini pentru a reliefa anume atitudini statuare în anume situații, anticipând astfel posteritatea și vizând posteritatea. *Memoriile* s-au rezumat la o operă de copist. Au consemnat împrejurări și fapte, brut, de la zi la zi, adesea fără să întrevadă, fără să prevadă din egala lor înlănțuire, care evenimente vor căpăta în timp o importanță într-adevăr istorică, și care se vor înmormânta de la sine în marea, absoluta uitare.

Pentru generația mea, cu rădăcinile copilăriei și adolescenței înfipite în ciclul anilor 1890-1913, când Domnia Regelui Carol I atingea apogeul, efigia austeră a venerabilului Monarh, așa cum a crescut odată cu noi și în noi, se suprapune și se completează cu profilul sever, care apare în filigrană la fiecare pagină a acestor *Memorii*.

Când am deschis noi ochii și a început a ni se cristaliza o conștiință, prestigiul Regelui Carol I, nu mai avea nevoie de apologiile dascălilor de catedră, de discursurile ocazionale la 10 Mai și de-o multiplicată iconografie care să ni-l țină veșnic prezent în cugete.

Era veșnic prezent în cugete.

Se confunda cu tronul, cu dinastia, cu țara, cu neamul, cu destinul nostru istoric, cu aspirații pe care încă nu îndrăzneam a le socoti atât de aproape de noi, ascunse în sămburele viitorului.

Mai reprezintă altceva, dincolo de victoriosul Comandant de oaste și de încărunțitul Monarh, încărcat de ani, în scaunul regatului.

Mai reprezintă o conștiință fermă și absolută, într-o lume cu nestatornice fluctuații de conștiință.

Acestea nu ni le spunea nimeni. Mai mult le presimțeam, decât le cunoașteam. Se vădea un contrast. Când cea dintâi și mai de preț virtute pe care contemporanii i-o atribuiău unanim Regelui Carol I, era înțelepciunea și neclintirea înțeleptelor hotărâri, implicit, contemporanii mărturiseau astfel că în lumea lor și în structura lor etică asemenea virtute se întâmpla a fi cu totul rară. Astfel, nu s-ar fi aflat la atâta prețuire.

Abia târziu însă, deschizând paginile voluminoaselor *Memorii* de la urcarea pe tron până la serbarea încoronării, ni s-a lămurit ceea ce era nevoie să pătrundem până atunci.

Înțelepciunea și fermitatea de caracter, n-au fost atributele vârstei. Nu s-au adâncit odată cu prestigiul unei venerabile și glorioase Domnii, ca un reazăm și un reflex proiectat din afară înlăuntru, cum se întâmplă adesea pe măsură ce anii seamănă fire albe în părul și barba patriarhilor, imaculându-le prin aceasta anii de tinerețe cu ale lor slăbiciuni și omenești șovăieli, făurindu-le o nouă și transfigurată personalitate. Istoria e plină de asemenea metamorfoze. Regele Carol I a fost excepție. Lăuntric, anii nu i-au adăugat și nu i-au alterat nimic dintr-o personalitate dură și transparentă ca diamantul.

Și aci, ne întoarcem la acele în aparență neînsemnate amănunte ale *Memoriilor*, care îl definesc și îl situează în atmosfera epocii.

Chiar de la început, după epica goană cu poștalionul, cu surugii și pocnete de bici peste câmpuri, vaduri și poduri improvizate; chiar din clipa intrării în Capitală, un episod anecdotic fixează poziția tânărului Principe în noua sa țară, cu vechile ei datini și inegale feluri de a fi.

Să lăsăm cuvânt *Memoriilor*: „*Un regiment de ulani mergea în fruntea convoiului, apoi veneau Ministrul de Interne, Primarul Capitalei și Prefectul Poliției George Ghica; domnii Mayenfisch și de Werner urmau într-o a doua trăsură de Curte.*

Convoiul trecu prin așa-zisa Șosea, loc de preumblare al societății bucureștene, unde infanteria de linie și două batalioane de vânători formau șpalier: la unul din ronduri era postat regimentul de artilerie. Îndărătul trupelor sta om lângă om mulțimea cât ținea calea și strigătele de ura! se propagau fără sfârșit, după cum înainta trăsura Prințului.

În curând se ajunse la bariera de accise a orașului: casele însă, mai puțin decât modeste, și pavajul îngrozitor nu păreau deloc a arăta ca Bucureștii să se fi numărat printre orașele cele mai mari din Orient.

Pe trotuarele nesfârșitului pod al Mogoșoaiei, pe unde convoiul princiar trecea încet înaintea, formau șpalier gardele naționale: - caracterul militar al oamenilor se cunoștea însă numai după arme și cartușiere.

Casele de pe pod erau foarte frumos decorate cu steaguri, covoare și ghirlande; doamne în haine de sărbătoare aruncau din ferestre și balcoane tânărului Prinț, flori, porumbei și poezii cu panglici tricolore.

Alături de una din casele pe lângă care trecea convoiul era postată o gardă de onoare cu steag. Prințul întreabă pe însoțitorii săi: - Qu'est qu'il y a dans cette maison? ... Generalul Golescu răspunse cam încurcat: - C'est le palais...

Prințul Carol crezu la început că nu înțelesese bine și întreabă cu îndoială: - Où est le palais? ... Ceea ce puse pe Generalul Golescu în mai mare încurcătură. Arată spre casa simplă cu un singur etaj.

Chiar și înaintea acestui așa zis «Palais», pavajul era nespus de primitiv: Prințul era atât de zguduit în trăsură, încât cu greu se putea ține nezgâlfinat și în linie dreaptă.

Într-acestea convoiul ajunsesse în Piața Teatrului unde erau case mai mari... “

Mai este nevoie să citim printre rânduri?

În mai puțin de o singură pagină se află indicată prefața unei Domnii, atmosfera României de atunci, contrastele, rezistențele cu care va avea de luptat tânărul Principe și după obștescu-i sfârșit, întreaga sa Dinastie.

Era bună țara, însuflețită, ospitalieră, bucuroasă că-și primește un Principe de obârșie veche care să curme zavistiile de datină din jurul scaunului domnesc. Dar dincolo de entuziasmul spontan al norodului, de pitorescul cam oriental al oștirii improvizate cu oameni care au încins cartușiera peste straietele de toată ziua; dincolo de steagurile desfășurate la ferestre, de flori, ghirlânzi, porumbei, poezii și panglici tricolore, pe Podul Mogoșoaiei se ițea realitatea cealaltă a țării. Casele ticăloase de vâlătuci, alături cu palatele luminoase și pavoazate. Iar aceste palate ale protipendadei locale, fie de baștină, fie de mai proaspătă proveniență, se înălțau trufaș în contrast cu umilul Palat domnesc, pentru a sublinia puțina considerație la care ajunsesse Scaunul Țării, lipsa noțiunilor de durată și de autoritate.

*Mai urmează *Memoriile*, după câteva pagini:*

„Palatul a fost la început o casă particulară a familiei Golescu. Statul a cumpărat-o cu 15 ani înainte. După ce a servit pe rând ca școală militară, cazarmă, spital și comandament, a fost transformată în reședință princiară.

Odăile nu erau prea mari, dar de proporții plăcute. Sub domnia Prințului Cuza ele fuseseră din nou și cu gust mobilate cu mobilă de la Paris.

Prințul Carol ocupă odăile de la Nord, în fața cărora era o mică clădire de gardă... Ferestrele acestor odăi dădeau spre o piață murdară, deșartă, unde se așezaseră niște țigani și porcii se tăvăleau prin noroi...“

Iată așadar celălalt contrast. Încăperile Palatului cu mobile de gust și de preț, de la Paris. Afară, pe ferestre, privești maidaunul unde și-a găsit popas o șatră de țigani, cu toată larma respectivă, cu porcii și orătăniile tăvălindu-se-n smârcuri.

Un palat domnesc nu merita mai mult, după prea cunoscutul și acceptatul destin al gospo-

darilor vremelnici a căror trecere în scaunul țării dura adesea numai câteva săptămâni. Deoparte și de alta, mai semețele curți particulare, stăteau mărturie ale unei boierimi cu alte puteri. O boierime veche, deprinsă din vremuri să-și înfrunte Domnii și să-i răstoarne când nu-i mai erau pe plac. O boierime proaspătă, fanariotă, deprinsă aceasta să uneltească pe alte căi, la Stambul, când scaunul domnesc era pus la mezat.

Nu pare astfel simbolică, strădania noului Prinț, de a se ține drept și nezgâlținat, în căruța cu roțile hurducate pe bârnele de lemn de pe podul Mogoșoaiei?

Toată Domnia-i de această grijă a fost stăpânită. Să se țină tare și drept, în pofida drumului desfundat și plin de hârtoape. Și grija de mai târziu, a întregii Dinastii, n-a fost alta, căci nu alta i-a fost misiunea.

Nu vedem țara de atunci și oamenii de atunci, în prea negre culori. Așa ne-au apucat vremurile. Așa ne-au plămădit. Cu bune și rele, cu multe nestatornicii și inegalități, cu sufletul și gândul pe buze, cu un mare dar al improvizățiilor. De-abia se adâncea procesul de contopire între Orient și Occident. La mobilitatea și fatalismul nostru temperamental, la contrastele de mai veche dată între huzurul unei clase latifundiare și bezna păturii țărănești atât de îndurerat zugrăvită tocmai de un vlăstar al neamului golesc, Dinicu, se adăuga efervescența occidentalizării cu mare viteză și de suprafață, surprizele unei prea vertiginoase asimilări, crizele de indigestie – dacă se pot numi astfel! – acel ciclu de la începutul României Moderne, cu aspecte dramatice și comice, când împrumutam cu entuziasm costume și idei, vocabular și mobile, programe politice și monoclu.

Contrastul era pe stradă. Criza era în suflete. O criză de creștere, de adaptare, o lepădare primăvăratecă de blană pentru a prinde păr nou. Iar în această epocă de schimbare, știm bine că până și nobilele vietăți ale codrului, arată urât, costelive și năpârlite.

Prin ce miracol, un tânăr Principe cu formația occidentală, cu aspre și reci tradiții de familie, cu geometrice concepții de viață și de misiune monarhică; prin ce miracol avea să reziste climatului din noua sa patrie, acelei învăluitoare toropeli orientale, fatalismului și delăsării ce supraviețuiau sub fracul de cel mai proaspăt și impecabil croi occidental? Și mai ales prin ce miracol, salvând din toate meandrele evenimentelor, avea să-și mențină prestigiul, tronul, coroana, dinastia?

Miracolul s-a săvârșit. Și a fost cu puțință, prin legea contrastelor, prin acea fermitate interioară, prin echilibrul sufletesc, prin austeră concepție de viață și de domnie care după ce a contrariat moravurile și tradițiile României de la mijlocul veacului trecut, după ce a iscat protestări și murmure, după ce a ridicat împotriva-i coalițiile protipendadei politice cu palate mai vechi și mai noi, după ce-a lăsat să se istovească toate, le-a biruit, mlădiindu-le, domesticindu-le.

N-a fost ușor. Câți oare, în aceleași împrejurări, ar fi izbândit?

Tenacitatea concentrată a acestei voințe de victorie, o aflăm tot cu o valoare de simbol, în alt capitol al *Memoriilor*. De astă dată e vorba de o parte mai omenească din viața întemeietorului de dinastie.

Chiar din primele luni ale domniei, după o călătorie pe Valea Prahovei, în Iulie 1866, inima îi rămăsese la locurile singuratică din preajma mănăstirii Sinaia. Descripția călătoriei s-ar cuveni amintită celor ce străbat astăzi șoseaua cu o sută de kilometri pe oră, fiindcă odată cu distanța parcursă în spațiu, le-ar înlesni să parcurgă și o distanță în timp, îndărăt, în negurile României de-atunci.

Povestesc *Memoriile*:

„Revărsările de apă din anul 1865 au stricat multe poduri de piatră, așa că drumul duce adesea prin albia râului plin de bolovani. Dincolo de Comarnic, unde drumul trece sus, deasupra Prahovei, pe o coastă de munte, apa a ajuns greu de trecut și chiar primejdioasă din pricina însemnatelor prăbușiri de teren. Dar dibacii surugii trec cu căișorii lor neobosiți prin cele mai năprasnice locuri; în curând se deschide valea și singurateca mănăstire Sinaia se arată ochilor... Deodată încep să sune clopotele. Trăsura Prințului era pândită de sus, din turnul mănăstirii. Crăișorii obosiți de alergarea repede pe un suiș necurmat, urcă anevoie drumul spălat de apă spre colina mănăstirii.

În curte, călugării cu starețul și diaconii în haine de sărbătoare își primesc Prințul: i se prezintă crucea și Evanghelia să le sărute. După un scurt serviciu în biserică, Prințul e condus în modestele chilii ale mănăstirii, și fiindcă sunt ceasurile 7, se servește o cină. Lista nu e tocmai bogată: mămligă, păstrăvi și pui. Pâine aduseseră călătorii cu dâșii, căci – prin partea locului nu se găsește... “

Nu e ca o călătorie în afund de veac? Și nu subliniază *Memoriile* încă un contrast, între Capitala mobilelor de la Paris și pustietatea schitului unde prin partea locului nu se pomenea de pâine?

În acea frumusețe neștiută de nimeni, tânărul Domnitor, își pusese gând să ridice adăpost de odihnă și de refugiu. Dar cât de prudent lăsa să-i crească gândul, cât de îndelung l-a mângâiat până să purceadă la faptă! De câte ori îl istovea arșița Capitalei și asprele îndatoriri ale cârmuirii, ca un fiu al ținuturilor de munte ce era, cu nostalgia codrului și a apelor sunătoare, își făcea drum, ba pentru o călărie în zori, ba pentru vânătorile de urși, mistreți și lupi. Alegea locul, chibzuia, măsura, socotea.

Iar când a început să sape temelia, în povestea acestei zidiri a Castelului Peleş, se repetă ciclul întregii sale Domnii. Presărată de obstacole, de lupte cu adversitățile locului și ale timpului. Pe dedesubt izbucneau izvoarele de sub cazma; pe deasupra măturau puhoaiile ploilor. Apele au fost stăvilite, temeliile s-au înfiripat.

A izbucnit războiul de la 1877-1878. Tot ce a fost înălțat, s-a năruit. Târziu

după victorie și încheierea păcii, întors din coliba de la Poradim, mai dârz s-a înverșunat Domnitorul Carol I să-și ridice meritatul, adăpost al alinărilor. Urmăriți în *Memorii*, cu ce mândră înlăturare a oricărui ajutor din vistieria vlăguită a Țării! Ca orice muritor de rând, se strâmtorează, își împruținează cheltuielile, amână, revizuieste planurile, le ajustează la puterile sale – pentru ca abia la 1883, să se învrednicească a intra în adăpostul viitoarelor bătrânețe, în sfârșit creștinește sfințit.

Din paginile *Memoriilor*, răzlețe însemnări care urmăresc de la an la an zidirea Castelului Peleş, mi se par tot atât de prețioase ca episoadele războiului pentru independență.

Acolo apare Domnitorul, Comandantul de oaste, diplomatul. Aci omul. Omul, completându-i pe ceilalți.

Omul de-o aspră linie și de-o verticală ținută, pe care nu-l clatină, nici nu-l înmlădie orice suflare a vânturilor ostile din afară.

Profilul acesta sever, se proiectează pe fresca istoriei noastre de-o jumătate de veac. Prin imobilitatea sa, face contrast cu zvârcolirile, cu asalturile, cu clocotul societății românești, într-un necurmat și dureros proces de așezare. Rege, ne-a cârmuit destinele, adeseori scăpându-ne de duhul autodistrugerii care săpa în noi. Om, ne-a stat un singuratec și inaccesibil exemplu de tărie și tenacitate, poate străin firii noastre spontane și meridionale, dar prin aceasta chiar, silindu-ne în unele ceasuri de cumpănă să ne revizuim cugetele și să ne admonestăm.

Nu era nevoie să ne mustre. Mustrea năștea de la sine, în noi.

O asemenea atitudine morală a fost tot așa de hotărâtoare întru statornicirea unei Dinastii pe veci de veci, cât a însemnat coroana rece, de oțel, făurită din țeava tunurilor capturate pe câmp de război.

(Castelul Peleş în timpul construcției, 1881)

24 iulie/5 august 1876

Se formează un nou guvern liberal pur , în frunte cu Ion C. Brătianu. Supranumit „ Vizirul“, datorită autorității sale, Brătianu va conduce treburile țării 12 ani, până în 1888 (cu excepția perioadei aprilie-iunie 1881), realizând cea mai lungă guvernare de partid din istoria vechii României.

„Din punct de vedere intelectual a fost remarcabil cum a știut el în tot timpul celor 48 de ani de domnie să îi joace pe unii împotriva altora, impunând un regim constituțional care seamănă cu regimul britanic. Alegerile noastre nu se asemănau exact cu alegerile de acolo, dar și în Marea Britanie exista votul cenșitar. A funcționat de atunci un regim alternativ, liberali-conservatori și invers, care a mers destul de bine. Cu toate că situația politică a țării părea în ochii unui neamț ceva destul de haotic, am avut totuși o clasă politică remarcabilă. Când te gândești acum la dinastia Brătienilor nu găsești în toată Europa așa ceva. Ion Brătianu a pus România pe șablonul occidental, care de atunci pornește, de la guvernarea de aproape 12 ani a lui Ion Brătianu. Și conservatorii au avut oameni de primă mână, Lascăr Catargiu, Titu Maiorescu, Petre Carp. Or, când compari cu ce am avut și între cele două războaie și în orice caz cu ce avem astăzi, a fost o epocă de aur. Carol a avut la dispoziție generația de la pașopt, cei care au creat România.“ Neagu Djuvara, 2004 (134, p. 1)

12 / 24 aprilie 1877

Rusia declară război Turciei. România permite trecerea trupelor rusești pe teritoriul său (convenția semnată la București în 4/16 aprilie). Turcii bombardează localitățile românești de la Dunăre.

„Când au fost aduse învinuiri nedrepte de lașitate românilor din Serbia, Eminescu a reacționat în câteva rânduri și tot așa a făcut când s-a zvonit că otomanii ar fi trimis domnitorului Carol «o notificare identică cu cea trimisă kediului de Egipt, beiului de Tunis, șerifului de la Mecca...», el intitulându-și comentariul, fără să ezite: «S-a obrăznicit turcul». Patriot și realist, a salutat noua convenție comercială cu Rusia, evidențiind urmările pe care atât acest act, cât și convenția Austro-Ungaria urmau să le aibă privind afirmarea drepturilor țării. «Sunt trei secolii – remarca el – de când ea (România - D.B.) nu a exercitat dreptul său de a încheia cu alte puteri convențiuni sau tractate de comerț. Astăzi, după trei secolii, ea intră în exercitarea acestui mare drept, astăzi, după trei secolii, un domn român și doi mari împărați, fac să reînvie acest drept, să obție recunoașterea sa, și țara să înceapă din nou a-l exercita în toată suveranitatea ei“.

Dan Berindei , 2003 (34, p. 181)

(Carol I pe front)

(Pagina alăturată:
Carol I la Poradim în timpul
campaniei din Bulgaria, 1877

Ordinul „Steaua României“ în
grad de comandor și ofițer)

26 aprilie 1877

Românii ripostează la Calafat, deschizând foc asupra oraşului Vidin, de pe malul opus al Dunării. „Asta-i muzica ce-mi place“ a rostit domnitorul. Momentul marchează începutul războiului pentru independenţă.

10/22 mai 1877

Prin votul unanim al corpurilor legiuitoare (problema fusese dezbătută cu o zi înainte, în sesiunea extraordinară a Camerei Deputaţilor) Carol I proclamă solemn independenţa absolută a României. Independenţa este recunoscută de marile puteri prin tratatele de la San Stefano (19 februarie/3 martie 1878) şi Berlin (1/13 iulie 1878). Congresul internaţional de la Berlin revizuieste prevederile tratatului de la San Stefano. Se recunoaşte independenţa României şi drepturile ei asupra Dobrogei, ca străvechi teritoriu românesc, dar judeţele Bolgrad, Cahul şi Ismail din sudul Basarabiei sunt încorporate din nou în Imperiul ţarist.

În aceeaşi zi, ca semn al suveranităţii depline, domnitorul instituie ordinul „Steaua României“.

16 august 1877

Carol I se întâlneşte la cartierul imperial rusesc cu ţarul Alexandru al-II-lea şi cu marele duce Nicolae. Carol I preia conducerea trupelor reunite, române şi ruseşti. După lupte grele (Nicopole, Rahova, Smârdan, Griviţa, Opanez) purtate până la finele lunii noiembrie (28 noiembrie-luarea Plevnei), turcii cer armistiţiu.

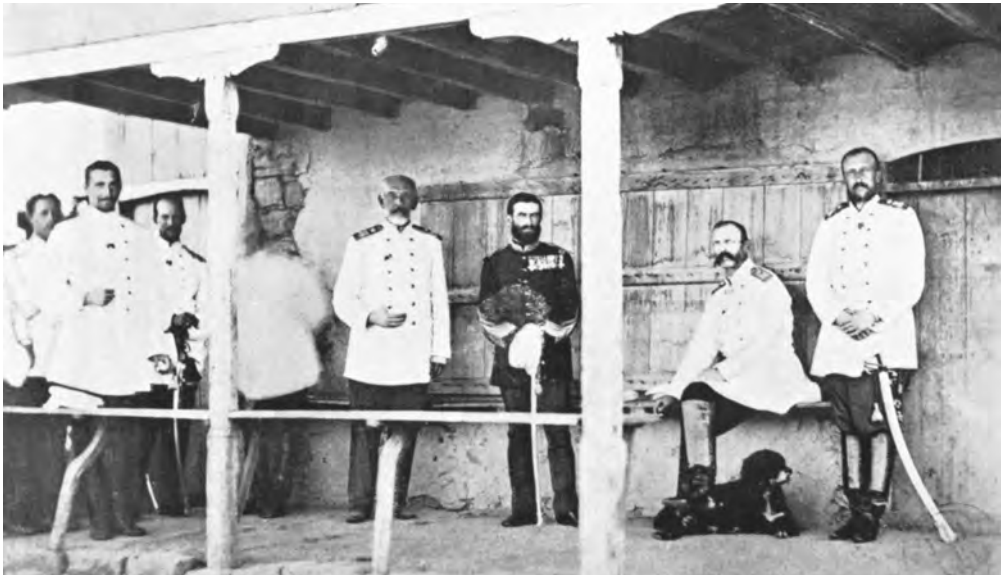
9/21 septembrie 1878

Consiliul de miniştri hotărăşte ca domnitorul Carol I să poarte titlul de „Alteţă regală“. Se urmărea astfel încheierea vasalităţii faţă de Poarta otomană, afirmarea României ca stat independent şi ridicarea prestigiului dinastiei de Hohenzollern în faţa celorlalte monarhii europene.

8/20 octombrie 1878

Armata română intră triumfal în Bucureşti pe Podul Mogoşoaiei care de atunci poartă numele de Calea Victoriei.

8/20 februarie 1880

Germania, Anglia și Franța recunosc oficial independența de stat a României.

17/29 aprilie 1880

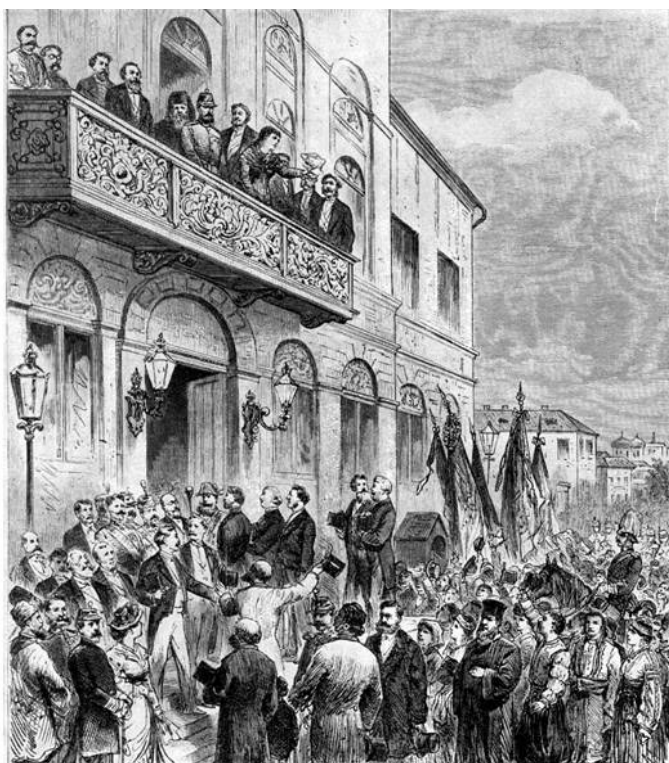
Înființarea legațiilor României la Berlin, Londra și Paris.

21 noiembrie/3 decembrie 1880

Se semnează la Sigmaringen actul de familie prin care prințul Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen, nepot de frate al Regelui Carol I, devine moștenitor prezumtiv al tronului României.

14/26 martie 1881

Parlamentul votează proiectul de lege prin care România devine Regat. Principele Carol I primește pentru sine și urmașii săi titlul de Rege al României.

(Ovația bucureștenilor în fața Palatului regal la vestea proclamării Regatului, 14 martie 1881)

1878

La catedra de chimie minerală vine P. Poni care face cercetări de mare adâncime asupra petrolului românesc. Din școala formată de el fac parte prof. P. Bogdan, N. Costăchescu, Gh. Spacu.

1880

Încep lucrările de canalizare în București. Carol I a făcut prima săpătură cu o lopată de argint purtând inscripția : „Casma întrebuințată la începerea lucrărilor Dâmboviței în ziua de 2 noiembrie 1880 sub domnia lui Carol“.

*(Pagina alăturată:
Carol I în fața Plevnei,
reproducere după John
Schönberg*

*Carol I cu țarul Alexandru și
ducele Nicolae la cartierul
armatelor aliate din Bulgaria*

*Depunerea drapelului turcesc
la picioarele domnitorului
Carol I, reproducere după
Kayser)*

10/22 mai 1881

Proclamarea României ca regat și încoronarea lui Carol I ca Rege al României. Festivitatea de la 10 mai devine simbolul monarhiei române. Deși nu există nici o prevedere constituțională în acest sens, 10 mai intră în tradiția poporului român ca sărbătoare națională, până în 1947.

„Cu mândrie primesc dar această Coroană, care a fost făcută din metalul unui tun stropit cu sângele eroilor noștri și care a fost sfințită de biserică. O primesc ca un simbol al independenței și puterii României!

Ea va fi o mărturie despre timpurile grele și glorioase prin care împreună am trecut și va aminti generațiilor viitoare despre eroismul părinților lor și despre unirea ce a domnit între Principe și popor. Însă cea mai frumoasă Coroană pentru Regină și pentru mine este și va fi dragostea și încrederea poporului, căruia I-am consacrat toate gândurile și sentimentele noastre,

*Carol I. “
(214, Vol.4, p.398)*

(Coroana din oțel a regelui Carol I și cea din aur a reginei Elisabeta)

(Încoronarea regelui Carol I și a reginei Elisabeta, 10 mai 1881)

(Actul de proclamare a Regatului României)

(Defilarea carelor alegorice la 11 mai 1881 surprinse în acuarelele lui C. Szathmari: alaiul regelui, cortegiul reginei Elisabeta și carul alegoric al agricultorilor)

Ziua de 11 mai a fost rezervată defilării cortegiilor istorice și carelor alegorice ale diferitelor societăți și corporațiuni de arte, industrii și meserii, organizate de bresle sub direcțiunea unui comitet central al festivităților. 12 mai a avut programate ample parade militare desfășurate în prezența regelui, în fața statuii lui Mihai Viteazul din Piața Universității. Timpul nefavorabil a făcut ca această paradă să se desfășoare pe 13 mai. Finanțarea serbărilor încoronării a fost adoptată în Adunarea Deputaților cu 54 bile albe și 11 bile negre din totalul de 65 votanți, prin Legea privind creditul extraordinar de 125.000 lei asupra exercițiului financiar 1881-1882. /.../

În ziua a doua au fost antrenate 79 de societăți industriale, bresle meșteșugărești, Marea Lojă Națională Română, comunitățile israelită, maghiară, precum și unele societăți germane care activau pe teritoriul regatului. Din relatările presei am identificat 36 de care alegorice – uimitoare pentru acele vremuri prin simbolistica aleasă, prin gabaritul care reprezenta lungimi cuprinse între 7-15 m și lățimi de circa 4 m. Din cauza dimensiunilor, în condițiile străzilor existente la acea dată, au apărut probleme; în momentul când a cotit, partea din urmă a carului cadastrului s-a lovit de un balcon de la hotelul Herdan.

Printre breslele care au defilat s-a aflat și aceea a fotografilor, reprezentată de nume celebre ale perioadei clasice a fotografiei românești, precum: Carol Szatmari, M.B. Baer, Franz Duschec, A. Reiser, W. Wollenteit, J. Marie, Mayer și Gerstl etc. Probele materiale aflate în câteva colecții indică preocuparea breslei fotografilor de a dăruii familiei regale un album cu imagini din momentele principale ale desfășurării serbărilor. Vremea ploioasă, cerul înnorat și performanțele limitate ale aparatelor fotografice folosite și, poate, experiența insuficientă în immortalizarea unor grupuri așa mari de oameni și care alegorice în mișcare au făcut ca imaginile realizate în aer liber să nu se ridice la nivelul necesar. Nedorind să se facă de rușine în fața regelui, mai ales că unii dintre fotografi prezenți aveau titlatura de „fotograf al curții regale“, s-a luat decizia ca, pe baza fotografiilor realizate, să se întocmească un album în acuarelă al carelor simbolice de la serbarea încoronării, 1881, București 10-11 Mai 1881, dedicat regelui și reginei României și realizat la Editura tipolitografiei comerciale. Obligația de a spăla rușinea breslei și-a asumat-o Carol Szathmari care, prin frumusețea acuarelelor, a demonstrat poate pentru ultima oară calitățile de pictor documentarist care l-au consacrat pe plan național și internațional.

*(Carul alegoric
al Căilor Ferate)*

18/30 octombrie 1881

Se inaugurează în prezența regelui Carol I linia ferată Buzău-Mărășești, prima linie de cale ferată construită de inginerii români. Cu acest prilej se pun bazele Societății politehnice din România (7/19 decembrie). Primul președinte e Dimitrie Frunză.

1882-1885

Chestiunea Dunării este cea mai dezbătută problemă de politică externă în Parlament. Discursuri fulminante vor susține M. Kogălniceanu și Al. Lahovary pentru dreptul României asupra Dunării. Austro-Ungaria dorea supremația comerțului pe tot fluviul până la vărsarea în Marea Neagră, în detrimentul statelor riverane.

„/Alexandru Lahovari/ era alături de P.P. Carp cea mai mare inteligență politică a conservatorilor.“

Ion Bulei, 2004 (47, p. 73)

Se construiește, în stil neoclastic, după planurile arhitectului Paul Gottereau, Palatul Regal, adăugându-se un corp nou la vechea clădire Golescu care fusese folosită până atunci drept reședință domnească (întrebat de ce face o casă așa mare logofătul Dinicu Golescu ar fi răspuns: „*Eu clădesc pentru viitor*“).

(Piața Palatului regal după 1914)

1881

La ființă Școala Națională de Poduri și Șosele, întemeiată de francezul Leon Lalanne și organizată de G. Duca. Inginerii formați la această școală contribuie la realizarea de șosele, drumuri, căi ferate, poduri, construcții.

1882

Introducerea iluminatului electric în București. Primele generatoare electrice („fabrica de curent“) sunt instalate pe locul unde se va ridica la 1891 Biblioteca Fundației Universitare Carol I.

Alexandru Lahovari (1841-1897) - avocat, om politic 1870-1895 Ministru de Justiție, de Externe

Paul Gottereau (1843-1900?) -arhitect francez, de formație academică, stabilit în România. Își pune amprenta asupra majorității construcțiilor de la finele secolului al XIX-lea (Fundația Universitară, Palatul CEC, casele Gr. Cantacuzino, Lahovary). Ecletismul său, destul de obișnuit în epocă, va integra treptat stilul „neoromânesc“, gășind uneori expresivități deosebite și chiar soluții originale.

Curtea Regală nu petrece în palatul de pe Calea Victoriei decât în lunile de iarnă, din noiembrie până în iunie. Acest palat în formă de potcoavă se compune din trei corpuri de clădiri:

1. La stânga, așa cum îl privești la sosire, o veche casă boierească ce a servit deja drept reședință domnitorilor Alexandru Ghika și Cuza și care adăpostește actualmente, la etaj, apartamentele Regelui și ale Reginei, cu bibliotecile, saloanele și cabinetele de lucru respective; la parter, cancelaria și sălile de recepție ale caselor civile și militară.

2. În centru, o construcție nouă cuprinzând sălile pentru festivități; la parter sufrageria și încăperile anexă; la etaj, la care se ajunge pe o superbă scară de marmură, sala de festivități și sala tronului.

3. Aripa dreaptă, de dată și mai recentă încă, servește drept corp de gardă și cuprinde la etaj luxoasele apartamente rezervate oaspeților princieri. Acolo au fost găzduiți, cu ocazia vizitelor lor, împăratul Franz Iosif și regele Alexandru al Serbiei.

Compus ca atare din construcții juxtapuse, palatul este lipsit de omogenitate și nu impune prin marile sale linii, atunci când este privit din exterior. În interior, în schimb, regelui și reginei le-a plăcut să-l mobilizeze cu un gust și un lux cu adevărat regești și să-l înfrumusețeze cu tablouri și felurite opere de artă ce fac din el o reședință întru totul demnă de tânărul regat pe care l-au întemeiat.

Printre încăperile cele mai remarcabile se cuvine să menționăm biblioteca M. S. Regele, pentru frumoasele lambriuri și pentru bogăția conținutului său în lucrări despre artă, de istorie militară, istorie generală și de literatură; apoi, salonul de muzică al M.S. Regina pentru frumoasele picturi, perlele galeriei regale ce se află acolo; scara de onoare, prin aspectul său monumental având, deasupra colonadei, un frumos plafon realizat de pictorul vienez Veitts, vestibulul, sala de festivități pentru măreția porților de bronz și marmură pentru acoperișul vitrat în stil modern și pentru obiectele de artă ce se găsesc acolo: un grup al sculptorului Starck reprezentând-o pe regina Elisabeta îngrijind un rănit, două excelente busturi ale Regelui și ale Reginei de Hegel, două portrete oficiale ale Regelui și ale Reginei de Jean Lecomte du Noüy, precum și parada militară de la Cotroceni din septembrie 1896, pictată cu multă simțire de pictorul Adjukiewicz, în amintirea defilării armatei române în fața împăratului Austriei, Franz Iosif.

Palatul Cotroceni, situat în extremitatea vestică a orașului, la capătul marilor bulevarde, este o veche mănăstire transformată care a servit odinioară de reședință de primăvară și de toamnă a Regelui și a Reginei. Renovat în acești din urmă ani a devenit reședința Altețelor Lor Regale prințul și prințesa de România și se distinge atât prin pitorescul fațadelor exterioare cât și prin aranjamentul artistic al apartamentelor, datorat gustului fermecător și talentului decorativ al Prințesei Maria a României.

În parcul ce înconjoară castelul se află mausoleul micuței prințese Maria, decedate la vârsta de 4 ani și unicul copil pe care l-a avut perechea regală a României.

Curtea petrece vara la castelul Peleş, la Sinaia, nu departe de frontiera de la Predeal.

Această reședință, construită în stilul Renașterii germane, operă a unui arhitect vienez este foarte fericit adaptată cadrului montan și marilor codri care o înconjoară.

Interioarele, mobilate cu o bogăție și un lux desăvârșite, fac din acest castel una dintre minunile arhitecturii moderne.

Începută în anul 1871, construcția întreruptă în timpul războiului pentru independență a fost încheiată în 1883, după înfrângerea multor dificultăți rezultând mai cu seamă din mișcările solului provocate de izvoarele care erodau terenul și care astăzi, captate și canalizate, se varsă în pâraul pe malul căruia se înalță, pe o întinsă esplanadă precum o locuință fermecată (casă din povești) reședința cea nouă, cu terenurile, galeriile și micile sale orologii. De jur împrejur, în valea Peleşului, dependințele, corpul de gardă, spații comune, grajduri și mai în adâncul văii noul palat locuit de familia princiară, Foișorul, în a cărui amenajare se regăsește fantezia caldă și surprinzătoare a A.S.R. Prințesa Maria de România.

Construcția castelului Peleş servind de model pentru aristocrația română, n-a trecut mult timp până să se formeze, nu departe de castel, un întreg oraș de vile, hoteluri și pitorești case de vacanță. Acolo preferă să-și petreacă anotimpul călduros societatea elegantă a Bucureștiului.

Înainte de construirea castelului, Regele și Regina își petreceau vara la mânăstirea din Sinaia în care se amenajaseră câteva încăperi pentru a-i găzdui. De la această mânăstire, înălțată de Mihai Cantacuzino la mijlocul secolului al XVII-lea și botezată cu numele de Sinaia în amintirea unei călătorii întreprinse de ctitor în Țara Sfântă, de la care provine numele orașului iar acesta prosperă și se dezvoltă, an de an, tot mai mult reprezentând de pe acum una dintre cele mai frumoase stațiuni mondene ale Europei. Să adăugăm că este vorba să se mai construiască un mare cazinou și o linie de cale ferată electrificată ce va lega Sinaia de celelalte stațiuni de vară ale văii /Prahovei /, Bușteni, Azuga și Predeal.

/Traducere din lb. franceză de Șerban Șubă/

Bucureștiul, Regele și Europa

arh. dr. Bogdan Andrei Fezi,

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu“, 2006

În secolul al XIX-lea, pentru pașoptiștii români progresul țării și eliberarea de sub dubla tutelă ruso-turcă au o singură soluție: Regele și Europa. În primul număr al periodicului *Buciumul*, apărut la Paris, în 10 martie 1857, se afirmă că „*numai printr-o alianță de sânge cu una din familiile suverane europene României își vor întări pe viitor existența lor politică și vor garanta prosperitatea lor internă*”. Publicația își adaugă, ca subtitlu, *Autonomia, unirea și principe strein*.

Eforturile lor sunt încununate de succes prin venirea în 1866 la tronul domnesc a lui Carol de Hohenzollern care, în 1881, va primi titlul de Regele Carol I de România și va avea cea mai lungă domnie din istoria românilor, de patruzeci și opt de ani, până în 1914.

Dinastia română va reprezenta catalizatorul eforturilor naționale. În 1916, succesorul său la tron, regele Ferdinand, afirmă: „*Dinastia mea este română /.../ României nu au adus aici pe unchiul meu, regele Carol, ca să întemeieze o dinastie germană la gurile Dunării, ci o dinastie națională, și revendic pentru casa mea cinstea de a fi îndeplinit în*

întregime misiunea pe care acest popor i-a încredințat-o“. (68, p.260) În timpul regalității, România și-a atins cele mai înalte vise: Independența, Marea Unire, cea mai mare creștere industrială, cele mai înalte medalii internaționale, crearea unei literaturi, arte plastice și arhitecturi naționale.

În acest context de transformări naționale, Bucureștiul, devenit în 1859 capitală a Principatelor Unite, are să reprezinte barometrul socio-cultural al întregii țări.

De la un oraș al contrastelor la o capitală europeană

Înainte de venirea lui Carol I la tron, Bucureștiul era un oraș al contrastelor. Cele mai multe măturii ale călătorilor străini converg spre aceeași imagine: o capitală desfășurată pe o suprafață întinsă, cu aspectul unui mare sat, o alăturare de palate frumoase și de case sărmene, fără o diferențiere socială între „*cartiere nobile*” și „*cartiere sărace*”, un amestec ce „*nu mai face parte din Orient, fără a aparține încă Europei*”, cum observa Diplomatul francez Marie Louis Demartin du Tyrac, viconte de Marcellus, secretar al marchizului Charles François de Rivière, ambasadorul Franței la Constantinopol. Elocventă pentru starea orașului în momentul ajungerii lui Carol I la tron ne parvine prin condeiul fin al lui Paul Morand:

„Prințul se opri în fața vechii case a boierului Golescu, achiziționată de stat și care, după ce a fost școală militară, cazarmă și spital, tocmai fusese amenajată ca reședință princiară, fapt de care bucureștenii erau nu puțin mândri. Carol I, scârpînându-și nasul mare de vultur, întrebă, în mijlocul confuziei asistenței : «Dar unde-i Palatul ?». /.../ Într-adevăr, Bucureștiul nu mai era decât umbra unui mare oraș /.../. Dar, după ce a revenit liniștea, progrese aproape prea rapide au dus orașul spre acea occidentalizare totală.“ (221, p. 97)

În patruzeci și opt de ani de domnie a lui Carol I, Bucureștiul trece de la aspectul de „mare sat” la acela de capitală europeană. Progresul capitalei române intervine cu o viteză care nu contenește să uimească. În anul 1869, este inaugurată calea ferată București – Giurgiu și gara Filaret, prima gară din București, în 1882, se introduce iluminatul electric de-a lungul Căii Victoriei, la Palatul regal și în parcul Cișmigiu și în 1890, este instalată rețeaua telefonică ce va număra, în 1898, 700 de abonați. Putem înțelege uimirea germanului Lassale care remarcă, pentru București, lipsa unor drumuri bune, dar existența telegrafului cu Viena, iluminatul cu gaz aerian înaintea pavării tuturor străzilor: „*rezultatele cele mai noi și mai avansate ale culturii moderne, fără a se fi realizat nimic care să preceadă aceste rezultate*”.

Rolul regelui

În regat ca și în capitala română, regele are o funcție reprezentativă, menită să polarizeze energiile naționale. Intervențiile sale sunt rare, cu rol de mediator.

Conform *Legii comunale* din 1864, atât pentru proiectele de clădiri importante cât și pentru deschiderea de noi străzi, în anumite cazuri poate să fie necesară o ordonanță domnească. Pentru București, odată cu *Regulamentul pentru construcțiuni și alinieri*, din 1878, aprobarea domnitorului devine obligatorie pentru deschiderea de noi artere. Prerogativele legale ale regelui în administrarea capitalei sunt aproape formale, căci,

conform articolului 2, „planurile de aliniere și rectificarea stradelor se vor face de corpul tehnic, se vor aproba de Consiliul Comunal”. Abia în final ele „vor fi decretate de Domn”.

Se întâmplă rar ca regele să intervină direct în chestiuni urbane. O reacție de solidaritate regală cu cetățenii apare în anul 1898 cu ocazia deschiderii bulevardului Dosul Gărei /Dinicu Golescu/. Consiliul municipal aflat sub președinția primarului C.F. Robescu, urmând politica de austeritate bugetară, anulase în 1896 unele porțiuni din proiectul bulevardului, aprobat deja prin decret. Din lipsă de înțelegere la nivel comunal, locuitorii „înaintează o petițiune din acea parte a orașului, către M. S. Regele, prin care cer cu insistență deschiderea bulevardului” (Ședința Consiliului Comunal din 30 martie 1898). Regele Carol I își pune apostila pe cerere: „Recomand la cea mai deosebită atențiune a D-lui Ministru de Interne cele aici expuse, spre a lua de urgență cuvenitele dispoziții pentru dreapta satisfacere a reclamațiilor, având tot într-un timp în vedere și importanța acelei părți a orașului, ca situație, și unde circulația este foarte activă. Mi se va raporta”. În urma acestei intervenții, în pofida „considerațiilor financiare”, consiliul anulează hotărârea de a suprima deschiderea anumitor porțiuni din bulevard, deoarece „studiind din nou traseul bulevardului îl găsim nemerit atât pentru înlesnirea comunicațiilor în privința gării de mărfuri, cât și în privința asanării acelei părți a orașului”.

Regele are un rol reprezentativ pentru inaugurarea marilor investiții ale capitalei. Astfel, în 1867, domnitorul asistă la marcarea traseului bulevardului ce va fi ulterior

numit Regina Elisabeta. Pe 15 iunie 1870, lucrările pentru crearea uzinei de gaz de pe câmpul Filaret (actualmente pe bulevardul Mărășești) încep în prezența domnitorului Carol și a membrilor corpului diplomatic, momentul fiind marcat prin salve de artilerie. Pe 2 noiembrie 1880, principele dă semnalul oficial de începere a lucrărilor pentru cea mai importantă lucrare urbană a secolului al XIX-lea, rectificarea cursului Dâmboviței. (77, p. 46)

Bucureștiul datorează primului său monarh câteva din clădirile sale reprezentative. Pentru Carol I este refăcut Palatul regal, fostul conac al boierului Dinicu Golescu, ale cărui

dimensiuni și decorație, inadecvate funcției, stârniseră în 1866 stupefarea domnitorului la sosirea sa în București. Palatul este extins de către arhitectul francez Paul Gottreau care lucrează la clădirea centrală ce adăpostește Sala tronului, realizată între 1882-1885, și la aripa dreaptă, afectată corpului de gardă. Pe durata lucrărilor la palat, domnitorul și principesa Elisabeta se mută în fosta mănăstire Cotroceni. La rândul ei, aceasta va fi

amenajată, tot de către Gottereau, pentru a fi locuită de viitorul rege Ferdinand și de principesa Maria, înaintea urcării lor pe tron.

Aceluiași arhitect francez, Paul Gottereau, îi va fi încredințată realizarea Fundației Universitare Carol I în 1891, unul dintre cele mai reprezentative edificii pentru arhitectura și cultura Bucureștiului.

Legat de monarhie rămâne și parcul Carol, deschis cu ocazia Expoziției naționale 1906, pe baza proiectului realizat de arhitectul peisagist francez Edouard Redont. El este dedicat monarhului pentru sărbătorirea celor 40 de ani de la venirea la tron și a 25 de ani de la crearea Regatului. Ca și în alte cazuri, regele reprezintă aspirațiile de reprezentare ale tuturor cetățenilor. Inițiativa aparține însă comunei București prin vocea primarului Nicolae Filipescu, în 1894, iar prima idee a realizării unui parc în acest loc datează încă de la *Regulamentul pentru starea sănătății și paza bunei orânduiei în politia Bucureștilor*, din 1831.

Un rege german într-o țară francofonă

Regele Carol este mai legat de Franța decât ar putea să lase impresia originea paternă, instrucția sa militară și simpatiile germane. Chiar dacă regele român este o rudă – îndepărtată – a împăratului german și regelui Prusiei, Wilhelm de Hohenzollern, cele două bunici ale sale sunt franțuzoaice și este nepot al lui Napoleon al III-lea. Mai mult, venirea sa la tron, propusă de proaspăta diplomatie română, este posibilă datorită intervenției împăratului Franței, încântat să susțină o rudă de a sa. Astfel ajunge un rege de origine germană într-o țară română să folosească în mod curent limba franceză în convorbirile cu oamenii politici români și, chiar în anul 1914, să se exprime în franceză în consiliul de coroană.

În 1866, Carol I ajunge într-o țară unde influența franceză era deja profund înrădăcinată. Legislația aplicată în domeniul arhitecturii și urbanismului, precum *Regulamentul pentru starea sănătății și paza bunei orânduiei în politia Bucureștilor* (1831), *Legea comunală* (1864), *Legea pentru expropriațiune pentru cauză de utilitate publică* (1864), *Codicele civil* (1865) și *Regulamentele pentru construcțiuni și alinieri* ale Bucureștiului sunt inspirate sau copiate pe de-a întregul după modelul parizian. Nu numai că elitele românești sunt școlite în Franța dar și prezența profesioniștilor francezi la București este deosebit de importantă. Începând cu 1834, printre primii arhitecți șefi ai orașului se află doi francezi, Michel Sanejouand și Xavier Villacrosse. Francezul Paul Gottereau, arhitectul Palatului regal, este fiul arhitectului Charles Gottereau, autorul primului proiect pentru Casa de Economii și Consemnațiuni. Un alt Gottereau, Alfred, obține în anul 1868 concesiunea pentru iluminatul cu gaz.

București, Micul Paris?

În perioada de maximă dezvoltare a Bucureștiului, sub domnia regelui Carol I, România atinge apogeul francofoniei sale. Elitele culturii române își fac studiile la Paris. Dintre politicieni, între 1866 și 1916, 101 din 141 de miniștri români își fac studiile în Franța sau în școli de limbă franceză. (71, p. 30) Legislația continuă să o copieze pe cea

franceză. Limba este îmbogățită printr-o multitudine de neologisme și expresii de origine franceză și, practic, toți boierii, burghezii și intelectualii români vorbesc franțuzește.

În domeniul arhitecturii, schimburile cu Franța sunt definiții pentru perioada domniei lui Carol I. Ele stau la baza construirii majorității clădirilor monumentale, a școlii românești de arhitectură și, în mod paradoxal, reprezintă influența străină care a contribuit la apariția stilului arhitectural național românesc.

Un număr important de clădiri reprezentative sunt construite în București de arhitecți francezi: palatul Băncii Naționale (1883-1885) – Cassien Bernard și Albert Galleron; Ateneul Român (1886-1888) – Albert Galleron; Ministerul Agriculturii (1896) și Facultatea de Medicină (1902) – Louis Blanc; Fundația Universitară Carol I (1891-1893, 1911-1914, inaugurată în 1895), Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni (1896-1900) și extinderea Palatului Cotroceni – Paul Gottereau; Palatul de Justiție – Albert Ballu.

Majoritatea marilor arhitecți români își fac studiile la Paris, la Écoles des Beaux-Arts, cum ar fi Ion Mincu, I.D. Berindei, Alexandru Săvulescu, Dimitrie Maimarolu. Șaptezeci și șapte de arhitecți români obțin la Paris titlul de Diplomați de Guvern (DPLG), dintre care paisprezece lucrează în afara granițelor românești.

După o perioadă de influență a stilisticii arhitecturale franceze, ia naștere, tot prin contribuție franceză, stilul arhitectural românesc. Lucrările lui Lecomte du Nouÿ pentru restaurarea bisericii Curtea de Argeș, după proiectele lui Viollet-le-Duc, dirijează spre o conștientizare de sine a arhitecturii românești.

Administrația și legislația urbană vor fi în mare parte inspirate de modelul francez. În cursul anilor 1877-1878, singura corespondență străină regulată a Bucureștiului era cea purtată cu Primăria Parisului („*Dare de seamă asupra administrațiunei comunale a orașului București pe timpul de la 1 Septembrie 1877 până la 1 Septembrie 1878*“). Învățământul și organizațiile profesionale sunt create pe baze franceze. Astfel, este înființată în 1885, la Școala de Belle-Arte din București, secția de Arhitectură. Închisă în anul următor, ea va funcționa din nou în 1897. În anul 1891, este fondată Societatea arhitecților români. Patrimoniul românesc beneficiază de *Legea pentru protejarea Monumentelor Istorice din 1892*, tot de inspirație franceză.

Seria de transformări administrative și legislative bucureștene culminează, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cu reforma rețelei stradale prin realizarea unui sistem de străpungeri de tip haussmanian. Aproape toate arterele actuale bucureștene care sunt rectilinii și largi au fost deschise sau proiectate în perioada regelui Carol I.

Axa Est-Vest, începută în 1865, se continuă, în partea sa estică, prin actualele bulevarde Carol I (1890) și Pache Protopopescu (1890).

Axa Nord-Sud este realizată prin străpungerea actualelor bulevarde Lascăr Catargiu (1894), General Gheorghe Magheru (1894, 1906), Nicolae Bălcescu (1894, 1911, 1913, 1914), I.C. Brătianu și Dimitrie Cantemir (1912).

Sistemul de radiale este îmbunătățit prin crearea sau lărgirea bulevardelor Ferdinand (1890, 1911), Regina Maria (1893), Aviatorilor (1902, 1912), Căii Dorobanților (1891), Căii Călărășilor (1912).

Inelele sunt întărite sau străpunse prin bulevardele Dacia (1909, 1912), străzile C. A. Rosetti și Maria Rosetti (1912), șoseaua Mihai Bravu (1916).

Sunt deschise diagonale, dând naștere bulevardelor Mărășești (1890), Schitu Măgureanu (1894), Știrbei Vodă (1911).

De asemenea sunt create piețele I. C. Brătianu (1901), actuala 21 Decembrie 1989, piața Universității (1911) și piața Carol (1898), actualmente parte din piața Revoluției.

În ciuda acestei lungi perioade de influență franceză, survenite în plină regalitate de origine germană, sintagma Micul Paris al Balcanilor este aparent greu de înțeles, cu atât mai mult cu cât, la o primă privire, cele două orașe nu se aseamănă la prima vedere. După cum remarca Paul Morand în 1935, „*În această vatră a Bucureștiului, totul îți vorbește despre Franța: chioșcurile vând tot atâtea ziare franceze câte foi românești, cărțile noastre, cu coperti încă proaspete, sunt citite îndată după apariție, compatrioții noștri, ce pot fi recunoscuți prin faptul că, negândindu-se să-și cumpere căciuli de blană, poartă pălării, sunt imediat invitați peste tot, parfumurile și articolele noastre de galanterie împodobesc fiecare vitrină, limba noastră e vorbită în mod curent. Și totuși, e imposibil să spui ceea ce mulți francezi afirmă din nerozie sentimentală și lene de spirit, că «Bucureștiul e un adevărat Paris»*“.(97, p. 158)

În pofida puternicei influențe franceze din legislația bucureșteană, din operațiunile urbane, administrație, arhitectură, capitala română seamănă mai puțin cu Parisul decât o sugerează denumirea de „*Micul Paris al Balcanilor*”. Două motive sunt determinante în acest sens:

1. Arhitectura bucureșteană de inspirație franceză este diferită de majoritatea fondului parizian de construcții. Arhitecții francezi care profesează la București realizează cele mai importante lucrări în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, iar stilul lor aparține eclectismului francez, ulterior reconstrucției haussmanniene a Parisului.

Arhitecții români care au studiat în Franța construiesc, de asemenea, după anul 1880, și păstrează, înainte de apariția sintezei arhitecturale românești, o abordare stilistică similară cu a omologilor lor francezi. La sfârșitul secolului al XIX-lea, aceștia încep să folosească stilul național românesc.

2. Chiar dacă arhitecții francezi obțin comenzile cele mai importante, ei sunt minoritari printre arhitecții străini din București.

România suferă în secolul al XIX-lea o aculturație indusă de la vârful piramidei sociale, de către boieri și de noua burghezie. Aceștia militează pentru o monarhie ereditară, unită cu familiile princiare europene. Există o susținere reală a Franței și România rămâne, până la al doilea război mondial, foarte legată de Franța în domeniul definițiilor pentru viața unei națiuni: politica externă, armata, legislația, cultura. Cu toate acestea, schimburile economice cu Franța se situează între al treilea și al șaptelea loc, iar aculturația franceză, deși mai profundă decât s-ar putea imagina, își croiește cu greu drumul în clasele mai puțin înstărite ale populației.

Această dihotomie face ca, spre a doua jumătate a secolului al XIX-lea, chiar dacă toate comenzile de stat sunt încredințate francezilor (palatele regale, ministerele, băncile), comenzile particulare de mai mică anvergură să fie executate de arhitecți români sau străini, alții decât francezi.

Un studiu onomastic realizat pe lista arhitecților și inginerilor care au lucrat în secolul al XIX-lea la București indică, pentru mai mult de o sută de nume luate în considerare, 50% români, 35% germanici și numai 10% francezi. (223, p. 55-64)

Așadar, francezii realizează clădirile cele mai importante și care, deci, sunt remarcate cel mai ușor. Cu toate acestea, ele nu reprezintă majoritatea construcțiilor, nu se integrează total în țesutul urban, aparținând, mai degrabă, prin singularitatea lor, de monumentele urbane.

Asemănarea Bucureștiului cu Parisul trebuie căutată în profunzimile lui și nu în aparențe. Aceasta se bazează pe influența culturală franceză din secolul al XIX-lea, pe legislație, pe organizarea administrației, pe procedurile urbane, pe raportul dintre oraș și țara centralizată, pe arhitectura de inspirație franceză, dar de factură originală. Bucureștiul începutului de secol XX nu se mai dorește o replică a Parisului: el copiază instrumentele și nu conținutul.

La începutul secolului XX, Bucureștiul se emancipează față de modelul său francez: orașul depășește faza asimilării, pentru a intra în faza sincroniei europene.

La București, prima străpungere „haussmanniană” din 1865, prelungirea străzii Academiei, care va deveni axa Est-Vest a orașului, este urmată de o lungă serie de lucrări urbane realizate în timpul domniei regelui Carol I. Celelalte orașe europene, unde haussmannismul a generat lucrări de anvergură, nu se pot lăuda cu atât de mult. Bruxelles, Roma sau Veneția se restructurează după model francez mai târziu decât Bucureștiul.

La rândul ei, capitala României depășește în eficiență urbană modelul francez ajungând ca, în 1906, să lanseze primul său concurs internațional de urbanism, cu 13 ani înaintea Parisului.

Visul european

Începând cu *Regulamentul pentru starea sănătății și paza bunei orânduiei în poliția Bucureștilor*, din 1831, Bucureștiul are un vis: „a înfrumuseța Poliția Bucureștilor și a se asemăna cu celelalte orașe ale Europei”. Împlinirea acestui vis este un drum lung. La mijlocul celei mai lungi perioade de stabilitate din istoria națiunii române, cea a domniei lui Carol I, ziarul *Bucarest* compară capitala României cu reperul nostru european, Parisul, și concluzionează: „pentru a pune Bucureștiul pe picioare și a îl întreține în această stare – ceea ce ar face realmente din acesta Parisul Orientului – ar trebui aproape 100 de milioane pe an! Este o sumă mare... De unde să o luăm? Nepoții noștri o să vadă acest miracol poate, în cincizeci de ani... Noi ne-am născut prea devreme!” (240, p. 1)

La capătul celor cincizeci de ani de care vorbea jurnalul, istoria avea să dea dreptate acestor estimări, când realizările arhitecturii și urbanismului capitalei române ajung de notorietate europeană. În anul 1939, cu prilejul Expoziției internaționale a Apei de la Liège, uzinele comunale din București primesc Medalia de Aur pentru lucrările privind malurile, canalele de scurgere, barajele și rezervoarele și, deopotrivă, Marele Premiu pentru lucrări edilitare și de urbanism.

În ziua de azi, sunt din nou de actualitate vorbele care, cu 140 de ani în urmă, l-au adus pe Carol I la tron: familia europeană, stabilitatea politică și garantarea prosperității interne.

18/30 octombrie 1883

Guvernul liberal încheie, la Viena, pe o durată de 5 ani, un tratat secret de alianță (cunoscut doar de I.C. Brătianu, D.A. Sturdza, P. P. Carp și Al. Beldiman) cu Austro-Ungaria la care aderă în aceeași zi și Germania, iar în 1888 Italia. Tratatul cu Tripla Alianță a fost prelungit de mai multe ori, ultima dată de către Titu Maiorescu în 1913, dar acesta nu a fost efectiv aplicat.

1883-1885

Der Bukarester Salon, revistă de lux în limba germană, popularizează cultura română pentru lumea germanofonă. În iulie 1883 se publică din Eminescu *Crăiasa din povești* tradusă în germană de Regina Elisabeta, *Veneția*, în traducerea lui J. Bettelheim, editorul revistei. Între 1884 și 1885 apar alte poezii traduse de Mite Kremnitz: *O mamă*, *Melancolie*, *Singurătate*, *Despărțire*.

5 iunie 1884

Este adoptat proiectul de lege pentru înființarea domeniilor Coroanei.

1885

Regentul bulgar, Ștefan Stambov, îi propune lui Carol I tronul Bulgariei, sub forma unei „uniuni personale“. În consens cu oamenii politici români Carol I refuză înțelegând că Rusia și Austro-Ungaria nu erau dispuse să tolereze ca un Hohenzollern să domnească în ambele țări.

(Regele Carol I, desen de Iser)

1883-1885

Se construiește, după planurile arhitecților francezi Albert Galleron și Cassien Bernard, clădirea Băncii Naționale a României.

Mite Kremnitz (Greifswald 4/17 ian. 1852 - Berlin 5/18 iul.1916)

A jucat un rol important în viața culturală românească a secolului al XIX-lea. În 1872, se căsătorește cu doctorul Wilhelm Kremnitz, asistentul tatălui său, celebrul chirurg Adolf von Bardeleben. Se stabilesc în România în 1875, la insistențele lui Titu Maiorescu, căsătorit cu una dintre surorile Kremnitz. În 1876 îl cunoaște pe Eminescu, în casa lui Titu Maiorescu, despre care va scrie și pe care îl va ajuta în timpul bolii. În 1880 începe colaborarea cu regina Elisabeta (Carmen Sylva), semnând cu pseudonimul *Dito und Idem* romanele și piesele scrise împreună. Publică proză (semnată George Allen), traduce în germană din autori români – Eminescu, Slavici, Caragiale, Odobescu etc. – organizează ședințe ale societății Junimea în casa sa; este autoarea Memoriilor regelui Carol I (1894-1900). După moartea doctorului Kremnitz (1897), părăsește definitiv România. Soții Kremnitz au avut doi băieți.

(Pagina alăturată:
*Imagini panoramice ale
centrului capitalei; în prim
plan Palatul regal, Fundația
Universitară și Ateneul)*

1 aprilie 1887

Gheorghe Panu publică în *Lupta* articolul cu titlul *Omul periculos*, injurios la adresa Regelui Carol I, articol care intră sub incidența legii presei. E condamnat la 2 ani închisoare și 500 lei amendă, dar părăsește țara. Conservatorii îl vor include pe lista viitorului guvern în 1899, dar Carol obiectează: „Un om care nu s-a supus legilor țării nu poate fi ministru“.

Ion Bulei, 2004 (47, p. 87)

„...Astfel a fost Carol I: modern, deschizător de drumuri, creator de instituții, vizionar și om de curaj. Acest tânăr, născut să rămână un principe european minor, cel mult cu o frumoasă carieră militară, a construit în România, timp de 48 de ani, una din cele mai durabile dezvoltări din istoria noastră, punând în ordine instituții vitale (armata, academia, parlamentul, economia, statul) și statornicind «securitatea națională», prin dobândirea independenței, a suveranității, prin flexibilitatea și întregirea instrumentului numit «stat».

Răbdătorul rege Carol, ale cărui urechi au auzit multe insulte, ai cărui ochi au văzut multe geamuri sparte la Palatul Regal din centrul Bucureștiului, al cărui suflet s-a chinuit în fața multor manifestări mioritice ostile, a purtat cu el îndârjirea de a rămâne pe loc, deși istoricii ne confirmă că a avut cel puțin de două ori bagajele făcute, de plecare. /.../

Dimpotrivă, Carol I a rămas pedant și inflexibil /.../ a făcut față, cu stoicism, predecesorilor democrației și ai «Academiei Cațavencu», care-l numeau, în ziare și în public, «Carol cel Mic», «Domnul Hohenzollern» și «Neamțul», a privit cu răbdare la geamurile pe care studenții avangardiști i le spărgeau sistematic, fiindcă venea dintr-o țară care pe ei nu-i aranja, din punct de vedere cultural și ideatic /.../ Ba chiar a fost invitat, după ce a dotat România cu căi ferate, să ia locomotiva pe care a achiziționat-o și să plece cu ea în Germania, pentru totdeauna.“

Principele Radu de Hohenzollern-Veringen, 2004 (257)

1885

Se întemeiază Institutul Central Meteorologic. Între anii 1898 și 1906 directorul său, Șt. Hepites, cercetează efectele magnetice în 72 localități din țară. Lucrările sunt continuate de savantul St. Procopiu.

Din inițiativa mai multor ingineri (Victor Balaban, Vasile Cristescu, Mihai Roco, Ion Zottu), în fruntea cărora se află profesorul Ion Ionescu apare *Gazeta matematică* în jurul căreia se adună toți marii matematicieni ai timpului. Primul număr al revistei apare la 15 septembrie 1875. La 1 septembrie 1909 redacția se transformă în Societatea *Gazeta Matematică*, numărând 21 membri.

(În stânga: Caricatură antidinastică în „Ghimpele“, 1874)

(Regele Carol I și regina Elisabeta într-o caricatură)

14/26 februarie 1888

Inaugurarea Ateneului Român (lucrările, începute în 1885, poartă semnatura arhitectului Albert Galeron). Aripa din strada Episcopiei a fost rezervată bibliotecii. Primul fond de cărți a fost donat de Scarlat Rosetti.

Societatea culturală „Ateneul român“ ființa încă din 28 ianuarie/ 9 februarie 1865 din inițiativa lui Constantin Esarcu, V. A. Urechia și Nicolae Kretzulescu într-un salon al Ministerului Instrucției (str. Valter Mărăcineanu, la intrarea în Cișmigiu). Carol I a asistat la conferințele Ateneului chiar în anul suirii pe tron, în seara de 17 noiembrie 1866. În aprilie 1868 domnitorul a fost proclamat președinte de onoare al Societății Ateneului Român. Pe placa de marmură din rotonda de jos se află lista de donatori ai Ateneului, în frunte cu regele Carol I, care a fost sprijinitorul moral al societății și a făcut importante donații.

„La vremea aceea, sala cea mare a Ateneului nu servea numai la concerte sau festivități, ci - fiind singura sală confortabilă din Capitală - se organiza în fiecare an o stagiune de conferințe :joia și duminica seara. Conferențiarilor veneau de obicei în frac, iar intrarea în sală-afară de loji-era gratuită“ .
Ion Petrovici, 1966 (244, p. 112)

23 martie/ 4 aprilie 1888

Regele Carol I și regina Elisabeta merg la Academia Română pentru a asista la deschiderea sesiunii anuale. Sunt întâmpinați de M. Kogălniceanu, președintele Academiei, și D. Sturdza, secretarul general. Regele numește Academia „focar al științei, care trebuie să încălzească și să lumineze tot răsăritul“.
(55, Vol.2, p. 22)

(Ateneul Român la începutul secolului XX)

Un suedez despre Carol I, Regina Elisabeta,
Kogălniceanu, Carp și Maiorescu
(344, p.473-476)

În revista lunară a Asociației Preoților din jud. Tutova, *Păstorul Tutovei* (Anul VI, nr.1-4, 1943) găsim, sub semnătura d-lui Aurel G. Stino, un articol *Un călător suedez despre România vremurilor*, în care se menționează o seamă de păreri și observații dintr-un volum tipărit în 1888 la Petersburg: *A travers l'Orient et l'Occident*, semnat cu numele Topchi, sub care s-ar ascunde un militar suedez, personaj trăit mulți ani în Anglia, reprezentantul unei fabrici de armament; cuvântul *topchi*... înseamnă pe turcește expresia omul-tun, termen sub care personajul era cunoscut în sferele Ildif-Kioscului. Reproducem din articolul d-lui Aurel George Stino următoarele: Aflăm astfel că Bucureștii sunt un „oraș semi-oriental și semi-civilizat“, că Românilor le plăcea să-l numească „*Micul Paris*“, că din punct de vedere edilitar se prezintă detestabil – și ni se mai spune despre trecerea prin țară a suveranului Suediei și Norvegiei. Are vorbele cele mai măgulitoare pentru Carol I și Carmen Silva.

„Românii seamănă cu Francezii mai mult decât cu alte popoare“ iar explicația călătorului suedez apare naivă: fiindcă familiile bogate își trimit copiii în Franța la studii sau întrebuințează limba franceză.. Recunoaște că „*limba română este compusă mai cu seamă din cuvinte latinești*“. Viața politică o caracterizează astfel: „*În domeniul politicii interioare, totdeauna există în România o luptă înverșunată între guvern și opoziție, luptă poate mai violentă decât pretutindeni aiurea și care dă loc adesea la scene teribile în timpul alegerilor*“. Despre Ion Brătianu afirmă că-i „*adevăratul braț drept al monarhiei...*“.

Capitala îi apare „*palpitantă de admirație și veselie*“, constatând că Bucureștii pot fi oarecum priviți ca cea mai distractivă capitală a Europei. Menționează că ușurința bucureștenilor aproape merge alături de corupție, dar culorile prea vii în care străinii au descris-o provin mai mult din acel „bavardage“ al tinerilor Români, decât din observațiile ce au putut înregistra călătorii în trecere. Relevă obiceiul de a se vorbi cu glas tare în localuri, de la o masă la alta.

Laudă viața laborioasă și austeră a Regelui Carol I: „*soldat perfect și om de stat remarcabil*“. Regina Elisabeta este: „*una din suveranele cele mai distinse ale Europei*“ și „*posedă toate calitățile demne de un tron; este totodată o înaltă doamnă, admirabilă soție și scriitoare de rar talent*“. Dar, continuă autorul, „*calitățile Reginei nu par a fi înțelese și apreciate în țară atât cât merită*“, iar „*tonul Curții nu găsește ecou printre doamnele societății române*“.

Ceva despre Ion Brătianu: „*Familia primului ministru actual poate fi de asemenea citată ca un exemplu de menaj fără cusur. D. Brătianu duce, în adevăr, existența cea mai simplă, neducându-se niciodată în societate...*“ și se mulțumește cu o viață extrem de modestă. Cât privește soția marelui bărbat de stat, este o excelentă mamă, care „*se consacră exclusiv educației copiilor și împinge devotamentul până a se apuca de studiul matematicilor și latinei, pentru a-i putea secunda în sforțările lor*“.

D-na Sturdza, soția ministrului despre care ni se spune că-i „*omul cel mai muncitor dintre membrii cabinetului actual, în același timp unul din cele mai erudite personaje ale*

țării,, se bucură de a fi „fără îndoială femeia cea mai inteligentă a Bucureștilor“; autorul nu neglijează a-i amesteca numele în anumite rumori de anticameră. Despre D. Sturdza completează prin aserțiunea că „arată în politică o pasiune ce-l orbește la orice, afară de interesele partidului“.

Mai înșiră caracterizări pentru miniștrii Stătescu și Pherekyde, omul cu „stil elegant, deși incolor“, despre a cărui soție nu ezită a exprima o nedelicateță, iar după ce a pomenit pe ministrul Nacu, aflăm că soția sa, neobișnuită cu onorurile poziției ce ocupă, le acceptă cu resemnare.

Epocalul general Radu Mihai trebuie să-l fi interesat mult: „Un om înzestrat cu cea mai mare abilitate, și care excelează în arta de a intimida“; trebuie să recunoaștem oarecare finețe în schița Suedezului despre acela ce-l numește apoi „marele elector al regatului“.

Președintele senatului, principele Dimitrie Ghica, este considerat drept unul din tipurile cele mai curioase ale României, un președinte universal, chiar la o societate filantropică alcătuită numai din doamne; Ghica a găsit mijlocul de a fi pururea la putere. Generalul Lecca, președintele Camerei: „tip morocănos; fiind ofițer, luă parte la răsturnarea prințului Cuza, deși fusese unul din favoriții săi, și amintirea urâtei lui fapte pare a-l fi urmărit într-una, provocând melancolia de care-i atins“.

Iată-l acum pe Mihail Kogălniceanu: „Românii nu posedă un al doilea om politic atât de puternic decât acest veteran. Elocvența sa este minunată, verva îndrăcită, cunoștințele și memoria prodigioase, totul în ciuda vârstei înaintate, căci are 75 de ani“.

Cât privește pe Petre Carp, este cu totul contrariul față de Kogălniceanu: „...Un adevărat lord englez rățăcit pe țărnișurile Dunării. Nimeni nu vorbește mai cu eleganță, nimeni nu tratează atât de sus chestiunile zilei. Este cel mai mare «speaker» al Parlamentului, dar este în același timp, din nenorocire, un om dintr-o bucată, nefăcând concesiuni întru nimic și nimănui, iar anii trec fără să-i schimbe părerile“.

Suedezul însoțește calificativul „om dintr-o bucată“ cu „din nenorocire“, dar tocmai aceasta poleiește memoria castelanului de la Țibănești.

Portretul sumar al lui Titu Maiorescu: „...Un filosof, a cărui elocvență blândă și pentru a vorbi astfel artistică până și în gesturi, rămâne totuși rece. Politica este de altfel cea mai mică din grijile sale. În schimb, ca scriitor și conferențiar, ocupă primul rang și toată banca ministerială nu ajunge la nivelul său de erudiție“.

N. Fleva își împarte timpul între politică, sport și muzică. Din Italia, unde a studiat, și-a însușit verva temperamentală. Catargi este „politician dibaci și cinstit“. Generalul Manu – atât de cunoscut și prin șarjele presei umoristice – apare drept „singurul primar al Bucureștilor care, împreună cu Fleva, a lăsat amintiri“, iar D. Brătianu ne este arătat ca cel mai aprig dușman al fratelui său, primul ministru.

Ateneul Român, prin persoana lui C. Esarcu își găsește loc în notele de față: „Ani de zile acest om stăruiitor (Esarcu) n-a visat decât Ateneul și progresul acestuia; l-a preocupat ca și un copil, de altfel singurul ce i se cunoaște“.

Tache Ionescu: „D. Dimitrie Ionescu, deputat activ opoziției, este un avocat distins, care și-a făcut studiile la Paris și care posedă un mare talent oratoric“; despre soția sa se vorbește mai mult, cu cele mai măgulitoare calificative, autorul menționându-i cultura, cu cele patru-cinci limbi vorbite curent, largă-i cunoaștere a chestiunilor europene, fără a-i trece cu vederea nici calitățile de amazoană.

Acestea ar fi, oarecum, nume din „lumea unde se muncește“. Și acum autorul trece la „lumea unde se desfată, căci pe la București se petrece enorm, și prima întrebare ce îi se pune, la oarecare discuție, este invariabil: Cum vă distrați?“. Suedezul cu pseudonim turcesc se grăbește chiar să afirme, pueril, că s-ar putea spune, auzindu-se atât de mult repetat, cum petrecerea constituie „scopul principal al vieții românești“. Câteva doamne din înalta societate sunt evocate, cu lux de aprecieri, iarăși fără a ocoli nedelicatetea uneori cea mai surprinzătoare, încât ne mirăm cum o persoană având rutina saloanelor capitalelor europene poate fi în stare a trece așa ceva pe hârtie.

„Se observă îndată că doamnele române știu să se îmbrace și nu cruță pentru aceasta nici banii lor, nici arta“, fapt adevărat, ce-i drept, relevat de drumețul suedez; dar îl vor contrazice multe Românce atunci când afirmă că „o voce delicioasă și un mers imperial, sunt „destul de rare printre femeile române“.

Capitolul închinat „Societății Bucureștilor“ se termină menționându-se frecvența divorțurilor, „particularitate ce izbește mult pe străini la București“, dar în cazul de față are prudența cel puțin să precizeze că-i vorba de înalta societate. Paginile destinate Capitalei – de altfel tot fragmentul intitulat „România“ se referă aproape numai la Capitală și se termină oarecum cu restabilirea de fapte ce-o redăm întocmai: „În fond, persist a crede că ceea ce se blamează atât de mult la București există pretutindeni aiurea, dar cu puțin mai multă rezervă. În tot cazul străinul vizitând această Capitală va găsi totdeauna o societate veselă și plăcută, pecum și o primire foarte binevoitoare, lucru cu atât mai meritos cu cât Românul în genere nu iubește pe străini“.

(Regina Elisabeta în salonul de muzică printre artiști)

19/31 martie 1888

Guvernul liberal cade, după 12 ani de guvernare, sub conducerea lui I. C.Brătianu.

Foarfece prezintă sub formă de caricaturi „alegerile libere“ (avuseseră loc în ianuarie).

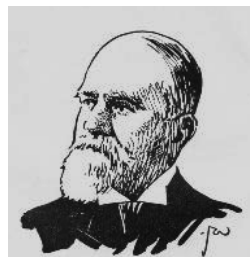
23 martie/ 4 aprilie 1888

Guvernare junimistă de tranziție sub conducerea lui Theodor Rosetti, care este și ministru de Interne. Din guvern mai fac parte: P.P.Carp, Titu Maiorescu, Al. Marghiloman.

Se accentuează diferențierea dintre această fracțiune radicală și celelalte două grupări conservatoare: liberali-conservatori (L. Catargiu, Gh. Vernescu) și conservatori puri (G. Manu, Al. Lahovari).

(Primele lămpi electrice pentru iluminatul public în București au fost instalate în 2/14 februarie 1889)

Titu Maiorescu (1840-1917)

– critic literar, profesor universitar, om politic
Profesor de filosofie și logică la Universitatea din Iași și București
1864 Rector al Universității din Iași
1893-1897 Rector al Universității din București
1878-1912 Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, de Justiție, de Interne, de Externe
1912-1930 Președinte al Consiliului de Miniștri Prezidează Conferința de Pace de la București (29 iul.-10 aug. 1913)

Alexandru Marghiloman

(1854-1925) – om politic
Studii în Drept și Științe Politice la Paris
1888-1914, cu întreruperi, Ministru de Justiție, al Domeniilor, de Externe, de Interne, de Finanțe
1914 Îi succede lui Titu Maiorescu la șefia Partidului conservator
1918 Președinte al Consiliului de Miniștri (mar.-oct.).
A tratat Pacea de la Buftea (1918)
Președinte al Crucii Roșii

În două moduri un suveran este reprezentativ pentru cultura din timpul domniei lui. Uneori printr-o influență nemijlocită pe care o exercită autoritatea regală, printr-o funcțiune activă și selectivă, așa cum a fost în „secolele“ lui Pericle, August, ori acel al lui Laurențiu Magnificul, Iuliu al II-lea, Leon X, ca să nu vorbim de Ludovic al XIV-lea. Acești suverani, au avut mai mult decât influență, cuvântul potrivit ar fi chiar cel de participare, căci au stimulat pe creatori până în propria lor activitate, inițiind adesea operele, creând mediul necesar, actualizând cu alte cuvinte comandamentele artei.

În opoziție oarecum cu aceștia, stă alt grup de suverani, care au influențat cultura timpului lor doar prin mijlocirea politicului. E poate cazul reginei Elisabeta, dar mai sigur al reginei Victoria a Angliei, și am putea să spunem că e cazul Regelui Carol I. Sincer vorbind, într-o formă ori alta, aceasta e ordinea normală.

În asemenea împrejurări e vorba de o biruință a politicului, transformată, încheiată de obicei într-o lungă domnie, în care jocul liber al valențelor istorice se realizează printr-un amestec structural, iar momentele de cultură, care sunt în asemenea condițiuni și de mare creație, fac mai curând parte din opoziție, pe când în cazul suveranilor activi și selectivi, creatori de artă se găsesc în cel mai deplin acord cu autoritatea.

Asta nu înseamnă că suveranii care au influențat cultura doar pe cale politică, nu au manifestat preferințe precise și cordial culturale, ca să zicem așa, față de fenomenul artistic din timpul lor. De cele mai multe ori însă, preferințele lor erau nejustificate și favoriții slăviți un timp au fost dați apoi uitării, nimic ne mai amintind facticea strălucire de altă dată.

În cazul Regelui Carol I, nu s-ar putea vorbi de preferințe propriu-zise, în afară poate de V. Alecsandri, și aci prin Regina Elisabeta, totuși nu e mai puțin adevărat că valorile reale din această epocă au fost valori de circulație restrânsă, pe când scriitori ca Grandea, Teodor Șerbănescu, V.A. Ureche, V. Popp, Haralamb Lecca, etc., au caracterizat gustul sincer și adevărat spontană a contemporanilor.

În fruntea pleiadei de creatori adevărați, trebuie să menționăm două opere de cea mai nobilă esență, după părerea noastră esența clasicismului românesc, în acest răstimp de o jumătate de veac nu numai de Renaștere, ci și de așezare temeinică a literaturii românești.

Alături deci de Eminescu și Creangă, poate și de Duiliu Zamfirescu, Caragiale cu a sa *Scrisoare Pierdută*, cu *Noaptea Furtunoasă* și *Conu Leonida*, înseamnă de pe acum o creștere din ce în ce mai limpede în semnificațiile ei, a fenomenului clasic românesc.

Aproape pe același plan, *Vlaicu Vodă* a lui Alexandru Davila, înseamnă o nuanță specifică a acestui clasicism, care rostește într-un singur moment de artă, frământări tulburi de câteva veacuri ale istoriei românești și realizează o formă de liniște și echilibru clasic, dar de un specific al nostru, mai domol, în felul lui mai greoi, cu asprimi pe care nu le întâlnești în limpiditatea clasicismului mediteranian. Nu însă mai puțin lapidar.

Astfel, amândoi izbutesc să creieze personaje de o vigoare artistică ne mai atinsă până atunci și nici de atunci încolo, și poate tocmai acest gol pe care-l simțim după ei, contribuie să ne dea impresia și a celeilalte nuanțe de clasicism, care e simpla clasare, consacrare.

Scrisoarea Pierdută, o operă de „opozitie“, este o critică, ocolită pe meandrele artistice, dar nu mai puțin necruțătoare a politicului, primită cu admirație de o mică elită intelectuală, cu o înverșunată ori cel puțin pasivă rezistență, de restul conducătorilor (a trebuit să aștepte 50 de ani, ca să poată împlini 250 de spectacole).

Nu s-ar putea spune că drama *Vlaicu Vodă* are vreo legătură într-un fel sau altul cu persoana regelui Carol I. Se poate vorbi aci totuși de o influență, fiindcă regele Carol I a fost cel care a numit pe Alexandru Davila director al teatrelor, iscată numai din faptul că regele cunoaștea de aproape pe Alexandru Davila, ca fiu al colaboratorului său Generalul Dr. Davila, și făcând să fie numit director al teatrelor, am avut astfel, ceea ce s-a numit mai târziu, epoca Davila, în teatrul maternal românesc.

După cum am indicat încă de la început se poate vorbi totuși de preferință și chiar de îndemn al Regelui Carol I, mai ales prin regina Elisabeta, în ceea ce privește teatrul lui Vasile Alecsandri. Se pare că mai tot teatrul în versuri *Despot Vodă*, *Fântâna Blanduziei*, *Ovidiu*, etc., a fost scris datorită solicitărilor reginei poete). Oricare ar fi modul în care e judecat teatrul lui Alecsandri, nu ni se pare însă că el poate sta alături de cele două opere menționate mai sus, deși păstrează încă o mare valoare didactic culturală.

În schimb, cel puțin printr-un Ștefan cel Mare de o măreție impresionantă, un adevărat moment de clasic românesc, *Apus de Soare* al lui Delavrancea, este pentru totdeauna înscris în marele repertoriu românesc, chiar dacă celelalte personaje ale dramei nu mai au același relief și chiar dacă nici *Viforul*, nici *Luceafărul* și nici *Hagi Tudose* ori *Irinel*, nu mai pot pretinde această semnificație.

Ar mai trebui poate să pomenim, continuând aceeași mișcare – deși pe un plan mai jos – pe Duiliu Zamfirescu, mare romancier, care mai ales prin *Poezia depărtării*, a dovedit aceeași armonie a personalității pe care o vedește toată opera lui.

Încheind considerațiunile despre epoca regelui Carol I, în ceea ce privește literatura dramatică, ne îndoiim dacă trebuie să punem sub această lungă flamură istorică, teatrul tinerilor, pe atunci, A. de Herz, Victor Eftimiu, ale căror opere principale au fost toate reprezentate prin 1910-1914, după cum ne îndoiim de asemenea dacă putem să cităm în această epocă *Răzvan și Vidra* a lui Hasdeu, publicată în 1867, când tânărul domnitor abia intrase în țară.

Ca să redăm spiritul reprezentativ al societății în această epocă, ar trebui să spunem că autorii ei cei mai aplaudați au fost V.A. Ureche, cu *Vornicul Bucioc*, *Bengescu-Dabija* cu al său *Pigmalion*, I. Malla (localizări) *Haralamb Lecca cu Căinii și Casta Diva* și Emil Nicolau cu *Fiul Ei*, accentuând că poate în opera lui Haralamb Lecca această societate s-a regăsit fie și cu pretenții reprobatoare, pe ea însăși.

Trecând la teatrul propriu zis în structura lui materială, se cuvine să arătăm că dacă frumoasa clădire a Teatrului Național a fost inițiată de Bibescu Vodă și inaugurată în 1852 de Barbu Știrbey (i se spunea atunci Teatrul cel Mare), Teatrul Național în forma lui actuală, poate fi socotit ca datând de la înființarea Societății dramatice din 1877, prin Ion Ghica.

Într-un anume sens, în ceea ce privește pe actori, se poate spune că toate marile nume de până azi ale teatrului românesc, poartă pecetea epocii regelui Carol I. De la Pascali, Caragiali și Milo, Eufrosina Popescu etc., trecând prin generațiile Grigore Manolescu, Nottara, Aristiza Romanescu, Maria Ciucurescu, Petre Liciu, Ion Brezeanu, Ion Petrescu, Ion Niculescu, Tina Barbu și până la așa zisa generație Davila, suntem

în plină epocă Regele Carol I, fiind vorba de o generație de interpreți care ne apar și mai mari azi, în lumina crizei de actori ai epocii de după război.

Într-un anumit sens această epocă a Regelui Carol I a fost cu deosebire favorabilă unei mari ecloziuni de actori, căci această epocă în ciuda liberalismului ei nominal, a fost poate una dintre epocile cele mai sever compartimentate. Noua burghezie românească a fost implacabilă cu valorile care nu erau economice ori electorale. Este epoca geniilor moarte la spital ori la ospiciu. Rareori au existat „declasări“ mai totale, căci în vremurile monarhiilor active, apropierea a fost totdeauna mult mai mare între autoritate și creatorii de artă, pe când această burghezie sfârșea prin a reduce prin foame tot ceea ce era aspirație de independență în gândire și simțire. Arta actoricească este una dintre cele care beneficiază mai mult de această compartimentare, pentru că toate individualitățile jicnite, oprimate, nu mai aveau decât calea artei... Când un tânăr meritos dar „fără protecție“ nu poate deveni mai nimic în Stat, devine adesea actor, asemenea câtorva feciori de boieri (Millo, Nottara, etc.), care „se elimină singuri“ din lumea lor. O societate burgheză e o societate care eliminând bohema o exasperează, o adâncește în ea însăși, ducând-o la paroxismul virtualităților ei. Lumea teatrului închisă în ea însăși, cu destinul ei va lupta cu altă ardoare decât un grup de funcționari artistici care înaintea la vechime „în așteptarea anilor de pensie“. De aci de pildă destinul aceluia Gr. Manolescu, Kean al scenei românești, la sfârșitul veacului trecut.

N-ar trebui să se înțeleagă cumva că această burghezie era altfel indiferentă cu teatrul, căci nu trebuie să se uite că veacul al XIX-lea a fost nu numai al aburului și al istoriei, ci și veacul triumfurilor teatrale, al idolilor actori și cântăreți de pretutindeni, cu cai deshămați la trăsurile purtate prin oraș de tineretul entuziast. Numai că acest entuziasm era de o nuanță specifică, avea ceva dintr-o dragoste ilegală, îngăduită numai la anumită vârstă, ori numai în anumite împrejurări.

Burghezia românească iubea teatrul, dar aproape exclusiv în persoana marilor actori și cântăreți veniți în turneu. Atunci rețetele erau foarte frumoase.

Societatea dramatică nu putea juca însă în fiecare zi (matineele s-au introdus și ele mai târziu) și ca să subsiste trebuia să înscrie în repertoriul ei opere de înțelegere tare, și de rând, ori piese menite să ațâțe simțirile... (*Minunică, Oh bărbații* etc.). E adevărat că un fost președinte de Consiliu, fost și bey de Samos, un „prinț“ a primit sarcina de director, scriitorul I. Ghica, e adevărat că „fotoliul“ acestuia a fost ocupat în urmă de câteva nume strălucite, în care și Caragiale, nu e mai puțin adevărat însă că această epocă se caracterizează ca o epocă de actori mari, care joacă un repertoriu amestecat, foarte amestecat.

Istoria orală a teatrului așează cu admirație, la loc de mare cinste, directoratul lui Pompiliu Eliade (1908-1911) care a eliminat de pe afișul teatrului repertoriul boulevardier, înlocuindu-l în bună parte cu marile capodopere ale teatrului universal, care a înlocuit traducerile mizere, improvizate, necorecte, cu traduceri literare, care a răspuns cândva că „preferă excedentelor la casă, excedentele în suflete“. Bjornstjerne Bjoerson, Schiller Courteline, Gogol, Henry Becque, Octave Mirbeau, Calderon de la Barca au intrat atunci în repertoriu, ca să nu vorbim de consolidarea prin spectacole de mare cinste (în locul traducerilor aproximative) a lui Sophocle, Shakespeare, Racine. Tot lui i se datorează solicitarea lui Barbu Delavrancea de a scrie teatru, începând cu *Apus de Soare*. „Școala lui Davila“, care a fost director al teatrelor înainte și după Pompiliu Eliade, nu a însemnat

o epocă de strălucire în repertoriu, deși ne-a dat un Hamlet excepțional în interpretarea lui Artistic Demetriad, cât o stabilire de frecvență între societatea timpului și teatrul românesc; datorită relațiilor lui personale în această „lume bună“, datorită repertoriului monden „bulevardier“ pe care l-a introdus prin teatrul lui Bataille și Bernstein, cât datorită și faptului că pentru acest repertoriu el a fost un extraordinar regizor, creând din actorii obișnuiți, o echipă de actori atât de adaptați teatrului celor doi autori, încât i-au jucat cu o perfecțiune copleșitoare (D-nele Lucia Sturdza Bulandra, Voiculescu, dd. Tony Bulandra, Ion Manolescu, Gh. Storin, alături de Radovici, au fost protagoniștii acestei prestigioase echipe, care a legat societatea de dinainte de război, de teatrul românesc).

În ceea ce privește ideea unei literaturi dramatice originale, reprezentate prin teatru, ea este destul de firavă, nu în intențiile directorilor, cât în preferințele publicului care dictează comportarea celor dintâi... În tot lungul răstimp de care ne ocupăm, reprezentarea normală a pieselor românești înseamnă un risc, fără să se excludă însă succesele surprinzătoare, sporadice.

Concurat de arta nouă, cinematografică, e greu de spus dacă teatrul va mai cunoaște în viitor – și ne gândim la teatrul european în genere, sub semnul căruia a stat și teatrul românesc – succesul social din trecut. E greu să ne închipuim, de altă parte, că operele caracteristice epocii Regelui Carol I, *Scrisoarea Pierdută* și *Vlaicu Vodă*, vor mai găsi în viitor realizări egale.

(Bal la Teatrul Național din București cu ocazia vizitei arhiducelui Rudolf de Habsburg la 1884, gravură în lemn)

14 martie 1889

Principele Ferdinand (24 august 1865-20 iulie 1927), nepotul Regelui Carol I, este proclamat oficial moștenitor al tronului României. Sosește în țară la 19 aprilie.

29 martie/10 aprilie 1889

Lascăr Catargiu formează pentru scurt timp un guvern al bătrânilor conservatori. La 5/17 noiembrie toate cele trei grupări conservatoare se „concentrează” într-un nou guvern, prezidat de generalul George Manu.

„Regele se străduia mereu de când venise la domnie, să existe în țară două partide bine constituite la care să apeleze pe rând la putere. În memoriile sale prințul Carol se bucura de constituirea Partidului Conservator în 1880 și de alegerea lui L. Catargiu «care, de la ieșirea de la minister (1876), a trăit la țară, retras din politică» (în fapt, L. Catargiu se supăraseră tare pe Carol pentru că îi lăsase pe liberali să meargă prea departe cu darea în judecată a conservatorilor). «Alegerea lui mi-a făcut plăcere - scria domnitorul - și m-aș bucura dacă conservatorii ar deveni capabili de guvernământ (fuseseră prea dezbinați după 1875-n.n.), căci liberalii nu pot sta mereu la cârmă». În concepția regală mai mult de două partide nu erau de trebuință în România, unde nu era o opinie publică susceptibilă de a direcționa și controla. A stăruit în această părere până la moarte, chiar dacă evidența ar fi trebuit să-l facă să recunoască cum că viața politică românească n-a încetat să evolueze de-a lungul domniei sale și ceea ce putea părea bun la început nu mai avea aceeași calitate în prefațerile anilor.”

Ion Bulei, 2004 (47, p. 75)

21 mai/2 iunie 1889

Se pune piatra de temelie a Școlii de Comerț. În alocuțiunea sa Carol I menționează : „credința și instrucțiunea fiind temelii sprijinitori cei mai statornici ai societății, Statul are datoria de a se îngriji neîncetat de dănele ; fără religie nu pot fi simțăminte înalte, fără instrucțiune nu se pot înțelege aspirațiuni naționale.” (55, Vol.2, p. 36)

22 octombrie/3 noiembrie 1889

Jubileul de 25 ani ai Universității din București în sala Senatului. Vorbesc rectorul Al. Orăscu și C. Boerescu, ministrul Cultelor. În cuvântarea sa regele Carol I relevă rolul important al Universității căreia îi promite un sprijin statornic :

24 martie 1890

La ființă la București, din inițiativa dr. C. I. Istrati Societatea română pentru științe, din 1902 Asociația pentru răspândirea științelor. Din comitet mai fac parte : E. Bacaloglu, Gr. Cobălcescu, P. Poni și A. C. Saligny.

9/21 octombrie 1890

Se pune piatra de temelie a podului Fetești-Cernavodă. Lucrarea, proiectată și condusă de inginerul Anghel Saligny, se va inaugura la 19 septembrie/ 1 octombrie fiind la acea vreme cel mai lung pod din Europa.

noiembrie 1890

Primăria orașului București concesionează unor societăți străine dreptul de a construi linii de tramvai. Primul tramvai electric va circula pe străzile capitalei la 9/21 decembrie 1894.

1890

Incepe construcția Școlii Centrale de fete din București (arhitectul I. Mincu, finalizată în 1892) și a Palatului de Justiție (arhitectul francez A. Ballu, finalizată în 1895).

„Universitatea a crescut și s-a mărit cu două facultăți, cea de medicină și de teologie. /.../ Universitățile noastre nu sunt numai ale României; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei mari părți a Răsăritului, aruncând raze binefăcătoare departe peste hotare și atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte țări, care vor simți trebuința a se instrui.“ (55, Vol.2, p. 43-44)

1866-1914

Vladimir Streinu, 1939 (310, p.377-386)

Există dar o perioadă în cultura română, căreia să i se poată zice „epoca lui Carol I“? S-ar părea că împrejurările nu favorizează răspunsul afirmativ.

Mai întâi suntem obișnuiți să legăm perioadele culturale numai de numele acelor Suverani, care au înțeles să intervină direct în destinul artelor. S-a spus „epoca lui Ludovic XIV“, după cum la noi se va spune timpului, pe care îl trăim, „epoca lui Carol II“.

Regele Carol I, este adevărat, n-a condus efectiv, cu mână proprie, avântul de creație al vremii. Consolidarea Tronului și Neatârarea țării până la 1900, iar până la 1914 vremizarea politică și economică au fost preocupările Sale de căpetenie.

Cum însă o bună parte din literatura timpului este inspirată de fericitele evenimente naționale, la care Regele însuși a îndemnat și a preșezut, cum există cu alte cuvinte o literatură naționalistă a Neatârării, a ideii de Regat și a războiului din 1913, putem vorbi, dacă nu de o epocă anume, cum credem noi, de impulsul patriotic și eroic dat literelor române de domnia Regelui Carol I.

În al doilea rând, ceea ce pare a fi împiedicat pe istoricii literari să dea numele întâiului nostru Suveran dezvoltării culturale dintre 1866 și 1914 – este distribuția tendințelor acestei perioade între un sfârșit și un început de veac. Așadar o altă obișnuință a gândirii omenești, aceea de a vedea unitățile spirituale coincidând cu cele istoric-calendaristice, cu mult mai puternică decât prima, li se ridică în față.

Atât de hotărâtor este pragul lui 1900, care împarte în două domnia Regelui Carol I cât și cultura timpului, încât însuși spiritul capabil de mari sinteze al d-lui N. Iorga s-a manifestat cedant. Concepând istoria literaturii în legătură strânsă cu istoria spiritului public și deci cu cele mai însemnate date naționale, d-sa își intitulează un capitol de cercetări „literatura românească în epoca Unirii și în Domnia lui Vodă-Cuza“, dar despre puțința unui subtitlu de istorie literară cum ar fi „epoca Regelui Carol I“ nu ni se spune niciun cuvânt.

Mai mult, încă. D. prof. N. Iorga, cu ochii la hotarul dintre cele două veacuri, deși intuind limpede unitatea de cultură care ar fi trebuit să-l acopere, descifrează sfârșitului de secol un sens, iar începutului veacului nou – un altul: până la 1900, ideile vremii îi apar grupate în izbânda pe care o numește „crearea formei“, iar după aceeași dată sforțările toate i se prezintă ca mergând „în căutarea fondului“.

Disciplinarea unui vast material de istorie literară impune, se înțelege, secționări metodice chiar acolo unde există convingerea că se secționează o unitate vie, cum este

epoca 1866-1914. Și, la d. prof. Iorga, dacă n-ar fi decât ideea clasică a putinței „formeii“ și „fondului“ de a se realiza deosebit, aplicată la două perioade de cultură consecutive, ceea ce presupune că se vorbește de fapt despre una și aceeași perioadă întregită în doi timpi, o asemenea convingere se deslușește dintr-odată.

Că epoca nouă se deschide odată cu suirea pe Tron a Regelui Carol I, nu mai încapă nicio îndoială. În timp ce generația „eroică“ se stinge, tinerii vremii organizează alte publicații și plănuiesc directive mai realiste.

Bălcescu dispăruse de cu vreme. Eliade îmbătrânit, dar mai ales lovit de un discredit, pe care îl provocase cu ciudățeniile firii sale, în conflict cu instituțiile de cultură ca și cu noua domnie, este împins din singularizare în singularizare până la ținuta de profet dezafectat; va muri la 1872. Grigore Alexandrescu, ținut mai bine de douăzeci de ani de o moarte mereu amânată, era un scriitor sfârșit, o umbră glorioasă care va sfârși și ca om în 1885. Bolintineanu, oricât l-ar fi mai ajutat cunoscuta lui facilități de compunere, din care acum izvorăsc biografii de voievozi și drame istorice și epopei și poeme care de care mai veștede, ca fost ministru al lui Cuza – regimul nou instaurat îl va ține departe și de viața publică până când va muri, ospitalizat de prieteni, la câteva luni după Eliade. Un bătrân care nici el nu se mai vedea ascultat, deși își impusese chiar Academiei convingerile sale în totul latiniste, și care va pieri în 1881, era de asemenea Laurian.

Dintre moldoveni, Alecu Russo dispăruse din 1865. De Costache Negruzzi nici nu se mai vorbea. Iar Kogălniceanu, fiind fost primul om politic al regimului Cuza, va lăncezi politicește, dar și mai mult culturalicește, deoarece ca ministru va mai fi folosit de Ion Brătianu, în timp ce ca om de cultură va fi încetat cu totul de a juca vreun rol. Singur Alecsandri, om aproape de cincizeci de ani în 1866, va rămâne să fie luat în seamă de noua generație ca și de noul regim.

În acest moment istoric de stingere sau numai ștergere a luptătorilor pentru o cultură națională, tineretul moldovean se organizează la Iași, într-un cerc de prieteni instruiți în școlile Apusului, și pornesc să dea, cu activitatea lor, noului Stat un conținut adevărat.

Pentru aceasta, tinerii ieșeni ai timpului, dintre care amintim numai pe Maiorescu, pe Carp și Iacob Negruzzi, se pun în contact cu spiritul public, pe care îl vor influența potrivit cu ideile lor, prin conferințe foarte cercetate și prin revista *Convorbiri Literare* din 1867.

Realități în concepția despre cultură cât și despre politică, „junimiștii“ vor inaugura lupta pentru îndreptățirea formelor românești de cultură și de Stat printr-un conținut echivalent; se vor institui ca vamă a formelor importate; vor milita împotriva Statului liberal (susținând însă pe prințul străin, de care se simțeau apropiați prin educația germană comună) ca și împotriva liberalismului culturii.

Vor căuta mai întâi să câștige de partea lor spiritul public prin învățământ, literatură și știință – și îl vor câștiga; vor încerca să-l dobândească și prin politică, chiar strămutându-se la București, dar nu vor izbuti. Căci, sub domnia Regelui Carol I, dacă junimismul ajunge să stăpânească în cultură, liberalismul învinge în politică.

Dar pe tărâmul cultural, care singur ne interesează, convorbiriștii, ca să-și impună vederile, combat cu succes aproape totul. De aceea ei se trezesc în polemică cu mai toate publicațiile și scriitorii vremii, cu Hasdeu de la *Traian și Columna lui Traian*, cu V.A. Ureche, Petre Grădișteanu și Pantazi Ghica de la *Revista Contemporană*, cu Gherea

de la *Contemporanul*, cu Aron Densusianu de la *Revista critică-literară* din Iași, cu Macedonski de la *Literatorul* și cu „jurnalele din Austria“ în bloc.

Numai pe Alecsandri, dintre mai vârstnici, îl cruță și, în ciuda tuturor insinuărilor strecurate de adversari în legătură cu glorificarea peste măsură a lui Eminescu, chiar îl cultivă. Alecsandri însă, se purta ca un senior al literelor române, colaborând fără deosebire la mai toate revistele timpului (care ar fi dorit să-i capete fiecare exclusivitatea), neuitând nici publicația lui Macedonski.

Dar apariția primilor noștri mari scriitori, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Coșbuc etc..., publicați de *Convorbiri*, va concretiza pentru orice adversar rezultatul campaniei junimiste, pe care foștii dușmani înșiși îl vor ratifica, devenind în cele din urmă cu toții, afară de puțini ca Macedonski, colaboratori ai *Convorbirilor*. Și este sigur că nici directorul *Literatorului* n-ar fi lipsit de la înfrățirea taberelor, dacă ar fi avut un caracter mai acomodant. Nu-și citise el *Noaptea de Noiembrie*, chemat de Maiorescu, la *Junimea* în 1882?

În sfârșit triumful junimismului în cultura română era deplin. Încât pe drept cuvânt se socotește că anul venirii Domnitorului Carol I încheie o epocă eroică, sleită de la sine, și deschide alta – de realizări superioare. Este anul în jurul căruia, cu excepția lui Alecsandri, care își va reînnoi inspirația mereu, se petrec două mari generații; una a bătrânilor care intră în umbră, iar cealaltă – a tinerilor, care vor formula efectiv identitatea noastră morală și estetică.

Că această epocă se încheie cu 1914, cu alte cuvinte că față de 1866, anul încetării din viață a Regelui Carol I are aceeași însemnătate istorică, este tot atât de evident. Oamenii vechi ai *Junimii*, câți mai rămăseseră în viață, ca Maiorescu și Carp, câștigați definitiv de politică și bătrâni, sfârșesc la câțiva ani după 1914. Eminescu și Creangă erau morți de mult, de douăzeci și cinci de ani. (Slavici va dăinui până în 1925, dar acoperit de oprobriu pentru filogermanismul său din timpul războiului; de asemenea Iacob Negruzzi, rămas ultimul dintre junimiști, dar de mult fără glas). Coșbuc pierde și el în curând. Caragiale moare în 1912 la Berlin. Chiar post-junimiști mai tineri ca Anghel, Iosif și Chendi vin la rând și se aruncă în gol. Așadar o serie nouă de oameni, istoviți și ei sau numai întrerupți, cedează rândul în moduri diferite.

Însă gruparea de tineri, pentru ca simetria cu ceea ce se întâmpla cu cincizeci de ani în urmă – la 1866 – să fie perfectă, grupare din care să se ridice cârmuitorii literaturii viitoare, nu se mai arată, scriitorii fiind împărțiți între publicații care nu mai aspirau să dea directive. Obosite de polemici în jurul ideilor pe care nu le sprijină opere propriuzise, revistele dintre 1910 și războiul pentru reîntregire se reprezintă prin tipul eclectic al *Flacării*, înființată acum, și prin acela liber, cu totul liber, al *Noii Reviste Române*, pornită încă din 1900. Continua să apară și vechea *Convorbiri literare*, slăbită însă în forța ei de îndrumare; condusă, după Iacob Negruzzi, de Bogdan și d. Mehedinți, glorioasa revistă coborâse în deplină inactualitate.

Tendința generală în acest timp, amintindu-ne, pe lângă *Flacăra* și *Noua Revistă Română*, de *Insula* d-lui Minulescu, de *Simbolul* viitorului dadaist Tristan Tzara și cu seamă de *Viața Socială* a d-lui N.D. Cocea și *Cronica* d-lui T. Arghezi, mergea acum către înnoirea formulei literare, către un alt gust, poate mai artificial, sigur – mai rafinat. Noua mișcare însă, care se schița fără îndemnuri ideologice, din propriu impuls, fiind a atâtor publicații cam în același timp (scriitorii noi găsiseră și un ziar în care să-și

tipărească inovările – era *Seara* lui Bogdan-Pitești), nu s-a putut limpezi chiar atunci, căci marele război se aprinse și pentru țara noastră.

Ceea ce a urmat după încheierea păcii, se știe: oameni noi – literatură nouă, chiar dacă oamenii, cum am văzut, își ziceau tradiționaliști.

Ca altă dată Alecsandri care răspunsese la chemarea a două generații succesive, numai dd. N. Iorga și M. Sadoveanu au continuat să lucreze cu o tinerețe neajunsă nici de cei mai tineri din zilele noastre, fiind – dacă nu urmați – mereu admirati pentru geniul lor neistovit. Un adevărat miracol de longevitate creatoare i-a prezervat pe amândoi de bătrâneți inapte, primul rămânând la vechea vigoare cărturărească, iar al doilea chiar sporindu-și, cu ultimele romane, capacitatea epică.

În afară însă de aceste două excepționale personalități, nimeni de azi, în mod expresiv, nu mai face legătura dintre epoca dinainte și aceea după 1914, când sufletul românesc – în aspirațiile lui literare – caută să-și recompună altfel echilibrul pierdut. Sunt aproape lumi diferite, „înainte“ și „după“, cu un alt fel de a simți și de a exprima, cu idealuri etice și estetice străine unele de altele, cam în același chip cum respirația literară de după 1866 era alta decât aceea a unui Eliade și Bălcescu sau Kogălniceanu și Russo.

Istoricii noștri literari grupează însă faptele acestei perioade culturale, ale cărei margini noi le vedem la începutul și la sfârșitul domniei Regelui Carol I, după criterii deosebite. Fie ei dd. N. Iorga și E. Lovinescu, spiritele cele mai opuse în materie de interpretare literară ceea ce îi unește este chipul comun de a secționa epoca prin 1900. Mișcarea *Sămănătorului*, care inaugurează veacul, e altceva decât ce se cunoștea înainte: o renaștere – susține d. Iorga, o decădere – contrazice d. Lovinescu.

Vom încerca să arătăm că „sămănătorismul“ a fost de fapt numai o continuare, un accent mai puternic pus pe unul din elementele sintezei culturale de la sfârșitul veacului trecut, după cum alte mișcări paralele cu ea preferau să ia laturi diferite ale aceleiași sinteze. Și prin urmare, alături de *Sămănătorul*, vom numi atât *Convorbirile critice* cât și *Viața Nouă* ca publicații care după 1900 au dus mai departe câte o singură direcție fie junimistă, fie numai a timpului *Junimei*.

Dar mai întâi, care este poziția „sămănătorismului“ față de Maiorescu? Criticul nostru, căruia i se lasă cinstea de a fi dat directive până la încheierea veacului XIX, dovedise înțelegere față de orice manifestare literară, cultă sau populară; ceea ce îi atrăsese dezaprobarea, fusese *tendința* la o formulă sau alta, estetismul lui Macedonski sau românismul ostensibil al atâtor anonimi din epocă.

Îi plăceau *Poeziile populare*, *Pastelurile* și *Ostașii noștri* de V. Alecsandri, gusta pe Creangă și Slavici, care exprimau un adevăr de simțire românească indiscutabil, și chiar scrisese în 1872 în *Direcția nouă*: „*Noua direcție, în deosebire de cea veche și căzută, se caracterizează prin simțământ natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor ce omenirea întregă le datorează civilizației apusene și totodată prin păstrarea și accentuarea elementului național*“.

Conducătorii *Sămănătorului*, așadar, vor descompune idealul artistic maiorescian, cultivându-l pe o singură latură în dauna celeilalte: „elementul național“ va deveni copleșitor, „ideile ce omenirea întregă le datorează civilizației apusene“ fiind socotite ca primejdioase.

Dar în același timp cu acțiunea „sămănătoristă“, care continuă unilateral punctul de vedere convorbirist, însăși consacrarea scriitorilor proeminenți, apăruiți între timp, vine tot

de la Maiorescu, care – dacă nu-i prezenta mai amplu în articole speciale, cum făcuse pentru Alecsandri și Eminescu, îi semnala în edițiile succesive ale *Criticelor* sale și îi încorona cu premii academice în plin „sămănătorism“. Amintindu-și bine ceea ce susținuse cu privire la „elementul național“ în *Direcția nouă*, Maiorescu se va simți liber în 1906 să laude la Academie pe Octavian Goga și pe d. M. Sadoveanu pentru inspirația lor românească, iar, de altă parte, să dojenească pe Duiliu Zamfirescu pentru opiniile sale, ce profesa, despre poezia populară și poporanism.

Cu aceste puține lucruri amintite din nou, putem dar fi siguri că acțiunea directă a lui Maiorescu n-a încetat să se exercite până spre 1910, după cum nu încetase nici sub forma indirectă a continuării prin alții, chiar dacă era vorba de continuări unilaterale. Căci, alături de *Sămănătorul*, care predica inspirația pur românească, în același deceniu, apare *Convorbiri critice*, revista d-lui M. Dragomirescu, care – împotriva „sămănătorismului“ și a derivatelor lui – va milita pentru autonomia fenomenului artei literare, pentru interesul exclusiv estetic al scrierilor, cu alte cuvinte – pentru celălalt element al sintezei maioresciene. După 1900, spiritul de la *Convorbiri literare* dăinuia așadar disociat, datorită fanatizării naționale și estetice deopotrivă, rupte amândouă din aceeași veche stare de echilibru.

În raport cu întreaga epocă zisă „junimistă“ (1866-1900) și nu numai cu atitudinea lui Maiorescu, primul deceniu al veacului XX cu atât mai puțin este nou ca orientare literară. Publicațiile de scurtă durată, din acea vreme, dar cu înfățișare proprie față de *Convorbiri literare*, și anume *Contemporanul*, *Evenimentul literar* și *Vatra* sunt temeliile *Sămănătorului*, ale *Curentului nou*, ale *Vieții românești* și ale *Cumpenei*, adică ale acelor reviste care, după 1900, vor da împreună coloratura de fond întâiului deceniu literar.

Directiva critică a celei dintâi o avusese Dobrogeanu-Gherea, pe a celei următoare – C. Stere (Șarcăleanu) secundat de G. Ibrăileanu, iar pe a ultimei - trei scriitori de vază: convorbiriștii Slavici, Caragiale și Coșbuc, dintre care cel din urmă, ca să scoată *Sămănătorul* la 1901, se va asocia cu Vlahuță.

Ca o dovadă mai mult că revista lui Coșbuc și Vlahuță ține cu rădăcinile ei de publicațiile de pe vremuri ale lui Gherea și Stere este preluarea conducerii, la scurt timp, de către d. N. Iorga, fost colaborator în tinerețe al primilor noștri socialiști, dar evoluat repede, sub puterea eminescianismului politic, la naționalismul intransigent, pe care îl va imprima și publicației.

Era firesc dar ca în curând cine mai rămăseseră socialiști adevărați să se grupeze și să combată deformarea crezului comun de altădată. Ei apărură la *Curentul nou* și, organizați mai puternic, la *Viața românească*, unde G. Ibrăileanu trebui să arate pe larg ce se înțelege prin „poporanism“ spre deosebire de „sămănătorism“. Au urmat cele mai aprinse discuții pe chestiuni mai mult de nuanță politică, deoarece în materie de orientare literară, atât unii cât și alții cultivau „poporul“, recomandau literatura țărănească, impuneau valorile etnice, pretinzând de la scriitorii opere în care să exprime „specificul național“.

Ceea ce însemnează că încă odată noul veac se lega organic de sfârșitul celui încheiat, formând un singur trunchi. E perioada culturală cea mai omogenă; nicio diferență substanțială nu avem de înregistrat între 1866-1900 și 1900-1914.

Când însă, de altă parte, d. E. Lovinescu ia cunoscuta sa atitudine antisămănătoristă, considerând mișcarea ca o regresie istorică la etnicismul lui Alecu Russo, scopul

urmărit nu este solidarizarea începutului veacului nou cu veacul vechi, ci curățirea terenului de ceea ce ar fi acoperit apariția literaturii moderniste. Aruncând „sămănătorismul“ într-un trecut cât de fumuriu, micile încercări de literatură „sincronică“ trebuiau să devină mai evidente.

Dar, pentru istoria literară, datele nu se schimbau. Fie că *Sămănătorul*, cum crede d. N. Iorga, fie că revistute ca *Forța Morală*, *Linia dreaptă* sau publicația mai organizată *Viața nouă*, cum crede D. Lovinescu, erau atunci organele regenerării noastre literare, care se anunța, anul 1900 este socotit din amândouă părțile ca hotăr între două epoci deosebite.

Unei priviri libere de orice subiectivitate, lucrurile îi apar altfel. Nici modernismul începător dintre 1900-1910 nu diferă de ceea ce, până la 1900, îl precedase. *Literatorul* ca și întreaga activitate a lui Macedonski la alte reviste exprimase timp de douăzeci de ani mai înainte aceeași voință de noutate, simplă gesticulație a originalității, care se va continua întocmai cu *Forța Morală*, *Linia dreaptă* și *Viața nouă* până către 1914.

Așa încât domnia Regelui Carol I coincide cu un capitol mărginit aproximativ de urcarea pe Tron și scoborârea Lui în mormânt, dar capitol distinct și cel mai însemnat, al istoriei noastre literare. Cum să-l numim dar, decât „*epoca literară a primului nostru Rege*“?

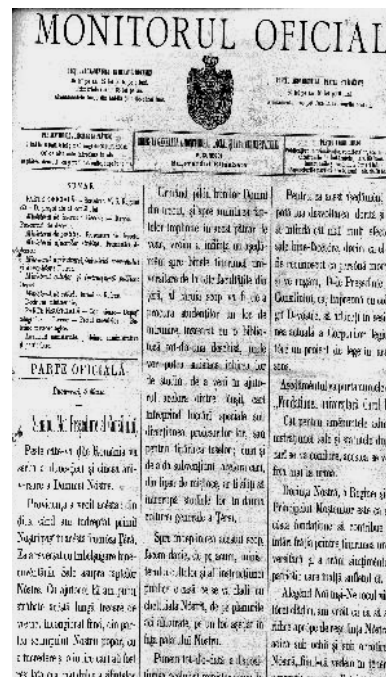
1/13 aprilie 1891

Se serbează 25 de ani de existență ai Academiei Române. Carol I evocă rolul cărților bisericești, al cronicelor, al literaturii populare arătând că Academia a primit la întemeierea sa „ca un sfânt depozit, paza, îngrijirea și dezvoltarea limbii...“ (56, T. 3, p. 102)

3/15 mai 1891

Ia ființă Fundația Universitară Carol I. Actul de întemeiere este Scrisoarea Regelui Carol I către Președintele Consiliului de Miniștri.

(Monitorul Oficial nr. 27
din 5/17 mai 1891, p.585)

Scumpul Meu Președinte al Consiliului,

Peste câteva zile România va serba a Douăzecișicincea aniversare a Domniei Noastre.

Providența a vroit aceasta: din ziua când am îndreptat primii Noștri pași în această frumoasă Țară, ea a revărsat cu îmbelșugare binecuvântările sale asupra faptelor Noastre. Cu ajutorul ei am putut străbate această lungă trecere de vreme, înconjurat fiind, din partea scumpului Nostru popor, cu o încredere și o iubire, care au fost răsplata cea mai dulce a silințelor Noastre spre propășirea și fericirea lui.

Urmând pilda bunilor Domni din trecut și spre amintirea faptelor împlinite în acest pătrat de veac, vroim a înființa un așezământ spre binele tinerimii universitare de la toate facultățile din Țară, al cărui scop va fi de a procura studenților un loc de întrunire, înzestrat cu o bibliotecă totdeauna deschisă, unde vor putea satisface iubirea lor de studiu; de a veni în ajutorul acelor dânzii care întreprind lucrări speciale sub direcțiunea profesorilor lor, sau pentru tipărirea tezelor; cum și de a da subvențiuni acelor cari, din lipsă de mijloace, ar fi siliți să întrerupă studiile lor în dauna culturii generale a Țării.

Spre îndeplinirea acestui scop, facem dănie, de pe acum, ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice o casă ce se va clădi cu cheltuiala Noastră, după planurile aci alăturate, pe un loc așezat în fața palatului Nostru.

Punem totodată la dispozițiunea aceluiași minister suma de 200.000 lei în rentă română 5%.

Pentru ca acest așezământ să poată lua desvoltarea dorită și să întindă cât mai mult efectele sale binefăcătoare, dorim ca el să fie recunoscut ca persoană morală și vă rugăm, D-le Președinte al Consiliului ca, împreună cu colegii D-voastre, să aduceți în sesiunea actuală a corpurilor legiuitoare un proiect de lege în acest sens.

Așezământul va purta numele de „Fundațiunea Universitară Carol I“.

Cât pentru amănuntele administrațiunii sale și statutele după care se va conduce, acestea se vor fixa mai la urmă.

Dorința Noastră, a Reginei și a Principelui Moștenitor, este ca această fundațiune să contribuie a întări frăția printre tinerimea universitară și a hrăni simțământul patriotic care înalță sufletul ei.

Alegând Noi Înșine locul viitoarei clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reședința Noastră, adică sub ochii și sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța patriei și unul din sprijinile cele mai temeinice ale Tronului și Dinastiei Noastre.

Plin de încredere că această a Noastră dorință se va împlini, vă rog, scumpul Meu Președinte al Consiliului, să primiți încredințarea sentimentelor Noastre de înaltă stimă.

În București, 3 mai 1891

CAROL

mai 1891

Gestul regelui Carol este urmat de o serie de instituții (Societatea de Asigurări Dacia România, Societatea The Bank of Roumania) și persoane care fac diverse donații Fundației Universitare Carol I.

Eulogie Georgieff, în semn de recunoștință pentru ospitalitatea poporului român care l-a găzduit pe el și pe frații săi, refugiați din Bulgaria ocupată de turci, și pentru ajutorul dat de armata română la eliberarea Bulgariei, trimite Regelui o scrisoare prin care oferă Fundației 200.000 lei (rentă 5%). În 1892 mai adaugă suma de 5.000 lei.

Epistolă către M. S. Regele Carol I
Eulogie Georgieff (133, f. 58)

Sire,

Sunt 54 ani, de când mă bucur de ospitalitatea generoasă a României, sub a cărei protecțiune prin muncă și economie am putut agonisi oarecare avere. România a fost azilul unde s-au adăpostit frații mei refugiați din Bulgaria, atunci când patria mea zăcea în lanțurile sclaviei.

Armata Majestății Voastre, condusă de Marele ei Căpitan, a contribuit în mod puternic la sfărâmarea acestor lanțuri și la redarea libertății unui popor oprimat.

Aceste fapte îmi impun datoria de a veni și eu, la rândul meu, să contribui cu slabele-mi puteri la prosperitatea poporului român.

Majestatea Voastră, a dat exemplul și impulsunea unor asemenea sentimente, prin crearea „Fundațiunii Universitare Carol I“. Rog pe Majestatea Voastră să-mi permită a aduce și eu obolul meu la opera măreață, al cărei fondator sunteți, și în această speranță dăruiesc așezământului „Fundațiunea Universitară Carol I“ suma de lei 200.000 în titluri de rentă amortizabilă română 5%, pe care o voi depune la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, îndată ce va încuviința Majestatea Voastră, pentru ca venitul acestui capital să servească la îndeplinirea scopului acestei Fundațiuni, împărțindu-se ajutoare la studenții universitari pentru a-și continua studiile. Fac încă o umilă rugăciune: ca Majestatea Voastră să permită ca aceste ajutoare să poarte numele meu.

Veți binevoi, Sire, să ordonați miniștrilor Majestății Voastre să îndeplinească formalitățile pentru acceptarea acestei donațiuni.

Cu cel mai profund respect, al Majestății Voastre,
prea plecat și supus servitor
Eulogie Georgieff

București, 17/29 mai 1891

Înmormântarea bancherului Eulogie Georgieff în iulie 1897 este descrisă în ziarele epocii fiind menționate coroanele de flori trimise de regina Elisabeta, regele Carol I, prințul Ferdinand al Bulgariei, de Fundația Universitară Carol I și de alte societăți și personalități române și bulgare. După slujba religioasă au ținut discursuri: G. Dem. Teodorescu, directorul Fundației și prefectul de Ruse. *„Generațiunile viitoare – va spune G. Dem. Teodorescu – care se vor împărtăși din fructul ostanelilor acestui om de bine, îl vor binecuvânta din toată inima“.*

10/22 mai 1891

Carol I răspunde Corpului profesoral care îi adresase urări cu prilejul sărbătoririi a 25 ani de domnie .

Regele vorbește în spiritul unei recomandări mai vechi, pe care o făcuse încă din 1870 ca *„învățământul să fie îndreptat mai mult către carierele productive și studiile profunde.“* (56, T.1, p.223)

„Școala trebuie să fie temelie Statului; condus de această convingere am înființat , în primul an al domniei mele, Școala Normală din București. /.../ Însă știința teoretică singură nu este un reazem îndestulător. Trebuie să îndreptăm generațiile viitoare și pe o cale practică /.../ Universitățile sunt , cu drept cuvânt , frunzașele așezămintelor noastre de cultură /.../ și sper că dănele vor deveni focare și mai vii care să atragă tinerimea, fără să fie nevoie ca să se depărteze de țară spre a-și isprăvi studiile, căci tocmai în anii de studiu se înrădăcinează mai adânc și mai statornic simțământul patriotismului“. (56, T.1, p.120-122)

„/.../ Și-am revăzut o icoană din foarte depărtata copilărie: Defilarea, în ziua de 10 mai, prin fața regelui Carol I. Eram elev în clasa I sau II liceală (așadar anii 1891 sau 1892). Directorul nostru Zamfir Herescu, cu pălăria în mână, însoțea mica și puțin militărească noastră companie... Regele, călare, între generali, voia parcă să corecteze cu mișcările ritmice ale degetului, pașii noștri oboșiți și neritmici. În spatele regelui, era statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul și cuptorul soarelui de mai... Icoana aceasta mi-a rămas nemuritoare și deasupra contrazicerilor bietei noastre inimi omenești“/.../

Gala Galaction, 1980 (128, Vol.3, p.183)

(Scrin pentru păstrarea bijuteriilor dăruit reginei Elisabeta în 1894, la aniversarea a 25 ani de la căsătoria cu regele Carol I)

Amintindu-și neconținut rolul jucat de universitățile germane, El dorește ca și cele două universități ale noastre în primul rând să îndeplinească nevoile vieții noastre politice și culturale, dând statului personalul necesar diferitelor instituții, dar apoi să fie focare de lumină nu numai pentru Țara noastră, dar și pentru întregul Orient.

Această înaltă idee și această nobilă aspirațiune revine în diferite rânduri în cuvântările Sale. O spune pe scurt în 1869: „Țara noastră va putea deveni un centru de lumină în Orient“. O dezvoltă în 1889: „Universitățile noastre nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei mari părți a răsăritului, aruncând raze binefăcătoare departe peste hotare și atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte țări, care vor simți trebuința a se instrui“.

Pentru ca asemenea rezultate să fie cu putință, este nevoie de o bună organizare și de o bună conducere la studii a tinerimii. De aceea Regele a dorit ca fiecare facultate să se completeze, având cursuri îndestulătoare; a dorit să se construiască clădiri „demne de dănele“, în care „*studenții se vor putea adăpa la izvoarele curate ale științei și ale patriotismului*“; a dorit în fine ca privirile conducătorilor țării să fie îndreptate asupra studenților.

Studenții trebuie să aibă mijloace de studii și timp liber pentru studiu. La noi în țară, cu toate părerile contrarii, s-au ridicat adesea din păturile cele mai adânci ale poporului inteligențe care au izbutit să se impună și dintre ei s-au recrutat chiar cei mai înalți demnitari ai Statului. Regele Carol a privit cu bunăvoință aceasta: a spus-o prin cuvinte și a întărit-o prin acte.

Astfel, răspunzând unei telegrame de salutare a unui congres studențesc, amintește că „*neîncetat grija Sa a fost îndreptată asupra răspândirii instrucțiunii în toate stratele poporului*“.

Astfel, ajunge la ideea de a întemeia o fundațiune universitară. În anul 1891, când se împlineau 25 de ani de la urcarea Sa pe Tron, adresează Președintelui Consiliului de Miniștri, acea faimoasă scrisoare prin care dăruiește o clădire specială și o sumă de 200.000 lei. În această clădire Regele voiește a înființa o bibliotecă și a încuraja lucrările speciale ale studenților, dar în același timp dorește să dea „*subvențiuni acelorora care din lipsă de mijloace ar fi siliți să întrerupă studiile lor, în dauna culturii generale a țării*“.

E prezent în mintea tuturor cele petrecute în ultimii ani cu această fundațiune: completarea clădirii în așa fel încât să devină un măreț palat, o podoabă a Capitalei, dotarea ei cu sume și mai importante și cu venituri ce ar face cinste și unei universități dintr-un mare centru apusean.

Cu prilejul inaugurării noii clădiri în ziua de 9 Mai 1914, constată „*râvna cu care tinerimea aleargă la acest liman de studii*“ și justifică astfel hotărârea ce a luat de a mări instituțiunea creată cu treisprezece ani înainte: „*pentru a îndestula nevoia de lumină a acelorora care sunt chemați a fi îndrumătorii «României Moderne»*“.

Acestea erau, cu privire la diferitele ramuri ale învățământului, ideile Regelui Carol I. Dar mai presus decât scopul special al fiecăreia, El a așezat un scop comun al întregului învățământ.

Despre acest scop comun a vorbit în toate ocaziunile, l-a repetat sub diferite forme, a căutat să-l precizeze, să-l detalieze, să-l exemplifice și niciodată nu socotea că a insistat îndeajuns. Acest scop s-ar putea formula în propozițiunea: „*instrucțiunea nu se poate face fără educațiune*“; dar Regele a ținut să se știe și ce fel de educațiune dorește.

„*Fără principii de religione și de morală nu este adevărată învățătura*“, zice El în 1876.

„*Cursurile universitare să pătrundă tinerele generațiuni de iubire de știință și mai ales de iubire de patrie*“, cere El profesorilor din Iași în 1904.

Iar în 1906, când profesorii universitari și studenții vin să-l felicite cu prilejul împlinirii celor 40 de ani de Domnie, Regele Carol le zice:

„*Pregătiți-ne bărbați cu iubire de țară, cu sufletul curat și cu voința îndreptată spre muncă conștiincioasă și folositoare. Nu uitați că caracterele mai mult decât talentele hotărăsc soarta popoarelor și că forța morală numai le poate apăra de învingere și nimicire*“.

Ce încheiere mai frumoasă, mai cuprinzătoare decât aceste cuvinte: „*Numai forța morală apără popoarele și hotărăște soarta lor!*“ Ele rezumă, în mod admirabil, tot ce a gândit și tot ce a spus Marele nostru Rege despre școală și despre școala română.

Fie ca întreg corpul nostru învățătoresc să și le graveze în minte și să le aibă drept călăuză în toată activitatea sa!

Carol I și învățământul românesc: implicarea și influența unui rege constituțional

Daniela Dumitrescu, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“, 2006

„*Vreau să-mi dau toate ostenelele pentru a procura un viitor prosper acestei frumoase țări, pe care acum o numesc a mea, și acestor cinci milioane de oameni care mi-au incredințat bunăstarea lor.*“ (314, p. 340) scria, la doar câteva luni de la sosirea în țară, cel care avea să devină primul rege al României.

Născut într-o veche familie princiară a Prusiei, înrudită cu aproape toate casele regale ale Europei, Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen a moștenit nu doar noblețea sângelui, ci și pe cea a caracterului. Curajos, leal, credincios, cu un acut simț al datoriei, de o distinsă naturalețe și, în contrast cu obiceiurile boierimii românești, foarte cumpătat, Carol I era „*de o discretă, dar nesfârșită caritate*“..“ (177, p. 24)

Pe lângă ctitorirea unor instituții esențiale pentru dezvoltarea culturii și a învățământului românesc - Fundația Universitară ce-i poartă numele, Societatea Regală de Geografie, Școala Normală din București etc. - , suveranul, perceput ca sever și reținut, „*îndulcea multe suferințe și susținea pe mulți la învățătura sau alte întreprinderi folositoare. Toate acestea le făcea fără zgomot, ca și tovarășa sa de viață, Regina Elisabeta*“. Dintre numeroasele cazuri, M. Vlădescu îl relatează doar pe cel al profesorului universitar C. Dănăilă: „*Sfătuit de profesorul sau, Petru Poni, să meargă în Germania să studieze chimia industrială, se adresa ministerului. Nefiind burse libere la*

Ministerul Instrucțiunii, Poni s-a adresat Regelui. Astfel studentul ieșan a plecat în Germania. După mai mulți ani s-a întors doctor în chimia industrială și a devenit un distins profesor al Facultății de Științe din București“. (90, p. 306) O altă mărturie a carității regale a fost I. Rădulescu-Pogoneanu, care, pe când era copil orfan, dar elev eminent într-un oraș de provincie, a fost remarcat de suveranul sosit în vizită la gimnaziul unde învăța, bucurându-se de interesul și sprijinul său până la desăvârșirea studiilor universitare.

Documentele și literatura vremii înregistrează și alte acte de acest fel, precum donarea unui teren de lângă palatul Cotroceni pentru azilul Elena Doamna (12 noiembrie 1873) și întemeierea unui orfelinat la Zorleni (1 ianuarie 1898) (313, p.8). În octombrie 1911, la deschiderea anului universitar, „pentru sprijinul studenților lipsiți de mijloace“ și pentru „tipăririi de teze“, Regele a donat Universității din Iași 300.000 de lei. (55, T.2, p.441). Însăși Fundația Universitară fusese creată de Carol I pentru a oferi studenților din toată țara, pe lângă accesul gratuit la fondul de carte al bibliotecii sale, sprijin financiar prin burse și ajutoare.

Aceste câteva dovezi de generozitate, selectate dintre cele atestate prin mărturii și documente, sunt doar concretizări la scară individuală ale unor convingeri manifestate la nivel statal printr-o benefică și permanentă implicare în toate problemele importante ale țării. Deși domn și apoi rege constituțional cu vederi liberale, dar conștient de limitele aplicării acestora în societatea românească a vremii, Carol I a influențat substanțial evoluția României, fapt recunoscut atât în interior, cât și pe plan extern. I. I. C. Brătianu, unul dintre oamenii de stat care l-au cunoscut cel mai bine, afirma: „Personalitatea lui Carol a fost decisivă în marile realizări, căci era un om înțelept, prudent, profund pătruns de misiunea poporului său. El avea sensul demnității personale și a celei a statului, fiind însuflețit de o ambiție naturală pentru țară și el însuși“. (86, p. 38) În Memoriile sale, prințul Bulow, diplomat german la București, exprima aceeași opinie: „Regele Carol a fost unul dintre cei mai buni oameni și unul dintre cei mai înțelepți suverani pe care i-am întâlnit, și totuși în cursul vieții mele am venit în contact cu mulți prinți“. „Forța sa rezidă în răbdare, în tenacitate, sentimentul datoriei extinzându-se asupra celor mai mici detalii, și în concepția înaltă pe care o avea asupra rolului său de suveran. Nu și-a făcut niciodată griji în privința atacurilor, a suspiciunilor și a insultelor care l-au urmărit în prima jumătate a domniei sale“. „A fost un suveran strict parlamentar, care a exercitat totuși cea mai mare influență asupra mersului afacerilor externe și interne ale regatului său“. (49, p. 427) În 1939, I. Rădulescu-Pogoneanu scria despre „marile realizări în situația internațională a Țării și în organizarea ei lăuntrică, la care acțiunea personală a Domnitorului avusese o parte covârșitoare“ (90, p. 284), iar C. Rădulescu-Motru aprecia că „Numai un om cu funcțiunile psihice fundamentale așa de puternic și de armonic dezvoltate și cu idealul său moral, putea să ridice așa de repede și hotărât poporul și Țara Românească la însemnătatea ce o căpătase, devenită a 7-a mare putere europeană“. (90, p. 306). Iar Frédéric Damé afirma în 1907: „Influența pe care a exercitat-o regele Carol ca organizator și administrator al noului regat pe care l-a fondat, s-a manifestat în toate domeniile vieții sociale și economice a României“. (78, p. 402)

Titu Maiorescu, de două ori ministru al instrucțiunii publice în timpul lui Carol I, remarcă: „*Însă domn constituțional precum era, el nu putea să impună politica sa ca un autocrat, ci trebuia să caute a o inspira miniștrilor săi*“.(205, p. 91)

Cu o imagine clară a ceea ce trebuie să fie un stat modern, european, Regele s-a străduit să imprime direcții și ritmuri de dezvoltare care să aducă România cât mai aproape de nivelul țărilor civilizate ale continentului. De la transporturi și comunicații, până la învățământul și cultura românească, nimic nu-i era străin monarhului de origine germană. Pentru a putea urmări și ghida progresul țării, cu mult înainte de apariția sintagmei „*instruire continuă*“, Carol I studia tratate de economie, citea cărți de istorie (mai ales a românilor), se interesa de ultimele descoperiri ale științei. Discuta frecvent cu miniștrii săi, aleși dintre cei mai instruiți și mai capabili politicieni, mulți cu doctorate în străinătate: Titu Maiorescu, I. C. Brătianu, Dimitrie Gusti, Nicolae Golescu, Petru Poni etc. Fiecare ministru avea ziua sa de audiență, săptămânal, într-un program minuțios elaborat și strict respectat.

În biblioteca sa din Palatul Regal, acorda după-amiaza audiențe particulare, care nu necesitau la înscriere demersuri complicate sau condiții prealabile. Discuta cu plăcere „*mai ales cu artiști care și-au câștigat un renume; cu militari care s-au distins și cu mari industriași care conduceau întreprinderi importante*“.(78, p. 402) Susținea comunicări pe teme de istorie la Academie. Participa la ședințele Societății de Geografie, al cărei fondator și președinte de onoare era. Subvenționa publicațiile acestei Societăți. Încuraja și sprijinea financiar elaborarea și tipărirea de atlase geografice în limba română și dicționare enciclopedice.

Citea literatură română, dar se interesa și de realitatea reflectată în ziare. În 1866, la scurt timp după sosirea în București, ceruse să fie abonat la toate ziarurile care apăreau pe atunci în Principate. Deși ar fi putut comunica utilizând doar franceza, Carol I a ținut încă de la început să învețe limba poporului pe care urma să-l conducă. Eforturile n-au fost neînsemnate - româna i se părea „*destul de grea*“, după cum îi mărturisea prietenei sale Hortense Cornu în mai 1866. Cu toate acestea, lecțiile zilnice și-au arătat curând roadele. În 1867, la deschiderea sesiunii parlamentare, principele străin își rostea discursul în limba țării. Mai mult, unicei sale fiice, principesa Marioara, născută câțiva ani mai târziu și botezată, conform Constituției, în religia creștin-ortodoxă, i se adresa numai în română.

Militar prin formație și înclinații, Carol I acorda învățământului o importanță cel puțin egală cu a armatei în asigurarea dezvoltării unui stat modern. La inaugurarea palatului Universității din Iași, în noiembrie 1897, Regele insista, cu o viziune surprinzător de actuală, asupra valorii studiilor superioare: „*Nu numai cu numărul soldaților și cu dezvoltarea vieții economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de competență, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură. O direcțiune sănătoasă și națională a înaltelor studii ce se urmăresc în Universități, este dar condițiunea neapărată a adevăratei propășiri*“.(56, T.3, p. 486) De altfel, încă din 1867, principele Carol I declara: „*Dau cea mai mare importanță instrucțiunii publice*“, aprobând ulterior alocarea unor fonduri considerabile pentru învățământ: „*Statul român consacră, în comparațiune cu alte state, sume destul de mari instrucțiunii publice; însă oricât de multe ar mai consacra, ele ar fi nimerit întrebuițate, căci sunt cheltuielile cele mai producătoare ce face un stat*“.(314, p. 427)

Importanța acordată de către monarh învățământului și culturii a fost dovedită în cadrul Domeniilor Regale - create în 1884, la propunerea lui I. C. Brătianu, spre a da „*Coroanei mijloacele necesare pentru o reprezentare demnă a statului*”: „*S-au întemeiat școli particulare ale acelor domenii - peste 50 azi (n.n. 1914) - apoi biblioteci, muzee, societăți corale, teatre, în care copiii joacă piese patriotice. Reviste și broșuri au contribuit să lumineze și să perfecționeze pe cei adulți, ca și pe cei tineri, conferințe populare au fost organizate în timpul iernei*“.(202, p. 212)

Intenția, încununată de succes, a Regelui de a consolida poziția României în Balcani viza și învățământul superior: „*Universitățile noastre nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei părți a Răsăritului, aruncând raze binefăcătoare până departe peste hotare și atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte țări.*” (56, T.3, p. 44)

În 1906, din 3425 de studenți înscriși la Universitatea din București, aproape 10% erau străini, originari, în general, din țările învecinate.

În prima perioadă a domniei Regelui Carol I, învățământul românesc a pregătit cu precădere funcționari, învățători, profesori, avocați; dezvoltarea economică ulterioară cerea însă o diversificare a capacității de instruire, mai ales în domenii tehnice. Suveranul sesizează aceste necesități: „*Știința teoretică singură nu este un reazem îndestulător. Trebuie să îndreptăm generațiunile viitoare pe o cale practică, mai ales în urma dezvoltării luate de activitatea noastră națională în toate direcțiunile*“.(56, T.3, p. 87)

Oricât de avansate și de clare ar fi fost viziunile Regelui asupra învățământului (ca și asupra celorlalte domenii), nu s-ar fi putut concretiza fără concursul unor oameni de stat capabili și bine intentionați. Acești „*fruntași ai țării*“, pentru care Carol I își mărturisea, în testamentul său, „*o adâncă recunoștință și o vie afecțiune*“, erau politicieni de valoare, specializați, în marea lor majoritate, în Occident, cunoscând standardele spre care țara tindea. Cele mai multe dintre principiile și legile promovate de ei aduceau stringent necesare îmbunătățiri în organizarea învățământului vremii. Spre exemplu, proiectul de lege al ministrului Gheorghe Chițu, adoptat în 1879, stabilea un set de criterii unic la nivelul țării, pentru selecția cadrelor didactice. Legea asupra învățământului primar din 1896, al cărei proiect fusese inițiat de Petru Poni, prevedea, printre altele, programe de studiu identice pentru mediul rural și urban.

Un impact puternic asupra modernizării învățământului românesc l-au avut legile privitoare la instrucția secundară și superioară (1898), și cea profesională (1899), promovate de ministrul Spiru Haret. Măsurile aplicate ulterior, pe baza acestor legi, aveau să înscrie învățământul național pe o certă traiectorie ascendentă, spre o calitate comparabilă cu cea din țările civilizate. Un rol benefic l-a avut și modificarea adusă Legii Haret în 1912, prin proiectul lui C.C. Arion, care sporea autonomia universitară și prevedea înființarea a numeroase noi catedre.

Contribuții remarcabile, prin reglementările introduse și proiectele de legi înaintate - care, chiar dacă n-au fost adoptate, au constituit un punct de plecare pentru legi ulterioare - au avut și alți miniștri ai învățământului, personalități de marcă ale vieții publice, precum Titu Maiorescu, V.A. Urechia, Vasile Conta, P. S. Aurelian, D.A. Sturdza.

Diferitele segmente ale învățământului au cunoscut ritmuri de dezvoltare inegale. Până în 1897, treapta primară a evoluat mai lent, în comparație cu cea secundară, datorită

necesității acute de învățători, profesori, funcționari în administrația publică. Situația inițială fusese deosebit de dificilă. În 1864-1865, cursurile elementare erau frecventate doar de a opta parte dintre copiii de vârstă școlară. Raportul cadre didactice/elevi era foarte mic: un învățător la 44 de elevi înscriși, în mediul urban și 31 de elevi înscriși, în mediul rural. Se resimțea o lipsă acută de spațiu. Sub ministeriatul lui Spiru Haret, care a durat, cu intermitențe, aproape 11 ani, importanța acordată instruirii elementare, mai ales la sate, sporește considerabil. În perioada 1897-1911, se construiesc cca 1000 de școli și se creează peste 1700 de posturi de învățători. Ca urmare a aplicării perseverente a principiului obligativității, numărul elevilor înscriși se dublează. Tendința de accelerare a dezvoltării învățământului primar continuă, încât în 1914 - anul morții Regelui - erau înscriși 620.565 elevi, față de 85.237 în 1865, la o creștere a populației de 1,7 ori. Bugetul alocat sporește de la 558.200 lei în 1865, la 17.354.321 lei în 1914. (7, p.101)

Învățământul secundar beneficiază încă de la începutul domniei lui Carol I de o atenție specială. În iunie 1866, principele dona 12.000 de galbeni pentru înființarea unei școli normale, care urma să pregătească învățători pentru mediul rural. Era prima școală de acest fel, căreia i se vor adăuga, până în 1914, încă 17. Impulsionat de cerințele economiei românești, învățământul profesional cunoaște o dezvoltare explozivă. Dacă în 1866 existau în întreaga țară doar 3 școli profesionale, în 1914 numărul lor sporise la 138. (7, p.101-102)

Începuturile învățământului superior românesc au fost, de asemenea, modeste, cu o evoluție accelerată spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. În 1866, se eliberau doar două diplome de licență, ambele la București. În anul câștigării Independenței, terminau studiile universitare 60 de licențiați, pentru ca în 1898, anul adoptării Legii Haret, numărul lor să se ridice la 286. Peste numai câțiva ani, își vor lua licența de două ori mai mulți studenți - 560 în 1904. Universitatea din București a deținut, în toată această perioadă, întâietatea în ceea ce privește numărul de licențiați, dar și de studenți înscriși. Dacă în anul universitar 1864/1865 frecventau cursurile facultăților bucureștene 123 de studenți, după 30 de ani, numărul lor era de peste 10 ori mai mare, ajungând în 1914/1915 la 3.450, (21, p. 187) ceea ce plasa capitala României pe unul dintre primele locuri - după acest criteriu - în Europa. Celor trei facultăți inițiale - Drept, Litere și Științe - care aveau împreună doar 21 de profesori, li se vor adăuga, în 1869, Facultatea de Medicină și în 1884, Facultatea de Teologie. Dezvoltarea acestor cinci facultăți a cunoscut o dinamică intensă, atestată de adoptarea, la intervale scurte (1-2 ani), a unor noi regulamente, care prevedeau introducerea unor discipline, mărirea duratei studiilor, organizarea cursurilor de doctorat, creșterea numărului de specializări etc. Profesorii, în marea lor majoritate, studiaseră în Franța (mai puțin în Germania și Belgia). Mulți dintre ei desfășurau o intensă activitate publicistică. Cele mai importante reviste științifice și de cultură ale timpului fuseseră fondate, conduse sau aveau drept colaboratori cadre didactice universitare: *Analele Institutului de Patologie și de Bacteriologie*, fondată de Victor Babes, *Economia Națională* - director Petre S. Aurelian, *Ideea Europeană* - C. Rădulescu-Motru, *Revista de chirurgie* - Director Thoma Ionescu, *Revista literară și științifică* - director B.P. Hasdeu, *Revista Generală a Învățământului* - fondator Spiru Haret, colaborator Ermil Pangrati, *Revista pentru istorie, arheologie și filologie* - Grigore Tocilescu, *Revista științelor medicale* - I. Cantacuzino etc.

În perioada ulterioară Războiului de Independență, apar și alte instituții de pregătire superioară. Prin transformarea Școlii de Poduri, Șosele și Mine se înființează în 1875 Școala Națională de Poduri și Șosele. În 1880 este creată Școala Normală Superioară, care va deveni, în 1898, prin Legea Haret, Seminarul Pedagogic Universitar. Trei ani mai târziu, iau naștere Școala Superioară de Agricultură și cea de Silvicultură, în 1889 - Școala Superioară de Război, iar în 1904 - Școala Superioară de Arhitectură, care anterior funcționase în cadrul Școlii de Belle-Arte, creată în timpul domniei lui Al. I. Cuza. La 6 aprilie 1913 este promulgată Legea de înființare a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale. Oferta educațională se diversifică, către sfârșitul domniei îndelungate a lui Carol I, tinzând către complexitatea celei din Occident.

Influența Regelui asupra dezvoltării învățământului a continuat și după moartea sa, nu doar prin spiritul în care au acționat urmașii săi la tron, ci și material, prin fondurile generoase lăsate prin testament diverselor instituții.

Perceput, încă în viață fiind, ca o figură monumentală a istoriei României, Carol I are toată îndreptățirea de a rămâne în memoria colectivă Regele care „și-a zidit viața în temelia țării“. (242, p. 63)

(Stradă în București la sfârșitul secolului al XIX-lea)

9 iulie 1891

Fundația Univeritară Carol I este recunoscută ca instituție de stat. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii va reprezenta instituția ca persoană morală și juridică.

**Legea nr. 2264 pentru recunoașterea „Fundațiunii Universitare Carol I“
ca instituție de stat, 9 iulie 1891
(201, p. 2049)**

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate:

Corpurile legiuitoare au adoptat și Noi sancționăm ce urmează:

Art. I. «Fundațiunea universitară Carol I» se recunoaște ca instituțiune de Stat.

Art. II. Ea va fi perpetuă sub dependența și administrarea ministrului cultelor și instrucțiunii publice, conform actului de fundațiune (epistola din 3 Maiu 1891, a M. S. Regelui către președintele consiliului miniștrilor).

Art. III. Ministerul cultelor și instrucțiunii publice va reprezenta instituțiunea, ca persoană morală, în toate actele juridice care vor privi-o, precum donațiuni, legături, procese și altele după legile în ființă.

Art. IV. Un regulament de administrațiune publică va determina amănunțele organizării exterioare a fundațiunii, căreia, sub nici un cuvânt, nu i se va putea schimba menirea, conform cu intenția Înaltului Fundator.

Această lege s-a votat de Adunarea deputaților în ședința de la 27 Iunie 1891 și s-a adoptat cu unanimitate de 69 voturi.

Președinte, Colonel G. Rosnovanu.

(L.S.A.D.)

Secretar, C.G. Vernescu.

Această lege s-a votat de Senat în ședința de la 1 Iulie 1891 și s-a adoptat cu majoritatea de 36 voturi, contra a 2.

Președinte, C. Boerescu.

(L.S.S.)

Secretar, Petru Millo.

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată prin Monitorul oficial.

Dat în Castelul Peleş, la 9 Iulie 1891.

(L. S. St.)

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice,
G. Dem. Teodorescu.

CAROL

Ministrul de justiție ad interim,
G. Vernescu.

No. 2.264

27 noiembrie/9 decembrie 1891-4/16

octombrie 1895

Guvernarea cabinetului conservator unificat (participă și junimiștii), remaniat în 18/20 decembrie 1893. Prim-ministru este același Lascăr Catargiu, „român neaoș, fără declarații și poze teatrale, fără apucături zănatice, dinastic fără târâre /.../ patriot cuminte și dezinteresat până la a refuza un scaun de domn, cunoscând profund țara și lumea ei...”, cum îl caracteriza I.L. Caragiale. (194, p.47)

6/18 martie 1892

Regele Carol I și Principele Ferdinand iau parte la inaugurarea noului local al Academiei Române. Regele își exprimă dorința „cea mai arzătoare” ca „în al doilea pătrat de secol al întemeierii sale” Academia să devină „cel dintâi institut de cultură al Răsăritului”.

29 decembrie 1892

Ferdinand se căsătorește cu Maria, princesă de Edinborough (29 octombrie 1875- 10 iulie 1938), nepoata Reginei Victoria a Marii Britanii.

Din 1892 Gr. Antipa întreprinde o serie de cercetări de hidrologie. El îi prezintă regelui la Peleş un memoriu despre activitatea sa și rămâne surprins văzând că regele cunoștea în cele mai mici amănunte.

15 octombrie 1893

Se naște Carol, fiul lui Ferdinand și al Mariei, viitorul rege Carol al- II-lea. După el mai urmează 5 copii : Elisabeta (1884-1946), viitoare regină a Greciei, Maria (1900-1961), viitoare regină a Iugoslaviei, Nicolae (1903-1978), Ileana (1909-1991), și Mircea (1913-1916).

1893

Regele Carol I îi acordă lui Al. Tzigara-Samurcaș, *motu proprio*, o bursă pentru studii în străinătate. De aceeași bursă regală în valoare de 200 lei lunar au mai beneficiat artiștii Oscar Obedeanu, Ștefan Popescu, Jean Steriadi, Otilia Michail-Oteteleşanu.

(Principesa Maria și principele Ferdinand)

1894

„Protoiereul Atanasiu, cel decorat de M. Regele cu Steaua României, mi-a povestit o anecdotă foarte caracteristică, cu prilejul tăierii Bulevard[ului], în București: - În ultimul timp atacul jurnalelor contra lui Pache ajunsese așa de rău, urât, că Pache disperat și dezgustat se duse la Majestatea Sa să-și dea demisia. «Iată Majestate, vă rog să-mi primiți demisia». «Dar te ce, ce ai la d-foastră» - și aici părintele făcea o mimică foarte expresivă, imitând figura lui Carol. «Uite, Majestate, sunt atacat tare de ziare, mă insultă toți din toate părțile, m-am desgustat». Regele, care-i plac oameni gospodari și lucrători «harnici» l-a îmbărbătat: «Uf, tomnule Pache, ce om și la t-ta? Te iei după flecăriile unor băiețași. Copiii numai unde este un pom roditor aruncă bățul, într-un copac fără roade nu». Nu știu care a fost rezultatul întrevorbirii, dacă Pache și-a tras sau nu demisia, dar anecdota îmi place și caracterizează minunat pe Rege“

Teohari Antonescu (14, p.45)

(Eventai aparținând principesei Maria, primit cu ocazia balului oferit în cinstea cuplului princiar de primăria capitalei în 1893)

Lascăr Catargiu (1823-1899)

- om politic
1866 Contribuie la răsturnarea Domnitorului Al. I. Cuza și este ales membru al Locotenenței domnești până la venirea lui Carol de Hohenzollern
1866, 1871-1876, 1889, 1891-1895 Președinte al Consiliului de Miniștri în primul guvern alcătuit de Carol I și în următoarele guverne conservatoare
1889 Formează pentru scurt timp un guvern al bătrânilor conservatori

Ion Kalinderu (1840-1913) -

administrator al moșiilor regale, dovedește pricepere organizatorică. Influent datorită trecerii de care se bucura pe lângă regele Carol. Are preocupări culturale, publică scrieri juridice, economice și educative. Este membru al Academiei din 1893. Urmașul lui în funcția de administrator al domeniilor Coroanei este Barbu Știrbei.

3 februarie 1895

Se promulgă primul regulament de administrare a Fundațiunii Universitare Carol I. Regulamentul, elaborat de Take Ionescu, are la bază proiectul conceput de delegatul Casei regale, I. Kalinderu și modificat aproape în întregime de Titu Maiorescu.

**Regulament pentru administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I“
/sanționat prin decretul nr. 493/, 3 februarie 1895
(273, p. 8331)**

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,
La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 582;

Văzând și aprobând jurnalul consiliului Nostru de miniștri No. 5, încheiat în ședința sa de la 30 Ianuarie 1895,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Aprobăm alăturatul regulament de administrațiune exterioară a „Fundațiunii Universitare Carol I“.

Art. II și cel din urmă. – Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în București, la 3 Februarie 1895.

CAROL

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice,
Take Ionescu

No. 493

REGULAMENT

Pentru

Administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I“

Scopul și organizarea

Art. 1. „Fundațiunea Universitară Carol I“, înființată în amintirea serbării de 25 de ani de domnie, prin scrisoarea M. S. Regelui, de la 3 Mai 1891, către președintele consiliului de miniștri, și recunoscută ca persoană juridică prin legea de la 9 Iulie 1891, are ca scop:

a) Înființarea și întreținerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, de care să se folosească studenții de la toate facultățile universitare din țară;

b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum și tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective;

c) Acordarea de subvențiuni la studenții merituoși lipsiți de mijloace.

Art. 2. Sediul fundațiunii este în București, în casele dăruite și înzestrate de M. S. Regele, unde se află și biblioteca.

Art. 3. Administrarea fundațiunii este încredințată unui director, numit pe trei ani, prin decret regal, după propunerea ministrului instrucțiunii publice, și asistat de un comitet de 3 membri, compus din:

Rectorul Universității din București;

Rectorul Universității din Iași;

O persoană desemnată de Augustul fondator.

Însărcinarea membrilor comitetului este onorifică.

Comitetul poate delibera cu doi membri. El va fi prezidat de cel mai în vârstă.

Directorul face parte din comitet.

În caz de paritate de voturi, votul președintelui este preponderent.

În caz când nu s-ar putea completa comitetul, directorul fundațiunii va îndeplini atribuțiunile comitetului.

Directorul poate delega, sub a sa răspundere, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp anumit, exercitarea uneia sau mai multor atribuțiuni ale sale unui membru al comitetului sau bibliotecarului.

Bibliotecarul fundațiunii va îndeplini și funcțiunea de secretar al comitetului.

Art. 4. Încasarea veniturilor, efectuarea plăților, conform bugetului, încheierea contractelor de chirii sau altele, depunerea capitalurilor la casa de depuneri și consemnațiuni, ridicarea cupoanelor, se va face de director. Acesta va face pentru 9 Mai al fiecărui an, cu aprobarea comitetului și în numele lui, o dare de seamă asupra stării funcțiunii, care se va publica în Monitorul oficial.

Directorul face comitetului propuneri pentru alcătuirea bugetului și, în genere, pentru tot ce privește mersul fundațiunii.

Art. 5. Comitetul alcătuiește bugetul anual al fundațiunii, numește personalul în marginile bugetului, face regulamentul interior al bibliotecii, hotărăște ajutoarele și subvențiunile de acordat, și aprobă lista cărților de cumpărat pe fiecare an.

Comitetul își dă avizul asupra acțiunilor ce s-ar intenta de către sau în contra fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca fundațiunea să îndeplinească scopurile arătate în scrisoarea M. S. Regelui și ca regulamentele să fie păzite.

Art. 6. Ministrul instrucțiunii publice, cu avizul comitetului, va primi legatele și donațiunile ce s-ar face fundațiunii. Aceste legate și donațiuni pot fi primite și cu destinație numai pentru unul din scopurile fundațiunii.

Ministrul instrucțiunii publice reprezintă fundațiunea în justiție. Apărarea se va face de avocații Statului.

Art. 7. Închirierea averii nemișcătoare a fundațiunii se va face de comitet prin alcătuirea de bună voie sau licitație.

Biblioteca

Art. 8. Biblioteca va fi deschisă, afară de timpul de la 1 Iulie până la 1 Septembrie, în toate zilele de lucru cel puțin 8 ore pe zi, din care neapărat 3 ore seara.

Art. 9. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac de un bibliotecar, asistat de cel puțin doi custozi. Bibliotecarul va trebui să aibă gradul de licențiat sau doctor.

Custozii se vor numi de preferință dintre studenții vreunei facultăți din țară.

Art. 10. Bibliotecarul este, îndeosebi, dator:

a) Să îngrijească, sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărților și de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească și să țină în curent cataloagele obișnuite în bibliotecile publice și, la caz de trebuință, să tipărească succesiv catalogul alfabetic general; să țină asemenea în regulă inventarul tuturor obiectelor bibliotecii;

c) Să propună comitetului la timp lista cărților de cumpărat pe fiecare an și a revistelor de abonat, având întru acestea în vedere mai ales trebuințele studenților universitari; să comande cărțile și să facă abonamentele aprobate de comitet; să păstreze corespondența și chitanțele relative; să îngrijească de legarea cărților;

d) Să fie prezent la bibliotecă cel puțin 5 ore pe zi de lucru, din care 2 în sala de citit, și să reguleze prezența custozilor;

e) Să țină în regulă prescripțiile-verbale și toată corespondența comitetului;

f) Să prezinte, la 23 aprilie, comitetului, un raport anual asupra stării și progresului bibliotecii, care să facă parte din darea de seamă prevăzută la art. 4 de mai sus.

Art. 11. Bibliotecarul va locui în edificiul bibliotecii.

Ajutoare și subvențiuni

Art. 12. Pentru ajutarea studenților, așa cum e prevăzută la art. 1, lit. b, comitetul va fixa pe fiecare an o sumă, din care jumătate va fi destinată Universității din București și jumătate Universității din Iași, încunoștiințând de aceasta, până la 15 Februarie, pe rectorii celor două Universități, cu invitare ca, după deciziunea consiliului special al Universității și în limitele sumei arătate disponibile, să facă comitetului, până la 20 Martie, propuneri asupra întrebuințării ei.

Art. 13. Pentru subvenționarea studenților, așa cum e prevăzută la art. 1, lit. c, comitetul va fixa pe fiecare an o sumă și va păzi aceeași regulă ca la art. 12 de mai sus.

Art. 14. Întru amintirea înființării „Fundațiunii Universitare Carol I“, comitetul va ține, în preziua serbării naționale de la 10 Mai al fiecărui an, în sala cea mare a bibliotecii, sub președinția ministrului cultelor și al instrucțiunii publice, o ședință solemnă, în care se va citi raportul anual prevăzut la art. 5, și se vor distribui ajutoarele prevăzute la art. 12 și 13. Raportul anual se va înainta M. S. Regelui.

Bugetul

Art. 15. Anul bugetar al „Fundațiunii“ începe la 1 Aprilie.

Art. 16. Între 15 și 31 Ianuarie al fiecărui an, comitetul va alcătui proiectul de buget, care se va supune, prin ministrul cultelor și instrucțiunii publice, aprobării M. S. Regelui.

Art. 17. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

a) Întreținerea și repararea caselor și a mobilierului, încălzitul și luminatul;

- b) Lefurile personalului și cheltuielile de cancelarie;
- c) Asigurarea caselor, mobilierului și colecțiilor.

Restul veniturilor se va destina la scopurile arătate în art. 1, dându-se preferință după ordinea în care sunt enumerate acolo.

Orice alocațiune care n-a fost cheltuită în întregul ei până la sfârșitul anului bugetar (31 Martie) se va trece la capital.

14 februarie 1895

G. Dem. Teodorescu, proaspăt numit în funcția de director al Fundației Universitare Carol I (9 februarie) preia de la Louis Basset, secretarul particular al Regelui, partea administrată până atunci de Casa regală iar în 15 februarie recipisele vizând averea așezământului de la Ministerul Instrucțiunii Publice.

G. Dem. Teodorescu va rămâne director până în 1898 când un nou regulament îi desființează postul.

15 februarie 1895

La recomandarea lui Titu Maiorescu, C. Rădulescu-Motru este numit bibliotecar al Fundației Universitare Carol I unde rămâne până în 1898. Motru va scrie ulterior despre această perioadă.

Constantin Rădulescu Motru
(1868-1957) - profesor universitar
1889-1892 Specializări în psihologie la Paris, Heidelberg, München, Leipzig
1893 Doctorat în filosofie la Leipzig
1895-1899 Primul bibliotecar al Fundației Universitare Carol I
1931-1934 Președinte al Secțiunii literare a Academiei Române
1938-1941 Președinte al Academiei Române.
A condus publicațiile: *Noua Revistă Română* (1900-1902, 1908-1916), *Pedagogia experimentală* (1908), *Ideea Europeană* (1919-1928), *Revista de Filosofie* (1923-1943), *Revista de Psihologie experimentală și practică* (1931), *Analele de psihologie* (1934-1943), *Jurnal de psihotehnică* (1937-1941)

(Prima clădire a Fundației Universitare Carol I ridicată între 1891 și 1893 după planurile arhitectului Paul Gottereau)

Că un tânăr, care a dat destule dovezi că a utilizat cu profit cărțile pentru a-și dobândi titluri înalte universitare, poate în același timp fi și un bun bibliotecar, aceasta era o părere împărtășită mai de toată lumea la noi, înainte de a se fi produs știința cea nouă a muncii raționalizate. Cum eu dădusem destule dovezi, că sunt un stăruitor iubitor de carte, nicio îndoială nu mai putea să aibă fostul meu profesor Titu Maiorescu că voi putea fi și un bun bibliotecar. De aceea la rugăciunea pe care i-a făcut-o Regele Carol I, de a găsi un bun bibliotecar pentru Fundația Universitară Carol I, care urma să se inaugureze în 1894, Titu Maiorescu nu a ezitat un moment să răspundă Regelui, că are persoana aleasă gata: un tânăr, care și-a trecut de curând doctoratul în Germania și care își petrece ziua, mai toată, în tovărășia cărții.

Fundația universitară Carol I nu s-a inaugurat însă de îndată, așa cum fusese proiectat. Primul meu început de carieră n-a fost în ramura bibliotecii, ci ... în magistratură. Ministrul de justiție de pe atunci, Al. Marghiloman, auzind că eu posed și o diplomă de licențiat în drept, pe lângă aceea de doctor în filosofie, s-a gândit, că până la inaugurarea Fundației, n-ar fi rău să fiu judecător de pace în București. Pe vremea aceea, nu se cunoștea șomajul; dimpotrivă, oferta de serviciu la Stat, era mai mare decât cererea. Dar după puține luni de la numirea ca judecător de pace (la ocolul II de Galben, București), d. Maiorescu îmi aduse aminte de promisiunea făcută de dânsul Regelui și îmi recomandă să fiu pregătit în orice moment pentru a trece la Fundație. În adevăr, judecătoria mea n-a ținut decât vreo șase luni, și prin Iunie 1895 am primit, prin d. I. Kalinderu, administratorul Domeniilor Coroanei, invitația să mă prezint M.S. Regelui Carol I în audiență la castelul Peleş. Numirea mea ca bibliotecar era în principiu fixată. Totuși Regele ținea să-mi dea câteva sfaturi, în vederea primului contact pe care îl va avea tinerimea universitară cu Fundația. Erau în acea epocă, - aproximativ acum cincizeci de ani în urmă, - în atmosfera culturală a țării câțiva nouri de îngrijorare, în aceea ce privea sentimentele cu care tinerimea universitară va primi să participe la inaugurarea instituției înființate din generozitatea Regelui. Auzisem și eu înainte de audiență, câteva zvonuri; ele mi se păreau însă atât de absurde, încât nu voiam să le dau crezare. Auzisem că studenții universitari vor scoate un manifest, prin care vor refuza donația regală și că se vor lega cu jurământ să nu calce cu piciorul în bibliotecă. În ziua audienței, de la primele cuvinte, Regele mi-a precizat aceste zvonuri, adăugând: sunt zburdălnicii de ale tinereții, care pot lua un curs neplăcut, dacă sunt primite fără tact. Am înțeles gândul Regelui, de îndată. L-am asigurat că pentru mine Fundația nu este o bibliotecă numai, ci o instituție de educație, în care tinerimea să se deprindă cu respectul pe care îl datorează Suveranului. În tot timpul de o oră, cât a durat audiența, nu a mai fost vorba de bibliotecă, ci de studiile universitare pe care eu le făcusem în străinătate. Regele a luat informații detaliate despre profesorii pe care-i audiasem și despre știința psihologiei în care făcusem studii de specialitate. M-a întrebat, la sfârșit, dacă regret părăsirea carierii ce mi se deschisese în magistratură, și la răspunsul meu negativ, Regele Carol I îmi mai pune următoarea întrebare, pe care mi-o amintesc aproape cuvânt cu cuvânt, deși au trecut de atunci atâția ani: judecătorii noștri tineri din provincie, de ce nu au aceeași tărie de caracter ca aceia

din Germania? La care eu am răspuns, după o amintire tot așa de credincioasă, cu cuvintele: Fiindcă, Majestate, judecătorii noștri nu sunt feriți de tentațiunile celor din jurul lor, așa cum sunt feriți acei din Germania. La noi, cum intră un judecător în funcțiune, de a doua zi încep intervențiile, dacă nu chiar plocoanele.

Am avut impresia, de cum am ieșit de la audiență, că M.S. Regele fusese mulțumit de mine. Aceasta mi-a confirmat-o de altminteri, după o oră, d. I. Kalinderu, care a venit să mă vadă la hotel (Windsor de pe atunci). Dar de ce nu mi-a vorbit Regele nimic despre un plan de sistematizare al bibliotecii, și despre cataloagele ce trebuie utilizate? Această întrebare nu mi-a venit deloc în minte după audiență. Ea mi-a fost pusă însă de prietenul François Robin, colaborator cu mine la *Convorbiri literare* și bibliotecarul M.S. Regina Elisabeta, câteva zile în urmă. Cum m-a întâlnit, Robin care știa de audiență, m-a întrebat la repezeală: Ei ce catalog preferă Majestatea Sa? Când i-am spus, că nici n-a fost vorbă de cataloage la audiență, bibliotecarul Reginei Elisabeta a avut o mare decepțiune. „*Ei, atunci are să te facă altceva, nu bibliotecar*“. Robin a avut dreptate. Dar tocmai după trei ani eu m-am convins că avea dreptate.

La două luni, după audiență, am primit numirea de bibliotecar al Fundațiunii Universitare Carol I, având ca director general al Fundației pe G. Dem. Teodorescu, profesor la liceul Matei Basarab, și fost ministru, iar în Consiliul de administrație pe Titu Maiorescu și I. Kalinderu.

Inaugurarea s-a făcut în primăvara anului viitor, 1895. Niciun incident la inaugurare din partea studenților. Ei s-au mulțumit în cea mai mare parte să privească din stradă. Câțiva au fost însă prezenți. Unul dintre ei a și vorbit în numele studențimii: d. Ilie Bărbulescu, care a fost în urmă profesor de limbile slavice la Universitatea din Iași, iar astăzi pensionar.

După inaugurare, biblioteca a fost deschisă studenților. Localul, pe care generozitatea Regelui îl puna la dispoziția studenților, era pentru acea vreme socotit atât de luxos, încât puțini din studenți puteau rezista dorinței de a-l vizita. De aceea, de a doua zi, vizitarea bibliotecii a început. Dar ca simplă vizitare, nu cu scopul de a face lectură. Studenții nu voiau să se arate învinși. Voia le-a fost pe deplin respectată. Personalul bibliotecii se ținea la dispoziția lor pentru a le arăta sălile, cataloagele, cărțile dăruite de M. S. Regina Elisabeta, instalația de calorifer și de lumină, mesele și scaunele confortabile destinate cetitorilor ... fără nicio aluzie răutăcioasă la atitudinea luată de studențime, cu tact, așa cum ceruse Regele. După o săptămână ghița a fost ruptă. Studenții se așezau acum pe locuri și cereau cărți, în mare parte dintre acelea pe care biblioteca nu le avea. Aceasta m-a îndemnat să înființez un registru, în care erau trecute cărțile ce urmau să fie comandate. Erau însă așa de multe cărțile cerute, că bugetul bibliotecii întreit chiar de ar fi fost, nu ar fi putut ajunge. Aceasta m-a obligat, ca în raportul bimensual pe care trebuia să-l fac personal Regelui în primele luni de funcționare, să aduc la cunoștința Majestății Sale faptul pentru a avea o soluție. Soluția Regelui a fost simplă, dar potrivită. „*Vei face și d-ta cu studenții, aceea ce fac eu cu miniștrii mei. Când vine la mine un ministru și îmi aduce o propunere de ce trebuie să facem, eu nu refuz, ci zic: lăsați aici; vom vorbi la prima ocazie. Miniștrii care aduc ceva serios, revin asupra propunerii... așa să faceți și d-voastră cu studenții. Scrieți în registru toate cărțile care se cer, dar comandați numai pe acelea asupra cărora s-a stăruit a doua oară*“. Registrul de comenzi a mers înainte, comenzile reale însă n-au

întrecut bugetul bibliotecii. Mai grav mi s-a părut, în primele săptămâni, faptul ruperii foilor din cărțile date spre citire. Manualele de drept roman, în special manualul Demangeat, care se aseamăna cursului pe care îl făcea profesorul N. Crătunescu, după o întrebuițare de câteva săptămâni numai, era redus la jumătate. Capitole întregi erau rupte. Cu multă jenă a trebuit să raportez faptul. Și l-am raportat Regelui Carol, înainte de a-l aduce la cunoștința Consiliului de administrație al Fundației, fiindcă o presimțire nelămurită mă făcea să cred că și de astă dată soluția Regelui va fi cea potrivită. În adevăr, dacă aș fi adus faptul la cunoștința Consiliului, foarte probabil acesta ar fi luat măsuri de rigoare. S-ar fi îndoit numărul supraveghetorilor și s-ar fi început o anchetă severă pentru descoperirea culpabililor. Regele Carol m-a sfătuit să-mi păstrez liniștea. *„Respectarea lucrului public nu este intrată în obiceiurile noastre. Va veni și vremea ei. Peste cincizeci de ani va părea drept și la noi, ca un tânăr să-și compromită viitorul pentru că a rupt o foaie dintr-o carte. Astăzi însă să facem ca Americanii: fiindcă înlocuirea cărții rupte costă mai ieftin decât salariul unui supraveghetor special, să cumpărăm o nouă carte în locul celei rupte“*. Așa am și făcut.

Trecuseră trei patru luni de la inaugurare, când cu ocazia unui nou raport, sunt întrebat de Regele Carol de ora în care studenții sunt mai numeroși în sala de bibliotecă. Crezând că este vorba de o simplă curiozitate statistică, am indicat orele de seară, între 8-10. A doua zi, pe la 9 seara, mă trezesc cu vizita neașteptată a d-lui I. Kalinderu, administratorul Domeniilor Coroanei, care pe un ton supărat mă întreabă: ce însemnează întinericul în care se află sala de lectură? I-am dat lămurirea, care era și deplina justificare, că d. Gh. Dem. Teodorescu din motive de economie, a dat ordin personalului de serviciu să nu aprindă decât luminile strict de folos. *„Să se aprindă peste tot, a poruncit d. Kalinderu, căci Regele este peste drum și vă vede“*. În adevăr, Regele văzuse de mult, că era puțină lumină, dar crezuse că în bibliotecă nu sunt studenți.

În cele câteva luni care au precedat inaugurarea, Regele Carol I a vizitat în diferite rânduri localul Fundației, uneori singur, uneori însoțit de un membru al familiei regale, sau de câte un oaspe străin. Vizitele sale erau anunțate numai cu câteva minute înainte. Erau mai mult vizite pornite din dragostea pentru local, iar nicidem pentru controlarea lucrărilor noastre pregătitoare. Niciodată n-am fost întrebat cum înțeleg să conduc biblioteca din punct de vedere tehnic. După inaugurare, mă așteptam ca vizitele regale să înceteze cu totul, sau să se producă la zile mari, anunțate cu mult înainte, din cauză că localul era, de la opt dimineața până la zece seara, ocupat de publicul cititor. Așa s-a și întâmplat. Totuși, la vreo șase luni după inaugurare, Regele a mai făcut o vizită fără ceremonie. Însoțit de aghiotantul de serviciu, a intrat în sala cea mare de lectură pe la orele trei după amiază, fără a fi anunțat. Intrarea sa a fost aproape neobservată. Studenții vreo 15, la număr, și-au continuat lectura. Numai după ce Regele a vorbit unei d-șoare studente, întrebând-o din ce Facultate face parte, - pe timpul acela, nu erau mai mult de 3-4 studente în toată Universitatea, numai atunci s-a observat prezența Regelui și studenții s-au sculat în picioare. *„Citiți mai departe“*, le-a zis Regele, făcând semn să stea jos. După ce a terminat înconjurul sălii, a plecat. Avea figura radioasă de mulțumire. La prima ședință, după această vizită, când am fost să-mi fac raportul, strângându-mi mâna, - Regele Carol nu era prea darnic cu străngerile de mână, - mi-a spus: *„Am fost sigur, că totul va merge bine cu d-ta. Acum sunt liniștit“*.

Făcusem vreo doi ani de bibliotecărie, când am început să-mi dau seama că această profesiune nu-mi făcea mare plăcere. A ceti cărțile este una; a servi pe alții ca să cetească pe cărți, este alta. Primul la care mi-am destăinuit decepțiunea a fost Titu Maiorescu, pe care l-am rugat să-mi înlesnească intrarea în profesorat. Dar Titu Maiorescu n-a împărțit deloc părerea mea. *„Are să fie foarte mâhnit Regele, îmi zicea dânsul. Rămâi unde ești, ca să vadă și majestatea Sa că avem tineri consecvenți. Ai fost judecător, acum ești bibliotecar, bine apreciat de cine trebuie; câte vrei să schimbi“?*

Insistența mea de a intra în profesorat mi-a înstrăinat simpatia pe care protectorul meu, T. Maiorescu, mi-o arătase până aci. Apoi moartea fulgerătoare a lui Gh. Dem. Teodorescu, din Iulie 1897 /sic!/ a răcit și mai mult pentru mine atmosfera de la Fundație. Am cerut voie d-lui I. Kalinderu să nu mai locuiesc în însăși clădirea Fundației, așa cum locuisem până aci. I-am vorbit și dânsului de profesorat.

I. Kalinderu m-a rugat să nu fac nimic, până ce dânsul va pune la curent pe Suveran. Această punere la curent mi-a istorisit-o mai târziu, așa cum s-a petrecut, el însuși, I. Kalinderu. D-abia a deschis vorba de intențiile mele, că Regele i-a spus: *„pentru tânărul bibliotecar am vorbit cu d. Haret (care devenise în acest timp ministru de Instrucție publică). Eu cred, că cine scrie cărți de filosofie, este bun de profesor, nu de bibliotecar“*. I. Kalinderu tocmai făcuse, în anul acela, raport la Academia Română pentru premierea primelor mele scrieri filosofice.

M-am dus să văd pe d. ministru Spiru Haret, care mi-a comunicat, că este în căutarea unui loc de profesor pentru mine, - *„spre a fi folositor educației tinerimii universitare“* - așa cum a cerut M.S. Regele, și că pentru moment nu vede posibilitatea de a avea acest loc decât la Seminarul pedagogic universitar, ce urma să fie înființat prin noua lege a învățământului universitar. Aceea ce s-a și realizat la începutul anului 1898.

Astfel a început cariera mea de profesor *„pentru educația tineretului universitar“*. La Biblioteca Fundațiunii unde am fost înlocuit prin d. A. Tzigara-Samurcaș, n-a rămas niciun plan de organizare, după urma mea. Am plecat fără niciun regret.

Când după trei ani mai târziu, ministrul Spiru Haret a prezentat spre semnare decretul prin care am fost numit definitiv, în corpul didactic al Facultății de litere din București, M. S. Regele Carol I aducându-și aminte de studiile mele în laboratoarele de psihologie din străinătate, a recomandat ministrului să-mi dea tot sprijinul pentru înființarea unui laborator.

În anii care s-au mai scurs de aci înainte, în toate audiențele, cu care am fost onorat de M. S. Regele Carol, principalul subiect al întreținerii a fost rolul educației pentru consolidarea viitorului nostru cultural. De acest rol, Regele Carol avea o idee, cu un caracter aproape imperativ. Educația, pentru dânsul, era singurul mijloc prin care un popor poate să ajungă a fi stăpân pe destinul său. Din amintirea, lăsată de aceste audiențe, spicuiesc ca afirmații, credincios păstrate din gura marelui Rege, următoarele:

„Popoarele tinere cred mai mult în dorințele lor decât în realitatea lucrurilor“.

„Baza unei bune educații o dă caracterul“.

„Logica gândirii a fost și va rămâne principalul obiect al filosofiei“.

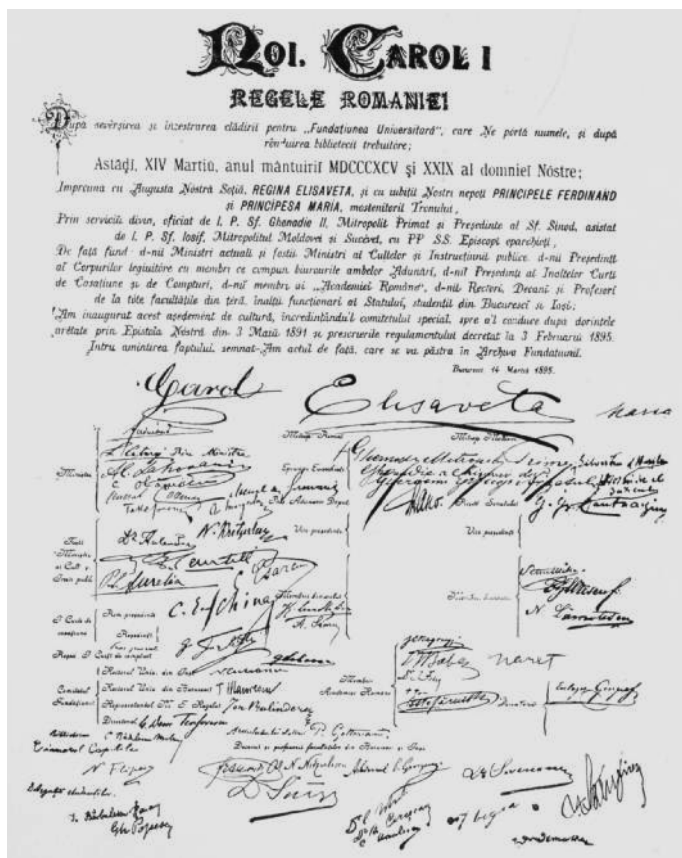
„Situția geografică explică destinul popoarelor“.

14/26 martie 1895

Inaugurarea Fundației Universitare Carol I. Regele Carol I citește actul inaugurării și rostește un discurs patriotic, legând momentul inaugurării de sărbătorirea proclamării regatului. În lunile precedente inaugurării regele vizitase în repetate rânduri instituția, singur sau însoțit de membri ai familiei regale sau oaspeți străini. Vizitele au continuat și după inaugurare, arătând grija Suveranului față de Fundația sa.

„Festivitatea a decurs astfel: la orele 11,30 Regele și Principele Moștenitor au venit pe jos de la Palat la Fundațiune, unde au fost întâmpinați de întreg guvernul, în frunte cu Președintele Consiliului, Lascăr Catargiu, și de Curtea Regală. Sosind și Regina Elisabeta cu Principesa Maria, Înalții oaspeți au urcat scările monumentale ale clădirii în sunetul imnului Regal. În sala cea mare a Bibliotecii, Mitropolitul Primat, Ghenadie, asistat de IPSS Iosif, Mitropolitul Sucevei și Moldovei, au săvârșit sfințirea clădirii, după care Regele a rostit discursul său.”

Al. Tzigara-Samurcaș, 1933 (333, p.4)

(Pergamentul inaugurării din 1895 a Fundației Universitare Carol I)

Am ales, pentru deschiderea Fundațiunii Universitare, ziua de 14 Martie, care ne amintește așezarea patriei, pe temelii neclintite, spre a arăta și mai bine scopul patriotic al acestui așezământ, întemeiat întru folosul junimii universitare la împlinirea a 25 de ani ai Domniei Mele.

Astăzi, după mai mult de un pătrar de veac de jertfe și silințe, Statul român a ajuns a răspândi binefacerile luminii în toate straturile poporului. Datorim aceasta nu numai bărbaților politici care au înțeles însemnătatea acestei puternice pârgii a ridicării națiunilor, ci și Corpului profesoral care și-a îndeplinit cu râvnă și stăruință înalta sa chemare.

Dorind a lăsa în urma Mea o mărturie vie a sentimentelor ce Mă însuflețesc către țară și a arăta totodată necurmatul interes ce am pentru instrucțiune, am închinat tinerelor generații acest lăcaș de studiu, cu fahnica menire de a contribui la răspândirea și înflorirea științei în România.

Numai prin muncă stăruitoare și știință se pot pregăti popoarele de luptele ce le așteaptă pe tărâmul economic și social. Toate generațiile, care au săvârșit fapte mari și folositoare țărilor lor, au fost crescute în această școală serioasă și s-au oțelit la flacăra iubirii de știință și de patrie.

Noi, care voim a lăsa urmașilor noștri o moștenire neștirbită, câtă să avem de-a pururea înaintea noastră acest țel sfânt al mării scumpei noastre Români.

Dintre voi, cei tineri, vor ieși bărbați cu chemarea și greaua răspundere de a fi luminătorii și conducătorii națiunii pe căile necunoscute ale viitorului. Urmați, dar, sfaturile profesorilor voștri, înconjurați-i cu respect și încredere, întăriți-vă sufletele cu gânduri curate și simțiri înalte, spre a fi vrednici de misiunea la care puteți fi chemați.

După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, așa va fi și România de mâine. Greu, dar, cumpănește în grijile noastre îndrumarea tinerimii pe calea muncii conștiințioase, a iubirii de adevăr și de țară.

Legenda mănăstirii Argeșului ne arată credința răspândită în poporul român că, pentru trainica întemeiere a unui așezământ, trebuie îngropat în temelile lui o funță vie. Pus-am în temelie acestei case a tinerimii universitare via Mea credință în viitorul României.

Facă Cerul ca veacurile ce vor urma să ne dea dreptate cu prisos, și ca din acest lăcaș al științei să se răspândească, ca dintr-un focar nestins, caldele raze ale unui patriotism luminat asupra neamului românesc...

În acest gând vă încredințez, d-lor membri ai Comitetului Fundațiunii și d-le Director, grija acestui așezământ. Nu Mă îndoiesc că sub înțeleapta d-voastră conducere va da roadele dorite de inima Mea.

Providența, care a ocrotit țara noastră cu atâta îndurare, va revărsa desigur și asupra acestei Fundațiuni binefacerile ei, îndeplinind astfel rugile ce le-am înălțat, împreună cu Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Primat, către A-Tot-Puternicul.

CAROL

„Serbarea inaugurării nu a fost lipsită de unele manifestări, ce nu pot fi trecute sub tăcere într-un istoric veridic al Instituțiunii. Din rostirea reprezentantului studenților se vede că mulțumirile nu sunt adresate în numele întregii studențimi, cum ar fi fost normal; căci o parte dintre studenți, instigați de opoziție contra guvernului conservator, printr-o moțiune din seara de 7 martie «hotărâse a nu participa la inaugurare și a refuza primirea darului regesc». După ziarele opoziției, motivul pretensei nemulțumiri a studenților ar fi fost constatarea că «Maiestatea Sa Regele nu le mai acorda o sală de întruniri, ci toată donațiunea se mărginește la înființarea unei biblioteci și o mică sală de lectură. Cărți de studiu și săli de lectură - adaugă ziarul - găsesc însă foarte ușor studenții, fără să mai aibă nevoie de disciplină și de temenelile pe care trebuie să le facă reprezentanților Regelui de la această instituție».

Reamintim aceste triste întâmplări, pe care demult autorii lor le-au regretat, spre a feri pe tinerii studenți de a da, pe viitor, prea lesne crezământ ademenirilor politicii pătimeșe, lăsându-se duși în ispită ca atunci /.../.”

Al. Tzigara-Samurcaș, 1933 (333, p. 6-7)

17/29 martie 1895

Carol I prezidează a doua ședință solemnă a Academiei Române. Mulțumește pentru trimiterea publicațiilor „... Fundațiunii Mele Universitare; ele vor fi de un mare folos pentru acest nou așezământ de cultură“ . (56, T. 3, p. 230)

(Fundația Universitară Carol I, vedere spre rotundă, 1900)

Jurnal (1893-1908)

Teohari Antonescu, 16 martie 1895 (14, p. 146-148)

Foarte multe lucruri de spus, căci și împrejurări sufletești m-au făcut mulțumit și natura extraordinar de frumoasă – un cer senin și albastru cum se vede rar – mi-au dat numai idei fericite. Am fost de dimineață la gară ca să primesc pe d-l Maiorescu, care a sosit la 8 1/2 fix, nu trecute fix. Eram invitați la dânsul la masă pentru 11 ceasuri. Eu, cum eram satisfăcut sufletește, am pornit-o spre Copou în sus. Tot ce știu pe drum e că n-am cugetat la nimic, eram vesel dar fără să știu de ce. Când m-am întors acasă tocmai dau de articolul meu asupra „imaterializării crescânde în artă“ și negreșit am prefăcut cele trei pagini din urmă. Am plecat pe urmă la Maiorescu și pe drum întâlnind și pe d-l Negulescu am intrat împreună la hotel Binder. /.../

Am trecut la masă apoi în restaurant. Aici a vorbit dânsul mai tot timpul despre diverse lucruri din București. Serbarea „Instituției Carol I“ a fost foarte frumoasă. „Fiindcă era vorba de studenți că nu vor veni să ia parte la serbare, iar alții da, am oferit sala Universității, unde să discute afacerea. Cei de la Gazeta poporului cu

Sihleanu și alții ocupaseră sala și negreșit că formarea curentului printre studenți, în sensul cum voiau dâșii, a fost ușor de făcut. S-au luat deciziunile care au voit. Eu am fost atunci la Școala Nor[mală] Sup[erioară] și împreună cu Francudi am chemat pe băieți în cancelarie jos. Acolo, de față cu dâșii, am ținut un mic speech și am spus între altele că vor trebui să discute asupra luării sau nu parte la întrunirea serbării; le-am dat să înțeleagă că sunt liberi să ia orice hotărâre și că ea nu va influența întru nimic asupra pozițiunii lor în Școală. Ei au luat pe dată decizia să primească instituția și natural /au/ ales pe Bărbulescu care să ție și un discurs. Băiatul a venit la mine cu o foiță și mi-a citit tot; era foarte bine scris și foarte simțit. Peste două zile mă pomenesc cu dâșul pe la 8 ½ seara la mine că mă roagă să-mi spuie ceva. Îmi aduce două foițe, una scrisă de el, pe care mi-o citise, și cealaltă făcută de papa Francudi. «Uite d-le M. ce mă pune să spui, ce să fac?» O citesc și era făcută în sensul celor de prin Monitoarele Oficiale. Eu am luat lucrarea și [am] spus lui Bărbulescu să o citească tot p-a lui proprie, «că mai mult îmi place a d-tale decât a d-lui Francudi». Și fiindcă trebuia să menajeze susceptibilitatea, l-am învățat să zică lui Francudi că am auzit eu de la Palat că ar vrea Regele să audă cuvinte studențești. Când seara m-am întâlnit cu d-l Francudi, îi vorbeam eu tot în sensul acesta, până când decanul nostru: «ia lasă d-le Maiorescu, ce tot spui d-ta de Palat și Rege, d-tale ți-a plăcut mai mult cuvântarea lui Bărbulescu decât a mea și ai făcut toate astea pentru ca să mă menajezi pe mine»“. Ce n-aș fi dat să văd pe Maiorescu prins cu mâța în sac!

La serbare lucrurile au mers de minune. Lume foarte multă și foarte aleasă, apoi studenții ocupaseră toate locurile libere, miniștrii cu doamnele, toată magistratura mai înaltă, compturile, casația, armata, aghitanții regali, Regele, Regina, Mitropolitul etc. În fine, nu mai încăpeau și pe drum era studențime și lume cu miile. A vorbit Regele foarte cald ca întotdeauna și înalt; mai cu seamă când a ajuns la comparația aia frumoasă, au început aplauze care se vedeau f/oarte/ bine că nu erau oficiale, erau pornite din inimă și sincere. Papa Culianu a răspuns dar după tipicul vechi, foarte rău. Bărbulescu mai cald, mai cu seamă fraza «îți suntem recunoscători Sire, pentru darul tău», a făcut o impresie foarte vie asupra Regelui. În fine, a fost «un coup dans l'eau» pentru cei ce au lucrat contra serbării“. De Bărbulescu spunea M. că până la o vreme a vorbit f/oarte/ bine și că a luat hârtia și s-a uitat înăuntru bine; altminteri rămânea în drum.

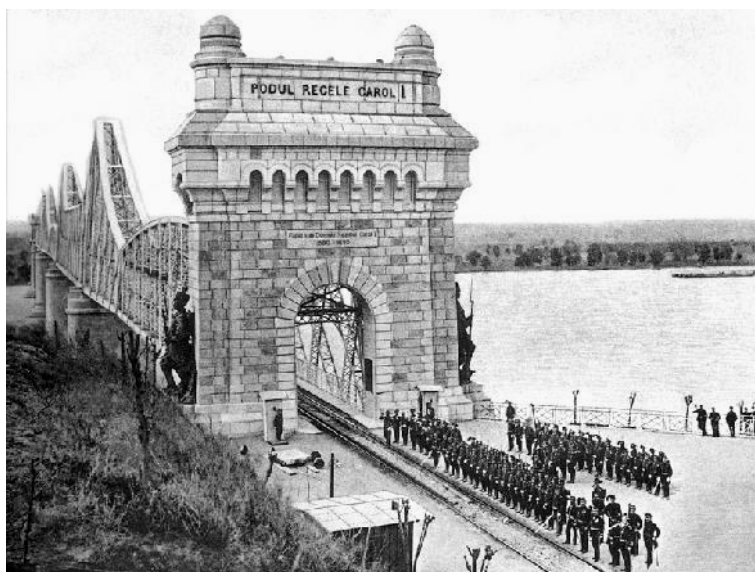

(Uniformă de ceremonie în grad de general de artilerie purtată de regele Carol I începând cu anul 1895, compusă din : tunică, pantaloni cu lampaș, chipiu cu egretă și leduncă)

14/26 septembrie 1895

Se inaugurează Podul Regele Carol I de peste Dunăre, la Cernavodă. Cu acest prilej, „în fața uriașului nostru pod“ pe care îl privește ca pe „cheia de aur a unui viitor strălucit“, Regele consfințește că „de azi înainte nimic nu va mai desparte România din stânga Dunării de Dobrogea, pe care, prin vitejia ostașilor noștri din războiul de la 1877, am împreunat-o din nou cu patria mamă. Astfel vom putea da acestei provincii și porturilor ei de pe țărmul mării toată îngrijirea Noastră, spre a lor dezvoltare și propășire.“ (56, T.3, p. 236)

„Aruncăm acum o privire mai departe pe mare, pe această nemărginită cale de apă, unde se încrucișează nenumăratele drumuri ale mișcării întregii lumi, care răspândesc bogățiile asupra națiunilor . Prin portul de la Constanța, podul peste Dunăre ne deschide această cale largă, care va spori într-un mod neașteptat relațiile noastre comerciale și va asigura dezvoltarea noastră maritimă.“ (55, Vol.2, p. 163)

iunie 1896

Carol I, aflând că Al. Tzigara-Samurcaș se pregătește să plece în străinătate își exprimă dorința ca acesta să se intereseze și de organizarea bibliotecilor.

Suveranul nutreă convingerea că rolul său nu este numai acela de om politic, ci și de mentor cultural, îndeplinind și o misiune civilizatoare în țara unde fusese chemat să domnească. Cu această convingere, hotărăște să construiască din propria avere o bibliotecă destinată studenților „*de la toate facultățile din țară*”. Achiziționează în acest sens casele lui C. Ioanid și trimite, la 3 mai 1891, o scrisoare președintelui Consiliului de Miniștri, cerându-i să propună un proiect de lege în Parlament pentru crearea unui așezământ care să poarte numele „*Fundația Universitară Carol I*”. /.../

Inaugurare cu proteste juvenile

Proiectul edificiului este încredințat arhitectului francez Paul Gottereau, cel care, în 1882, realizase și proiectul Palatului Regal. Era arhitectul în care regele avea cea mai mare încredere. Clădirea proiectată de Gottereau pe o suprafață de 660 m², în stil neoclastic, cu ornamentație sobră, avea forma unui unghi drept, în centrul unghiului aflându-se rotonda, cea care dă astăzi spre Piața Revoluției. De o parte a rotondei erau sălile de lectură, iar de cealaltă spațiile destinate locuinței directorului și altor funcționari, toate unite printr-un culoar. La mijlocul culoarului se afla nișa cu bustul regelui, bust dispărut fără urmă în perioada comunistă. În acea vreme, clădirea Fundației era înconjurată de altele, între care cele ale familiei Lahovary, astfel încât din Palatul Regal se putea zări numai rotonda.

Regele s-a îngrijit îndeaproape de întreaga dotare a imobilului. Rafturile metalice, care și-au păstrat întreaga funcționalitate până la incendiul din decembrie 1989, au fost comandate la Casa Kunscherf din Dresda, iar mobilierul, cu piele verde, la Casa T. Held din Londra. Vitraliile, înfățișând domnitori români, au fost aduse de rege de la Castelul Peleş. Alte vitralii, reprezentând copii ale frescelor de la Biserica domnească de la Curtea de Argeș, au fost dăruite palatului Fundației de arhitectul restaurator francez Lecomte du Noüy, naturalizat la noi.

Clădirea Fundației era terminată la începutul anului 1895. La 14 martie același an, are loc festivitatea de inaugurare. Alexandru Tzigara Samurcaș - cel care în anul 1933 va publica prima, dar și cea mai temeinică monografie a Fundației - descrie, în aceste cuvinte, momentul inaugural: „*Festivitatea a decurs astfel: la orele 11.30 Regele și Principele Mostenitor au venit pe jos de la Palat la Fundațiune, unde au fost întâmpinați de întreg guvernul, în frunte cu Președintele Consiliului și de Curtea Regală. Sosind și Regina Elisabeta cu Principesa Maria, Înalții oaspeți au urcat scările monumentale ale clădirii în sunetul Imnului Regal. În sala cea mare a Bibliotecii, Mitropolitul Primat, Ghenadie, asistat de Î.P.S.S. Iosif, Mitropolitul Sucevei și Moldovei, au săvârșit sfințirea clădirii, după care Regele a rostit discursul său.*”

Inaugurarea nu a fost lipsită de evenimente neplăcute. Sub influența agitatorilor socialiști și a opoziției liberale, a apărut în presă un curent de opinii menit să-i determine pe studenți să respingă darul regal și să nu participe la inaugurarea Fundației. Motivele

erau: 1. „*Maiestatea sa Regele nu le mai acordă o sală de întruniri /cum se promisese initial — n.n./, ci toată donațiunea se mărginește la înființarea unei biblioteci și o mică sală de lectură*”; 2. Donația se adresa Ministerului Instrucțiunii, și nu Universității.

În ziua de 7 martie avusese loc întrunirea studenților contestatari și se luase decizia de a nu se participa la inaugurare. Regele nu a fost cătuși de puțin afectat de această atitudine, cunoscând psihologia tinerilor. Iată ce îi spune, în acest sens, lui Rădulescu-Motru, custode al Fundației: „*sunt zburdălnicii de ale tinereții, care pot lua un curs neplăcut dacă sunt privite fără tact*”.

Studenții care au participat la festivitate au fost, se pare, stigmatizați de restul colegilor, dacă e să dăm crezare ziarului *Adevărul*, din 16 martie 1895. În articolul *Studentul Bărbulescu*, se arată că respectivul tânăr, care a participat și a ținut un discurs la inaugurarea Fundației, „*va fi huiduit de întreaga studențime*”. Dar așa cum se întâmplă adesea cu tinerii, acest gest de frondă a fost un simplu foc de paie, pentru că foarte curând studenții, neputând rezista tentației de a vedea noua clădire, o vizitează mai întâi, uimiți de confortul din interior, apoi devin cititorii fideli ai bibliotecii.

Regulamentul pentru administrarea Fundației - elaborat în comun de ministrul Educației, Take Ionescu, delegatul Casei regale, I. Kalinderu, și rectorul Universității din București, Titu Maiorescu - este aprobat de rege la 3 februarie 1895. În articolul 1 este definit scopul Fundației: a) Înființarea și întreținerea unei biblioteci cu sălile de lectură, de care să se folosească studenții de la toate facultățile universitare din țară; b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum și tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective; c) Acordarea de subvențiuni la studenții merituoși lipsiți de mijloace.

Deși avea în regulament, așa cum se vede, și alte scopuri, biblioteca rămâne partea principală în structura și activitatea Fundației.

Maiorescu - donator principal

Încă de la început, alături de donația regelui, Fundația Universitară Carol I a beneficiat de numeroase alte donații și rente de la societăți sau persoane particulare, între care societățile Dacia România și The Bank of Romania, precum și de la Eulogie Georgieff și Michail Jivadinevici, ca particulari, spre a ne opri numai la aceste nume. De-a lungul timpului, alte importante legate au fost făcute în folosul Fundației, cele mai multe provenind de la foștii cititori ai bibliotecii, în semn de recunoștință pentru cultura dobândită în această instituție sau pur și simplu urmând gestul de generozitate al monarhului.

De altfel, regele a căutat să dea Fundației sale cât mai multă autonomie financiară. Deși instituția avea subvenție regală permanentă, suveranul a dispus ca parterul imobilului să fie prevăzut cu spații care să poată fi închiriate. După mărturisirile lui E. Pangrati, rector al Universității din București, regele i-ar fi spus: „*Nu se știe cum or fi vremile ori cum vor fi împrejurările. Fundațiunea mea trebuie să aibă mijloace proprii, pentru ca să poată trăi pentru binele tinereții și asigurarea viitorului.*” Iată că și astăzi, la 110 ani de la inaugurarea Fundației, sursa esențială de venit a bibliotecii provine din chiriile percepute pe aceleași spații. /.../

Regele iubește armonia

Începând cu anul 1900, Al. Tzigara-Samurcaș semnală cu regularitate în rapoartele anuale înaintate regelui necesitatea dezvoltării localului, devenit insuficient, ca urmare a creșterii permanente a numărului de cititori. Regele, devenind conștient de necesitatea dezvoltării Fundației, începe, imediat după 1900, tratative cu proprietarii imobilelor vecine cu biblioteca, în vederea achiziționării acestor clădiri pentru construcție. Respinge oferta Societății Dacia - actualul Corp Dacia al B.C.U. -, socotind că imobilul respectiv este impropriu pentru Fundație. Decide să cumpere casa lui Gr. Păulescu, aflată pe strada C.A. Rosetti de astăzi, colț cu Calea Victoriei. Tratativele au fost destul de dificile, din cauza repetatelor reveniri ale vânzătorului asupra prețului hotărât între părți. Suveranul nu dorea nici în ruptul capului să achiziționeze un alt teren - unde ar fi putut reconstrui Fundația - prin vânzarea imobilului inițial, cum sugerau unii. El voia ca Fundația să se afle în fața Palatului regal, „*sub ochii și sub ocrotirea*” sa.

În iulie 1911, pe cei 689 mp ai casei lui Păulescu și cei 180 mp dăruți de Primărie, începe extinderea clădirii, proiectată de același arhitect, Paul Gottreau. Execuția a fost încredințată fraților Axerio, cei care lucraseră la palatele regale din București și Sinaia. Sub noua înfățișare, partea veche rămâne ca o aripă a clădirii, corpul principal fiind „axat pe o piață în forma unui arc de cerc, construcția având și o altă aripă, aproape simetrică, pe strada C.A. Rosetti. Stilul este Louis XVI, cu o mare sobrietate de linii și fără exagerări de ornamentație. Este clădirea pe care o admirăm și astăzi.

Regele a dorit mult ca în jurul Fundației să fie construite clădiri care să se armonizeze cu cea a Fundației. Dar - cum remarca E. Pangrati în 1927 -, în ciuda autorității sale morale și politice, el „*nu a putut să împiedice ca la dreapta și la stânga fundațiunii să se ridice clădiri cu alte cupole, de proporțiuni și de simetrii foarte curioase și puțin frumoase. O adevărată amărăciune cuprinsese sufletul suveranului, constatând că sobrul și demnul caracter pe care voise să-l dea Fundațiunii lui fusese stricat de inspirațiuni nepotrivite ale clădirilor vecine.*”

La 9 mai 1914 are loc inaugurarea noului local. Adunarea solemnă se desfășoară în aula cu 500 de locuri, ce urma să fie sfințită în aceeași zi, în prezența membrilor Curții regale, a Senatului universitar, a guvernului, a membrilor parlamentului, a clerului și a numeroase personalități politice și culturale românești.

„*Văzând dar râvna cu care tinerimea alerga la acest liman de studii - spune regele -, am hotărât lărgirea lui în măsura acestei râvne și înzestrarea sa cu cele mai moderne cerințe. Sunt fericit că pot astăzi dărui universității noastre acest încăpător lăcaș pentru cultura tinerei generațiuni, hărăzind totodată scumpei noastre capitale o clădire care face cinste celor ce au executat-o și vrednică de înaltul ei scop.*” Era ultimul discurs rostit de suveran în public. În același an, el se stingea la Castelul Peleş.

Elogiile făcute monarhiei la inaugurarea clădirii extinse au fost unanime. Traian Lalescu, în *Viitorul*, sub titlul *Fundațiunea Universitară Carol I*, scria: „*Din bătrânul sau palat, M.S. Regele poate să-și arunce cu satisfacție privirile asupra noii sale opere. Ea reprezintă într-o formă simbolică o imagine a activității sale neobosite în țara noastră, triumful unei perseverențe prevăzătoare care a înțeles să se adapteze împrejurărilor și să le ridice treptat până la înălțimea conceptelor sale.*”

(Palatul C.E.C din București la 1902. Construcția a fost realizată după planurile arhitectului Paul Gottereau în perioada 1896-1900)

(Palatul Poștelor din București, 1902)

„În executarea construcțiilor s-a făcut un lux nebun /.../ un lux desfrânat /.../ și aceasta de toate guvernele, fie liberale, fie conservatoare. Treceți pe Calea Victoriei, uitați-vă la stânga, la Palatul Poștelor, la dreapta, la Palatul Casei de depuneri: ce lux nebun! Ne trebuia oare atâtea cheltuieli pentru ca să adăpostim birourile poștelor și ale Casei de depuneri?“

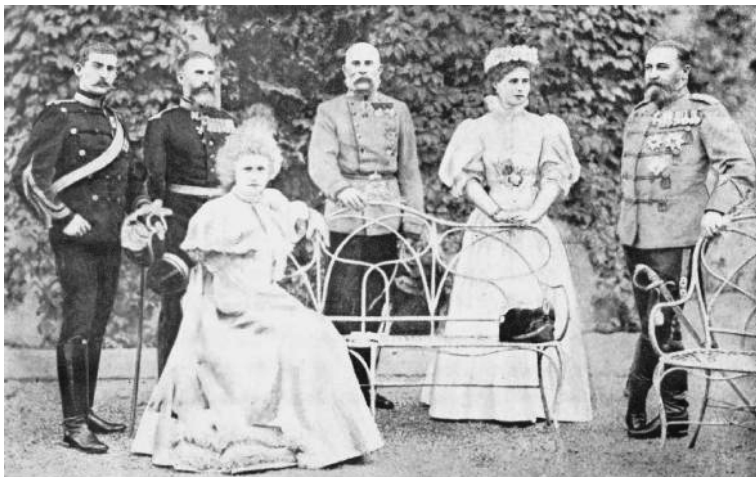
E. Costinescu, Discurs la Cameră, decembrie 1899 (47, p. 152)

octombrie 1896

Regele Carol I vizitează Austria și Germania. Franz Joseph vine la București.

31 martie/12 aprilie 1897

Formarea guvernului liberal prezidat de Dimitrie A. Sturdza. Portofoliul Instrucțiunii Publice și Cultelor este ocupat de Spiru Haret.

(Carol I cu Franz Joseph, principele Alfred-duce de Coburg Gotha și familia regală română la Sinaia în 1896)

20 octombrie/1 noiembrie 1897

Cu prilejul inaugurării noului Palat al Universității din Iași , are loc la Teatrul Național din Iași un concert al Elenei Teodorini în prezența Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta. O altă reprezentație de gală este dată în onoarea familiei regale la 22 octombrie, cu piesa *Lumea în care ți se urăște*.

21 octombrie/2 noiembrie 1897

Regele Carol I și regina Elisabeta asistă la inaugurarea noului Palat al Universității din Iași. Mitropolitul face serviciul religios, vorbesc Sp. Haret, ministrul Instrucțiunii, Rectorul N. Culiuanu și studentul Leatris.

„ ...studii înalte , rostește Carol I cu acest prilej, vor avea aici un locaș demn de dănele, unde studenții se vor putea adăpa la izvoarele curate ale științei și ale patriotismului/.../ Nu numai cu numărul soldaților și cu dezvoltarea vieții economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie , poate cel mai însemnat, este gradul de cultură . O direcțiune sănătoasă și națională a înaltelor studii, ce se urmăresc în Universități, este dar condițiunea neapărată a adevăratei propășiri“. (55, Vol. 2, p. 196)

1897

Se inaugurează Galeria regală de tablouri vechi din Castelul Peleş. În străinătate apare catalogul Galeriei alcătuit de Leo Bachelin, bibliotecarul regelui Carol I, sub titlul *Tableaux anciens de la Galerie Charles I Roi de Roumanie*. Catalogue raisonné avec 76 héliogravures de M.M. Braun, Clements & Comp., Paris, 1898, 308p. Este vorba de 212 pânze achiziționate de Rege prin intermediul specialistului Bamberger, pe primul loc aflându-se Școala spaniolă, cu 9 pânze de El Greco. O nouă revizuire a colecției a fost făcută de Al. Busuioceanu, ajutat de specialiști străini.

23 martie/ 4 aprilie 1898

Spiru Haret împreună cu C. Dimitrescu-Iași inițiază legea asupra învățământului secundar și superior care va suporta modificări în 1912.

18 iulie 1898

Carol I și D. A. Sturdza vizitează Curtea imperială rusă la Petersburg.

Spiru C. Haret (1851-1912) – profesor universitar, om politic 1874 I se acordă pentru trei ani o bursă de studii la Facultatea de Științe din Paris 1878 Doctorat în Științe matematice la Paris. Membru corespondent al Academiei Române (titular în 1892) 1889 Membru al Partidului Liberal 1897-1910, cu întreruperi, Ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor

Wilhelm Kremnitz (Berlin 16/29 mai 1844 – Castelul Peleş 19/31 iul. 1897), medicul particular al lui Carol I. Kremnitz avea experiența medicală a războaielor germane din 1866 și 1870-1871. Se stabilește cu soția sa, Mite, în România (1875) și participă la Războiul de Independență din 1877 unde își atrage stima ofițerilor români și a Regelui. Timp de 18 ani a lucrat la Spitalul Brâncovenesc din București. Este înmormântat „la locul ales de Regină, pe domeniul regal, la marginea pădurii seculare dinspre Poiana Țapului; acolo s-a ridicat apoi o impozantă cruce de marmură, pe care s-a fixat o placă de bronz gravată cu o poezie a Carmen Sylvei”. Al. Tzigara-Samurcaș (334, Vol.1, p.72)

5 octombrie 1898

Este modificat regulamentul de administrare a Fundației Universitare Carol I care desființează postul de director, prerogativele revenind Rectorului Universității.

**Regulament pentru administrarea “Fundațiunii Universitare Carol I”
/sanționat prin decretul nr. 2912/, 5 octombrie 1898
(274, p. 5203-5204)**

CAROL I,
Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,
La toți de față și viitori, sănătate:
Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 63.602 din a.c.;
Văzând și aprobând jurnalul consiliului de miniștri cu No. 4 din 2 Octombrie a.c.,
Am decretat și decretăm:

REGULAMENT
PENTRU
ADMINISTRAREA „FUNDAȚIUNII UNIVERSITARE CAROL I”

Scopul și organizarea

Art. 1. „Fundațiunea Universitară Carol I” – înființată în amintirea serbării de 25 de ani de Domnie, prin scrisoarea M.S. Regelui de la 3 Mai 1891, către președintele consiliului de miniștri, și recunoscută ca persoană juridică prin legea de la 9 Iulie 1891, are de scop:

- a) Înființarea și întreținerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, de care să se folosească studenții de la toate facultățile universitare din țară;
- b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum și tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective;
- c) Acordarea de subvențiuni la studenți meritoși, lipsiți de mijloace.

Art. 2. Sediul Fundațiunii este în București, în casele dăruite și înzestrate de M. S. Regele, unde se află și bibliotecă.

Art. 3. Administrarea Fundațiunii este încredințată, sub înalta priveghere a rectorului Universității din București, unui bibliotecar numit prin decret regal, după propunerea ministrului cultelor și instrucțiunii publice.

Bibliotecarul poate delega, sub sa răspundere și cu aprobarea rectorului, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp anumit, exercitarea uneia sau mai multor atribuțiuni ale sale, unuia din custozi.

Art. 4. Încasarea veniturilor, efectuarea plăților, conform bugetului, depunerea capitalurilor la casa de depuneri și consemnațiuni, ridicarea cupoanelor, se face chiar de către Banca Națională a României.

Bibliotecarul alcătuiește, cu aprobarea rectorului, bugetul Fundațiunii, și-l comunică Băncii Naționale a României. Plățile se vor face de către Bancă, după ordonanțe subsemnate de bibliotecar.

Art. 5. Rectorul Universității din București numește personalul Fundației, afară de bibliotecar, în marginile bugetului, face regulamentul interior al bibliotecii și aprobă listele de cumpărări de cărți, ce-l prezintă bibliotecarul.

În biblioteca Fundației se va ține un registru, în care cititorii vor înscrie dezideratele lor pentru cumpărări de cărți. De aceste deziderate se va ține cont, pe cât e posibil, în alcătuirea listei de cumpărături pentru bibliotecă.

Rectorul își dă avizul asupra acțiunilor ce s-ar intenta de către, sau în contra Fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca Fundațiunea să îndeplinească scopurile arătate în scrisoarea M.S. Regelui și ca regulamentele să fie păzite.

El face la 9 Mai al fiecărui an o dare de seamă despre starea Fundațiunii, care se va publica în Monitorul Oficial.

Art. 6. Ministrul cultelor și instrucțiunii publice, cu avizul rectorului Universității din București, va primi legatele și donațiunile ce s-ar face Fundațiunii.

Aceste legate și donațiuni pot fi primite și cu destinație numai pentru unul din scopurile Fundațiunii.

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice reprezintă Fundațiunea în justiție. Apărarea se va face de avocații Statului.

Art. 7. Închirierea averii nemișcătoare a Fundațiunii se va face de bibliotecar, cu aprobarea rectorului Universității din București, prin alcătuiri de bună voie sau licitație.

Pentru achitarea cheltuielilor, bibliotecarul emite, în limitele bugetului, mandate de plată, care se vor plăti de Banca Națională.

Art. 8. Biblioteca va fi deschisă, afară de timpul de la 1 Iulie până la 15 August, în toate zilele de lucru cel puțin 8 ore pe zi, din care neapărat 3 ore seara.

Art. 9. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac de un bibliotecar, asistat de cel puțin doi custozi. Bibliotecarul va trebui să aibă gradul universitar de licențiat sau doctor.

Custozi se vor numi dintre studenți, absolvenți sau licențiații facultăților din țară. Numărul lor se fixează prin buget, după trebuință.

Art. 10. Bibliotecarul este îndeosebi dator:

a) Să îngrijească, sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărților și de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească și să țină în curent cataloagele obișnuite în bibliotecile publice, și, la caz de trebuință, să tipărească succesiv catalogul alfabetic general; să țină asemenea în regulă inventarul tuturor obiectelor bibliotecii;

c) Să propună rectorului Universității din București, la timp, lista cărților de cumpărat pe fiecare an, și a revistelor de abonat, având întru aceasta în vedere mai ales trebuințele studenților universitari, și ținând seamă de desideratele exprimate conform art. 5; să comande cărțile și să facă abonamentele aprobate; să păstreze corespondența și chitanțele relative; să îngrijească de legarea cărților;

- d) Să fie prezent la bibliotecă cel puțin cinci ore pe zi de lucru, din care două în sala de citit, și să regleze prezența custozilor;
- e) Să țină în regulă corespondența și arhiva Fundațiunii;
- f) Să prezinte, la 23 Aprilie, rectorului un raport anual asupra stării și progresului bibliotecii, care să facă parte din darea de seamă prevăzută mai sus, la art. 5, alin. IV.

Ajutoare și subvențiuni

Art. 11. Pentru ajutarea studenților așa cum e prevăzută la art. 1, lit. b, rectorul Universității din București va fixa pe fiecare an o sumă, din care jumătate va fi destinată Universității din București și jumătate Universității din Iași, încunoștiințând de acesta, până la 10 Februarie, pe rectorul Universității din Iași, cu invitare ca până la 10 Martie, după decizia Senatului Universității și în limitele sumei disponibile arătate, să facă propuneri asupra întrebuirii ei.

Suma destinată Universității din București se va întrebuița asemenea după decizia Senatului ei.

Art. 12. Pentru subvenționarea studenților, așa cum e prevăzută la art. 1, lit. c, rectorul Universității din București va fixa pe fiecare an o sumă în bugetul Fundațiunii. Aceste burse se vor da prin concurs trecut înaintea unui juriu format de către fiecare rector, din profesori ai Universității respective, sub președinția sa.

Numai studenți lipsiți de mijloace vor avea dreptul a se prezenta la aceste concursuri.

Bursierii nu vor mai putea avea alte ocupații, sub pedeapsa pierderii bursei. Ei vor trebui să treacă regulat toate examenele; să facă toate lucrările cerute de regulamentele Universității, la epocile regulamentare.

Bursele se vor acorda pentru timpul legal ce mai rămâne studentului până la terminarea studiilor universitare; în orice caz, durata lor nu va fi mai mare de 5½ ani pentru facultatea de medicină, de 4½ ani pentru facultatea de litere, și de 3½ ani pentru celelalte. Ele vor putea însă să fie retrase înainte de expirarea acestui termen, de la aceia care nu vor dovedi aplicațiune, sau pentru alte motive.

Art. 13. Întru amintirea înființării „Fundațiunii Universitare Carol I“ se va ține, în preziua serbării naționale de la 10 Mai al fiecărui an, în sala cea mare a bibliotecii, sub președinția ministrului cultelor și instrucțiunii publice, o ședință solemnă, în care se va citi raportul anual prevăzut la art. 5, alin. IV, și se vor anunța bursele prevăzute la art. 11 și 12. Raportul anual se va înainta M. S. Regelui.

Bugetul

Art. 14. Anul bugetar al „Fundațiunii“ începe la 1 Aprilie.

Între 15 și 31 Ianuarie al fiecărui an, se va alcătui proiectul de buget, ce rectorul va supune, prin ministrul cultelor și instrucțiunii publice, aprobării M.S. Regelui.

Art. 15. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

- a) Întreținerea și repararea caselor și a mobilierului, încălzitul și luminatul;
- b) Lefurile personalului și cheltuielile de cancelarie;
- c) Asigurarea caselor, mobilierului și colecțiilor.

Restul veniturilor se va destina la scopurile arătate la art. 1, dându-se preferință după ordinea în care sunt enumerate acolo.

Orice alocațiune care nu a fost cheltuită în întregul ei până la sfârșitul anului bugetar (31 Martie) se va trece la capital.

Dispoziție tranzitorie

Art. 16. M.S. Regele, Augustul fondator, prin ministrul cultelor și instrucțiunii publice, își rezervă dreptul de a exercita, în orice mod va crede de cuviință, controlul său asupra funcționării instituției, și, în caz de trebuință, să ordone măsurile convenite.

Art. 17. Regulamentul de față intră în aplicație la 15 Octombrie 1898.

Bugetul actual se va schimba pe acea zi, conform cu noile dispoziții.

Toate regulamentele și dispozițiile anterioare, care vor fi contrare acestui regulament, sunt și rămân abrogate.

Art. 18 și cel din urmă. – Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea dispozițiilor acestui decret.

Dat în Castelul Peleş, la 5 Octombrie 1898.

CAROL

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice,
Sp. Haret

No. 2.912

(Șampilă mobilă purtând semnătura autografă a regelui Carol I, în relief)

1 ianuarie 1899

Al. Tzigara-Samurcaș este numit în funcția de bibliotecar al Fundației Universitare Carol I pe baza certificatelor dovedind practica făcută în bibliotecile imperiale din Berlin.

Al. Tzigara-Samurcaș va întocmi an de an Raportul despre mersul Fundației, destinat Regelui și prezentat de către rectorul Universității.

11 / 23 aprilie 1899

Demisia guvernului liberal prezidat de Dimitrie Sturdza. Se formează un guvern conservator pur (junimiștii refuză să participe) în frunte cu Gheorghe Grigore Cantacuzino, noul președinte al partidului.

„Preocupat de ce avea să se întâmple în sânul Partidului Conservator și în general în viața politică a aceluia moment era, desigur, regele. Scrie Carol către sora sa: «L-am chemat pe Lascăr Catargiu pentru formarea guvernului, dar scrisoarea nu i-a mai putut fi remisă, pentru că în aceeași clipă a murit de atac de cord. O adevărată fatalitate în această situație grea și dificilă, cum eu n-am mai trăit vreodată. 14 zile a rămas țara fără guvern căci nici conservatorii, nici liberalii nu puteau să-mi dea un guvern puternic; la unii liderul era moralicește mort, iar la ceilalți mort de-a binelea.»“.

Ion Bulei, 2004 (47, p.74)

„D. A. Sturdza însemna la sfârșitul veacului trecut un om politic a cărui experiență și pregătire erau incontestabile. Nu-i mai puțin adevărat însă că adversarii săi au avut suficiente motive pentru a-i critica personalitatea. Le-a oferit el însuși prin lipsa de stabilitate în concepții. Toată activitatea politică a lui D.A. Sturdza poartă amprenta unei frapante contradicții: adept al lui Al.I. Cuza (i-a fost secretar particular și în 1859 a fost câteva luni și ministru) și apoi unul dintre cei care l-au detronat, adversar al lui Carol I, împotriva căruia scrie virulente articole în presa germană în anii 1875-1876, și, după aceea, unul dintre cei mai supuși slujitori ai acestuia. Și nu erau singurele atitudini răsucite ale unei personalități contradictorii. Ele se mențin și după ce ajunge șeful partidului național Liberal, în 1892, când gesturile și cuvintele sale căpătaseră altă pondere și importanță. Căci inevitabil deveneau înfinit mai angajante. Nu mai vorbea și acționa un simplu om politic, ci șeful celui mai puternic partid român al vremii, căruia nu-i era permis (cum spunea B. Delavrancea într-un moment de furie la adresa lui D.A. Sturdza) să uite mâine ceea ce a afirmat azi și poimâine ceea ce afirmă mâine.

Alexandru Tzigara-Samurcaș (1872-1952) – profesor universitar, critic și istoric de artă, muzeograf
1893-1896 Carol I îi acordă o bursă de 3 ani pentru studii în Germania
1896 Doctorat în filosofie „magna cum laude“, specialitatea istoria artei, obținut la München
1896-1898 Călătorii de studii în Italia și Franța, specializare în muzee și biblioteci la Berlin
1901 Profesor provizoriu la Școala de Arte Frumoase (definitivat în 1904)
1 oct. 1906 Este numit director al Muzeului etnografic, de artă națională, artă decorativă și artă industrială, cunoscut sub numele de Muzeul de la Șosea
1 apr. 1914 Prin schimbarea regulamentului, capătă denumirea de director al Fundației Universitare Carol I și va rămâne până la pensionare în dec. 1946
3 nov. 1916-14 nov. 1918 Prefect al Poliției Capitalei
1924-1937 Conduce revista *Convorbiri literare*
1938 Membru corespondent al Academiei Române

Într-o chestiune esențială, ca cea națională, «steaua fixă și depărtată» a neamului, cum o numea același Delavrancea, care ridică generațiile mai tinere «la o viață înaltă și generoasă», care zguduia toate inimile ; într-o atare chestiune de viață și de moarte pentru un popor, în anii luptei memorandiștilor transilvăneni, D.A. Sturdza s-a grăbit să fâgăduiască mult, mult mai mult decât era în stare. Și s-o facă sub forma cea mai categorică și să ceară guvernului L. Catargiu să intervină și, pentru că guvernul nu-l urma pe această linie, să-l înfiereze de trădător./.../

D.A. Sturdza avea sprijinul Palatului. Carol I admira la șeful liberal competența, marea-i putere de muncă și, înainte de toate, orientarea sa progermană. Reprezentantul Franței la București îi scria lui Delcassé, ministrul său de externe, la 23 martie 1888 : «Regele și-a dorit de la început să implanteze civilizația germană în Orient și nici un om politic nu l-a ajutat în aceasta mai mult decât D. A. Sturdza.»“

Ion Bulei, 2004 (47, p.54-55, 58)

6/19 martie 1900

Într-o scrisoare către sora sa, Maria de Flandra, Carol I afirmă: „Aici lucrurile merg foarte furtunos“.

„...dacă Coroana la noi are un rol firesc, trebuie să recunoaștem că rolul ei este foarte greu, căci ea are să fie singura supapă de siguranță în luptele noastre de partid, căci ei îi este dat să aibă această misiune de a fi veșnic în contact cu opinia publică, să vadă când țara reală nu mai corespunde cu țara legală, are misiunea , sub a ei înaltă răspundere morală, să intervină - desigur cu mare prudență și cât mai rar - spre a evita catastrofa.“

Take Ionescu, 1897
(166, Vol.1, p. 356)

(Statuia lui Carol I din fața castelului Peleş)

7 mai 1900

C. Dimitrescu-Iași inaugurează cu prilejul adunărilor anuale festive ale Fundației seria cuvântărilor care evidențiază însemnătatea bibliotecii și meritele Regelui Carol I, întemeietorul și susținătorul proiectelor instituției.

„Încă din 1900, adică în al cincilea an de funcționare, Fundațiunea se dovedise insuficientă față de numărul mereu crescând al cetitorilor, cari de la 18.418 în 1895-6 ajunse la 52.930 în 1899-900. În raportul din 1900 am semnalat pentru prima dată absoluta nevoie a măririi localului, constatare ce se repetă apoi în fiecare an. /.../ Convingându-se de nevoia de a mări localul primei Sale Fondațiuni, Regele, eludând oferta de vânzare a localului Societății Dacia - România, ca dovedit a fi impropriu cerințelor bibliotecii, hotărăște cumpărarea imobilului Gr. Peucescu, limitrof cu Fundațiunea. Tratatивele nu au fost ușoare din cauza repetatelor reveniri ale vânzătorului asupra prețului hotărât între părți. Propunerea oficială de a se ceda un alt teren mai spațios pentru o altă Fundațiune, localul existent putând fi vândut, este refuzată de rege, care, potrivit scrisorii Sale de întemeiere, ținea ca ctitoria Sa să se înalțe «pe un loc în fața Palatului Nostru, aproape de reședința Noastră, adică sub ochii și sub ocrotirea Noastră »”.

Al. Tzigara - Samurcaș, 1933 (333, p.16)

(Săli de lectură în clădirea veche a Fundației Universitare Carol I)

7 iulie 1900-13 februarie 1901

Primul guvern (conservator, predominant junimist) condus de Petre P. Carp care deține și Ministerul de Finanțe este format din: Al. Marghiloman (ministru de Externe), Titu Maiorescu (ministru de Justiție), C.C. Arion (ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice), N. Filipescu (ministru al Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor), C. Olănescu (ministru de Interne), generalul Iacob Lahovari (ministru de Război), Ion C. Grădișteanu (ministru al Lucrărilor Publice).

„P. P. Carp, cel mai capabil dintre conservatori, a fost învins la Cameră și a trebuit să se retragă, doborât printr-o intrigă a tovarășilor săi de partid. I-am chemat pe liberali. Jocul fals al conservatorilor m-a determinat la acest demers energic căci deja de 14 zile aceștia făceau miniștrilor atâtea greutăți că mi-au înmănat demisia lor. /.../ Din nou țara și eu suntem cei care suferim de pe urma certurilor partidelor. Sunt obișnuit cu luptele și furtunile politice și de cele mai multe ori ies victorios din ele, dar pe termen lung devii obosit și stresat. Sentimentul acesta îl am acum.

(Scrisoare trimisă de Carol I sorei sale, Maria, 15/28 februarie 1901)(47, p.278)

(Carol I la sporturile ostășești, Sinaia)

/Nicolae Filipescu/ „Fusese parlamentar ascultat, adversar temut, ministru capabil, șef de partid iubit și mai presus de toate, exercitase aproape 30 de ani în viața Partidului Conservator o influență covârșitoare care adesea părea împinsă până la sacrificiu și până la fantezie.”

I. G. Duca (102, Vol.2, p.41)

Petre P. Carp (1897-1919) - om politic

Studii de drept și științe politice la Bonn
1863-1864 Fondator al Societății *Junimea* de la Iași alături de Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Th. Rosetti, Titu Maiorescu

1866 Secretar al Locotenentei domnești după detronarea lui Al. I. Cuza

1900-1901, 1910-1912 Președinte al Consiliului de Miniștri și Ministru de Finanțe
1907-1912 Conduce Partidul Conservator

Este autorul unor discursuri remarcabile în Parlament, creator de programe politice (Era Nouă) și de guvernare. În Consiliul de Coroană din 2 august 1914, prezidat de Carol I, a fost singurul politician de partea Regelui, dorind ca România să intre în război alături de Germania.

1901

Biblioteca Centrală a Statului este desființată. Colecțiile trec la Biblioteca Academiei Române.

Nicolae Filipescu (1862-1916)

 - om politic

Licențiat în drept la Paris
1893-1895 Primar al Capitalei
1910-1913 Ministru de Război și al Domeniilor

1903-1906

La Adunarea anuală a Fundației din 9 mai 1903, ministrul Instrucțiunii vorbește despre relația dintre minister și bibliotecă.

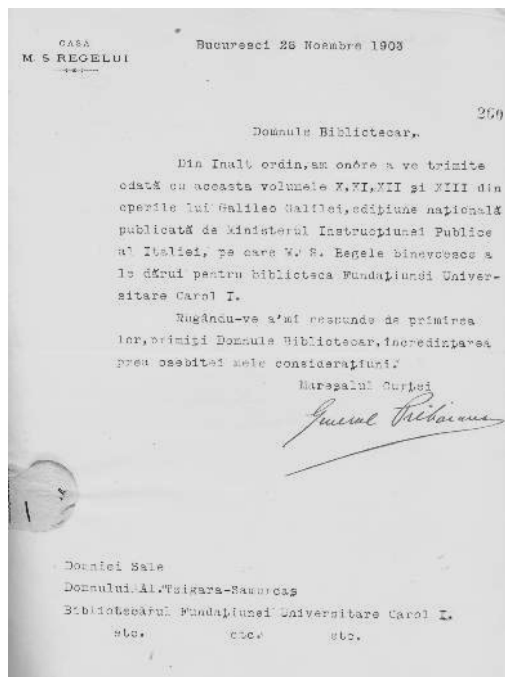
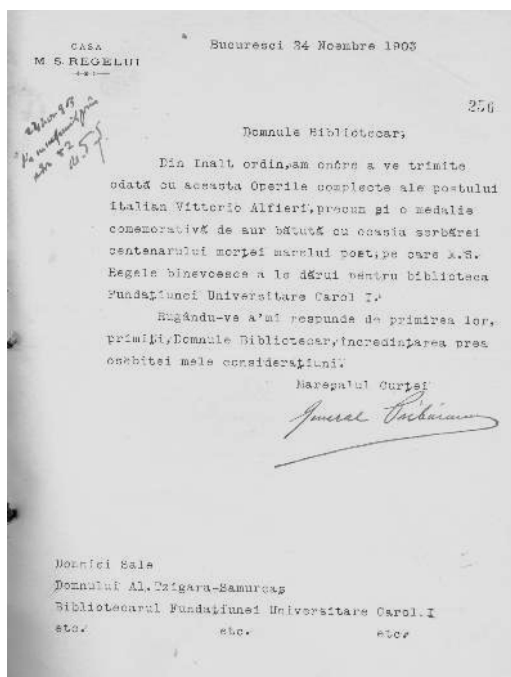
„Deși numără doar 40 de ani de existență, universitățile noastre dispun deja de numeroase dotări menite a susține eforturile studenților.

În fruntea acestor așezăminte vine «Fundația Carol» creată în 1891 de către Majestatea Voastră și al cărei regulament a fost modificat la 10 octombrie 1898.

Ea pune la dispoziția studenților o bibliotecă admirabilă, într-un local splendid și cu facilități de lucru excepționale. Fundația acordă, în afară de aceasta, burse și ajutoare de diferite feluri.

În ceea ce îl privește, Ministerul acordă 50 de burse înscrise în buget pentru studenți, de câte 100 de franci lunar fiecare. Aceste burse sunt repartizate între cele două universități.“

Spiru Haret, 1903 (141, p. 366)

(Scrisori de donație din partea regelui Carol I către Fundația Universitară, 1903)

Anul 1904 a fost, mai mult ca oricare altul, sub auspiciile Coroanei. În seara de 1 ian. am fost, ca de obicei, invitați la balul de la Curte, a cărui prelungire nu era limitată, durând mult după retragerea perechii regale.

Animația era mare în sala de mâncare din parter, după miezul-noptii; icrele proaspete și șampania erau din abundență și foarte disputate. Pentru privilegiații Curții dintre care făceam parte, directorul Alex. Steriade care orânduia asemenea sărbători, menaja mici supeuri aparte, foarte apreciate, mai ales din cauza numărului restrâns al favoriților!

O săptămână după bal, în ziua de Bobotează, 6/19 ian., am avut una din cele mai lungi audiențe la rege, așa de prelungită încât aghiotantul de serviciu s-a mirat de timpul cât am fost reținut iar cei de acasă începuseră a se îngriji știut fiind că, de la audiență, nu mă puteam duce aiurea deoarece, conform protocolului, tipărit și pe invitație, eram în ținută de gală. Fiind zi de mare sărbătoare pravoslavnică, regele, respectuos față de uzanțele ortodoxiei, neacordând audiențe în asemenea zile, era mai liber. Primit, ca de obicei, în vasta bibliotecă ce servea și drept sală de Consiliu a miniștrilor ce-i prezida, regele, bine dispus, se informă, ca de obicei, întâi asupra mersului Fundațiunii sale în serviciul căreia intram acum în al 6-lea an. Exprimând insuficiența tot mai simțită a sălilor de lectură de numărul crescând al cititorilor și inconvenientul de a fi nevoiți să așezăm cărțile în mai multe rânduri în același raft, Regele căută să îmi probeze că, și în biblioteca sa, pentru economie de spațiu, cărțile erau la fel îngrămădite, fără a se produce inconveniențele ce-i semnalasem și, în special, dislocarea cărților ce nu se mai puteau găsi după indicațiile din catalog, ci numai de către acela care, într-adins, ascunsese, în alt raft decât cel prevăzut, volumul rezervat pentru uzul lui personal.

Recunoscând întemeierea afirmațiilor mele, regele mă autoriza să instalez grilajul despărțitor de cărți și să interzic ca cititorii să se servească singuri cu cărțile dorite, ca până aci.

Venind vorba de biblioteca din Sigmaringen unde admirasem, sub conducerea directorului Gröbels, fostul institutor al principelui Ferdinand, colecția de tablouri și, în special, pânzele lui Cranach, regele trecu în biroul de alături spre a-mi arăta o pânză de acel artist, expusă acolo. Îmi atrase atenția și asupra biroului său de la fereastra dinspre biserica Crețulescu la care, în loc de scaun, ședea călare pe șeaua de care se servise în războiul de independență; arătându-mi și unele vechi ceramici, tot de la Sigmaringen, trecurăm în al doilea birou, mai mic, cu un dulap de cărți care cuprindea, cum singur spunea, a sa „Hand-bibliothek“ adică anuare militare și diplomatice, enciclopedii etc. De aci mă duse în dormitor spre a-mi arăta basoreliefurile „Ziua și noaptea“ ale lui Thorwaldsen, sculptate de Stöhr, drept ornamente ale culcușurilor regale. Multe am învățat de la rege în acea lungă și memorabilă audiență în care, după spusa reginei, făcusem, sub conducerea suveranului, „*le tour du propriétaire*“, „*der persönlicher Gämecher*“ al operelor ce nu erau altfel accesibile. În schimb însă regele, prin abilitatea fel de interogare, a aflat cele dorite în cele mai bine de două ceasuri și jumătate cât am fost reținut. De aci, pe o scară rezervată numai majestaților lor, ajunserăm în odaia de lucru a

reginei ocupată cu ilustrațiile pentru biserica Trei Ierarhi din Iași (evanghelie proiectată, dar nu terminată); uitându-mă la o fotografie necunoscută a regelui tânăr iar suveranul, observând surprinderea mea, cu învoirea reginei, îmi dăruie imaginea sa prinsă într-un cadru de oțel, cu ornamente în „cloisonné“, alcătuind unul din principalele odoare ale amintirilor cu care am fost cinstit de majestățile lor în decursul vremii.

Am mai avut cinstea să-l revăd pe rege în audiențe particulare dar de neuitat este impresia ce ne-a fost lăsat tuturor celor de față ce ne-a făcut-o cu prilejul cuvântării sale din 21 martie 1904, în duminica Floriilor, la Academia Română, redată în placheta *Nicopole 1877*. Plecând de la participarea strămoșului său, Frederic de Hohenzollern, întemeietorul casei sale, alături de Mircea cel Bătrân contra sultanului Baiazid, la cetatea Nicopole de pe Dunăre, regele ajunsese la luptele pe care el le-a dus contra aceluiași dușman, în 1877, având ca fericit rezultat independența țării sale; emoționat, până la nevruta oprire a graiului a fost regele amintindu-și, apoi, de ultima sa vizită a câmpului de luptă de la Plevna unde, Mitropolitul de Vrața, arătând câmpul de luptă unde zăceau cei căzuți, iviți înaintea lor: „Sculați-vă, voinicilor, că a venit regele vostru să vă mulțumească pentru jertfele voastre“. A fost o zi măreață pentru Academia Română, ca și pentru însuși cuvântătorul și președinte, ca și pentru norodul entuziast care i-a sorbit cuvintele.

În cadrul acestor amintiri personale nefiind locul pentru un istoric, oricât de rezumat, al glorioasei domnii a primului nostru rege, mă voi mărgini a înșira numai cele văzute și auzite de mine însumi în legătură cu marele meu protector căruia atâta recunoștință îi datoresc. Prima viziune a regelui am avut-o ca copil de 9 ani, la serbarea încoronării din mai 1881 când nu am putut a-l distinge bine din grupul de generali de care era urmat. Mai bine îmi amintesc de landoul de gală în care defila regina, cu fratele regelui și cei doi băieți ai acestuia, dintre care unul era viitorul nostru principe, Ferdinand. Din tot acest splendid alai al carelor festive, mi-a rămas amintirea aceluia al cofetarilor din care se împărțeau bomboane la copii. În urmă, la inaugurarea sălii de teatru din terminatul Castel Peleş, cu prilejul unei reprezentări pentru copii, am fost prezentat regelui, bucurându-mi putea vorbi nemțește, limbă de care s-a servit exclusiv în toate numeroasele audiențe acordate în decursul vremii. La chermiza de la Cotroceni din mai 1888, am defilat în fața suveranului, în pavilionul reginei de la care primisem pungulițe de mătase pline cu bănuți de aramă, sclipitori ca aurul, cu efigia suveranului, anume bătuți de tarapana pentru acea zi.

Pe cât eram de mic, pe atât de mare îmi părea regele care impunea respect și admirație, cu toată simplitatea și bunătatea cu care se adresa copiilor. Dar, cu cât deveneam mai mare, în proporție crescândă mi se înfățișa figura zveltă a monarhului de la care radia o nespusă putere dominatoare.

De la fereastra Universității, ca student, puteam în tihnă să-l admirăm pe regele nostru stând nemișcat pe calul său, în contrast cu alăturatul turmentat grup de bronz al Viteazului Mihai; ridicând un deget la chipiu, regele saluta steagurile fâlfâinde ale mândrei sale armate în defilare și răspunderea salutului ostășesc al sabiei sclipitoare a șefilor de regimente ce treceau cu fața spre soare-răsare a șefului lor suprem și iubit, mai presus de toate. Și, an de an, aceeași înviorătoare serbare a zilei de 10 mai, cu același neschimbat alai, dar entuziasm mereu crescând se repeta în fața Universității, înțesată de tineretul așteptând să-i vină rândul să privească în ochii aceluia care, cu părintească

dragoste, primea expresia forței vii pe care el se putea bizui, spre siguranța patriei al cărui făuritor se simțea. Oficialitatea și poporul erau sub vraja entuziasmului stârnit de mândra armată defilând în haine de sărbătoare sub soarele cald de mai. El singur se purta cu gândul la vitejii ostași de odinioară prin bărbăția și sacrificiul cărora pe câmpiile înzăpezite ale Bulgariei s-a câștigat independența țării. În înălțătoarea atmosferă a zilei de 10 mai el își amintea, ca prin vis, de acea zi de groaznic ger din 10 decembrie 1877 când, încărcat de glorie, după ce i se predase Osman Pașa și de toți recunoscuta izbândă a amatei române, vrând să ajungă la Nicopole, calul său, la tot pasul, se zburlea, ridicându-se în două picioare, ferindu-se să calce pe nenumăratele leșuri ce zăceau sub troienele de zăpadă de-a lungul drumului ce d-abia se mai ghicea. De toate aceste suferințe îndurate și de greutățile avute ca comandant șef al armatelor ruse și române el singur își mai amintea acum.

Tot ca student mi-a fost hărăzit să-l mai văd pe suveran cu prilejul vizitei sale la muzeu, unde a dat acea spirituală dar usturătoare replică înfierbântatului Tocilescu, după cum am arătat. Despre același impetuos profesor regele mi-a spus nu fără umor, că așa tare s-a plâns împotriva mea încât „*er hat geschwitz u. es war kühl in der Stube*“.

Prin numirea la Fundația regală, singura în țară pe atunci și, prin includerea în protocolul Palatului care, în afară de unele obligațiuni mondene ca prezentarea la festivități și prezentarea la plecarea și la sosirea curții, mai prezenta avantajul unor mai dese audiențe de serviciu la suveran, doritor a fi ținut în curent cu tot ce se plănuia în diferitele domenii de activitate.

Din scrisoarea nr. 353 din iulie 1903 extrag următoarele despre audiența și dejunul meu la Peleş: „*am vorbit de copilul ce-l așteptam, spunând că preferam să fie un băiat iar soția mea aștepta o fetiță, regina fiind de aceeași părere.*

La conversația asupra plăcerii educării propriilor săi copii a luat parte și regele. Apoi, lungă expunere asupra tezaurului de la Pietroasa. Regele, de asemenea, s-a întreținut cu mine o jumătate de oră. Plecând, mi-a dat mâna întregă, semn de mare grație. Câtă importanță se punea pe gestul măsurat al regelui, dând de la un deget, mâna întregă, după gradul său de mulțumire, reiese și din Prima audiență la Regele Carol I, istorisită de arhiepiscopul R. Netzhammer în Convorbiri, martie-aprilie 1932, reproduse și în Din viața regelui Carol I, 1939, p.210. D-abia plecasem și un lacheu veni și mă chemă din nou la regină. Vorbirăm două ceasuri și regina mă însărcină cu publicarea noii sale opere. Am fost reținut și la muzică și azi am fost de am fotografiat la Palat“.

Din altă scrisoare mai veche extrag: „*La 20 iunie 1902, venind la Sinaia să-mi iau ziua bună de la văduva Mite Kremnitz – fără intenție de a mă înscrie la Castel – spre a evita obișnuita invitație la dejun – am întâlnit pe regele pe drumul din pădure spre Poiana Țapului, unde vizitasem mormântul doctorului Kremnitz. Oprit de rege, după câteva cuvinte, el îmi spune să mă anunț aghiotantului de serviciu ca luând parte la dejun. Nefiind pregătit, a trebuit să împrumut redingota violoncelistului Dinicu și pantalonii lui Dall’orso spre a face față exigențelor ceremonialului Curții. După masă am fost reținut de regină la muzică și plecând m-a însărcinat cu «grüsse» pentru soția mea“.*

Ca document al aceluși timp cred, nu fără interes a da aci, menu-urile dejunurilor de la Castel Peleş, frumos tipărite pe cartoane cu reprezentări diferite ale minunatei situații a Castelului, cu șirul Bucegilor în spate și, la poale, torentul Peleşului. Iată documentele:

„Déjeuner du 27 juin 1904: Potage à la Reine; Caviar drais et blinis; Escalopes de veau à la jardinière; Mousse de foie-gras à la Weimar; Oison et poulet rotis; Concombres à la crème; Salade; Gateau et glace aux fraises; Pailles au fromage; Dessert“. Iar cel din 11 iunie a.c.: „Potage O’Connor; Caviar frais et blinis; Dindonneau à la financière; Courges à la crème; Fricandeau de veau rôti; Salade; Gateau aux griottes; Strawberry foel; Pailles de fromages; Dessert“.

De regină am fost însărcinat cu editarea și traducerea descrierii călătoriei ce majestățile lor, însoțite de principii moștenitori și de cei doi mai mari prinți ai acestora, au făcut de-a lungul Dunării în zilele de 10-16 mai 1904.

Lucrarea, foarte bogat ilustrată, a apărut în traducere la Socec care, pentru editorul Weinderling din Regensburg, a tipărit în 1906 și ediția germană.

Mare discuție a fost în privința traducerii titlului de care regina era mândră nimerindu-l așa de frumos prin concentratele duble cuvinte: *Rheintochters Donaufahrt*. În traducere *Călătoria pe Dunăre a fiicei Rhinului* mi se părea însă mult prea lungă și prolixă. Negăsind o altă tălmăcire, am propus prescurtatul: *Pe Dunăre*, pe care regina binevoi a-l admite, după ce și suveranul îl aprobase. Traducerea a fost citită reginei în mai multe ședințe în care eram primit cu soția, atât la București cât și la Sinaia, unde eram reținuți la dejun. Între timp marele mareșal al Curții, Grigore Philipescu, îmi făcu cunoscut că regele, luând cunoștință de inscripțiile oficiale destinate celor două biserici din Iași ce, după restaurarea lor, urmau a fi din nou târnosite și, constatând că nu se menționa ajutorul personal al suveranului pentru efectuarea catapeteasmei, a stranelor și odoarelor din cele două biserici, eram însărcinat a împlini lipsurile prin inscripții adiționale. Acestea, fiind aprobate de rege și gravate pe plăci de marmoră, au fost fixate pe partea tâmplii dinspre altar. Textul lor, aproape același pentru fiecare din cele două biserici, se află reprodus în broșura comemorativă.

Invitat de rege la serbările inaugurării bisericilor din Iași de la 2 și 3 oct., am primit de la Ministerul de Interne biletele de C.F.R. și W.L. precum și locuința asigurată de Hotel Traian din Iași.

După târnosirile oficiale, regele, însoțit de aghiotantul de serviciu, vizită, din nou și în amănunte, bisericile unde era așteptat numai de ministrul de interne Vasile Lascăr, de prefectul și primarul Iașilor, de arhitectul Lecomte du Noüy și de subsemnatul. Nemărginită a fost satisfacția regelui de a fi putut inaugura, după catedrala lui Neagoe de la Curtea de Argeș, și aceste două minunate monumente reînviatăle ale Iașilor. Biserica Sfântul Nicolae Domnesc, ridicată în 1491 de Ștefan cel Mare, reapărea acum în toată splendoarea simplității ei, eliberată de adausurile ulterioare ale lui Antonie Ruset Voievod din 1676. Prin îngrijita restaurare de către Lecomte du Noüy, s-a redat acestui templu specific moldovenesc, cu unele reminiscențe gotice, valoarea originală, accentuată prin policromia exterioară, ce revine apoi și mai accentuată în bisericile din Bucovina. Interiorul se distinge prin culoarea dominantă albastră pe care se desfășoară bogatele picturi ale căror nimburi contrastează armonios cu fondul închis azuriu. Tâmpla și mobilierul sunt de lemn sculptat și parte aurit, armonizând cu sobrietatea întregului interior.

Cu totul altfel se prezintă biserica Trei Ierarhi a lui Vasile Lupu, din 1639. E unică în felul ei, neavând pereche nu numai în țara noastră, dar nicăieri aiurea. Planul cunoscut al bisericilor moldovenești, cu influențe bizantine și gotice și cupole pe pendentivi se

deosebește însă printr-o mai mare bogăție a ornamentelor împletite ale bolților și turlilor. Cu toate proporțiile sale reduse ca plan, dar prin înălțimea trupului lunguiet, a eleganței turnulețelor sale rectilinie și, mai ales, prin nespus de bogata ornamentație sculpturală, care îmbracă întreg edificiul, fără a lăsa cel mai mic spațiu gol, Trei Ierahi ocupă un loc unic în conspectul artei generale.

Elementele gotice, evidențiate prin numeroasele semne lapidare, au un rol decorațiv, atât prin ogivele ușilor și ferestrelor, cât și prin contraforții cei reduși și lipsiți de funcție organică. Deși influența orientală predomină, cu greu s-ar putea închipui o mai fericită, mai armonioasă contopire a celor două concepții arhitectonice, așa de deosebite în timp și spațiu, ca în minunata bisericuță ieșeană. Alături de bogata dar masiva catedrală a lui Neagoe Basarab, ctitoria lui Vasile Lupu, cu a ei sprintenă siluetă, este giuvaierul cel mai strălucit, cel mai ostentativ al artei din România, concurat numai de umilele și pierdutele în verdeață bisericuțe de țară ce încântă sufletul prin tradiția necorcită, prin naivitatea pitorescului specific național, lipsit de savante înrâuriri străine. Cu regret trebuie să constatăm lipsa de știri asupra maestrului făuritor care, din îndemnul priceputului și însuși artistului voievod, a combinat, contopindu-le elementele de origini așa deosebite din care a rezultat armonioasă și așa de înflorită bisericuță cu care ne vom putea fâli în decursul vremilor, ca o dovadă a înaintatei culturi moldovenești din veacul al XVII-lea. Având în vedere instinctul artistic așa de răspândit la poporul român, concretizat nu numai prin poeziile populare dar și prin nenumăratele pitorești și bine proporționate bisericuțe de la sate, nu este exclus ca autor al Trei Sfetitelor ieșene să fie vreun autor pământean rămas nemenționat, conform tradiției întrerupte numai o jumătate de secol mai târziu când, sub Brâncoveanu, starostele Cernicu Știrbei și colaboratorii săi își eternizează numele și portretele în zugrăveala splendidei mănăstiri de la Horezu.

Noile inscripții ale bisericilor reînviatăe din îndemnul și sub domnia regelui, nu pomenea decât numele restauratorului francez André Lecomte du Noüy, pe care atâți preținși cunoscători l-au acuzat de a fi schimbat aspectul clădirilor, pe nedrept însă, după cum se va dovedi cu un alt prilej.

Ca încheiere a acestui an în slujba dinastiei voi adăuga că, drept mulțumire pentru traducerea românească și editarea în nemțește a volumului *Pe Dunăre*, regina îmi dăde un prim exemplar al lucrării cu adnotația sa: „*Dem treum Übersitzer meinem besten Dank*“, Elisabeth. Însoțindu-l „*Als Weihnachtsgeschenk*“ de portretul său în email, desprinzându-se pe un frumos fond azuriu înstelat.

Alături de portretul suveranului, dăruit în memorabila audiență de la Bobotează, cu acest nou dar regal se sfășește anul în care mi-a fost dată favoarea să mă apropii mai mult de auguștii protectori ai artei și literaturii pământene.

(Carol I mergând la scoaterea crucii din Dâmbovița de Bobotează)

9 mai 1905

Fundația Universitară Carol I sărbătorește 10 ani de la inaugurare. Cu acest prilej primește de la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice bustul lui Carol, lucrat în marmură albă de sculptorul V. C. Hegel. Statuia este așezată în firida centrală a intrării monumentale a bibliotecii.

M. Vlădescu (1865-1932) – profesor universitar, om politic 1904-1906 Ministru al Cultelor și al Instrucțiunii Publice 1920-1923 Rector al Universității din București 1921-1922 Ministru al Domeniilor

CASA
M. S. REGELEI
București 5 Decembrie 1906

320

Domnule Bibliotecar,

Din ordinul M. S. Regelui am onoare a ve trimite odată cu aceasta o placuță reprezentând Reșterdarea Viitorului (1877-78) pe care Majestatea Sa dăruiește ca Fundațiunii Universitare Carol I să o păstreze în colecțiunile sale.

Reșându-vă să binevoiți a-mi răspunde de primire ve refăcea, Domnule Bibliotecar, încredințarea mea consideratămi.

Mareșalul Curții
Jurnal Tebuzianu

Domnii Sale
Domnului A. Trăgăre Samurcaș
Bibliotecarul Fundațiunii Universitare Carol I
etc. etc. etc.

București 18 Ianuarie 1906

CASA
S. REGELEI

343

Domnule Bibliotecar,

Referindu-mă la scrisoarea D-voastră privitoare la albumul D-lui Auguste Broerman, artist pictor din Bruxelles, am onoare a ve înscuțina ca M. S. Regele să-mi a dat voce ca să prezenta acest album; Majestatea Sa a binevoit să-l primească și să înscuțina în același timp de a vi-l trimite D-voastră cu înscuținare ca să îl dăruiește Fundațiunii Universitare Carol I; iar de primirea albumului să răspundeți D-voastră mulțumind D-lui Auguste Broerman, din partea M. S. Regelui.

Primiți-mă-vă odată cu aceasta numărul album. ve rog să primiți, Domnule Bibliotecar, încredințarea mea consideratămi.

Mareșalul Curții
Jurnal Tebuzianu

Domnii Sale
Domnului A. Trăgăre Samurcaș
Bibliotecarul Fundațiunii Universitare Carol I

CASA
M. S. REGELEI
București, 29 Ianuarie 1906.

342

Domnule Bibliotecar,

De înaltă ordine am onoare a ve trimite odată cu aceasta 4 volume: *Traité complet d'ophtalmologie de Wacker et Landolt*, și 10 *Archives d'ophtalmologie* pe care Domnul Dr. Landolt din Paris le a oferit Majestății Sale Regelui în scopul de a fi adăușate Bibliotecii Fundațiunii Universitare.

Primiți ve rog, Domnule Bibliotecar, încredințarea mea consideratămi.

Mareșal al Curții Regale
Jurnal Tebuzianu

Domnii Sale
Domnului A. Trăgăre Samurcaș
Bibliotecarul Fundațiunii Carol I

(Scrisori de donație din partea regelui Carol I către Biblioteca Fundației Universitare, 1906

Semnătura olografă a regelui Carol I)

Ieri, la ora 1 d.a. „Fundația Carol“ și-a sărbătorit a zecea aniversare.

În afară de numeroși studenți, au luat parte la serbare d-nii M. Vlădescu, ministrul instrucțiunii, dr. Hurmuzescu, secretar general; prof. dr. Măldărescu, Onciu, prof. dr. Minovici, chimist, Danielopol, Coculescu, Episcopul Pimen Georgescu al Dunării de Jos, Tzigara-Samurcaș, dr. Godet, bibliotecarul M.S. Regelui, Ștefănescu-Galați etc.

Festivalul s-a ținut sub președinția d-lui M. Vlădescu, ministrul instrucțiunii care, luând cel dintâi cuvântul, a relevat meritele Suveranului în privința dezvoltării culturale a țării.

Apoi d. ministru a predat bibliotecii un bust în marmură al M. S. Regelui Carol, datorit sculptorului Hegel.

D. C. Dimitrescu-Iași, rectorul Universității, a relevat cuvintele Suveranului spuse cu prilejul inaugurării universității din Iași, că progresul unei țări nu se socotește numai după sporirea numărului soldaților și cu dezvoltarea economică. Un factor de căpetenie e și gradul de cultură.

Gândul și simțirea Suveranului reprezintă desigur gândul și simțirea întregii națiuni – a zis d-sa – și oricine trece pe lângă acest bust se va simți insuflat de dragostea pentru țară și muncă pentru mărirea neamului.

D. Tzigara-Samurcaș, bibliotecar, a făcut apoi darea de seamă anuală asupra mersului financiar și moral al Fundației Carol și a citit inscripția comemorativă referitoare la așezarea bustului M. S. Regelui:

Fundațiunea Universitară Carol I

Întemeiată și înzestrată de către CAROL I, întâiul rege al României

Împlinind 10 ani de existență azi, 9 Mai 1905, în preziua serbării naționale de la 10 Mai cu prilejul obișnuitei solemnități și a citirii dării de seamă anuale, așezatu-s-a în fîrida sălii de intrare a bibliotecii bustul Augustului Fondator, lucrat în marmură de sculptorul O. Hegel și dăruit de către ministerul cultelor și instrucțiunii publice, ca prinos de recunoștință față de netăgăduitele și marile binefaceri izvorâte în acest deceniu pe urma Fundațiunii Universitare, adevărat focar de lumină pentru generațiile tinere.

Ministru al cultelor și instrucțiunii publice fiind Mihail Vlădescu, rector al universității din București și protector al Fundațiunii C. Dimitrescu-Iași, și bibliotecar al instituției Al. Tzigara-Samurcaș.

După aceea, la orele 2 d.a. d-nii: Vlădescu, Dimitrescu-Iași și Tzigara au fost primiți în audiență de M.S. Regele, căruia I-au prezentat raportul de mersul Fundațiunii.

9 aprilie 1906

Dimitrie Onciul ține la Ateneul Român conferința cu tema : *Alegerea Regelui Carol I al României.*

13 mai 1906

Profesorii din toată țara îl felicită pe regele Carol I cu prilejul împlinirii a 40 ani de domnie. Suveranul le răspunde: *„Nu uitați că, mai mult decât talentele, caracterele hotărâsc soarta popoarelor și că forța morală, numai, le poate apăra de învingere și nimicire.“* (55, Vol. 2, p. 362)

6/19 iunie 1906

Cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la suirea pe tron a lui Carol de Hohenzollern și a 25 de ani de la întemeierea Regatului României, se deschide „Expoziția generală română“ din Dealul Filaret, devenit de atunci Parcul Carol I.

Planul general aparține arhitectului francez Ed. Redont, iar de organizarea ei se ocupă Ion N.Lahovari (Ministrul Domeniilor) și Dr. C. Istrati (comisarul Guvernului). Construirea „Palatului Artelor” și a „Culei” l-au determinat pe dr. C. Istrati să propună ca întregul complex să devină un muzeu *„al trecutului nostru”*.

La jubileu participă și un mare număr de români din Transilvania și Bucovina, exprimând voința de unire. N. Iorga consemna : *„Bucureștii din acea vară devenise într-adevăr capitala poporului românesc“*.

Are loc banchetul de la Teatrul Național cu ocazia a 40 de ani de domnie a regelui Carol.

Sunt puse în circulație o serie de timbre jubiliare: „25 ani de la proclamarea Regatului“, „Carol I - 40 ani de domnie“, „Expoziția generală de la 1906“.

(Catalogul Pavilionului românilor din Bucovina la Expoziția Națională din 1906)

(Timbre jubiliare, 1906)

(Expoziția Națională din Parcul Carol, 1906, carte poștală)

„Cărțile poștale editate cu prilejul Expoziției au avut un caracter comercial, turistic și de propagandă, cât și unul simbolic. În 1906 au fost și un mijloc publicitar de a atrage atenția asupra evenimentului, de a aduce cât mai mulți vizitatori, români și străini. Editorii și organizatorii au obținut importante beneficii. Prin cartea poștală evenimentul era imortalizat în zeci de cadre, care se puteau regăsi în casa fiecărui român, alături de portretul lui Carol I. Expoziția a fost o sărbătoare a tuturor românilor și un prilej de a-l cinsti pe Carol I, 1906 marcând pentru Rege – în opinia lui Alexandru Tzigara-Samurcaș și a multor contemporani - «punctul culminant al gloriei sale». Prin vederile generale și prin imaginile cu pavilioanele, Expoziția Jubiliară dăinuia mult mai mult decât prin construcțiile din parc, în majoritatea lor temporare. Monumentalitatea construcțiilor și nu durabilitatea lor ofereau prin ilustrații imaginea României ideale.

Numărul vizitatorilor - intrări în Expoziție - a fost de 2 milioane. Au venit sute de mii de persoane din Regat, în principal țărani, mici meșteșugari și elevi și zeci de mii de români din Austro-Ungaria și din Peninsula Balcanică. Pentru toți aceștia, achiziționarea de cărți poștale constituia o dovadă a faptului că ei au fost la «sărbătoarea neamului românesc». Păstrarea acestor achiziții devenea o amintire vie a participării lor. Pe de altă parte, trimiterea de cărți poștale rudelor, prietenilor, vecinilor, persoanei iubite le putea consolida prestigiul în comunitatea din care făceau parte. Venirea la București a fost comparată chiar de către C.I. Istrati, într-o circulară oficială, cu o vizită la Ierusalim. Circulara în cauză se adresa unui public țintă, iar comparația nu era una accidentală. Dacă Ierusalimul era încă un loc sacru, pe care mulți ortodocși români voiau să-l viziteze cel puțin o dată în viață, la fel trebuia să fie pentru întreaga națiune română și parcul de la Filaret. Astfel, «cu sufletele înălțate, cu conștiința neamului mai întărită, cu convingerea că ei ca români, prin munca lor pricepută sunt factori esențiali în viața noastră actuală», în special țăranii, cei care constituiau marea majoritate a populației țării, trebuiau să viziteze Expoziția.“

Andrei Florin Șora, 2003 (321, p.132)

Pe un timp admirabil s-a făcut ieri, cu mare solemnitate, inaugurarea Expoziției Naționale ce sintetizează progresele în toate ramurile activității făcute în țara noastră în timpul celor 40 de ani de domnie glorioasă a M. S. Regelui Carol I.

Ziua de ieri a fost o mare și înălțătoare sărbătoare națională, care va rămâne neștersă în memoria miilor de români, veniți din toate unghiurile.

De dimineață Capitala țării era în plină sărbătoare. De la orele 7 jum. o animație neobișnuită se observa pe toate străzile și mii de oameni, în haine de zile mari porneau pe câmpul Filaretului, unde ca din basme a răsărit în câteva luni un întreg oraș românesc, produs al muncii și inteligenței inginerilor și arhitecților români.

La orele 9 circulația pe str. 11 Iunie-Filaret era aproape imposibilă. Trăsuri numeroase mergeau șiruri, la pas, ducând la locul de serbare înalți demnitari, reprezentanți ai puterilor străine, oaspeți iluștri și întreaga elită a societății noastre. De altă parte, prin aceste șiruri de trăsuri, tramvaie încărcate de cetățeni din toate clasele societății, duceau mulțime mare de lume să sărbătorească inaugurarea falnicei expoziții, iar pe jos, grupuri-grupuri, poporul Capitalei se ducea cu același gând de sărbătoare.

În fața intrării principale a Expoziției, de jur împrejurul Pieței Elisabeta, marele număr de cetățeni care nu puteau pătrunde pe câmpul Expoziției, aștepta sosirea cortegiului regal.

În interiorul Expoziției aspectul era fermecător.

Toate aleile împodobite cu stâlpi înalți plini de drapele tricolore; peste tot verdeață și flori nenumărate, încadrau bogat albul pavilioanelor oficiale.

Arenele Romane, unde s-a făcut inaugurarea oficială, erau pline de podoabe. Pe stâlpi înalți, pe care erau placarde cu inscripția „Spor“, de jur împrejurul Arenei, fâlfâind mândre drapele tricolore. Scena, bogat aranjată cu decoruri romane, avea un aspect impunător.

La orele 9 jum. un număr de vreo 300 notari, primari și săteni de frunte din județul Ilfov, toți îmbrăcați în costume naționale s-au așezat în fața intrării principale dând o impresie plăcută invitaților care se izbeau la prima vedere de pitorescul costum național. Am văzut numeroși străini, între care și pe primarul Vienei – dr. Lueger – care au rămas mult impresionați de acest tablou.

În fața Palatului Artelor se aflau gata să execute „Imnul Dinastiei“ corul soc. „Hora“ sub conducerea maestrului neobosit Juarez Movilă. Aci același tablou românesc: aceleași costume naționale îmbrăcând pe coriști.

În fața intrării principale se afla comitetul Expoziției, în frunte cu d. ministru de domenii Ion Lahovary și cu d. dr. Istrati, comisarul general, căruia i se datorește în mare parte succesul expoziției.

La orele 10 fără un sfert bubuituri de tunuri anunțau că cortegiul regal plecase de la Palat.

Cortegiul impunător era astfel format: trăsura d-lui prefect al poliției capitalei, un escadron de jandarmi călări; trăsura Regală à la „Daumonts“, în care se aflau M.M.L.L.

Regele și Regina; trăsura Princiară trasă de 6 cai, în care se aflau A.A.L.L. R.R. Principele și Principesa României cu Principele Carol și Principesa Elisabeta; cortegiul era încheiat de un escadron de jandarmi călări. /.../

De prin casele particulare s-au aruncat buchete de flori asupra trăsurilor Suveranilor și principilor moștenitori; iar de la școala profesională de fete „Principesa Maria“ din calea Rahovei a căzut o adevărată ploaie de flori aruncate de elevele școlii.

Când cortegiul regal a ajuns în Piața Regina Elisabeta, tunurile de la bateria Calafat au început să bubuie, iar 100 trâmbițași sunau din goarne.

Landoul în care se aflau M.S. Regele și Regina se oprește în fața intrării și Suverana, cu un foarfece de aur, înmănat de d. ministru I. Lahovary, taie ghirlanda de flori care oprea intrarea în Expoziție.

Ghirlanda era formată numai de trandafiri înșiruiți pe o panglică tricoloră.

D. dr. Istrati oferă M.S. Reginei și A.S.R. Principesei Maria câte un frumos buchet de flori.

Ghirlanda fiind tăiată, cortegiul pornește spre Arenele Romane.

Imediat la intrare în câmpul Expoziției vederea M.S. Regelui se oprește la încântătorul tablou format de șirul soțiilor notarilor și primarilor în costumul național.

M.S. Regina exclamă plină de mulțumire: „*Ah! Cât e de frumos*“ și adresându-se sătencelor le spune. „*Sunteți frumoase! Foarte frumoase!*“.

De aci cortegiul pornește spre Arenele romane.

Cele 21 lovituri de tun, trase din bateria Calafat, anunță pornirea cortegiului regal la arene.

În momentul acesta imensul amfiteatru precum și lojile din colonada etajului de sus erau pline de invitați. Între ei se remarcă studenții bucovineni în uniforme roșii.

Incinta e ocupată de coruri și de cele 7 muzici comandate de d. maior Mărgăritescu.

Pe estrada cea mare se află d. prim-ministru G. Gr. Cantacuzino, împreună cu d-nii miniștri Take Ionescu, Ionel Grădișteanu, Mihail Vlădescu și general Manu, membrii corpului diplomatic din Capitală, M. Cantacuzino, primarul Capitalei, D. Lueger, primarul Vienei, împreună cu însoțitorii săi, generalii Pilat, Coandă, Brătianu, Macarovici, Demosten, Robescu, gen. Gheorghiu, gen. Năsturel, Gr. Triandafil, președintele Camerei, Kalinderu, administratorul domeniilor Coroanei, C. Dimitrescu-Iași, rectorul universității, secretarul general de ministere și alți înalți demnitari.

Tot pe estradă iau loc Mitropolitul primat, I. P.S.S. Mitropolitul Partenie al Moldovei, toți episcopii împreună cu arhierii respectivi.

Întregul cler e îmbrăcat în scumpe odăjdii bisericești. În partea stângă a estradei iau loc d-na G. Gr. Cantacuzino, împreună cu soțiile d-lor miniștri și miniștrilor plenipotențieri străini, precum și alte doamne din înalta societate.

Estrada e acoperită de un superb „velum“ în stil roman care o garantează de arșița soarelui.

Îndată ce cortegiul regal ajunge la intrarea la Arene, compania de onoare, înșirată pe parcurs, dă onorurile militare pe când muzicile intonează imnul regal.

Suveranii descind la scara din dreapta estradei și sunt primiți de d. prim-ministru G. Gr. Cantacuzino, persoanele oficiale și membrii corpului diplomatic.

Imediat, într-o altă trăsură, sosesc A.A.L.L. R.R. principii moștenitori împreună cu principele Carol și prințesa Elisabeta.

Suveranii iau loc pe estradă având, la dreapta și la stânga, pe principii moștenitori și pe micii principii.

Strigăte entusiaste de urale izbucnesc din toate părțile pe când cele 7 muzici cântau imnul solemn al jubileului, imn de slavă închinat M.S. Regelui și compus de d. inspector al muzicilor Mărgăritescu.

Serviciul divin a fost celebrat de I.P.S.S. Mitropolitul primat, înconjurat de înaltul cler. Răspunsurile au fost date de corul de la Mitropolie care apoi, împreună cu cel de la Doamna Bălașa, a cântat imnul „Pre tine te laudăm”.

D. Ion Lahovary, ministrul de Domenii, a ținut următoarea cuvântare, care a fost acoperită cu aplauze:

Sire,

În ziua de 10 Mai 1866, când poporul Capitalei, ieșind înaintea prințului Carol de Hohenzollern cu o nemărginită bucurie, a salutat pe noul său Suveran, România nu știa despre Alesul său nimic alt decât că era de neam mare și crescut la nobilele și severele tradițiuni ale unei familii ilustre. /.../

Nu trebuie să uităm că de la 1839 până la venirea Majestății Voastre, țara, mulțumită silințelor patriotice ale celor din urmă Domni pământeni, mulțumită energiei și vitalității națiunii, ieșise din starea de plâns pe care o descriu călătorii străini din jumătatea întâi a veacului trecut. /.../

Guvernul și Parlamentul, de acord cu simțământul și cu dorințele națiunii, au crezut că, spre a sărbători jubileul primului nostru Rege, nu era mijloc mai nimerit, decât a organiza prima Expozițiune Generală Națională a României și a arăta astfel țării și străinătății o iconă fidelă a muncii, a energiei poporului român și ca un inventar al avuției morale, intelectuale și materiale cu care, în cursul unei lungi și fecunde domnii, s-a îmbogățit patrimoniul național.

Noi, cei ce am fost însărcinați cu aducerea la îndeplinire a acestei mari idei, măsurând timpul scurt ce ne era împărțit, întinderea și greutatea operei de executat, am avut o mărturisire, un moment de grijă și de tulburare sufletească.

Dar ne-am adus aminte, Sire, că credința și munții îi ridică și-i mută din loc, și, de aceea, cu credință și cu dragoste ne-am pus pe lucru și, încă odată s-a dovedit acea vorbă mare a Scripturii.

Am tăiat dealuri, am secat bălți, am umplut o vale, am săpat un lac mare, și în mai puțin de un an am scos la lumină parcul și clădirile Expoziției pe care astăzi, cu mulțumirea sufletească a acelor care, cu munca grea, am dus la bun sfârșit o operă anevoioasă, le arătăm Majestății Voastre, Națiunii Române și Reprezentanților Puterilor Străine. /.../

Cubul pământului mișcat și mutat din loc pentru Arene, pentru modelarea terenului după plan, a fost de 575.000 metri cubi.

Construcțiile provizorii și definitive ocupă o suprafață de aproape 35.000 metri pătrați.

Totalul zidărilor definitive trece de 15.000 metri cubi.

Populația mare de copaci a fost peste 4.000.

Brazi, copăcei, copaci de pădure mici peste 90.000.

Pentru toate aceste lucrări am avut mai puțin de un an.

Prima săpătură la terasamente s-a început în ziua de 15 iunie 1905 iar prima săpătură pentru fundațiile Palatului Artelor la 16 August 1905.

Această întârziere a fost pricinuită prin faptul că abia la sfârșitul lui Mai am putut termina negocierile pentru cumpărarea terenului din deal în întindere de 11 hectare, pe care urmează a se ridica clădirile principale ale Expoziției.

Pentru Expoziția de la Paris, organizatorii ei au avut patru ani; pentru aceea a Mileniului de la Buda-Pesta trei ani; pentru aceea de la Liège, șase ani. Noi am avut, în realitate, numai 11 luni, din care trei luni de iarnă. Munca era grea, timpul era scurt, dar ne-am adus aminte, noi toți colaboratorii, că lucram pentru o idee mare, că sărbătoream o dată memorabilă și că Expoziția avea să se deschidă în bubuitul tunurilor bateriei Carol I de la Calafat.

Între toate clădirile care împodobesc Expoziția Națională este una, Sire, care, pentru noi, este și cea mai frumoasă și cea mai prețioasă: este umila casă țărănească, abia ieșită din pământ, care, la Poradim, a adăpostit pe Comandantul suprem al Oastei Române. Din acea căsuță de gard și de lut a ieșit edificiul măreț al României de sine stătătoare și al Regatului român; pe aceea, a vom păstra cu grijă și cu dragoste, pentru noi și pentru urmașii noștri.“ /../

De la inaugurarea expoziției, toate drumurile care duc la Expoziție au dobândit o deosebită animație.

Îndeosebi strada 11 Iunie e cu totul transformată. Afară de numeroasele îmbunătățiri ce s-au adus acestei străzi în vederea expoziției, mare parte din terenurile virane din acea stradă, odinioară pustii și acoperite cu buruieni, au fost transformate în parcuri și grădini, într-un cuvânt, în atâtea locuri de petreceri frumos decorate cu steaguri și ghirlande și în care numeroase muzici și tarafe de lăutari cântă zi și noapte, distrând pe consumatori și pe miile de vizitatori ai expoziției care trec pe acolo, pe jos sau în goana trăsurilor, tramvaielor și automobilelor. /.../

Ocolind marea peluză care înconjoară suportul lângă electrice care se înalță uriaș în mijlocul pieței, trăsurile se opresc în fața porții monumentale a expoziției.

Această poartă, artistic construită, cu cele două turnuri ce se înalță mândre și cu vulturul victorios și înaripat, maschează o feerie. /.../

Și, într-adevăr, e cu neputință ca cineva, intrând pe poartă, să nu se simtă cuprins de o nețărmurită admirație și să n-aibă involuntar, o exclamație de plăcută surpriză în fața frumuseților ce se desfășoară înaintea ochilor.

E o adevărată minune acest colț de paradis pe câmpul plin de mlaștine și părăsit de acum un an.

Aspectul parterului e de o frumusețe indescritibilă. E un vast câmp de flori, de verdeață în care se amestecă toate culorile dar care păstrează niște forme geometrice de un gust ales.

Parterul, ornat de mari bazinuri de apă care răspândesc o binefăcătoare răcoare, se întinde pe o mare suprafață și anume, până în apropiere de piața Traian, de unde începe lacul cel mare.

De departe se zărește marele palat al artelor, cu minunata-i colonadă și care se înalță în fund, ca un falnic altar dominând întreaga expoziție.

În apropiere de acest palat se vede cetatea lui Vlad Țepeș și Cula, cu arhitectura-i severă și impozantă. Apoi tot pe înălțimi de jur împrejur se văd: biserica Cuțitu-de-Argint, colonada Arelor Romane și alte clădiri, unele terminate, altele în construcție, toate însă aducând partea lor pentru completarea neîntrecutei frumuseți a ansamblului.

Înaintând pe calea Independenței care se întinde de-a lungul aleii principale, vedem Pavilionul Regiei, Pavilionul Primăriei Capitalei, Pavilionul Camerelor de Comerț, Palatul Agriculturii, Palatul Industriei, Palatul Regal, Palatul Minelor și Carierelor.

Ajungând la lac se vede superbul pavilion al Austro-Ungariei, cu fațada-i împodobită cu o frumoasă frescă.

Apoi, în dreapta și în stânga, pe drumurile lateralnice, pe marginea lacului, pe înălțimi, pretutindeni se văd diseminate numeroase pavilioane, palate, fie ale Statului, fie ale particularilor, formând, toate laolaltă un oraș, din *O mie și una nopți* care se numește expoziția Națională.

M.M.L.L. Regele și Regina au vizitat ieri din nou expoziția Națională.

Suveranii au sosit la expoziție la orele 5 d.a. și au mers direct la Culă, unde au fost primiți de doamna de onoare Bengescu, de d-na G. Gr. Cantacuzino, de d-nii G. Gr. Cantacuzino, prim-ministru, I. Lahovary, ministrul domeniilor, dr. Istrati, comisarul general, Al. Belu, organizatorul Expoziției din Culă etc. /.../

Pavilionul Culei este o foarte solidă construcție reprezentând tezaurul unde boierii vechi păstrau lucrurile de preț, relicve bisericești și urme de lucrări de artă națională domină întreaga Expoziție; din etajul al 3-lea se vede cea mai splendidă perspectivă a Expoziției.

(Carol I la Expoziție, iunie 1906)

Intrând la culă, M.M.L.L. Regele și Regina au urcat prima scară la etajul I.

Scara este frumos tapisată cu flori, cu covoare, cu modele vechi românești, cu figuri bisericești etc.

În etajul I, pe stânga, este aranjat un mic paraclis, cu un altar pe care se află așezată o evanghelie scumpă. Pe peretele din fața altarului o pictură reprezintă pe Domnitorul Alexandru Ion Cuza oferind cele două coroane, ale Munteniei și Moldovei, Fecioarei Maria. Pe peretele din stânga se văd

chipurile slăvite ale Domnitorilor Munteniei iar, pe cei din dreapta, pe ale Domnitorilor din Moldova, bine executați de pictorul Verona./.../

În altă parte se văd portretele M.M.L.L. Regele și Regina, zugrăvite în felul cum sunt pe la mănăstiri zugrăvite, portretele ctitorilor și ale Domnitorilor români.

În alt salon, sunt cele mai scumpe și mai prețioase relicve bisericești. În plafon atârnă candelă scumpe de argint.

De o parte e un dulap cu evangheliile vechi îmbrăcate în argint, potire de preț, cruci, o evanghelie a lui Ștefan-cel-Mare, o mitră în aur, tronul regal, copie de pe acela al Sfintei Mitropolii, o veche cârjă de arhieru de la Căldărușani etc.

În mijloc este un dulap cu evangheliile lucrate și pictate de M.S. Regina și oferite M.S. Reginei și A.A.L.L. R.R. Principilor Moștenitori.

Pe pereți sunt nenumărate icoane vechi de ale sfinților, unele aproape șterse de vremea îndelungată.

Tot din acest salon se deschide un al treilea, unde se află cultul armean. Este un epitaf, aranjat după ritul armean, altarul, apoi numeroase cărți, haine preoțești scumpe, potire, cruci minunate, în sfârșit odăjdii culese de la toate bisericile armenes din țară

și aranjate cu deosebită îngrijire de d. Goilav, senator și de d. Ferhagl din Focșani. Comunitățile București și Focșani sunt cele mai bine reprezentate.

M. S. Regina nu se îndura a părăsi acest scump tezaur, care reprezintă toată comoara de antichități bisericești de la noi.

În al treilea etaj: scara, de asemenea, e frumos decorată cu covoare românești, cu icoane etc.

Aici se află cădelnițe vechi de aur și argint, diferite cupe, odăjdii, patrafire dăruite de vechii domni, o cruce în rubine și briliante a lui Brâncoveanu Constantin, boier vechi și Domn Creștin, o mitră în aur masiv, cu pietre scumpe de rubin și smarald, a mitropolitului Cozma, doi serafimi de argint, o cârjă de cristal dăruită de împărăteasa Ecaterina a Rusiei, epitaful lui Mircea-cel-Bătrân etc. toate așezate cu pricepere și artă.

Tot aici mai e o ușă a bisericii Cotroceni datând din timpul lui Șerban Cantacuzino.

De la Expoziție

Universul, 17 iunie 1906 (81, p.1-2)

Ieri a fost multă lume la expoziție.

Parcul, splendid întreținut, ca și drumurile de pe aleea principală, fac o plăcută impresiune ochilor.

Pavilioane rămase în întârziere sunt pe cale de a fi terminate; pretutindeni se desfășoară o enormă activitate în scopul de a fi toți expozanții gata.

Peste câteva zile se vor deschide cazinoul, teatrul de varietăți și teatrul cinematograf care vor înmulți astfel atracțiunile.

Șapte artiști chinezi și zece indieni, angajați pentru expoziție, au sosit ieri și s-au preumblat prin expoziție.

Elevii seminarului musulman au fost de asemenea la expoziție, vizitând unele pavilioane.

Bordeiul de la Poradim și cortul militar, în felul celor construite pe câmpul de război, sunt foarte mult vizitate de public.

Waterschute-ul și toboganul funcționează în permanență. /.../

În vizita făcută ieri la palatul industriei din Expoziție, Majestățile Lor s-au oprit în special la admirabilul pavilion al fabricii „Stella“, alcătuit numai din produse ale acestei case, precum din stâlpi de săpun, lumânări etc. așezate cu mult gust și deosebită pricepere.

Suveranii au fost primiți aici de către d. Frederic Hofmeier, fiul d-lui dr. Julius Hofmeier, mare industriaș și proprietarul firmei „Stella“ și de d. Al. Genovitz, reprezentantul casei care au dat Majestății Lor cuvenitele explicațiuni.

M. S. Regele s-a arătat ca vechi cunoscător al excelentelor produse ale acestei fabrici, exprimând înalta Sa satisfacție pentru progresele realizate de această industrie, ale cărei fabricate sunt unanim apreciate în toată țara și pot rivaliza cu cele mai renumite produse ale fabricii străine.

27-28 septembrie 1906

Cu prilejul Congresului de conservare a monumentelor de la Braunschweig, Al. Tzigara-Samurcaș ține două comunicări despre rolul lui Carol I în restaurarea bisericilor din România. În broșură apar sub titlul *Denkmalpflege in Rumänien: Sonderabdruck aus den Verhandlungen des VII. Tages für Denkmalpflege in Braunschweig, 27-28 Sep. 1906*. Karlsruhe, 1906.

1 octombrie 1906

Carol I semnează decretul prin care Al. Tzigara-Samurcaș este numit director al *Muzeului de etnografie, de artă națională, de artă decorativă și de artă industrială*. După nenumărate transformări (a avut 8 denumiri) Muzeul reînvie în februarie 1990 sub conducerea pictorului Horia Bernea cu denumirea care îl consacră astăzi – Muzeul Țăranului Român.

17/31 aprilie 1907

Inaugurarea Muzeului s-a făcut pe neașteptate. Regina Elisabeta, însoțită de principesa Maria, principele Ferdinand și oaspeți ai curții regale – marele duce Albrecht de Mecklemburg cu Elisabeth, au vizitat muzeul. Regina a scris în cartea de aur: „*Din trecutul strămoșesc să renască arta noastră viitoare*”.

(Medalie bătută în 1906, reprezentând premiul școlar la învățământul primar)

8 octombrie 1906

Traian Vuia reușește primul zbor cu un aparat conceput de el.

1906

Se crează Institutul geologic grație și cercetărilor de geologie și paleontologie întreprinse de G. Murgoci și L. Mrazec.

Prof. Dr. I. Cantacuzino înființează împreună cu prof. I. Athanasiu *Societatea Română de Biologie*.

(Pe locul fostei Monetării a Statului se va ridica Muzeul de la Șosea)

Buna relație dintre Regele Carol I și Al. Tzigara-Samurcaș este notorie. În epocă apăruse chiar zvonul unei „*închipuite origini regale*” (246, p. 358) a acestuia din urmă, bănuindu-se că viitorul director al Muzeului Național era, de fapt, fiul nelegitim al Marelui Rege. În realitate, prima întâlnire dintre cei doi a avut loc când, copil fiind, Al. Tzigara-Samurcaș i-a fost prezentat Suveranului de către medicul personal al acestuia, Wilhelm Kremnitz (soțul celebrei Mite), cu care familia Tzigara se învecina în București, pe str. Polonă, din „*suburbia Batiște*”. Toată viața cărturarul îi va rămâne recunoscător medicului, care l-a „*condus până la treptele tronului regesc*”. (334, Vol.1, p. 4)

De atunci, au avut loc numeroase întâlniri între cei doi, Regele manifestând o caldă prietenie copilului și, apoi, tânărului Tzigara, a cărui carieră i-a urmărit-o îndeaproape după ce, am putea spune, i-a trasat-o el însuși. Fiindcă viitoarea carieră științifică a lui Al. Tzigara-Samurcaș a început odată cu plecarea sa la studii în Germania și, apoi, în Franța, cu sprijinul material al Regelui, la sfaturile lui Al. Odobescu. Recunoștința tânărului se manifestă și prin aceea că, la întoarcerea din străinătate, primul drum îl face la Palat unde, într-o audiență obținută la 16 mai 1896, îi expune Regelui proiectele sale, neglijând să treacă mai întâi pe la șeful său, Gr. Tocilescu, directorul Muzeului Național de Antichități (unde Tzigara era „*custode preparator*”), fapt care va duce la o ruptură definitivă dintre cei doi foști colaboratori.

La 1 ianuarie 1899, Al. Tzigara primește funcția de bibliotecar la Fundația „Carol I” (funcție de conducere, deoarece postul de director fusese suprimat, șefia instituției încredințându-se bibliotecarului), numire ce a fost fixată tot de Rege. Toate acestea îl vor face pe Al. Tzigara-Samurcaș să-l numească pe Carol I „*marele meu protector căruia atâta recunoștință îi datoresc*”. (334, Vol.1, p. 183)

La 17 iulie 1906, Al. Tzigara-Samurcaș primește adresa oficială din partea Ministerului, prin care i se comunică faptul că, în urma Înaltului Decret Regal nr.2777, a fost numit (cu începere de la 1 octombrie 1906) director al Muzeului etnografic, de artă națională, artă decorativă și artă industrială. Era realizarea visului pe care-l avea de când era custode preparator la Muzeul de Antichități.

Deși pătruns de cele mai bune intenții, beneficiar al unor temeinice studii de specialitate, dintre care muzeografia ocupa un loc important, Al. Tzigara-Samurcaș nu era o personalitate foarte iubită de „*inteligenția*” vremii. Temperamentul său, eufemistic spus, impetuos a dat naștere la nesfârșite conflicte cu colegii săi, exprimate prin numeroase procese, provocări la duel sau vituperări prin paginile ziarelor. Este lesne de bănuț că nu era dorit la conducerea muzeului ce se pregătea să ia ființă. Fără îndoială că alegerea sa în această funcție, râvnită probabil de mulți alții, s-a făcut mai ales grație sprijinului, chiar dacă discret, al Regelui Carol I.

Muzeul a fost inițial instalat pe locul unde a funcționat fosta „*tarapană*” (monetărie) și unde, mai înainte, fusese palatul excentricului domnitor Nicolae Mavrogheni.

Deși nu a existat o inaugurare oficială a Muzeului, acesta „*a fost relevat publicului de către Carmen Sylva și apoi consacrat prin vizita Suveranului țării care, la 14/27 mai 1907, însoțea pe ruda sa, imperială principesele Victor Napoleon*”, va consemna

Al. Tzigara-Samurcaș în ale sale „Memorii”, din care voi reda mai multe rânduri referitoare la acest eveniment: *„Explicațiile pe care Maiestatea Sa le da înaltului oaspete arătau cât de bine îi erau cunoscute chiar cele mai mărunte obiecte ale gospodăriei țărănești, amintindu-și cu plăcere de numeroasele sale vizite la mănăstirile și schiturile așa de pitorești, ca și de bogatele costume naționale care, după exemplul Reginei, fură admise și la balurile și la recepțiile oficiale de la Palat, purtate nu numai de soțiile parlamentarilor țărani, dar și de doamnele din societatea bucureșteană. Felicitat am fost de Rege pentru achiziționarea casei lui Mogoș. /.../ Intrând în interiorul casei lui Mogoș, Regele explică augustului său văr rostul «odăii bune» rezervată oaspeților, precum și vatra fără alt coș, decât podul casei. Impresie a făcut inscripția pe fruntarul casei: «Făcut Antonie Mogoș 1875». Stenapul porții e datat din 1878, căci atunci numai s-a isprăvit casa lucrată numai de el, moșneagul de 73 de ani care a refăcut casa în Muzeu, spre marea lui mulțumire. Regele însuși cunoscător al artei sculpturii a apreciat mult simțul decorativ al lui Mogoș și a trimis chiar pe Stöhr să vadă lucrarea”.* (334, Vol.1, p. 247)

Nu pot să nu subliniez, recitind rândurile de mai sus, faptul că germanul Carol de Hohenzollern-Siegmaringen ajunsese să cunoască atât de bine arta populară românească pe care, fără îndoială o și aprecia cum se cuvine, încât putea fi „ghid” oaspetelui său într-un muzeu pe care-l vizita prima oară. Dovedea că se ținuse de cuvânt când promisese, în momentul când a pus piciorul pe pământul viitoarei sale țări, că va deveni român.

Printre exponatele din Muzeu se găseau și cele dăruite de Regele însuși și despre care va fi vorba în cele ce urmează...

„/.../ Donațiunea Regelui prezintă, în afară de valoarea artistică, o importanță și mai mare din punct de vedere istoric. Cele 75 planșe originale ale pictorului Henric Trenk, executate între 1860-64 sunt documente neprețuite mai ales pentru arhitectura religioasă, care în ultimele decenii a suferit transformări regretabile. Seria de picturi, acvarele și desenele au fost făcute sub direcția lui Odobescu, singurul cunoscător al artei din țară.

Planșele au fost dăruite domnitorului Carol I la sosirea Sa în țară. Scăpate astfel de o împrăștiere sau chiar distrugere sigură, ele reapar astăzi, spre bucuria și folosința obștească. Cele mai importante au și fost expuse în sălile Muzeului, unde succesiv se vor premeni toate”, va scrie Al. Tzigara-Samurcaș. (335, p. 38)

Fără îndoială că, în urma stagiului efectuat în muzeele imperiale din Berlin, directorul noului Muzeu românesc știa foarte bine că obiectele expuse trebuie cât mai des înlocuite cu cele aflate în depozite pentru ca, pe de o parte, să fie arătate publicului cât mai multe și, pe de altă parte, exponatele să treacă prin stadiul de conservare-restaurare.

„Printr-o nouă generozitate a Regelui, Muzeul a intrat în posesia colecțiunii complete de 70 fotografii executate din ordinul Măriei Sale Domnitorului în 1866, de către pictorul fotograf C. Szathmary. Tot acesta este și autorul «Albumului României», alcătuit din cromolitografii după unele mănăstiri, și mai ales după costumele țărănești din cele mai caracteristice părți ale țării. Și acest album prețios pentru etnografia românească a fost dăruit Muzeului tot de Maiestatea Sa.

Prin aceste daruri regești /.../ s-a concentrat la Muzeu o parte din cele mai importante vederi ale României”. (335, p. 39)

Al.Tzigara-Samurcaș nu așteaptă mult ca să mulțumească Regelui, la 20 aprilie 1907, prin intermediul bibliotecarului regal, așa cum prevedea protocolul: „*Confirmând primirea «Albumului archeologic și pitoresc din districtele Argeș și Vâlcea», pe care M.S. Regele a binevoit a-l dăruî Muzeului de etnografie și artă națională, mă grăbesc a Vă ruga să binevoiți a supune M.S. adâncile mulțămiri pentru prețioasa Sa donațiune, care este cel mai puternic imbold de încurajare pentru această instituție cu așa înaltă menire.*

Neprețuitele originale au fost trecute în inventarul Instituțiunei sub numerile 1881-1955 și vor fi expuse în sălile Muzeului, iar direcțiunea își rezervă publicațiunea lor în vederea unei cât mai largi răspândiri. („Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol. 3, f.61)

Iar la 1 mai 1907, din nou, aceluiași bibliotecar: „*Mă grăbesc a Vă răspunde de primirea celor 14 cromolitografii și 70 fotografii executate de Szathmari, precum și a celor 41 planșe cu desenuri după furci ale D-lui Comșa, înaintate pe lângă adresa D.Voastre din 29 Aprilie.*

Planșele au fost trecute și în inventarul Muzeului și vor fi expuse în vitrine spre vedere.

Cu prilejul acestui nou dar cu care M.S. Regele binevoiește să onoreze Muzeul de Artă națională, Vă rog să fiți din nou interpretul adâncilor mulțumiri ce aducem în numele Instituțiunii Augustului protector al Muzeului. („Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol. 3, f.65)

După care, Al.Tzigara-Samurcaș dă un comunicat de presă, anunțând primirea „darurilor regești” în următoarele ziare: La Roumanie, Voința națională, Epoca, Universul și L’Indépendance roumaine. În felul acesta voia, fără îndoială, să atragă atenția asupra prețuirii Regelui pentru Muzeu. De asemenea, scrie și Elizei I.C.Brătianu (soția fostului prim-ministru, bună prietenă și mare donatoare a Muzeului):

„/.../ Acest Muzeu (trecând sub direcțiune subsemnatului) a fost îmbogățit cu o mulțime de obiecte scumpe nouă Românilor, iar persoane de înaltă considerație, în fruntea cărora numim pe M.S. Regele, A.S.R. Prințesa Maria, au luat sub protecția lor această instituție națională și i-au făcut donațiuni prețioase. („Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol.3, f. 76-77)

În urma unor cercetări pe care le-am efectuat (cu alt prilej) la Arhivele Naționale, n-am găsit consemnate și alte donații din partea Regelui Carol I. Sunt convins că n-au existat fiindcă, dacă ar fi fost cazul, Al.Tzigara-Samurcaș ar fi scris despre ele în lucrările sale. De fapt, Casa Regală nu a fost prea darnică cu Muzeul de la Șosea, exceptând oferta viitorului rege Carol II de a păstra la Peleş (până va putea fi reconstruită în curtea Muzeului) biserica dezmembrată de la Tiurea, adusă în 1927 și care astăzi se găsește la Muzeul satului din București. De asemenea, la 30 noiembrie 1928, Regina-Mamă oferă Muzeului „6 păpuși în costume poloneze dăruite M.S. Regelui Mihai de către Ex. S. Mareșalul Pilsudsky”.

Un alt contact al lui Carol I cu Muzeul de artă națională are loc cu prilejul punerii pietrei fundamentale a localului din Șos. Kiseleff nr.3, cel care adăpostește astăzi Muzeul Țăranului Român. Ceremonia întemeierii a avut loc la 17/30 iunie 1912, în prezența Casei Regale, a Guvernului, a Înaltului Cler și a numeroși reprezentanți ai culturii din acea vreme. (251, p. 63) Cu această ocazie, la temelia noii construcții, proiectate de

arh. N. Ghica-Budești, s-a deșpus un hrisov pe care scria: „*Noi Carol I, Regele României, dorind a cinsti arta strămoșească cu un adăpost vrednic de însemnătatea sa pentru educarea poporului și întărirea sentimentului patriotic, astăzi 17/30 Iunie, anul Mântuirii 1912 și al Domniei Noastre al 46-lea /.../ au pus pe locul fostei Monetării a Statului și al Palatului Mavrogheni, temelia Muzeului Național menit să întrunească colecțiile de artă acum răzlețite, spre a lăsa generațiilor viitoare o oglindă desăvârșită a întreg tezaurului artistic din cuprinsul pământului românesc, începând cu vârsta preistoriei și până în zilele noastre /.../*”. În 1936, Al.Tzigara-Samurcaș era mândru că „actul de întemeiere al Muzeului este semnat de cei trei Regi ai României de azi”. Dar, deși au semnat documentul, Regele Carol I și Regina Elisabeta nu au fost prezenți la ceremonie, ei aflându-se la Sinaia.

Ca recunoștință pentru tot ce făcuse Regele pentru Muzeu, Al.Tzigara-Samurcaș propune ministrului Instrucțiunii publice, încă din 24 noiembrie 1906: „*Întru glorișficarea Aceluia care timp de patruzeci de ani a fost Călăuza poporului românesc și evoluția sa culturală, noua Instituție /Muzeul de artă națională/ ar fi de drept botezată: Muzeul Carol I*”. Aceasta se va întâmpla însă abia după moartea „marelui protector” al lui Al.Tzigara-Samurcaș, când directorul Muzeului revine și scrie ministrului I.G. Duca, la 12 decembrie 1914: „*/.../ Având în vedere neprețuitele înalte îndemnuri și necurmte ajutoare, de care arta noastră, sub toate ale ei manifestări, s-a bucurat de partea regretatului nostru Rege Carol I, în decursul lungiei și binecuvântatei Sale domnii, cred că și DV. Veți aproba ca această denumire, propusă pentru viitorul Muzeu al neamului românesc, nu putea să fie mai nimerită. Va fi o cinste pentru generația noastră și o mândrie pentru cele viitoare ca instituția artistică, în care se oglindește latura artistică a poporului român, să poarte numele falnic al gloriosului Prim-Rege al României, sub care s-au pus temeliile Muzeului și prin al cărui imbold s-au alcătuit diferitele colecțiuni, menite să adăpostească noul palat /.../*”. (Arhivele Naționale, Dosar Ministerul Artei, 417/1915, f.4)

În urma raportului ministrului, Regele Ferdinand semnează decretul nr. 201 din 31 ianuarie 1915, prin care, la articolul I, hotăra: „*Actualul muzeu «Național» în construcție la șosea, va purta pe viitor numele de «Muzeul Carol I»*”. (Idem, f.2)

(Casa Mogoș adusă de Tzigara-Samurcaș în Muzeul de la Șosea)

Festivitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I
Adevărul, 11 mai 1908 (112, p.4)

Întru amintirea înființării Fundației universitare Carol I, care a împlinit 13 ani de funcționare, s-a ținut Vineri 9 Mai la orele 1 p.m. o ședință solemnă în marea sală a bibliotecii, sub președinția ministrului instrucțiunii publice.

La această solemnitate au luat parte: episcopul Dunării de jos, d-nii: Ion Kalinderu, profesor I. Bogdan, decanul Facultății de litere, E. Pangrati, decanul Facultății de științe, G. Chiricescu, decanul Facultății de teologie, Badea Cireșeanu, C. Miculescu, preotul econom C. Nazarie, D. Onciul, O. Densusianu, G. Țițeica, P. Eliade, G. Burileanu, I. Toma-Tomescu, prof. agregat diacon dr. Popescu Mălăești, prof. agregat C. Sipsomo, prof. agregat S. Mândrescu, dr. Botescu, ajutor de primar, ad-torul Casei Bisericii, Louis Basset, secretarul regelui, dr. Godet, bibliotecarul regelui.

Solemnitatea s-a deschis cu o cuvântare a d-lui rector al Universității din București.

O zare de liniște – spune d. rector – începe să lumineze atmosfera vieții noastre sociale, atât de întunecată de zguduirile din anul trecut.

Această zare ne îndatorează să ne punem întrebarea și să-i căutăm răspunsul: care e rolul oamenilor culți în întărirea stării bune ce se pregătește?

Generațiile ce stau astăzi pe băncile universității, vor fi bărbații de mâine. Lucrul de căpetenie e să nu devină ceea ce se poate numi bărbații pripșiți de azi. Chestia posibilității de realizare a acestui fapt, e în strânsă legătură cu chestia de deosebire dintre viața de studii și viața socială. Analizând aceste deosebiri, d. rector constată, că selecțiunea gândirilor frumoase, a sistemelor științifice bine încheiate, e în bună parte garantată de felul organizării școlii. În viața socială, aproape contrastant; selecția de gândiri metodice e înăbușită de sistemele cele mai anarhice, cele mai utopice. Obiectivitatea senină e înlocuită cu intoleranța cea mai mare, minoritatea luminată, zdrobită sub jugul majorităților întunecate.

Spre schimbarea acestei stări de lucruri, trebuie să se pregătească tinerimea universitară. Ea trăiește, până la un punct, cu gândul în viața socială, și aceasta o diferențiază de starea de școlar propriu-zisă. Dar, câtă vreme a consacrat un anumit interval de ani, pentru pregătirea pe baza căreia va intra în viața cetățenească, ea trebuie să fie consecventă acestei intenții ce i-a mînat primii pași pe scările universității. Trebuie să refacă în modul cel mai solid diferitele sisteme de gândire, să le trăiască și ea cu adevărat, dându-le în plus gândul cald că le va întrebuința în folosul poporului din care face parte. Deci, pregătire științifică, călăuzită totdeauna de scopuri naționale. Numai întrucât această pregătire se realizează cu adevărat, e îndreptățită tendința acelor tineri de a crea un curent nou; întru atât poate fi îndreptățită speranța, că intoleranța grozavă ce nu vede decât într-o direcție va fi temperată, înlăturată poate, de un spirit de obiectivitate care în nici un caz nu exclude entuziasmul sănătos. Vom fi învățat din multiplele studii, așa de strâns legate, cum ele s-au încheiat numai după ce au străbătut căile greșelilor, și atunci sentimentul de respect pentru orice cercetări serioase, va fi adus de noi în frământările vieții sociale.

Spiritul de metodă obiectivă, dobândit prin organizația studiilor ce se completează unele pe altele, întărit prin contactul din ce în ce mai des cu profesorii, în seminarele din ce în ce mai roditoare, sentimentele de solidarizare dezvoltate prin societățile din ce în ce mai bine alcătuite, - iată niște agenți, nu se poate mai buni, de transformare a vieții sociale.

Și întrucât la realizarea acestui spirit cercetător, Fundațiunea universitară Carol I, acest focar de reunire a tuturor elementelor ce se adapă din știință, are unul din rolurile cele mai active, ultimul cuvânt suntem datori să-l grăim către fondatorul ei.

Trăiască M.S. Regele!

D. bibliotecar al Fundațiunii a dat citire raportului asupra mersului instituției pe anul trecut.

Numărul volumelor care la 1 Mai 1907 erau de 19.778, a sporit în cursul anului, la 20.775. Biblioteca a obținut autorizația de a putea aduce cu împrumut pentru cititorii ei orice lucrări, cărți și manuscrise aflate în păstrarea bibliotecii imperiale din Strassburg și bibliotecii curții imperiale din Viena. În afară de cărțile aflate în bibliotecă, s-au mai pus la îndemâna cititorilor 76 reviste străine, câte 1-2 reviste de seamă, în limba franceză și germană, pentru fiecare specialitate și 40 reviste românești, dintre acelea care apar în țară și peste hotare.

De la 1 Aprilie 1907 și până la 1 aprilie 1908, biblioteca a fost frecventată de 65.082 cititori, care au consultat 88.181 cărți și reviste.

Fundațiunea a continuat a întreține, conform dorinței augustului fondator, 7 bursieri, fiecare cu câte 100 lei lunar, din care 4 la Universitatea din București, și 3 la Universitatea din Iași. A servit ajutoare pentru tipărirea de teze și lucrări speciale, acestea din urmă făcute sub direcțiunea d-lor profesori Onciul și Pangratti, în sumă de 1.996 lei. A subvenționat cu suma de 1.300 lei 30 de studenți și studente lipsiți de mijloace, de la diferite facultăți.

Averea Fundațiunii se urcă la suma de 828.408 lei. Veniturile și cheltuielile ating cifra de 57.933 lei.

Serbarea a fost încheiată prin cuvântarea d-lui Spiru Haret, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, care a recomandat studenților o pregătire serioasă pentru desăvârșirea operei de reformă, începută acum și care va fi nevoie să fie continuată de generațiile viitoare, spre a da baze sigure statului român.

La orele 2 după amiază, regele a primit în audiență pe d. ministru al instrucțiunii, împreună cu d. rector al Universității din București și d. bibliotecar al Fundațiunii.

D.C. Dimitrescu-Iași a prezentat regelui raportul asupra mersului instituției, iar d. Al. Tzigara-Samurcaș un volum legat, cuprinzând tezele absolvenților universităților din București și Iași, și lucrările speciale tipărite în cursul anului, din fondurile Fundațiunii.

Onorat auditor,

Sărbătorim a 14-a aniversare a „Fundațiunii universitare Carol I“, în al 70-lea an de vârstă a Majestății Sale Regelui, Fondatorul acestui institut.

Primul nostru gând se îndreaptă, firește, spre Augustul Întemeietor.

Sunt în anul acesta mai bine de 60 de ani de la mișcarea de reală deșteptare națională; este o jumătate de veac de la întemeierea României moderne. Patruzeci și trei de ani din această jumătate de veac reprezintă domnia M.S. Regelui Carol I. Patruzeci și trei de ani, Rege și popor și-au identificat munca urmărind același ideal.

Da, onorat auditor – fără îndoială – popoarele se mișcă în desfășurarea activității lor și se dezvoltă după legi fatale, legi care sunt determinate prin mediu, prin energia de rasă și prin o serie încă de factori. Dar, după cum voi avea onoarea să insist, nici un moment în desfășurarea vieții unui popor nu-și ia ființă, fără un om superior, fără o minte care găsește formula în care se încheagă întreaga sumă de gândiri și năzuințe, întreaga sumă de visuri și idealuri ale poporului dat, într-un moment dat.

Evident, pământul, cu toate condițiile lui, pe care un popor își desfășoară viața impune anumite condiții pentru desfășurarea acestei vieți.

Evident, energia de rasă, potențialitatea, ca să zic așa, a poporului determinat hotărăște care au să fie rezultatele din înrâurirea mediului și puterea individualității naționale.

Evident, există o mișcare de endosmosă și exosmosă, o mișcare de înrâurire de curente, de gândiri și aspirații de la un popor la altul. Și nu este un popor care să nu fie, mai mult sau mai puțin, la un moment al vieții lui, influențat de curente care îl împrejmuiesc.

Mai mult decât atât, în dezvoltarea vieții unui popor, relațiunile internaționale au un rol însemnat. Sunt popoare care în desfășurarea vieții lor au interes să împiedice sau să întârzie, cel puțin, dezvoltarea altor popoare. Pot fi, de asemenea popoare care au interes a ajutama această dezvoltare.

Prin urmare iată atâtea elemente: mediu din afară – pământul cu toate condițiile lui, - mediu dinlăuntru - energia de rasă, - curent de endosmosă și exosmosă - înrâurirea de gândire și de năzuințe de la un popor la altul; în fine raporturile internaționale. Toate acestea trebuie laolaltă chibzuite și cumpănite pentru ca un popor să poată face un pas înainte.

Se zice de obicei: popoarele se mișcă după legi fatale; masa populară are conștiința întregii mișcări.

Da și nu! – În mișcarea unei mase populare există, așa putea zice, o conștiință difuză în mii și mii de capete, și în fiecare creier, în fiecare mentalitate, conștiința se îmbracă cu formele mentalității individului respectiv sau, câteodată, cu formele mentalității unei grupări de indivizi. Din această stare difuză un popor nu poate să iasă transformându-și energia potențială în actualitate decât dacă găsește formula care să îmbrățișeze întreaga sumă de aspirații și de gândire, și cu modul acesta să-i dea căldură și să i se arate și modalitatea cu care poate ajunge la realizarea țintei urmărite.

Ei bine, de această problemă, a studierii energiilor potențiale ale maselor sub diferitele lor manifestări, s-a ocupat și se ocupă clasele diriguitoare. Dar și ele vin cu individualismul lor superior.

Mai presus de clasele diriguitoare e nevoie de omul superior, care îmbrățișează în mentalitatea lui întreaga serie de frământări și aspirațiuni individuale ale unui moment, și le cuprinde pe toate într-o singură formulă de acțiune, care să mulțumească pe toți și prin aceasta să sporească intensitatea năzuințelor întregului popor. Și atunci el poate grupa toate energiile în juru-i, poate transforma potențialul în actualitate.

România a avut fericirea ca Alesul său pe tron să fie omul superior care a înțeles acest popor, care a priceput energiile lui potențiale și care a găsit formula înspre care și după care să îndrumeze pașii poporului român.

Izvorât dintr-o familie ilustră care era sortită să realizeze unitatea Germaniei, venind ca să-și identifice munca cu viața poporului român, Majestatea Sa și-a conceput imediat idealul și a căutat, întregul timp de până astăzi, să urmărească cu tenacitate acea țintă, pregătind poporul român așa încât să fie în stare ca în diferitele momente ale vieții naționale să se manifeste cu tot ceea ce el poate – să actualizeze comorile de energie potențială și astfel să poată fi mai încrezător în sine pentru munca din viitor.

Venea M.S. ca tânăr principe în această țară într-un moment care era cu totul aproape de redeșteptarea națională. Ori nu se produc, cum ziceam câteva minute mai înainte, astfel de epoci decât când sunt oameni care pot încheia în mentalitatea lor formulele de aspirații ale întregului neam. Întâmplarea făcea ca pentru acea perioadă numărul Românilor de întâia mână, fruntașii intelectuali ai Românilor, să fie atât de numeroși încât să fie prea mulți pentru scena îngustă a vieții poporului român – de aici se explică, în parte, sfâșierile reciproce.

Mai mult decât atât. Tânărul principe venea într-o țară unde tradiția răsturnării de domni era înrădăcinată – și venea în urma unei recente răsturnări de domnie. Ce a știut să facă Suveranul? A știut să echilibreze acele energii care erau menite să se sfâșie reciproc, pentru ca să le îndrepte către ținta comună, care să fie mărirea neamului românesc. A știut să se impună țării, de la mare până la mic, așa încât într-o țară deprinsă cu răsturnări de domni să aibă acea domnie de 43 de ani pe care Dumnezeu să i-o prelungească cât mai mult.

Cel întâi gând al M.S., venit în țară, a fost să dezvolte baza solidă pe care se poate așterne viitorul acestui popor: desfundarea bogățiilor țării, ridicarea nivelului cultural și organizarea unei armate. Să ai pricepere, să ai mijloace și să ai putere – acesta a fost credo Suveranului nostru.

Și când a venit momentul războiului dintre Rusia și Turcia, tânărul Principe, în fruntea tinerei lui armate a putut să treacă granița și să câștige laurii de glorie pe câmpul de luptă. Din acești lauri de glorie s-a făurit independența țării; din acești lauri de glorie câștigați pe câmpiile Bulgariei s-a proclamat Regatul, s-a făurit coroana de oțel.

Dar este un moment principal, mai însemnat decât toate acestea.

Din acel moment poporul român a câștigat încredere în sine și în propriile lui puteri.

Bărbăția, putința de sacrificii, conștiinciozitatea în urmărirea unui țel, desfășurate pe câmpiile de luptă, au arătat fiecărui Român că este în stare acest popor să meargă înainte. Și mai mult decât atât: din acel moment s-a cimentat legătura strânsă dintre Principe,

imediat devenit Rege, și poporul român. Regele a câștigat deplina încredere a țării și țara a câștigat deplina încredere a Regelui – încredere care a rămas nezdruincată până azi.

Acest însemnat moment psihologic al vieții noastre naționale a fost hotărâtor pentru toată mișcarea produsă de atunci până acum și care se va produce de aci înainte.

Dar, onorat auditor, este încă un moment recent al vieții noastre contemporane pe care istoria îl va înregistra cu litere de aur. Sunt acum doi ani, țara întreagă se găsea într-o clipă de mare primejdie, prin faptul că imensa majoritate a populației – muncitorimea agricolă – se răsculase, cerând o mai largă îndreptățire la viață. Și când toată lumea zăpăcită în fața primejdiei stătea să vadă care ar fi ieșirea, a trebuit să vină Suveranul să autorizeze pe noul guvern de a da acel manifest prin care se făgăduia îndreptățirea la viață cerută de muncitorii agricoli, și anume cu puncte precise.

Evident, onorat auditor, nu e locul aici să discut cât, în doi ani de zile, s-a realizat din acest program desfășurat în numele Majestății Sale; ce s-a nimerit și ce nu s-a nimerit. Am însă dreptul să zic un lucru: ce s-a făcut bine va rămâne și ce mai trebuie de făcut se va face. Și se va face pentru două motive: pentru că este o nevoie a țării și pentru că Suveranul a zis – pentru că este identică voința Suveranului cu aspirația țării.

Onorat auditor, întrunindu-ne aici, în anul când Suveranul țării a sărbătorit împlinirea a 70 de ani de vârstă și pătruși de admirație și iubire pentru Suveran, precum și deplin încrezători în viitorul neamului românesc, să urăm M. Sale viață îndelungată, pentru ca să poată conduce mai departe destinele acestui popor, cu aceeași înțelepciune și bărbăție, cu același spor de vigoare continuă de care a dat dovadă o viață întreagă.

Mai mult încă, să urăm ca Dinastia română, întemeiată de Augustul nostru Suveran, să poată trăi peste veacuri, pentru ca să îndrumeze pașii poporului român spre acea zare îndepărtată în care se întrevăd întrupate visurile îndreptățite de viitoare mărire a întregului neam românesc.

(Rotonda din prima clădire a Fundației Universitare Carol I)

13 martie 1910

N.D.Cocea editează *Facla* care devine una din cele mai temute gazete antimonarhice și republicane.

29 decembrie 1910/11 ianuarie 1911-28 martie /10 aprilie 1912

Ion I. C. Brătianu demisionează. Este chemat P. P. Carp care formează un nou guvern (în care el devine pentru a doua oară prim-ministru și ministru de Finanțe): Al. Marghiloman (ministru de Interne), Titu Maiorescu (ministru de Externe), Mihail Cantacuzino (ministru de Justiție), C.C. Arion (ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice), N. Filipescu (ministru de Război), Barbu Delavrancea (ministru al Lucrărilor Publice), Ion Lahovari (ministru al Agriculturii și Domeniilor), D. Nenițescu (ministru al Industriilor și Comerțului).

„Cât va trăi deci, nu se va face cuvenita dreptate operei sale, abia istoria, care judecă fără emotivitatea prezentului, va pune în adevărata lumină serviciile lui și va aduce toată recunoștința sa acestui mare om de stat. Adesea m-a revoltat nedreptatea Românilor față de Brătianu, cum e cu puțință ca un popor să se arate atât de ingrât față de un om căruia îi datorește așa mult? Totuși parcă este logic să fie astfel, căci rolul lui Brătianu rămâne atât de mare și de luminos în istoria dezvoltării românismului, încât parcă ar fi fost prea mult ca el să cunoască și gloria de azi și cea de mâine. Ingratitudinea de azi este prețul nemuririi de mâine și când ne gândim bine, este un preț unic.“

I. G. Duca (102, Vol.1, p.181-182)

„Regele Carol nu avea simpatie pentru Carp, din cauză că acesta, deși monarhist convins, era bătos, păstra față de Suveran atitudini independente și nu se pleca la sărutări de mâini - precum îl obișnuise Dimitrie Sturdza și cum făcea chiar și Alexandru Lahovary, fruntașul conservator - nici la alte lingușitorii. Regele nu-l agreea. /.../ Foarte nobil caracter, dar foarte nepotrivit pentru un om de guvern /.../“

C. Bacalbașa, 1936 (23, p. 9)

„Regele Carol I nu se ducea aproape niciodată la teatru, chiar la reprezentațiile celor mai mari actori francezi, spunând că nu-i place felul lor de a juca. Dar la Ermete Novelli, ca o mare excepție, îi plăcea să se ducă.“

C. Bacalbașa, 1936 (23, p.40)

Ion I. C. Brătianu (1864-1927) – om politic
1909 Președinte al Partidului Liberal
1909-1911, 1014-1918, 1918-1919, 1922-1926, 1927
Președinte al Consiliului de Miniștri

1910

Promulgarea Legii teatrelor a lui Spiru Haret. Tot el introduce „Timbrul teatral“ la sugestia artistului ieșean P.S. Alexandrescu care văzuse acest timbru aplicat în Rusia. În stagiunea 1910-1911 se introduc reprezentațiile de zi (matineu).

Aurel Vlaicu construiește primul avion românesc echipat cu un motor gnomme de 50 CV care putea să zboare cu viteza de 100 km pe oră.

„În lunga domnie a regelui Carol I (10 mai 1866-27 septembrie 1914) s-au perindat în cabinetele ministeriale nu mai puțin de 140 de miniștri, adică, de fapt, întreg personalul politic al României din acea vreme. Cu două singure excepții. Una, din voința constantă a titularului, Eugeniu Carada, șeful Oculței liberale, sfetnicul economic și financiar al lui Ion C. Brătianu și întemeietorul – din postul umil de director – al Băncii Naționale a României (1880), nu a acceptat niciodată de la Ion C. Brătianu un portofoliu ministerial, pentru a nu fi silit, el, republicanul mazzinian și mason, să depună jurământul de credință în fața unui rege. Și totuși, elasticitatea intelectuală a regelui Carol I era atât de mare încât, departe de a se formaliza din pricina acestei atitudini atât de bărbătești, și de intransigente, - atitudine care, în continuare, îl făcea pe Eugeniu Carada să refuze funcția de Guvernator al Băncii Naționale – funcție care implica, de asemenea, depunerea jurământului de credință la Palatul regal – și să se mulțumească, până la moarte (1910) să conducă toată activitatea Băncii din postul mediocru de director – a priceput numaidecât marile însușiri ale lui Carada. Și, de câteori un președinte de consiliu îi înfățișa spre aprobare un proiect de lege sau un regulament, regele întreba, invariabil: «Avez-vous pris aussi l'avis de Mr. Carada?». Condiție devenită sine qua non pentru depunerea parafei regale.

Iar în ziua înmormântării lui Eugeniu Carada, o indicație subtilă a orientat cortegiul funebru pe sub ferestrele palatului regal. Și la o fereastră a palatului, membrii cortegiului funebru și toți trecătorii au putut desluși cu ușurință silueta regală, în mare ținută, dând cel dintâi și cel din urmă salut siciului omului pe care nu avusese prilejul să-l vadă niciodată /.../“.

Dan A. Lăzărescu, 1991 (196, p.3)

(Ordinul Carol I instituit în 1909)

(Ex-libris-uri utilizate în Biblioteca Fundației)

Înalt Prea Sfinte,
Domnule Ministru,
Onorată adunare,

După tradiția introdusă, deschidem solemnitatea de astăzi, în al XV-lea an al ființării acestei instituțiuni, cu o mică cuvântare.

Se întâmplă faptul că pe lângă cei 15 ani de existență a acestui institut, se împlinesc 12 ani de funcționare a mea ca Rector al Universității și ca Protector, prin îngăduirea Suveranului, al acestei instituțiuni.

Voi căuta, în cuvântarea mea, să ating două puncte: unul, - rolul pe care îl are Universitatea, principial, în mișcarea de viață a unui popor; - și alături de acest punct voi zice câteva vorbe despre modestul rol care mi-a fost dat să-l îndeplinesc în timpul celor 12 ani de funcționare.

Astăzi, onorat auditor, este lămurit, nu mai trăiesc popoarele și nu mai pot nădăjdui la viitor decât cu o singură condiție: să se găsească la înălțimea culturii timpului. Prin cultură pricepe să prețuiască adevăratele izvoare de puteri, și morale și materiale, ale unei țări; prin cultură se deprinde a ști să stoarcă din aceste puteri tot ceea ce trebuie pentru preamărirea unui popor în viitor.

În această mișcare culturală factorii cari lucrează sunt foarte mulți; dar la vârful piramidei, în fruntea acestor factori, stă, în înțelesul modern, Universitatea.

Ce este o Universitate?

Singur titlul, etimologiceste, vă lămurește că este vorba de strângerea laolaltă a tuturor cunoștințelor unui moment dat, a tuturor elementelor de cultură.

Mi-aduc aminte că citeam în tinerețe o dare de seamă despre călătoria unui francez prin Germania, pe la jumătatea veacului al XIX-lea. În trecerea lui prin Berlin, Matter spune, între altele, că se găsesc la Berlin treizeci până la patruzeci de oameni, „*cari, luați laolaltă, știu tot ce se știe în lume și tot ce s-a știut vreodată*“.

Cred că pot aplica această formulă a lui Matter, cercând să rezum într-o frază înțelesul adevărat al unei Universități.

Dar o Universitate nu este numai o catagrafiare, o înregistrare de cunoștințe, de la un moment dat, ea este o forță vie care pune în mișcare viața culturală, cultura însăși.

Prin urmare, principial, rolul Universității nu este numai să stăpânească rangul cultural la care mentalitatea s-a ridicat într-un moment determinat, dar să țină în toate aceste elemente - vie - posibilitatea pentru a duce cultura mai departe, primo, și al doilea, a stoarce din acestea tot ce trebuie stors pentru binele poporului la care ființează.

Există o datorie a tuturor celor ce alcătuiesc o Universitate, profesori și studenți laolaltă, generații ce se strecoară unele după altele. Și într-o parte și într-alta există datoria de continuitate, voi să zic de păstrare a bunelor tradiții, accentuez: a bunelor și există în același timp a doua datorie: de a căuta continuu să se folosească de momentele care îngăduie puțința de a trece mai departe, posibilitatea progresului.

Ambele trebuiesc împăcate.

Și atunci, întrebarea este: care este signatura care distinge activitatea universitară de întreg restul celorlalte activități? Signatura activității universitare, am zis-o și cu alte ocazii, stă în metodă. A studia nevoile reale ale vieții și din punct de vedere social, și din punct de vedere al culturii generale, și din punctul de vedere al desfășurării vieții naționale, a le vedea care sunt și a căuta apoi, după metodele științei, care sunt soluțiile ce trebuie și pot fi date, după puterile de care dispune țara într-un moment determinat: Iată signatura care distinge în mod caracteristic activitatea unei Universități de restul activităților vieții omenești. În alte direcții ale vieții poate fi și empirism, încercări îndrăznețe; dincoace trebuie acea combinație de care am vorbit; păstrarea bunelor tradiții, păstrarea a ceea ce este bun câștigat, combinarea succeselor dobândite și în același timp avântarea spre succese viitoare.

Dar, atunci vine a doua întrebare: în ce condițiuni își poate îndeplini o Universitate rostul acesta în viața socială?

Sunt numai două condiții principale: libertatea de muncă, și al doilea mijloacele de a lucra: dotația.

Fără aceste două, o Universitate nu poate trăi decât cu numele; poate să fie catagrafiere de cunoștințe, mai mulți reprezentanți pot să dea chiar rezultatele muncii lor, comunicându-le altora, - și, cu toate acestea, nu sunt încă acea forță vie și reală care trebuie să puie în mișcare întreaga viață națională, căci acesta este adevăratul rost al unei Universități.

Domnii mei, mi-aduc aminte de primul meu discurs de la 1884 în Parlament. Făceam observația, că cu închirierea unei case și cumpărarea unei mese și câtorva scaune și numirea unui profesor, încă nu s-a deschis o școală.

Voiam, sub această formă scurtă, să dau critica lipsei de dotație a școlilor; unul din punctele esențiale ale discursului meu de atunci era tocmai: lipsa de dotație școlară; case închiriate la întâmplare, inapte pentru servicii; lipsă de mobilier; despre aparate didactice, nici vorbă.

Mi-aduc aminte, domnii mei, pentru că a fost fericit acest moment în care am ridicat chestiunea, guvernul lui Ion Brătianu de pe atunci a luat act. Puțin după aceea a venit la ministerul instrucției d-l Sturdza, și atunci s-au votat acele atâtea milioane pentru construcții și dotarea școlilor; de atunci a început perioada de construcții și de înzestrare a școlilor cu material didactic.

Din aceasta a rezultat construirea Universității din Iași, a rezultat construcțiunea câtorva institute de aci, ca acel de bacteriologie, facultatea de medicină și deasupra tuturor a rezultat actul Înalțului Protector al învățământului superior, actul înființării acestei Fundațiuni.

Am spus-o în totdeauna, onorat auditor, acest institut universitar este adevărata mână dreaptă în pregătirea studențimii; ajutorul lor la munca pe care trebuie să o desfășoare, cu materialul ce se pune aci, la dispoziție, adăpostul pentru studiu ce se dă aci, este unul din factorii principali care înlesnesc munca tinerimii universitare.

La 1898 s-a votat legea învățământului secundar și superior, sub imperiul căreia suntem încă.

Am avut fericirea să fiu în Parlament și să contribui cu modestele mele cunoștințe și cu înrâurirea ce puteam avea asupra majorității și chiar a minorității din Parlamentul de atunci, pentru ca să înlesnesc votarea acestei legi a învățământului. Mai mult decât atât.

Mi-a căzut tot mie sarcina ca să iau situațiunea de Rector al Universității din București și timp de 12 ani să contribui la a înlesni aplicarea acestei legi a învățământului superior.

Evidentă este întrebarea: ce se cuprinde esențial pentru învățământul superior în această lege?

Erau, d-nii mei, trei puncte esențiale: era o fracțiune de autonomie; aceasta în raport cu libertatea de care vorbeam că trebuie asigurată unei Universități pentru ca să-și poată desfășura activitatea în condiții prielnice. Frațiunea de autonomie garantată prin acea lege era atât în desfășurarea activității, întrucât privește dezvoltarea și organizarea lecțiilor, cât și în ce privește recrutarea corpului didactic. Era în același timp inaugurarea de lucrări practice prin crearea de seminarii, conferințe etc. care urmau să fie organizate și înzestrate mai târziu - fiind numai prevăzute în lege.

S-a făcut mult în această privință; trebuie să adaug, însă, că rămâne încă mult mai mult de făcut. Aș putea zice: că s-a făcut mult în raport cu ceea ce a fost; dar încă puțin în raport cu ceea ce mai trebuie.

Dar o observație am dreptul să fac.

Când am intrat, acum 12 ani, în conducerea administrației Universității din București, mulți din colegii de pe atunci nu erau convinși de punctele esențiale ale legii din 1898, în ceea ce privește mersul învățământului superior. A trebuit să înregistrez, după 12 ani, cu deplină satisfacție, faptul - că colegii mei erau mai calzi, după 12 ani, în apărarea fracțiunii de autonomie prevăzută în lege, - mai calzi chiar decât mine.

Acest fapt este dovada că faptul bun în sine și-a produs rodul imediat în convingerea celor care lucrează.

Acest rod imediat este o garanție pentru viitor, garanție în sensul că nu numai d-voastră, studenții, vă schimbați de la un an la altul, dar și corpul didactic, prin legile fatale ale naturii, se reînnoiește, - și tocmai de aceea vorbeam la început de păstrarea bunelor tradiții, combinată cu ideea de progres. Ceea ce experiența a dovedit că duce la bune rezultate și înlesnește îndrumarea spre viitor trebuie păstrat, ca o garanție a solidității progreselor viitoare. Tinerimea trebuie să se păzească - în neastâmpărul năzuințelor de progres continuu - de ispita de a sacrifica totul în favoarea unei încercări noi.

Domnii mei, este cert că în toată această mișcare a învățământului superior din țara românească se datorește o parte foarte mare Suveranului acestei țări. În genere, suveranii germani, istoricește, au dat dovadă că au înțeles întotdeauna rostul Universității prin protecțiunea directă care le-au acordat-o. Suveranul României, originar de acolo, Român prin excelență, prin întreaga Lui activitate, n-a lăsat nici o ocazie pentru ca să nu dovedească deplina Lui solitudine și să nu întindă înalta Lui protecțiune asupra Universității. Cum ziceam, institutul în mijlocul căruia suntem este una din dovezile vii de grija ce M.S. Regele poartă învățământului superior.

Când constatam că s-a făcut ceva în învățământul superior, ziceam: că s-a făcut mult în raport cu ceea ce a fost, dar observam în același timp, că ceea ce s-a făcut este puțin în raport cu ceea ce mai trebuie; căci Universitatea are încă lipsuri imens de mari și ca local, și ca dotație, și ca situație materială.

Atunci nu ne rămâne decât să ne îndreptăm privirile spre viitor; și le îndrept mai întâiu către Înaltul Protector al învățământului superior, dorindu-I prelungirea vieții, pentru ca să poată să-și desăvârșească tot mai mult opera pentru care a lucrat o viață întreagă; în al doilea rând, mă uit la tinerii mei colegi, profesori și tinerime universitară.

Ceeace ce noi am putut face, am făcut; și câte picături de putere de muncă ne vor mai rămâne, vom continua de a face; dar opera întreagă, pentru mai departe, cade în mâna generațiilor tinere de profesori, cade pe mâna generațiilor tinere ce sunt azi pe băncile Universității. Este o legătură strânsă – și este o fericire ca în țara românească este așa – între Universitate și tot restul învățământului.

Aci se prepară învățământul secundar; în combinație cu el se prepară celelalte ramuri ale învățământului elementar de la sate.

Prin urmare, direcția, fie de jos în sus, fie de sus în jos, ca să poată merge pe linia continuității, trebuie să fie o lucrare armonică a tuturor factorilor învățământului, toți trebuie să lucreze spre aceeași țintă, Universitatea. Aceeași metodă științifică cu care am început, convingere în unitatea de plan și metodă riguroasă, rezemată pe studierea de fapte și posibilitatea de realizare, să călăuzească generațiile tinere pentru viitor.

Închei, urând, în numele învățământului înalt al țării, viață lungă M.S. Regelui, spre fericirea acestei țări, urez viață lungă, lungă în decurs de veacuri, Dinastiei Române, dorindu-i să fie însuflețită de aceleași porniri pe care le-a accentuat prin practica Domniei Sale, timp de aproape jumătate de veac, M.S. Regele.

Trăiască Maiestatea Sa Regele! Trăiască Dinastia Românească!

De la Fundațiunea Universitară Carol I *Universul, 11 mai 1910 (83, p.1)*

Ieri, la orele 10 și jum. dim., s-a făcut a 15-a dare de seamă anuală a activității Fundației.

Cu acest prilej d. Dimitrescu-Iași, rectorul Universității din București, în sala cea mare a Fundației și în fața unui public format din profesori universitari și studenți, a ținut o scurtă dar prea frumoasă cuvântare.

D-sa, după ce definește cuvântul „Universitate“ spunând că el exprimă suma cunoștințelor pe care le posedă creierul omenesc la un moment dat, reprezentat printr-un corp profesoral organizat, arată că scopul universității este de a îndruma viața unui popor, fasonându-i și îmbogățindu-i mintea cu cunoștințe științifice.

Face apoi istoricul universității noastre din București, arată cât de modest i-a fost începutul, cât de mult a prosperat și de care îmbunătățiri simte ea nevoie astăzi spre a putea merge înainte cu folos.

O universitate spre a prospera, continuă d-sa, are nevoie de două lucruri: libertate, autonomie și de mijloace. Și cea dintâi și cele din urmă, până acum nu sunt realizate decât într-o mică măsură, de aceea gândul tuturor trebuie să fie de a mări autonomia universitară, de a crea localuri proprii pentru universitate, de a forma biblioteci și a mări retribuțiile personalului didactic.

Rolul universității este de a păstra bunele tradiții în învățământ și în știință cumpăna justă între ce se știe la un moment dat și mijloacele de întrebuițat spre a se dobândi cunoștințe noi, fie modificând, fie răsturnând rezultatele deja dobândite.

D. rector termină mulțumind M.S. Regelui pentru Înalta protecție ce a acordat învățământului și pentru marele ajutor ce l-a dat înființând Fundațiunea universitară, care își serbează astăzi a 15-a aniversare.

Ultimele cuvinte ale oratorului au fost acoperite de strigăte de „Trăiască M. S. Regele Carol I și dinastia regală“.

D. Sp. Haret, ministrul instrucțiunii publice, răspunde d-lui rector.

Apoi d. Tzigara-Samurcaș, bibliotecarul fundației, citește darea de seamă din care se constată următoarele:

În timpul anului expirat Fundația a dobândit 786 cărți și 213 reviste, astfel că numărul total al cărților și revistelor ce biblioteca posedă astăzi, este de 23.013 volume.

Suma totală a cititorilor pe anul trecut este de 49.674 dintre care majoritatea studenți. Cărțile consultate au fost în număr de 61.994 volume.

Veniturile fundației provenite din produsul capitalului, al imobilului, închiriat și al rentelor se ridică la suma de 57.386,74 lei.

Cheltuielile cauzate de întreținerea localului, plata personalului, cumpărarea de cărți, cheltuieli de cancelarie și ajutorarea studenților se ridică la suma de 56.751,25 lei.

Raportul despre mersul Fundației a fost înaintat apoi M. S. Regelui de către d. rector C.Dimitrescu-Iași. /.../

**/Discurs la Adunarea anuală a Fundației Universitare Carol I/
Spiru Haret, 9 mai 1910 (259, p. XI-XVII)**

Vorbirea d-lui Rector de anul acesta, ca și în toți anii, de câte ori am avut onoarea să asist la serbarea aniversării „Fundațiunii Carol“, este plină de miez și de învățăminte; și nu mă îndoiesc că tinerimea care l-a ascultat anul acesta va ști să tragă foloase din spusele d-sale, cum au știut și acei care au precedat-o pe băncile Universității.

Instituția Universității este cea mai supremă instituție de cultură a unei țări și rostul ei în viața națională are o însemnătate așa de mare, încât greu poate să încapă în marginile unei definiții.

D-l Rector s-a silit adineaori să schițeze în mod concis, dar fără îndoială că asupra acestui subiect ar fi foarte mult de zis, ceea ce nu în limitele câtorva minute de vorbire s-ar putea face.

La noi, cu deosebire, Universitatea, chiar din ziua când a fost constituită, în mod foarte imperfect, de vreme ce nici azi nu și-a ajuns perfecția, a avut o înrâurire covârșitoare asupra dezvoltării Statului. Pe băncile Universității, așa pline de neajunsuri cum erau, fără profesori destui, fără instalație, fără nimic, totuși pe aceste bănci ale Universității s-a așezat, pot zice, temelia cea mai trainică a Statului nostru.

Nu este nimeni mai în vârstă între d-voastră, dar cine ar deschide cărțile și publicațiile din alte vremuri și ar face comparație între ceea ce era rostul acestei țări acum 50, 60 de ani, înainte de înființarea Universității și ceea ce este astăzi, ar vedea ce mare distanță

s-a străbătut până azi, și dacă ar putea face alegerea părții de acțiune pe care a avut-o Universitatea în această transformare, ar putea vedea că partea aceasta a fost covârșitoare.

La prima vedere, într-o ochire, greu este să faci cineva despărțirea aceasta. Chiar profesorii universitari, care ar cerca să facă alegerea, poate că ar fi puși într-o situație foarte grea. Noi, profesorii, de multe ori suntem plecați a judeca cu oarecare personalitate unele lucruri care, cu toate acestea, văzute cu mai multă obiectivitate, nu se prezintă tot așa. Când ar lua cineva, de exemplu, să compare numărul studenților unei Universități cu numărul acelor care termină în realitate și constată că acest din urmă este prea mic față de cel dintâi, ar fi plecat să spună că Universitatea nu dă tot ce ar putea să dea.

Părerea mea însă este că orișicine a avut măcar cât de scurt timp ocazia să stea în contact cu viața universitară, deja a devenit un element mai activ și mai prețios pentru viața publică. Nu este nevoia ca cineva să aibă buzunarele pline de diplome ca să fie om util. Dar nu numai atât; s-a văzut de multe ori că oamenii fără diplome multe, dar care s-au format prin sine însșiși și au profitat de cultură pentru ca să se formeze, au fost elemente tot atât de prețioase pentru ridicarea țării la locul ce-i se cuvine.

În ceea ce privește Universitatea, fără îndoială că este încă foarte mult de făcut, fără ca pentru aceasta să cred că ceea ce s-a făcut până acum este puțin sau rău sau de proastă calitate.

Fiecare timp dă ceea ce poate să dea și după împrejurările lui. Și eu nu prețiesc de loc mai prejos produsele Universității de acum 40 de ani decât pe cele de azi, precum pe cele de azi nu le-aș prețui mai prejos decât pe cele ce se vor da după alți 40 de ani.

Niciodată nu este nimic desăvârșit pe lume. Lucrul acesta se poate spune în ramurile învățământului mai mult decât ori unde. Nu este perfectă Universitatea, fără îndoială. Multe lipsuri are, și pe acelea pe care le-a spus d-l Rector și altele pe care nu le-a spus; dar nu se poate zice că instituția Universității a stat pe loc.

Dacă ne-am duce cu mintea în oricare din țările cele mai înaintate, unde se cheltuiește mult și se pune la dispoziție și personal distins, și tot felul de mijloace pentru ca învățământul universitar să fie ridicat cât mai sus, și dacă am întreba pe universitarii de acolo ce părere au, sunt sigur că toți ar spune că mai este ceva de făcut sau chiar că este mult de făcut pentru ca Universitatea lor să fie ajunsă acolo unde ar trebui.

De curând am avut ocazia să am cunoștință de un început de mișcare, chiar în culta Germanie, în ce privește Universitățile ei. Se făcea comparație cu ceea ce se face în America pentru Universități, și se găsea că în Germania este încă foarte mult de făcut.

Este sigur că pentru oricine judeca cu sânge rece și imparțialitate între cele două regimuri: american și german, ezitarea nu este posibilă, și că oricare din noi, dacă am avea puțință de a realiza ceea ce am dori, am prefera să realizăm pe cel german decât pe cel american.

La noi, fără îndoială, că-mi dau seama că este mult de făcut, dar trebuie să nu uitați că și pentru ca să se facă mult - puținul ce s-a făcut, a trebuit mulți ani, multă stăruință și multă bunăvoință. Nu se poate pune la îndoială bunăvoința nimănui din cei ce ne-au precedat, pentru ca să împingă învățământul în genere și Universitatea în special, cât se poate mai departe pe căile progresului.

Unul a făcut mai mult dacă a putut, altul a făcut mai puțin, dar și acel puțin a fost bun; să ne aducem aminte de cuvintele lui Cristos, care prețuia obolul văduvei mai mult decât talentul bogatului. Dacă unii prin predecesorii noștri, în împrejurări grele, n-au

putut să aducă decât mici servicii învățământului, acele mici servicii trebuie prețuite tot așa sus ca și celelalte.

În timpurile din urmă mișcarea, orișice s-ar zice, a mers accelerându-se spre îmbunătățiri. Constatăm că în interval de 10, 12 ani s-a clădit Universitatea din Iași și s-a făcut întreaga dotație a Universităților, după cum și d-l Rector a constatat. Poate că s-ar fi putut face mai mult, dacă în ceea ce privește Universitatea din București nu ar fi fost împrejurări grele, care au pus stavilă multă dorinței și puținței de îmbunătățire. Cel mai mare neajuns, o recunosc, este lipsa de local, și acest mare neajuns nu se poate învinge numai prin bunăvoință continuă; trebuie la un moment dat să dispui cineva de un capital mare, pe care să-l poată pune la dispoziție. Dacă la Iași nu s-ar fi putut dispune deodată de 5 milioane pentru a se face clădirea, cea mai mare parte din ce s-a lucrat acolo în acești din urmă ani ar fi lipsit, și anume lucrări de cea mai mare însemnătate pe tărâmul științific.

Trag nădejde și chiar sunt sigur că ceea ce s-a întâmplat pentru Iași se va întâmpla și pentru București. De două, trei ori am fost chiar pe punctul de a pune mâna pe realizarea acestui ideal, de a pune și Universitatea din București în situația celei de la Iași.

Un pas mare s-a făcut deja prin clădirea facultății de medicină care a simplificat problema; ceea ce a rămas de făcut, nu am nici o îndoială că într-o zi sau alta se va îndeplini. Dar toate acestea privesc mai mult partea materială a lucrului, adică partea de ordine cea mai secundară, ca să nu zic cea mai inferioară, și care este în afară de puțințele d-voastre celor ce mă ascultați. Partea cea mai însemnată a lucrului, de esență mai înaltă, este starea culturală și starea morală a Universității.

În această privință este greu să nu recunoaștem că s-au făcut pași înainte.

Mi-aduc aminte că am fost pe băncile Universității, pe care le ocupați D-voastră astăzi, acum 40 de ani; și mi-aduc aminte cum stăteam noi pe atunci, și din punctul de vedere al corpului profesoral, și din punctul de vedere al corpului studențesc.

La facultatea de științe nu aveam decât trei colegi în clasa mea și în clasa care mă precedea era unul singur; și cu toate că facultatea de științe cuprindea pe atunci două specialități, acei puțini studenți se socoteau obligați să le urmăm pe amândouă, pentru a nu pune pe profesorii noștri în situația de a rămâne fără auditor. Iată ce era pe atunci corpul studențesc.

Cât pentru corpul profesoral, voi zice că la facultatea de științe aveam un singur profesor pentru cele patru principale cursuri de matematici de pe vremuri. Astăzi materia aceea este împărțită între șase sau șapte profesori.

Ar rămânea de vorbit despre alte lucruri, care mai greu s-ar putea defini; ar trebui poate să vorbim despre chestia spiritului de corp atât între profesori cât și între studenți, comparați cu cei din trecut. Unele lucruri poate nu ar comporta comparație, pe câtă vreme în alte timpuri nici nu putea fi vorba de spirit de corp într-un corp care nu există.

Dar, în ceea ce privește modul cum aceste lucruri se înțeleg astăzi, nu este decât o recomandare de făcut. Niciodată să nu se judece lucrurile din punctul de vedere restrâns al persoanelor de azi și al împrejurărilor de astăzi. Universitatea nu este un lucru trecător, nu este un lucru care există azi și mâine va putea dispărea. Precum în trecut rădăcinile Universității merg cu mult mai departe de momentul când au fost constituite ambele Universități în mod oficial, cu mult înainte de anii 1860 și 1863; tot asemenea azi trebuie să privim lucrurile Universității nu numai în vederea momentului de față, ci în vederea

viitorului care este rezervat Universității și țării însăși, pe care Universitățile sunt chemate să o deservească.

Un lucru trebuie să aibă în vedere oamenii culți: să nu judece numai cu capul lor lucrurile care le trec pe sub ochi; totdeauna să fie dispuși a ține seamă de toate părerile care se emit, și să stea la îndoială înainte de a pronunța o judecată. Iată ce se așteaptă cu deosebire de la corpul universitar, profesori și studenți. Așa este natura omenească, ca fiecare dintre noi, chiar cel mai stăpân pe sine, să aibă momente când vederea cea mai clară, asupra oricăror lucruri, să fie întunecată de unele împrejurări momentane, pe care mai târziu judecata la rece le va vedea sub altă față.

D-voastră ca oameni deja culți, și mai ales ca oameni care, culți fiind, veți fi chemați mâine a participa la viața Statului, să nu pierdeți din vedere lucrul acesta și să nu vă grăbiți de a judeca nici oamenii, nici lucrurile, înainte de a vă trece prima pornire, fie de entuziasm, fie de supărare.

Nicăieri mai mult decât în viața publică nu trebuie cineva să uite zicătoarea: Ferește-te de prima pornire, pentru că aceea este cea rea.

Sunt fericit că pot să vorbesc și astăzi, pentru a multa oară, în acest local, unde se adăpostește una din instituțiile cele mai frumoase, dacă nu chiar cea mai frumoasă instituție culturală din țara noastră, care nu are pereche în multe alte țări mai înaintate decât noi și care se datorește Acelui Suveran care, în lunga Sa Domnie de aproape jumătate de veac, a știut să întrupeze în persoana Sa toate aspirațiile mari și frumoase ale neamului românesc.

Închei cuvântarea mea, ca și d-l Rector, strigând din toată convingerea și rugându-vă să vă asociați la strigătul nostru: Trăiască M.S. Regele! Trăiască Dinastia Sa!

(Sala profesorilor din Biblioteca Fundației)

22 mai 1911

Se inaugurează în prezența regelui Palatul Camerei de Comerț.

„Din punct de vedere economic, România de la 1914 diferea esențial de România anului 1866, ca și de cea de la 1878. Un «reper» cuprinzător, care confirmă această apreciere, este cel privind avuția națională (conform statisticii, aceasta cuprinde bunurile acumulate, produse de activitatea umană și cele naturale supuse valorificării), care a evoluat astfel în perioada menționată“.

Gheorghe Iacob , 1998 (151, p. 55-57)

milioane lei

Sectoare	1860-1864	1880-1884	1900-1904	1912-1914	1912-14/ 1860-64
Agricultura, silvicultura, stocul de hrană și sămânță	1.848,0	3.681,9	6.585,0	10.522,9	569%
Clădirile, locuințele și bunurile de consum durabile	235,4	388,6	1.471,9	2.386,8	1.014%
Transporturile și comunicațiile	20,6	525,2	1.417,0	2.543,4	12.347%
Industria	60,9	68,9	415,2	1.171,2	1.923%
Comerțul	192,0	582,4	659,8	1.075,3	560%
Sectorul edilitar	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Stocul de metal monetar	37,0	85,3	177,0	381,0	1.030%
Activ brut	2.393,9	5.382,3	10.725,9	18.331,0	766%
Obligațiile financiare externe	50,1	547,0	1.577,3	3.065,6	6.119%
Activ net	2.343,8	4.785,3	3.148,6	15.265,4	651%

26 mai 1911

Se încheie actul de cumpărare a imobilului Gr. Păucescu („casele cu tot locul lor, situate în București, culoarea galben, piața Regele Carol, colț cu C. A Rosetti, fost Clementa nr. 2“), limitrof cu Fundația Universitară Carol I. Acest loc (689mp), completat cu terenul (180 mp) dăruit de Primărie în urma sistematizării Palatului Regal, este destinat extinderii bibliotecii, ce se va finaliza în mai 1914.

Regele Carol I lua parte la toate propunerile de mărire a Fundației pe care le făcea arhitectul P. Gottereau.

(Casa ministrului Gr. Păucescu, demolată în 1911)

27 septembrie/10 octombrie 1911

La aniversarea a 50 de ani de la întemeierea Universității din Iași, Carol I ține o cuvântare în sala Teatrului Național. „Universitatea, spune el, este dar cheia de boltă a clădirii statului, menită a întinde câmpul cunoștințelor folositoare, ale adevărului și ale frumosului, și-ca un focar puternic- a lumina mințile și a încălzi inimile spre a le îndruma pe căile rodnice și moralizatoare ale muncii aprige, închinându-le binelui obștesc.“ (55, Vol.2, p. 439)

29 septembrie/12 octombrie 1911

Cu ocazia deschiderii cursurilor la Universitatea din Iași, Carol I donează senatului universitar 300.000 lei pentru tipărirea de teze și pentru sprijinul studenților săraci. Universitatea, consideră regele, trebuie să urmărească „o muncă sânguitoare închinată binelui și adevărului; păstrarea neștirbită a credinței strămoșești și ridicarea Patriei prin forțele morale și intelectuale“. (55, Vol. 2, p. 441)

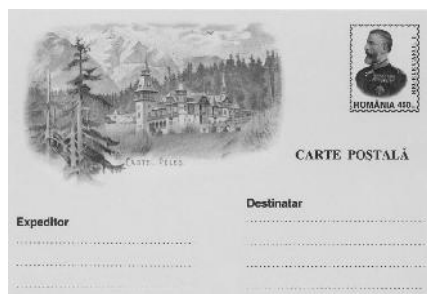
septembrie-decembrie 1911

Carol I îi comandă lui Jean Lecomte du Noüy bustul arhitectului restaurator André Lecomte du Noüy, Al. Tzigara-Samurcaș fiind cel care poartă corespondență cu artistul și supune Regelui diferitele schițe făcute de acesta, ultima datând din 22 noiembrie: „Bustul în bronz a fost expus în sala de onoare alături de ceilalți donatori ai instituției“.

Al. Tzigara-Samurcaș (334, Vol.2, p.17)

3/16 decembrie 1911

Într-un răspuns adresat Adunării Deputaților, Carol I consideră dezvoltarea culturii „ca o necesitate socială de o însemnătate covârșitoare; iar așezămintele menite a o răspândi, ca mijloacele cele mai sigure de a înmulți numărul bunilor cetățeni, însuflețiți de un patriotism cald și conștienți de datoriile lor“. (55, Vol. 2, p. 445)

„În 1912 eram Ministru ad-interim la Instrucțiunea Publică, când s-au început lucrările la mărirea localului și atunci am avut ocaziunea să vorbesc adeseori și îndelung cu Regele Carol, la care am observat marea atențiune pe care o acorda Fundațiunii /.../. Vroia ca aici, în Piața Palatului Regal, să se creeze un ansamblu de monumente cu caracter unitar, care să nu depășească nici aspectul nici înălțimea clădirii Fundațiunii și a Palatului Regal, exprimându-și dorința chiar, ca și celelalte clădiri ce s-ar ridica în Piața Palatului să fie concepute într-un stil și proporții în concordanță cu stilul și înălțimea Fundațiunii. Dar cu toată autoritatea Lui morală excepțională, cu toate că fusese Regele întemeietor, /.../ nu a putut să împiedice ca la dreapta și la stânga Fundațiunii să se ridice clădiri cu alte cupole de proporțiuni și de simetrii foarte curioase și puțin frumoase. O adevărată amarăciune cuprinsese sufletul Suveranului constatând că sobrul și demnul caracter pe care voise să-l dea Fundațiunii Lui, fusese stricat de inspirațiuni nepotrivite ale clădirilor vecine.”

E. Pangrati, 9 mai 1927 (307, f.21)

martie 1912

Criza șefiei din partidul conservator . P.P. Carp își dă demisia. Regele dorise să reîntregească partidul conservator, formând un cabinet în care să intre și Take Ionescu și partizanii săi. Titu Maiorescu a fost însărcinat să comunice Regelui că guvernul nu admite colaborarea. Se va forma guvernul Maiorescu-Take Ionescu. Cabinetul prezidat de Maiorescu (și ministru de externe) va funcționa între 28 martie 1912 și 31 decembrie 1913.

„Se va vorbi de pledoariile lui /Take Ionescu/ scurte și strălucite, de claritatea latină a spiritului său juridic, de darul său minunat de a prinde, chiar nepregătit, punctele slabe ale argumentației adverse și de a le răsturna prin dibăcia cuvântului său meșteșugit, de arta sa neîntrecută de a dezarma adversarul, de a convinge judecătorul, de a fascina auditorul.”

I. G. Duca (104, p.87)

„De jur-împrejur, în fracuri și aferați, toți directorii liceelor din Capitală în frunte cu al nostru, Sabba Ștefănescu, care de câteva luni de zile luase locul lui N. Herescu, demisionat.

În fine, muzica militară așezată jos, la parterul Ateneului, începu deodată să intoneze imnul regal. Să fie însuși regele? Dar mi s-a răspuns fără întârziere că acest imn, la anumite prilejuri, se cânta și la miniștri!

După puțin apăru Take Ionescu, prin ușa din fund a scenei. Era și dânsul în frac, frumos și tânăr – cam de 35 de ani.

Ermil Pangrati (1864-1931) - arhitect, profesor de geometrie la Universitatea din Iași, om politic
1904 Director al Școlii Superioare de Arhitectură din București
1905-1910 Decan al Facultății de Științe din București
mar.-oct.1912 Ministru al Lucrărilor Publice
1929-1930 Rector al Universității din București
Prin Testamentul din 18 iunie 1922, E. Pangrati își lasă întreaga bibliotecă Fundației Carol I.

Take Ionescu (1858-1922) – avocat, publicist, om politic
Studii și doctorat „magna cum laude“ în drept la Paris
1884 Deputat liberal
1891 Deputat conservator
1891-1920, cu întreruperi, Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, de Finanțe, de Interne
1908 Fondator al Partidului Conservator Democrat
1921-1922 Prim-ministru pentru o lună
Președinte al Comitetului Național Român la Conferința de Pace de la Paris

Au început preliminariile: discursul-referat al lui Sabba Ștefănescu, vorbind în numele tuturor școlilor secundare din București. Nouă, elevilor de la Sf. Sava ne-a plăcut foarte mult discursul directorului nostru, care nu s-a mărginit să înșire cifre asupra progreselor școlii secundare, dar a exprimat și o serie de dorințe, bine argumentate, rugând pe ministru să ție seama de ele. Discursul lui Sabba Ștefănescu a fost călduros aplaudat de sală, și aprobat de colegii directori, prezenți și dâșii pe scena Ateneului, așteptând fiecare pe premianții școlii respective.

Dar iată că începe să vorbească ministrul Take Ionescu. Impresia pe care am avut-o a fost de-a dreptul extraordinară. Fără o foaie de hârtie, vorbind liber și improvizând răspunsuri pe care nu putea să le prevadă. Pentru întâia oară, ascultând replicile decisive, care au dărâmat, jucându-se, eșafodajul laborios al directorului de la Sf. Sava, pentru întâia oară am înțeles – trăindu-l aievea – ce înseamnă o elocință, un adevărat talent de vorbitor.

Am plecat vrăjit și parcă cel mai mare beneficiu al zilei a fost această impresie de artă, desprinsă din cascada luminoasă a cuvintelor, mai mult decât pachetul de cărți valoroase pe care l-am primit ca răsplată pentru rangul meu în ierarhia elevilor clasei“.

Ion Petrovici, 1966 (244, p.108)

„Admirația mea pentru Titu Maiorescu a fost unul dintre cele mai puternice și constante sentimente, din timpul studiilor mele universitare. Lecțiile filozofice ale acestui ilustru profesor erau ore de fascinație și înălțare. O frază atât de limpede și de cadențată, o voce atât de gradată și de muzicală îți dădeau impresia că te afli la un fel de «concert», la un recitativ plin de farmec și de vrajă. De altfel, la cursurile lui – cu intrare gratuită – era o îmbulzeală nemaipomenită, încât lumea care alergase să-l asculte părea cât pe aci că o să suspende obiectul pentru care era venită. În adevăr, erau zile în care Maiorescu nu putea să intre în sală, așa era de compactă mulțimea publicului în picioare, îngrămădit între ușă și catedră, încât intrarea era efectiv baricadată și unii auditori trebuiau să iasă pe coridor, pentru a lăsa loc magistrului să pătrundă înăuntru și să ajungă, luptându-se cu valul, până la catedră.

Înainte de a mă înscrie la Universitate, și a avea prilejul să ascult eu însumi pe acest mare profesor – instalându-mă cu vreo două ore mai devreme în sala cea mai mare a facultății, unde urma să vorbească – nu aveam o idee tocmai precisă despre talentul său de orator.

Numele care circulau mai des în public, drept culmi ale oratoriei românești, erau Take Ionescu și Barbu Delavrancea.

Pe acesta din urmă Maiorescu însuși îl denumise de câteva ori «cel mai mare orator pe care îl are suflarea românească».

Abia într-un târziu am citit un studiu plin de miez al lui Anghel Demetrescu, în Literatură și artă română, în care Maiorescu, zugrăvit în muzicalitatea lui oratorică, era denumit «frunțașul tribunei românești».

Să nu uit că însuși Caragiale, în împrejurările în care îl întâlneam mai des, venind vorba despre oratorie – artă pe care părea s-o prețuiască, citindu-mi cu admirație pe Bossuet – la întrebarea mea pe cine preferă dintre toți oratorii noștri, dânsul mi-a răspuns:

- Cel mai mult îmi plăcea Alexandru Lahovary.*
- Dar acum, după moartea lui?*
- Acum, în frunte îl pun pe Maiorescu.*

După începerea cursurilor, care a urmat curând după această convorbire, am luat personal cunoștință de elocința, în felul ei unică, a profesorului meu; dădeam fuga să-l ascult și la Senat (pe atunci tot în localul Universității), unde, păstrând aceeași solemnă majestate, avea și o notă polemică, cu meștere mânuiri de floretă, care împungeau exact acolo unde trebuia. Take Ionescu, pe atunci ministru, era îndeobște delegat să-i răspundă, și începea cam astfel:

«Când te atacă d-l Maiorescu e foarte greu să-l combați, chiar dacă simți că ai dreptate, fiindcă logica argumentării sale este impecabilă. Singurul mijloc de a-i surprinde o eroare e să-i analizezi premisele. Aici am putut să descopăr că d-sa dacă nu pleacă de la o idee falsă, pornește totuși de la o semiinexactitate. Atunci poți să-i dărâmi construcția, dar nu mai puțin d-sa rămâne cel mai periculos dintre oratori».

La Universitate ținea două cursuri, unul de Logică și altul de Istoria filosofiei. La primul asista tot lume foarte multă, dar puteai să respiri mai ușor. La celălalt însă, unde defila galeria istorică a marilor gânditori, aglomerația asistenței era cu adevărat colosală, așa precum am arătat. Firește, prezentarea gânditorilor nu te dispensa să-i citești în original, și atunci descopereai adesea aspecte ce nu apăreau la curs, acolo unde Maiorescu se ostenea să le clarifice ideile esențiale – lucru excelent pentru un prim contact cu dânsii – și totodată își arăta preferințele, lăsându-ne însă liber în aprecierea noastră. Chiar dacă mai târziu am găsit și unele lacune în acest curs magistral, totuși n-am uitat până astăzi ce imagini vii și reliefate – deși pe alocuri necomplete – ne dădea magistrul nostru despre concepțiile filosofilor pe care ni-i prezenta la rând. /.../“

„Arta oratorică a lui Maiorescu a fost principalul izvor de admirație pentru personalitatea sa – dar nu singurul. Se mai adăuga și efectul stilului său de prozator, limpede, cizelat și cu o cadență specială, stilul în care își exprima criticile literare,

prudente la laudă, nemiloase în latura negativă, așezate în genere pe un strat de gândire filosofică.

Mărturisesc că până la înscrierea în Universitate nu citisem, din criticile lui Maiorescu, decât vreo câteva. Acum m-am hotărât să le iau la rând și în diminețile libere, la biblioteca Fundației Universitare, am străbătut cu începutul și cu o plăcere crescândă cele trei volume, căutând să cuprind exact în minte săpăturile lor în adânc și amuzându-mă de împunsăturile de lance, cu care își sfredelea adversarii, păstrând și aici statornicia lui eleganță.

După ce am terminat lectura integrală și am trecut la lecturi de filosofie pură – mai ales din autori străini – mergeam aproape regulat, cu un sfert de oră mai înainte de închiderea sălii de citit și luam din raft, pentru destindere, volumul lui Maiorescu în care se găsea Beția de cuvinte și continuarea într-un al doilea articol, tot așa de reușit, savurând arta polemică în atac și în contraatac.“

Ion Petrovici, 1966 (244, p.168-171)

(Sala mare de lectură din Fundație. Pupitrul custozilor)

/Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare
a Fundației Universitare Carol I/
I. Bogdan, 10 mai 1912 (39, p.1495)

Domnule ministru,
Domnilor studenți,

Serbăm astăzi a șaptesprezecea aniversare a întemeierii acestei instituții, pe care iubirea de cultură a Majestății Sale Regelui a pus-o cu atâta dărnicie la dispoziția studențimii noastre universitare, și pe care în curând o vom vedea mărită, spre deosebită satisfacție a celor ce în tot mai mare număr caută să-și potolească setea de știință și de cultură în sălile Fundației Universitare Carol I.

Serbăm în același timp și a patruzeci și șasea aniversare a venirii Maiestății Sale în fruntea țării noastre, ale cărei destine le-a condus cu atâta glorie de la 1866 și până astăzi. Acești patruzeci și șase de ani de domnie ai Maiestății Sale, au însemnat pentru populațiunea României un lung interval de prosperitate continuă, o neîntreruptă propășire pe toate terenurile vieții naționale.

Făcând această constatare, fără de voie ne duce gândul la o altă domnie, cea mai lungă până acum și cea mai glorioasă din trecutul țărilor noastre, la domnia lui Ștefan-cel-Mare al Moldovei. Deși depărtate între sine cu patru veacuri, există totuși o mare asemănare între aceste două lungi domnii: ele prezintă două epoci de puternică expresiune a vieții românești, epoci care se caracterizează printr-o însemnată creștere a puterii militare, printr-o bună stare materială – efect natural al stabilității în domnie – și printr-o afirmare a energiei naționale în toate direcțiile și pe toate terenurile.

Dar cu toată neîntrecuta sa vitejie în războaiele cu străinii și cu toată înțelepciunea în ocârmuirea dinlăuntru a țării – fără această rară înțelepciune, o ocârmuire atât de lungă ar fi fost cu neputință în vremurile nestatornice din veacul XV, cum ar fi fost cu neputință în zilele lui Carol I, - cu toate aceste înalte însușiri, Ștefan-cel-Mare domni în pragul bătrâneții, peste o țară știrbită și închinată unui puternic vecin, pe când Maiestatea Sa Regele Carol I, stăpânește la adânci bătrânețe două țări unite într-una singură neatârnată și stimată de vecini.

Acesta este fructul neobositelor silinți, al neslăbitului devotament și al îndelungei, deși mult încercatei răbdări cu care Regele nostru a urmărit ținta ce și-a pus-o înainte, când a primit în mâinile sale soarta poporului nostru: aceea de a-l duce din supunere la neatârnată, din sărăcie la bogății, din întuneric la lumină.

Din două țări în care domnii se schimbau la trei sau șapte ani, sau la câteva luni, din două țări în care clasa boierească stăpânitoare, rapace și turbulentă, după ce-și pierduse însemnătatea sa militară devenise un izvor veșnic de revoluții interne și de intervenții străine, dintr-o țară în care clasa țărănească producătoare, începuse a pierde iubirea pentru pământul strămoșesc, pe care îl lucră mai mult în profitul altora decât al său – din astfel de două țări am ajuns să avem astăzi, prin munca entuziastă și plină de credință a generațiunii care a precedat domnia Regelui Carol și prin munca statornică și consecventă a Maiestății Sale și a vrednicilor săi colaboratori, un singur Stat bine organizat, ale cărui

temelii nu se mai pot zdruncina nici prin luptele înverșunate dintre partide, nici prin amestecul străinilor în treburile noastre.

Astăzi suntem stăpâni pe soarta noastră, avem un Rege care ne stă pildă dreaptă pentru virtuțile cetățenești, avem instituții la adăpostul cărora toți fiii patriei pot să trăiască și să devină folositori acesteia. Să urmăm pildei celei bune și încrezători în viitorul Țării și al Dinastiei, să cultivăm în noi înșine și în urmașii noștri iubirea și devotamentul fără margini pentru aceste două puteri care sunt una singură: Țara și Dinastia.

Mai mult decât toți ceilalți fii ai patriei, trebuie să ne închinăm acestui ideal noi profesorimea și studențimea universitară, care avem prilejul a ni-l îmborsă și a ni-l crește mereu, prin studiul trecutului și prin dragostea ce acest studiu deșteaptă pentru prezentul și viitorul nostru.

De aceea noi toți, câți suntem aici, spre a serba aniversarea unei instituții de cultură, creată de Regele nostru, aducându-ne aminte de binefacerile ce s-au revărsat printr-Însul asupra țării, să strigăm într-un singur glas: Trăiască Regele nostru! El și cu augusta sa dinastie, indisolubil unită. Trăiască și Țara noastră!

**/Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare a
Fundăției Universitare Carol I/
C.C.Arion , 10 mai 1912 (17, p.1496)**

Înalt Prea Sfinte,
Domnule rector,
Domnilor profesori,
Iubiți studenți și studente,

Sărbătoarea Fundățiunii Universitare „Carol I“ este sărbătoarea Universității, este o sărbătoare studențească, este sărbătoarea viitorului. Dânsa înseamnă legătura indisolubilă între prezentul de astăzi și viitorul de mâine; dânsa, este semnul dragostei pe care tinerimea universitară trebuie să o închine Tronului Țării. Sărbătoarea de astăzi dobândește o însemnătate mai mare prin noile sacrificii pe care M.S. Regele, prea iubitul nostru Rege, le face pentru Universitate, pentru studențime.

A fost dat Regelui Carol să scrie cu vârful sabiei Sale pagina cea mai glorioasă din istoria neamului românesc – și aveți dreptate, d-le rector, bazele fundamentale ale Statului românesc sunt cu desăvârșire întemeiate și întemeiate pentru vecie.

Dar pe aceste baze întemeiate cu sânge, cu foc, cu sabie, se clădește edificiul civilizațiunii române și acest edificiu se clădește cu lucrarea minții și cu bătăile inimii.

Regele nostru a știut să clădească bazele României noastre, știe să întemeieze și edificiul civilizației. Pentru aceasta în sălile acestea frumoase, luminoase, înconjurați de cărți, în care s-a condensat geniul cugetării și gândirii omenești, voi tinerii vă făuriți viitorul. Viitorul este o taină, taina viitorului nu se poate pătrunde decât numai cu lumina științei; taina viitorului nu se poate desface decât numai cu iubirea patriei.

Științei și patriei să ridicați în inimile d-voastre un altar în fața căruia totdeauna să fiți îngenunchiați. Să aveți năzuințe mari și frumoase de viitor, să aveți o direcțiune înaltă și frumoasă în viață, căci numai așa vă veți asigura prin muncă viitorul, numai așa vă veți întări pe voi și veți înălța patria noastră.

Astfel numai veți fi demni de dragostea pe care Regele vostru v-o arată.

Să strigăm dar, cu toții, ca și altădată: Trăiască Carol I, Întemeietorul.

25 mai/7 iunie 1912

Regele ține un discurs și prezidează ședința Academiei Române.

Regele Carol I la Academie în mărturii fotografice
Emanuel Bădescu, Biblioteca Academiei Române, 2006

Interesat fiind de activitatea culturală a membrilor Familiei Regale de-a lungul timpului, am descoperit în fondurile Cabinetului de Stampe al Bibliotecii Academiei câteva fotografii care atestă prezența la anumite ședințe ale plenului Academiei a celui care a direcționat spre Occident existența românească: Regele Carol I. Pe lângă fotografiile originale, două la număr, ce se disting printr-o tentă de sepia deosebit de elegantă și care au antetul cunoscutului fotograf Isidor Weiss, patronul atelierului de pe strada Bărăției 51 cu firma „La Americanu” (278, p. 111), am depistat și două fotografii în alb-negru, altele decât cele prezentate, în mod cert fotocopii, verdict impus de calitatea detaliilor și de unele pete de pe originale immortalizate de copiere. O remarcă: toate datează de la începutul secolului trecut, mai precis din anul 1912. Este, fără îndoială, o nedreptate făcută lui Carol I, președinte de onoare al Academiei încă de la 27 mai 1879, deci la o lună și jumătate de la transformarea Societății Academice Române în „institutul național” numit Academia Română. Domnitorul și, ulterior, regele României a participat – cu unele excepții – în fiecare an la ședințele acestuia, însă nu avem decât mărturii scrise, aflate în Arhiva Academiei sau menționate în Anale și în Cuvântările M.S.Regelui către Academie, cum vom vedea mai departe. Absența fotografiilor miră, cel puțin pentru simplul motiv că printre „nemuritori” erau și fotografi amatori, precum Vasile A. Urechia și Bogdan Petriceicu Hasdeu. Pe de altă parte, nu am găsit nici o decizie de interdicere a fotografiatului în incinta celui mai înalt for științific al țării. Probabil că nimeni nu s-a gândit la acest aspect. Oricum, inițiativa trebuia să vină din interior și să fie aprobată de membrii Academiei, conform regulamentului de funcționare. Personal nu pot decât să regret absența unui document iconografic al ședințelor din 2 aprilie 1884 și 2 martie 1885, când s-a lansat munca la redactarea Dicționarului Limbii Române, excepționalul Etymologicum Magnum Romaniae și s-a evaluat costul publicării lui.

Este binecunoscut faptul că patronul lucrării a fost Regele Carol I, cum apare, de altfel, și în titlul tomului I, publicat în 1886: *Dicționarul limbii istorice și poporane a românilor, lucrat după dorința și cu cheltuiala M.S. Regelui Carol I, sub auspiciile Academiei Române*. În legătură cu încetinirea lucrului la redactarea dicționarului din motivele arhicunoscute, Suveranul a făcut în ședința Academiei din 18 martie 1894 următoarea observație, în fapt o somație poleită cu vorbe delicate: „*Toți dorim să ne bucurăm într-un timp nu prea depărtat de această lucrare însemnată și, mai ales noi, care am trecut pragul unei jumătăți de secol din viața noastră*”. (55, Vol. 2, p. 137) Din nefericire, nici o fotografie nu ne face martori peste timp ai unei ședințe care anunța furtuna stârnită în sesiunea din 27-29 martie 1897, când s-a propus renunțarea la serviciile savantului. Primele fotografii cunoscute până în prezent luate în incinta Academiei îi aparțin lui V.A. Urechia și datează din 1899. Sunt amicale, deci fără intenția de a immortaliza o ședință sau lucrul în cadrul Secției Istorice și, în plus, dau impresia de instantaneu, caz în care nu se mai poate pune problema unei aprobări și din partea noastră a unei speculații.

După această expunere succintă a participării lui Carol I la câteva ședințe ale Academiei în calitate de președinte de onoare și de protector, să vedem în ce împrejurări au fost executate și ce ne spun fotografiile care fac obiectul expunerii noastre. Fotografia lui Weiss este datată de mână cu tuș negru: „29 maiu 1912”. Consultând publicațiile Academiei, respectiv *Analele* și *Discursurile de recepție*, am reușit să dezleg ușor

misterul imaginii și datei care o precizează. Este vorba de ședința solemnă din 29 mai /11 iunie 1912 la care, alături de rege, a mai fost prezent și principele Ferdinand, prezență discretă, dar relevantă de fotografia lui Weiss. Prezidată de Suveran, această sesiune a prilejuit expunerea discursului de recepție al generalului Grigore Crăiniceanu și a răspunsului lui Ștefan Hepites. Se pare că prezența regelui a fost determinată de titlul discursului de recepție - *Despre istoria Armatei Române* - incitant pentru un om de arme și de faptul că era superiorul în grad al generalului. Înclin spre această presupunere bazat pe situațiile anterioare, când, uneori, regele, după ce își anunța participarea la o ședință solemnă, revenea asupra intenției cu scuzele de rigoare. De data aceasta a fost prezent. Nu a avut ce regreta: sinteza generalului Crăiniceanu era impecabilă. Cronologia formării, evoluției, gloriei și decăderii, respectiv a renașterii armatei strămoșești cu începere din 1830, a fost punctată cu observații cauzale pertinente, valabile și astăzi. Impresionează în plus obiectivitatea autorului. Referindu-se la situația din prezent a regimentelor de dorobanți, care se acoperiseră de glorie în războiul pentru Neatârnare, generalul nu s-a sfiit să remarce autocritic: „*În adevăr, prin legea din 1908, modificată în parte de mine însumi în 1910, legendarii dorobanți sunt acum executați definitiv și desființați; toate regimentele sunt transformate complet în regimente permanente, fără ca cadrele ofițerești și inferioare să poată fi sporite și fără ca trupele permanente să aibă cazarme și câmpuri de tragere la țintă. La această execuțiune am luat și eu parte, ca fiind cap de stat major general în 1908, dar m-am sprijinit pe alte motive decât pe vinovăția sistemului teritorial*”. (73, p. 25) Foarte interesante sunt cuvintele de încheiere a discursului, care propun un plan politic pentru viitor: „*Încă o sfortare ca aceea de la 1866 până astăzi. Încă un război glorios ca acela al Regelui Carol I la 1877. Încă un mare general, precum vedem deja în iubitul nostru Principe moștenitor. Atunci opera măreață a Regelui celui Mare va fi desăvârșită, iar idealul țării va fi atins*”. (73, p. 39) Admirator al militarismului german, singurul capabil să se opună cu succes imperialismului țarist, generalul era sincer cu Suveranul și cu Principele moștenitor, nicidecum un lingușitor. Cel puțin în Carol I vedea pe germanul care își propusese și reușise să smulgă la 1877 România din ghearele otomanilor și ale rușilor și să o aducă în sânul națiunilor europene, unde se va bucura de ocrotirea majestoasei Germanii. Sub sceptrul acestor germani urma să se realizeze împlinirea teritorială, România Mare. Iată sensul cuvintelor din finalul discursului generalului Crăiniceanu.

Într-un anume sens sesiunea aceea a fost una de excepție. S-au spus cuvinte mari, Regele Carol I și Principele moștenitor au onorat-o cu prezența lor și s-au făcut aprecieri cutezătoare vizând viitorul națiunii române. În ceea ce îl privește pe Carol I, aceasta a fost ultima lui prezență în aula Academiei, printre membrii Academiei. Anul următor președenția ședinței solemne din 22 mai 1913 a revenit Alteței Sale Regale Principelui Ferdinand, care a debutat în acest rol, delegat fiind de Suveran. Demn de reținut este că principele era însoțit de fiul și moștenitorul său la tron, prințul Carol. Schimbul de ștafetă este evident. Însă fotografiile lui Weiss și fotocopiile amintite au immortalizat doar sesiunea istorică din 29 mai 1912.

17 iunie 1912

Duminică dimineața s-a pus piatra de temelie a Muzeului Național, pe locul fostei monetării a statului, de față fiind regele Carol I și regina Elisabeta, Principele Ferdinand și Principesa Maria, Th. Rosetti, președinte de Consiliu ad interim, C. C. Arion, ministrul Cultelor ad interim. Serviciul religios a fost oficiat de IPSS Mitropolitul Primat Conon. Actul comemorativ, semnat de Carol și Elisabeta, s-a zidit în fundamentul clădirii și un alt act va fi în arhiva Muzeului. Rostesc cuvântări Al. Tzigara-Samurcaș și C.C. Arion. În discursul său Tzigara vorbește și despre amplasarea statuii Regelui Carol I în sala de onoare a Muzeului de Artă Națională .

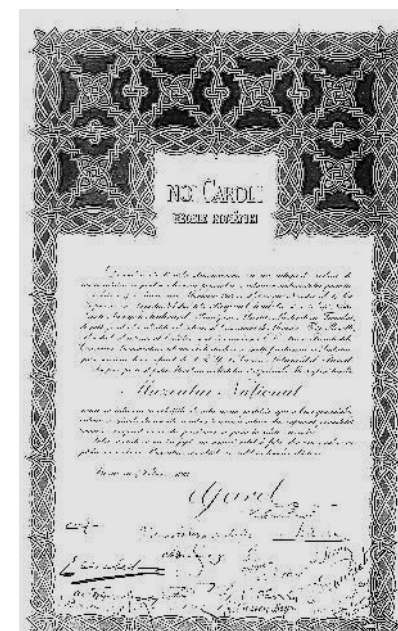
iulie 1912

Regele Carol I îl decorează pe Al. Tzigara-Samurcaș cu medalia „Bene Merenti cl I”.

26 septembrie / 9 octombrie 1912

Începe primul război balcanic între bulgari, sârbi, greci, muntenegreni, pe de o parte și turci pe de altă parte. Guvernul bulgar cere României să nu-i refuze neutralitatea sa binevoitoare în greaua sarcină pe care și-a asumat-o. Maiorescu, primul ministru, răspunde :

„În limitele tratatului de la Berlin, neutralitatea României era firească, dar dacă se vor produce schimbări teritoriale în Balcani, România va avea să-și spună cuvântul.”

(Actul de întemeiere a Muzeului de la Șosea, 1912)

(Regele Carol I cu principele Ferdinand și principesa Maria în campania din Bulgaria, 1913)

30 martie / 12 aprilie 1913

„Sire,

De 38 de ani, sub înaltul și rodnicul patronaj al Majestății Voastre, am putut continua fără răgaz lucrarea artistică pe care Majestatea Voastră mi-a făcut deosebita onoare de a-mi încredința și în legătură cu care am avut bucuria adâncă de a-mi vedea eforturile încununare de succes.

În decursul acestor mulți ani, studiile și documentele necesare executării lucrărilor noastre s-au acumulat puțin câte puțin, constituind astfel la ora actuală niște arhive al căror înțeles n-a scăpat Majestății Voastre. Ar fi fără îndoială regretabil să vedem aceste documente dispersate fără vreun folos pentru cineva atunci când adunate laolaltă ele ar reprezenta o pagină din istoria țării.

În aceste condiții, pătruns de recunoștința cea mai respectuoasă și cea mai profundă, îndrăznesc să adresez Majestății Voastre umila rugămintă de a binevoi să primească donația tuturor pieselor care compun arhivele agenției noastre – planuri, desene, studii, proiecte, machete, detalii, modele etc. ele urmând a fi expuse, potrivit hotărârii Majestății Voastre, la Fundația Carol I de îndată ce nu vor mai fi utile lucrărilor în curs de execuție, la fel cum s-a procedat potrivit cu ordinele Majestății Voastre, cu o parte dintre documentele devenite disponibile.

Al Majestății Voastre foarte respectuos, cel mai umil și mai suspus servitor.“

A. Lecomte du Noüy, 30 martie/12 aprilie 1913 (199, f. 5)
/Traducere din lb. franceză de Șerban Șubă/

Emil-André Lecomte du Noüy (Paris, 7 sep. 1844 – 11/24 nov. 1914), arhitectul care și-a consacrat întreaga viață restaurării bisericilor și monumentelor din România în timpul lui Carol I

Elev al lui Viollet-le-Duc, cel mai renumit restaurator al vremii, și recomandat de către acesta lui Titu Maiorescu pentru a termina lucrările la Biserica episcopală din Curtea de Argeș, Lecomte vine în România în 1875. Printre lucrările executate se numără Catedrala din Curtea de Argeș (finalizată în 1886), biserica Trei Ierarhi din Iași, biserica Sf. Dumitru din Craiova, biserica familiei Știrbey din Craiova, capela familiei Brătianu de la Florica. Contestat în mai multe rânduri pentru metoda folosită, Lecomte părăsește țara și moare la scurt timp (în 12 martie 1913 Iorga ceruse chiar înlăturarea arhitectului). Prin grija Reginei Elisabeta rămășițele pământești ale arhitectului sunt transportate la Curtea de Argeș, în axa altarului Catedralei.

(Carol I la Peleş, pe terasa de Nord, 1910)

Apreciind însemnătatea operei artistului restaurator, Carol I a hotărât să înființeze un muzeu în una din sălile bibliotecii: „S-a stabilit ca toate documentele artistice relative la restaurările făcute de arhitectul Lecomte să fie depuse la Fundație. Majoritatea acestor documente au și fost aduse la Fundația Carol și au fost așezate într-o sală specială, urmând ca după facerea catalogului să fie puse la dispoziția cercetătorilor”.

Al. Tzigara-Samurçaș , 18 nov. 1914
(338, f. 733)

(Mănăstirea Curtea de Argeș, 1900)

Aniversarea Fundației Carol *Universul*, 11 mai 1913 (9, p.1)

Întru amintirea înființării „Fundației Universitare Carol I” care a împlinit 18 ani de funcționare s-a ținut ieri, Joi 9 Mai, la ora 11 dim., o ședință solemnă în marea sală a bibliotecii, sub președinția d-lui ministru al instrucțiunii publice.

La această ședință festivă au luat parte:

I.P.S.S. Mitropolitul Moldovei; D. prof. dr. C. Stere, rectorul Universității din Iași; dl. prof. Dragomir Demetrescu cu doamna; d. prof. dr. D. Cornoiu; d. prof. dr. Ioan Toma Tomescu; d. prof. Ovid Densusianu; d. Louis Basset, secretarul M. S. Regelui; d. prof. G. Țițeica; d. prof. N. Dobrescu; d. prof. P. V. Haneș; d. prof. Cădere; d. G. T. Kirileanu, bibliotecarul M. S. Regelui, și un mare număr de studenți și studente.

D. C. Dissescu, ministrul instrucțiunii, deschizând ședința a dat cuvântul d-lui rector al Universității din București care a rostit o scurtă cuvântare, spunând:

La această serbare aniversară, odată cu darea de seamă anuală am datoria de a arăta celor tineri scopul Fundației Universitare.

În mintea Augustului Suveran a fost ideea de a crea un simbol care să dureze veșnic pentru neamul românesc. Sub titlul de „Fundațiunea Universitară” trebuie să se vadă întotdeauna „Luminează-te și vei fi”. Acesta a fost simbolul cu care Augustul Fondator a creat fundația Carol. Prin această fundație se vede dorința M. S. Regelui de a arăta Românilor calea către idealul lor.

În adevăr, lumina și cultura răspândite în clasele de jos făuresc conștiința națională; în clasele de sus dau dreptul unui popor să se gândească cât mai departe. Tot prin cultură un neam simte nevoia de a se uni și se unește cu ajutorul ei. Grație culturii o țară mică, dar mare la inimă, cum e țara noastră, poate lua parte la mișcarea științifică, literară și artistică a lumii întregi.

Continuând pe drumul culturii ce au făcut generațiile trecute, Românii vor continua a fi superiori țărilor balcanice oricât de mult s-ar mări ele în teritorii; în mijlocul lor noi vom fi primii grație acestei culturi.

Cucerirea acestui loc de întâietate este scopul Fundației.

Dar această înaltă Instituție mai are o menire. Ridicată în fața Palatului M.S. Regelui, palat care este simbolul forței, ce va sta ca simbol al forței intelectuale.

Iată de ce, sfârșește d-sa, trebuie să aducem mulțumirile noastre Augustului Suveran pentru acest locaș al cărui simbol este: „Luminează-te și vei fi!“.

D. profesor Al. Tzigara-Samurcaș, bibliotecarul instituției, a citit raportul către M.S. Regele despre mersul instituției pe anul 1912-1913 din care extragem următoarele date:

Colecțiile Fundației s-au sporit cu 1.510 volume având astăzi 27.777 volume puse la dispoziția lectorilor.

Printre mulții donatori care au îmbogățit colecția bibliotecii se află în primul rând: M. S. Regele care a binevoit a dărui 5 volume; M. S. Regina a binevoit a dărui 43 volume din edițiile de lux ale operelor sale; d. profesor Dragomir Demetrescu a dărui 77 volume, în mare parte incunabule și 12 manuscripte din secolul XIV-lea; d. prof. Emil Grigorovitz a dărui o colecție de 611 volume și broșuri. De asemenea Fundația a primit prețioasa colecție a planurilor și studiilor d-lui Lecomte du Nouÿ care au servit la restaurarea monumentelor din țară, făcută sub patronajul M. S. Regelui precum și o bună parte din biblioteca defunctului Alex. Djuvara.

Din cauza lipsei de spațiu, provenită prin mărirea și prefacerea localului, cea mai mare parte din aceste colecții n-au putut fi inventariate și catalogate; ele nu sunt cuprinse în numărul volumelor puse la dispoziția lectorilor, după cum de asemenea nu sunt cuprinse în acel număr nici cărțile nelegate din rezervele bibliotecii.

În vederea mării și prefacerii clădirii biblioteca n-a putut fi deschisă decât în Ianuarie a.c., și numai cu o singură sală. Totuși numărul lectorilor a fost de 24.262, care au consultat 30.081 volume.

Fundația a avut 7 bursieri – 4 la Universitatea din București și 3 la cea din Iași. În viitor la Universitatea din București vor mai fi două burse: una pentru studiul teologiei și alta pentru studiul filologiei romanice din fondul pus la dispoziția instituției de către d. prof. Dragomir Demetrescu.

Instituția M. S. Regelui a mai acordat următoarele ajutoare studenților universitari: 2.500 lei pentru tipărirea mai multor teze și lucrări speciale la ambele universități și 1.100 lei diferite ajutoare acordate mai multor studenți pentru ușurarea greutăților învățământului.

Bugetul fundației pe anul în curs s-a sporit cu 8.000 lei la capitalul prevăzut pentru cumpărări de cărți (în total fiind 20.000); iar capitalul pentru ajutorarea studenților a fost urcat la 16.300 lei față de 11.900 cât fusese în anul trecut.

Festivitatea s-a terminat cu cuvântarea d-lui ministru al instrucțiunii care a spus:

Este învederat că puterea și propășirea unei națiuni este rezultanta a două forțe: cultura intelectuală și forța sa militară. Suveranul nostru preocupat de înălțarea poporului în fruntea căruia se găsește, s-a îngrijit totdeauna și mai cu seamă de ele și a căutat să pună școala și puterea armată pe temelii trainice. Scopul școlii este descoperirea și răspândirea adevărului, atât în cunoașterea lui teoretică precum și în aplicațiunile sale practice. Activitatea școlii, ori cât ar fi de intensă, este neîndestulătoare pentru acest

îndoit scop. Profesorul nu poate spune totul și chiar când ar spune totul, rămâne aplicațiunea care se pune pe seama discipolului. De aici rostul bibliotecilor, destinate de a asigura discipolului asimilarea și întinderea cunoștințelor transmise de profesor. De altfel, cunoștința se dezvoltă mai mult prin activitatea personală, prin meditațiunea singuratică și ori ce instituțiune, care ca această fundație, are scopul de a înlesni munca fecundă, munca personală, este adevărata întemeiere a școlii. Suveranul nostru a simțit lipsa acestei instituții și generozitatea cu care s-a grăbit să umple acest gol, îl face vrednic de admirația ce o purtăm faptelor sale și de recunoștința ce i-o păstrăm. D. ministru termină aducând elogii d-lui prof. Drag. Demetrescu care a înzestrat cu donațiunea unei colecții biblioteca instituției și remarcând că fapta sa ar trebui imitată de cât mai mulți.

După sfârșirea solemnității, la ora 12 jum. M. S. Regele a binevoit a primi în audiență pe d. ministru al instrucțiunii publice, dimpreună cu d. prorector al Universității și d. bibliotecar al fundațiunii.

D. prof. dr. Toma Ionescu a prezentat M. S. Regelui raportul asupra mersului instituției, iar d. Al. Tzigara-Samurcaș un volum legat, cuprinzând tezele și lucrările speciale ale Universității din București și Iași, tipărite de fundație.

M. S. Regele a binevoit să exprime înalta-I satisfacțiune pentru mersul fundației și să încuviințeze publicarea raportului.

16 iunie 1913

Declanșarea celui de-al doilea război balcanic. Pe 27 iunie România declară război Bulgariei. Prin Pacea de la București (28 iulie/10 august) sudul Dobrogei (Cadrilaterul) revine României.

(Regele Carol I trecând în revistă trupele la intrarea în Bulgaria, 3 iulie 1913)

Elisabeta, regina României
(1843-1916)

1881-1916 A publicat poezii și povestiri sub pseudonimul Carmen Sylva : *Les pensées d' une reigne* (1882), *Handzeichnungen* (1884), *Poveștile Peleşului* (1890), *Pe Dunăre* (1904), *În luncă* (1905), *Valuri alinate* (1906), *Oeuvres choisies* (1908) etc.

(Regina Elisabeta la azilul de orbi de la Vatra Luminoasă)

ianie 1915

Regina Elisabeta vizitează Fundația Universitară Carol I. Își exprimă dorința de a se organiza în localul Fundației un spital pentru răniții aduși de pe front.

„Mai înainte încă, Prințesa se deosebea cu toate semenele ei din Europa prin o neobișnuită îndeletnicire în ale literaturii și ale artelor frumoase. /.../ Dar în starea în care ne aflăm noi încă, activitatea literară era prețuită într-un cerc foarte restrâns. Mai apropiată de țară fusese o altă cugetare a Prințesei, și aceasta se și răspândise pe alocurea în popor: îngrijirea de a face să se păstreze frumosul port național al țărăncilor române, care începea să dispară, stăruința de a-l introduce la Curte și de a obliga damele române și străine să se împodobească la certe ocazii cu el. Și gustul și mica industrie casnică și întărirea simțămintului etnic au câștigat prin buna inițiativă. Dar ceea ce în adevăr a pătruns în simțirea maselor celor mari și le-a cucerit inima, a fost acțiunea personală a Doamnei întru căutarea răniților aduși de pe câmpul de război. Cea mai grea sarcină umanitară se impusese deodată unei țări până atunci așa de puțin pregătită. /.../ Atunci Elisabeta Doamna, cu excepționala sa putere de muncă, a organizat alături cea mai întinsă rețea de suplinitură pe de o parte folosindu-se de relațiile ce avea la Curțile din Berlin și din Dresda, ne-a adus de acolo medici militari și surori de caritate, pe de alta a știut să deștepte în femeile române o activitate fără seamăn întru alinarea suferințelor.“

Titu Maiorescu (204, Vol.2, p.83-84)

Ion G. Duca (1879-1933) – om politic

1902 Doctorat în Drept și Științe politice la Sorbona
1907 intră în Parlament ca deputat de Vâlcea
1914-1927 Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, al Domeniilor, de Externe, de Interne
1924 Activitate în cadrul Ligii Națiunilor
1930 Șef al Partidului Liberal
1933 Prim-ministru, pentru scurt timp

Raporturile unui ministru tânăr cu Regele Carol I I.G. Duca, 1914 (105, p. 3-19)

De la început țin să fie lămurit că scopul acestei conferințe nu este nici să vă înfățișeze un rezumat al domniei și al personalității Regelui Carol și nici măcar să vă prezinte un tablou complet al raporturilor Regelui Carol I cu miniștrii săi, fiindcă dacă am avut privilegiul să fi fost ministrul bătrânului Suveran, soarta a voit să nu fiu ministrul său decât în timp de zece luni, de la începutul lui Ianuarie 1914 și până în ziua încetării sale din viață. Cred totuși că, în aceste câteva luni, l-am apropiat îndeajuns și mai ales în niște momente atât de însemnate și de dramatice, încât cele ce voi avea onoarea să vă povestesc în această seară, vor putea constitui o modestă contribuție la fixarea personalității Regelui Carol I și mai cu seamă la schițarea ultimelor luni ale lungii sale domnii.

Conferința mea fiind redusă la aceste proporții, trebuie să vă spun că raporturile mele cu Regele Carol nu datau de la intrarea mea în minister. Relațiunile foarte strânse, pe care părinții mei le-au avut cu Regele Carol și cu Regina Elisabeta, făceau ca Regele Carol să mă fi cunoscut de când eram copil mic. Mai mult, după moartea prematură a tatălui meu, Regele Carol m-a onorat cu o deosebită atenție, pentru care îi voi păstra pururi o adâncă recunoștință. Aceste relații se răciseră însă în anii care au precedat intrarea mea în guvernul din 1914, și aceasta pentru mai multe motive. Întâi, pentru că Regelui Carol îi dispăcea faptul că mă consacrasem carierei politice; în al doilea rând, pentru că el dezaproba hotărârea cu care, de la intrarea mea în parlament – în Mai 1907 – apăsasem reformele democratice ale partidului Național Liberal, reforme care i se păreau încă pe atunci primejdioase, și în sfârșit pentru că bătrânul Rege nu se putea împăca cu articolele de politică externă, pe care le scriam în ziarul „Universul” - articole în care combăteam fără înconjur politica imperialistă și reacționară a Germaniei lui Wilhelm II și vorbeam neconținut de anacronismul austro-ungar - articole pentru care, fie zis în treacăt, am fost în mai multe rânduri dojenit și de șefii partidului meu, de Dumitru Sturdza și de Ion I.C. Brătianu. Așa fiind, vă închipuiți că eram foarte curios să văd cum Regele Carol mă va întâmpina ca tânăr ministru de 34 de ani.

Primul contact a avut loc cu prilejul prezentării jurământului. Și aici, dați-mi voie să nu vă povestesc, ci să vă citesc după memoriile mele, cum s-au petrecut lucrurile. Cred că pentru generațiile viitoare va fi interesant să cunoască cu deamănuntul, cum se desfășura această scenă, sub domnia Regelui Carol și va fi și mai interesant pentru ele, să știe cum a fost întâmpinat de Suveran, guvernul care trebuia să înfăptuiască marile reforme democratice, votul obștesc și exproprierea și să prezideze la întregirea neamului. Iată pasajul:

„Seara la ora 6 am prestat legiuitul jurământ. Miniștrii erau introduși în bibliotecă și așezați unul lângă altul după ordinea vechimii lor, cu fața spre Calea Victoriei. Pe masa din mijloc crucea și Evanghelia, alături, în odăjdii, preotul de la bisericuța Bradului. Tăcere mormântală. După câteva clipe de așteptare, apare Regele Carol, venind din cabinetul său de lucru, care era lângă sala bibliotecii. Nu-l mai văzusem din vara anului 1913, de pe malul Dunării, din fața Corăbiei, unde vesel, primea defilarea

trupelor, care în nesfârșite urale, treceau fără rezistență pe pământul Bulgariei. Fusesse câteva săptămâni bolnav de gripă. Era vădit slăbit și îmbătrânit. Voia însă să pară sănătos. Se ținea drept în uniforma lui prea largă, și pășea apăsător după moda caracteristică ofițerilor prusaci. Fără o vorbă și fără altă formalitate ne făcu semn să jurăm. După ordinea în care eram înșirați, am citit deci unul după altul, cu mâna pe cruce, formula jurământului și am iscălit-o. Aveam impresia că suntem o companie militară. Atunci mi-am dat și mai bine seama cum acest Prinț german, introdusese în toate, formulele militarismului german, de care toată ființa lui era atât de adânc pătrunsă.

Jurământul, odată depus, și frontul nostru ministerial reconstituit, Regele a luat în sfârșit cuvântul. Discursul său corect în formă, era însă în fond plin de mici răutăți și trăda nemulțumirea lui lăuntrică de a fi fost silit să se despartă de un sfetnic atât de supus ca Maiorescu, pentru a da puterea unui guvern care venea să îndeplinească reformele împotriva cărora luptase atâta vreme. Ne recomandă cumpătarea în îndeplinirea lor, nevoia ca ele să iasă din înțelegerea tuturor. Brătianu i-a răspuns prin câteva cuvinte vagi, asigurându-l că vom lucra în spiritul cerut de el și având aerul să nu fi priceput evidentele lui ironii. Am tot uitat să-l întreb în urmă pe Brătianu dacă i-a răspuns așa de indiferent și de neutru din socoteală, sau fiindcă era atât de obișnuit cu acest fel de a vorbi al bătrânului Suveran, încât limbajul care nouă, celor intrați pentru prima oară în guvern, ni se părea cu desăvârșire straniu, i se părea lui cu totul normal.

Cu Brătianu Regele a mai schimbat câteva cuvinte banale, pe un ton de voită, dar nespontană amabilitate și pe urmă a trecut la noi. Porumbaru venea cel dintâi. Înțelesul cuvintelor pe care i le-a spus s-ar putea rezuma cam în următoarea formulă: curios că după Maiorescu tocmai d-ta să iei externele și mă întreb dacă vei fi în stare să conduci un atare departament. Sărmanul Porumbaru, jenat și timorat din fire, îngăimă câteva cuvinte și Regele, cu un surâs disprețuitor, se despărți de el, întinzând mâna lui Costinescu. Față de Emil Costinescu, care a fost întotdeauna un fel de favorit și de om de încredere al lui, a fost aproape amabil. Pe Morșun l-a gratificat cu un compliment cu două înțelesuri, la care Morșun a crezut mai prudent să nu răspundă și a trecut la Alecu Constantinescu, față de care a fost pur și simplu crud. I-a vorbit de pescăriile Statului, de nevoia de a menaja funcționarii cinstiți și capabili. Era o aluzie la un conflict pe care în precedentul său ministeriat, Constantinescu îl avusese cu dr. Antipa, un vechi protejat al Palatului fiindcă își făcuse studiile în Germania. Constantinescu nu s-a intimidat însă și a răspuns înțepat că nimeni nu e indispensabil, că el își cunoaște bine funcționarii, că știe care sunt cei de care se poate folosi și cei de ale căror servicii se poate lipsi. Văzând că conversația devenea neplăcută, Regele atacă pe Alexandru Radovici, căruia a vrut să-i dea să înțeleagă că nu crede că e competent la Industrie tocmai el, om de legi. Aceeași reflexie, îmbrăcată bineînțeles în formule de aparentă politețe, o adresă și d-rului Angelescu, un medic la Lucrările Publice. Pe Antonescu nu-mi mai aduc aminte cu ce grațiozitate l-a onorat, destul că nu l-a cruțat nici pe el. Ajuns la mine, care ca cel mai tânăr eram cel din urmă, se mulțumi numai să constate cât de mult a îmbătrânit dacă are azi ca miniștri oameni care s-au născut pe când el domnea de mulți ani și pe care îi cunoscuse ca mici copii. M-am întrebat pe dată dacă datoram această cruțare simțământului Regelui că atacul se prelungise îndeajuns, sau legăturilor lui cu familia mea, legături care într-adevăr fuseseră foarte bune. În orice caz, ca și cum ar fi vrut să

mai arunce puțin balsam pe rănilor pricinuite de săgețile lui, el s-a îndreptat către un raft al bibliotecii, unde în niște cutii frumoase erau înșirate ca o companie de onoare 9 cruci «Avântul Țării» și ni le-a înmănat fiecare cu un cuvânt, de astă dată amabil.

Apoi s-a înclinat, urându-ne muncă spornică. Ne-am înclinat la rândul nostru în tăcere și am ieșit unul după altul, militărește. Pe scară, Radovici s-a apropiat de mine și m-a întrebat răsând dacă tradiția cere ca toate ministerele să fie, la prestarea jurământului, întâmpinate cu atâta bunăvoință. I-am răspuns că nu știu, dar că, în orice caz, nici eu nu voi uita așa de curând această regală primire. Plecând, un grup de partizani și de curioși ne-a aclamat în fața palatului. Nici ei, nici noi nu ne dădeam seama că acele aclamațiuni se aduceau ultimului guvern al Regelui Carol I“.

Dar, n-aș vrea să vă închipuiți că raporturile noastre cu Regele Carol I au fost întotdeauna ca în ziua prestării jurământului. Dimpotrivă, de câte ori am mers pe urmă să lucrez cu el, a fost întotdeauna foarte curtenitor, foarte binevoitor și, adaug, foarte interesant./../

Pentru a completa cadrul, voi adăuga că aceste audiențe aveau loc în odaia de lucru a Regelui. Înainte vreme Regele Carol I își primea de cele mai multe ori miniștrii în picioare, la un pupitru așezat lângă fereastra din colț a palatului regal, spre strada Sft. Ionică. În timpul ministeriatului meu, Regele fiind bătrân, te primea la biroul lui și te punea să stai jos pe un scaun, pregătit alături de masa lui de lucru.

La prima mea audiență am vrut să expun Suveranului programul meu de activitate ministerială. Un program mult mai redus decât programul obișnuit al miniștrilor, pentru că eu am crezut întotdeauna că una din nenorocirile țării noastre este mania de legiferare a celor ce se perindă vremelnic pe banca ministerială. Totuși, o legitimă ardoare de neofit mă însuflețea cu atât mai mult cu cât veneam la departamentul instrucțiunii publice, după un om ca Spiru Haret și aveam ambiția și misiunea să continui marea sa operă culturală și școlară. De la început Regele Carol m-a oprit însă cu următoarele cuvinte: „Am să vă rog, domnule ministru, ca să-mi faceți această expunere, care mă va interesa, în ședința viitoare. Astăzi vreau să vă întrețin eu despre două chestiuni, care mă interesează de aproape și pe care țin să le încredințez în chip deosebit atenției dv.“.

Care erau aceste două chestiuni?

Regele Carol orânduise sub precedentă guvernare să se cumpere la Ierusalim un loc pentru a se clădi acolo o biserică românească, considerând cu drept cuvânt, ca o chestiune de prestigiu pentru România să aibă și ea colțul ei în orașul sfânt.

A doua chestiune mult mai complicată, mult mai grea, era chestia mănăstirilor românești de la muntele Athos. Într-adevăr, știți că, deși cea mai mare parte din mănăstirile muntelui Athos au fost clădite, sau în orice caz reclădite și înzestrate de către Domnitorii noștri munteni și moldoveni, suntem singura țară ortodoxă care nu are până azi în muntele Athos mănăstirea ei. Bineînțeles, cea mai mare parte a mănăstirilor aparțin Grecilor dar și celelalte țări ortodoxe au reușit să aibă mănăstirea lor. Astfel Rușii au Sf. Pantelimon, o ctitorie moldovenească a lui Callimachi-Vodă, Sârbii, chiar Bulgarii se pot mândri cu mănăstirile lor. Numai noi suntem osândiți să ne mulțumim cu câteva schituri dependente de lavrele grecești.

După războiul balcanic, Regele Carol ținea ca această inadmisibilă inegalitate să înceteze. Vorbise personal cu d-l Venizelos, când acesta venise pentru încheierea păcii de

la București, și obținuse de la el, asigurarea în numele guvernului grecesc, că nedreptatea se va repara.

În momentul în care luam conducerea departamentului cultelor și instrucției, guvernul grecesc ridicase diferite obiecțiuni de ordin juridic și înfăptuirea făgăduielii d-lui Venizelos întâmpina întârzieri și greutăți.

Așa fiind, în această primă audiență pe de o parte Regele mi-a cerut să iau toate măsurile cuvenite pentru ca să se înceapă cât mai neîntârziat clădirea bisericii din Ierusalim, să studiez cu Ghica Budești planurile întocmite, să cer lui Costinescu creditele trebuincioase și să-l țin personal în curent cu mersul tuturor lucrărilor, dorința Regelui fiind să poată, înainte de sfârșitul Domniei lui să meargă la Ierusalim ca să inaugureze chiar el această biserică.

Pe de altă parte Regele mi-a cerut să-i refer asupra regimului mănăstirilor de la Sf. Munte, ca să poată vedea ce temeinicie au obiecțiunile guvernului grecesc și ce măsuri s-ar putea propune pentru înlăturarea dificultăților ivite.

Cu o vădită ironie în ochi și în glas bătrânul Suveran m-a întrebat dacă cunoșteam bine această chestiune. Nu mi-am pierdut însă cumpătul și pe un ton plin de modestie, i-am răspuns că dacă el, cu vasta sa experiență n-o cunoaște, să-mi fie îngăduit să nu o cunosc nici eu. Ne-am despărțit rămânând înțeleși că la viitoarea audiență îi voi prezenta un memoriu amănunțit asupra constituției republicii mănăstirești de la muntele Athos, lucrare pe care m-am grăbit a o întocmi în zilele următoare cu ajutorul părintelui Pișculescu Galaction, vechiul meu prieten și coleg de școală.

În a doua audiență am explicat în sfârșit Regelui intențiile mele la ministerul ce-mi fusese încredințat. Mi-a făcut puține obiecții, m-a ascultat cu atenție, deși cu o amabilitate indulgentă și cam disprețuitoare. Era și firesc să fie astfel. În patruzeci și opt de ani de domnie câte planuri ministeriale nu auzise și cât de puțin rămăsese ceva trainic și folositor de pe urma lor. Ar fi fost anormal ca expunerea mea să nu fi provocat un filosofic surâs pe buzele lui îmbătrânite.

În audiențele care au urmat, am lucrat cu Regele Carol în cele mai plăcute condițiuni. Întâi îi supuneam spre iscălire decretelor și pe urmă discutam despre tot felul de chestiuni privitoare la departamentul meu și la politica internă și externă în genere.

La iscălire decretelor era foarte larg. Rareori puneă vreo întrebare sau făcea vreo obiecție. Iar pe mine mă pasiona să urmăresc mișcările mâinii sale când își puneă iscălitura pe un decret ministerial. Era un contrast atât de izbitor între personalitatea complexă și plină de măreție a bătrânului Suveran și între scrisul simplu, caligrafic, aproape de copil, cu care încet și greoi iscălea „Carol“.

Cât privește discuțiile care urmau, ele erau pentru mine pe cât de interesante pe atât de instructive. Cu o sollicitudine părintească, Regele îmi vorbea de problemele de la ordinea zilei, îmi dădea sfaturi, evoca amintiri din lunga lui domnie, povestea despre oamenii cu care lucrase în trecut. Întinsele sale cunoștințe și bogata sa experiență dădea îndeosebi conversației un farmec deosebit.

Un lucru m-a surprins însă. Regele, care era atât de bine informat despre toți și despre toate, îmi puneă mereu întrebări și-mi cerea lămuriri despre chestii pe care ar fi trebuit să le cunoască și părea totuși a le ignora cu desăvârșire.

Bineînțeles mă grăbeam să dau răspunsurile solicitate. Colegii mai în vârstă au risipit repede nedumerirea mea. Ei mi-au destăinuit că acesta este un vechi obicei al Regelui

Carol: se prefăcea că nu știa anume chestiuni pentru a afla părerea interlocutorului său, pentru a confrunta spusele lui cu informațiile dobândite de la alții, - o mică și inofensivă slăbiciune.

Astfel a continuat deci colaborarea mea ministerială cu bătrânul Suveran până la vacanța Paștelui. La vacanța Paștelui ea a fost întreruptă și pot spune chiar că de atunci și până la moartea lui, aproape n-am mai lucrat cu dânsul. Într-adevăr, după Paște el a plecat într-o prelungită călătorie pe Dunăre. Apoi s-a întors în București, numai pentru câteva zile și a plecat la Sinaia, ca să-și ia reședința de vară, rugându-ne să nu ne mai prezentăm la el, decât dacă avem de rezolvat o chestiune foarte importantă, fiindcă vrea să profite de vacanță pentru a se odihni.

Cu toate acestea, în răstimpul dintre Paște și plecarea la Sinaia, am avut prilejul să mă apropiu de două ori de Regele Carol, la 8 și la 9 Mai.

La 8 Mai în fiecare an, se întrunea la Fundația Carol Societatea de Geografie. Era cea mai plicticoasă ședință la care putea fi dat unui om să asiste. Trebuia toată răbdarea și toată cunoscuta conștiinciozitate a Regelui pentru a-ți păstra impasibilitatea. Ca ministru al instrucțiunii publice, intra în atribuțiunile mele să întovărășesc pe Suveran la această ceremonie. Regele a venit, ca de obicei, exact la ora indicată, mi-a întins un deget la sosire și același deget la plecare, încolo m-a ignorat cu desăvârșire.

A doua zi a avut loc la Fundație sărbătorirea aniversării înființării acestui așezământ universitar. Pe estradă, Regele, Principele Moștenitor și tot guvernul. Ca ministru al instrucțiunii publice tot eu trebuia să rostesc discursul festiv.

M-am străduit să țin o cuvântare cât mai îngrijită și deși eram intimidat de un auditoriu atât de august, am avut impresia în urma aplauzelor ce au salutat ultimele mele fraze, că nu mă arătasem mai prejos de sarcina mea.

Regele Carol însă, nici nu s-a uitat la mine. După terminarea ședinței a fost foarte amabil cu toată lumea, mie nu mi-a adresat nici un cuvânt. Am plecat oarecum dezamăgit și convins că discursul meu îi displicuse. Spre mirarea mea, după câteva ceasuri mi s-a comunicat că Regele apreciasse foarte mult forma și fondul scurtei mele cuvântări și că pentru a-mi exprima înalta sa satisfacțiune, a dispus proprio-moto decorarea mea. Într-adevăr a doua zi, în dimineața zilei de 10 Mai, mi s-a adus de la Palat comanderia „Coroana României“. Ce departe suntem de acele vremuri. Atunci comanderia se dădea unui ministru, pe când astăzi un șef de gară nu se mai mulțumește cu o atare distincțiune.

*(Ordinul Coroana României
instituit în 1881 de Carol I.
Față și revers)*

13 martie 1914

Se aprobă un nou regulament al Fundației Universitare Carol I care reînființează postul de director. Al. Tzigara-Samurcaș va deține această funcție din 1 aprilie 1914 până la pensionarea sa, în 7 decembrie 1946.

**Regulamentul instituției de stat Fundațiunea Universitară Carol I
/sanționat prin decretul nr.1080/, 13 martie 1914 (276, p. 5-8)**

I. Scopul și organizarea

Art.1. Fundațiunea Universitară Carol I este înființată de M.S. Regele, în amintirea serbării de 25 de ani de Domnie, prin scrisoarea Maiestății Sale de la 3 Mai 1891 către președintele consiliului de miniștri și considerabil mărită prin adaosul din 1914.

Art.2. Fundațiunea Universitară Carol I este recunoscută ca instituțiune de Stat prin legea promulgată prin Înaltul Decret regal No. 2.264 din 9 Iulie 1891.

Art.3. Ea are de scop:

a) Înființarea și întreținerea unei biblioteci, cu sălile ei de lectură, spre folosința studențimii universitare din țară și a unui amfiteatru pentru conferințe, cursuri și ședințe ocazionale;

b) Acordarea de burse lunare și de subvențiuni studenților universitari merituoiși lipsiți de mijloace;

c) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum și tipărirea tezelor de licență sau doctorat recomandate de facultățile respective.

Art.4. Sediul Fundațiunii este în București în palatul dăruit și înzestrat de M.S. Regele.

Art.5. Direcțiunea și administrațiunea Fundațiunii este încredințată, sub înalta priveghere a Rectorului Universității din București, unui Director, numit prin Decret regal, după propunerea ministrului cultelor și instrucțiunii.

Art.6. Rectorul Universității din București are privegherea onorifică a fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca Fundațiunea să corespundă intențiilor exprimate în scrisoarea M.S. Regelui și ca regulamentele să fie păzite.

Într-acest scop el prezintă M.S. Regelui, la 9 Mai al fiecărui an, darea de seamă a directorului instituției despre starea Fundațiunii, care se va publica în *Monitorul Oficial* și în broșură.

Rectorul numește și prezidă comisiile examinatoare ale candidaților la bursele Fundațiunii și hotărăște asupra prelungirilor de acordat bursierilor înscriși la cursurile de doctorat.

El stabilește ajutoarele de acordat pentru tipărirea tezelor și lucrărilor speciale recomandate de Senatul universitar.

Își dă avizul pe baza referatului directorului, asupra acceptării legatelor și donațiilor ce s-ar face Fundațiunii, precum și asupra acțiunilor ce s-ar intenta de către, sau în contra Fundațiunii în afară de cazurile prevăzute în acest regulament.

Art.7. Ministerul cultelor și instrucțiunii reprezintă Fundațiunea în justiție. Apărarea se face de avocații Statului.

Toate legatele și donațiile care s-ar face Fundațiunii se vor primi prin intermediul ministerului cultelor și instrucțiunii, administrarea lor fiind în sarcina direcțiunii Fundațiunii.

Aceste legate și donațiuni pot fi primite și cu destinație numai pentru unul din scopurile Fundațiunii.

Art.8. Avera mobilă a Fundațiunii se află, în depozit liber, la Banca Națională a României, unde se vor depune, în aceleași condițiuni, orice legate sau donațiuni viitoare.

Încasarea veniturilor, ridicarea cupoanelor, preschimbarea efectelor, efectuarea plăților, în țară și în străinătate, se fac chiar de către Banca Națională a României, pe baza ordonanțelor sau adreselor Directorului, singur împuternicit a semna în numele Fundațiunii.

Art.9. Directorul Fundațiunii, numit conform art.5, are conducerea efectivă și răspunderea administrației Fundațiunii, semnând și intervenind în numele ei. El aplică regulamentul de față astfel ca scopul pentru care a fost înființată instituțiunea să fie îndeplinit.

Administrează averea Fundațiunii potrivit prevederilor art.8; închiriază averea nemișcătoare prin încheieri de bună voie sau licitație.

Alcătuiește, cu aprobarea Rectorului, bugetul Fundațiunii, îl supune prin ministerul cultelor și instrucțiunii, Augustei aprobări a M.S. Regelui și îl comunică apoi Băncii Naționale a României.

Dispune încasarea veniturilor și a rentelor prin Banca Națională a României; ordonanțează, pentru achitarea cheltuielilor, mandate de plată în limitele bugetului, păstrând chitanțele originale ale sumelor achitate.

Îngrijește de întreținerea precum și de buna și regulata funcționare a instituțiunii, fiind secundat de un bibliotecar, mai mulți custozi și ajutoarele lor.

Regulează funcționarea interioară a bibliotecii, a amfiteatrului și a întregii instituțiuni.

Numește personalul în limitele bugetului și veghează la îndeplinirea întocmai a îndatoririlor impuse fiecăruia.

Îngrijește de ajutorarea și subvenționarea la timp a studenților universitari, în limitele sumelor prevăzute în buget, ordonând plata burselor și ajutoarelor de la ambele Universități.

Observă aplicarea legilor sancționate prin decretele regale No. 1.021 din 19 Martie 1904 și No. 1.987 din 4 Iunie 1907 cerând direct darea în judecată a contraveniențelor și executarea hotărârilor dobândite, potrivit dispozițiilor speciale din acele legi.

Prezintă Rectorului Universității din București un raport anual asupra stării și progresului instituțiunii care să facă parte din darea de seamă prevăzută la art.6.

Veghează la îndeplinirea dispozițiilor regulamentului Casei de pensuni.

Are sub a sa supraveghere colecțiile de medalii, planșe, documente și alte obiecte de artă ale instituției.

Directorul poate, sub a sa răspundere, să delege cu executarea uneia sau mai multor atribuțiuni ale sale, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp determinat, pe bibliotecar sau pe unul din custozi, însărcinându-l cu secretariatul.

II. Biblioteca

Art.10. Biblioteca Fundației cuprinde cărți românești și străine necesare studiilor universitare.

Biblioteca, având ca scop a se ține în curent cu publicațiile de interes universitar, iar nu de a alcătui un depozit al tuturor publicațiilor românești, va pune la dispoziția cititorilor, din exemplarele primite pe baza legilor promulgate prin decretele regale No.1.021 din 19 Martie 1904 și No. 1.987 din 4 Iunie 1907, numai scrierile de interes literar și științific.

Biblioteca va cuprinde o secție a manuscriselor și stampelor, precum și o colecție de medalii.

Art.11. Sălile de lectură ale bibliotecii vor fi deschise în toate zilele de lucru, cel puțin 9 ore, din care neapărat 3 seara, până la ora 10; ea va fi închisă în timpul de la 1 Iulie la 1 Septembrie și în toate sărbătorile legale, religioase și naționale cuprinse în regulamentul Universității.

Art.12. Frecventarea și folosirea bibliotecii Fundației este permisă, în primul rând, studenților universitari și ai școlilor superioare speciale din țară.

Profesorii universitari au acces liber în bibliotecă.

Persoanelor particulare li se va permite frecventarea bibliotecii, în măsura locurilor disponibile, în sălile de lectură, pe baza aprobării direcțiunii a cererilor adresate în acest scop.

Toți frecventatorii sunt ținuți a îngriji de buna păstrare a cărților, a cataloagelor și a mobilierului și a se conforma prescripțiilor din regulamentul de funcționare interioară a bibliotecii.

Art.13. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac, sub conducerea Directorului, de un bibliotecar asistat de mai mulți custozi și ajutoarele lor.

Bibliotecarul va trebui să aibă titlul universitar de licențiat sau doctor.

Custozii se vor numi dintre absolvenții sau licențiații facultăților din țară. Numărul lor și al ajutoarelor se fixează prin buget, după trebuință.

Art.14. Bibliotecarul este îndeosebi dator:

a) Să îngrijească sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărților și manuscriselor în depozitele speciale, precum și de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească și să țină în curent cataloagele, precum și inventarul tuturor obiectelor din depozite și din sălile de lectură;

c) Să propună Directorului, la timp, lista cărților de cumpărat pe fiecare an și a revistelor de abonat, având, pentru aceasta, în vedere mai ales trebuințele studenților universitari și ținând seamă de dezideratele exprimate de profesori și studenți în condica de deziderate păstrată în bibliotecă; să îngrijească de legatul cărților;

d) Să supravegheze primirea regulată a exemplarelor legale, conform legilor speciale supunând Directorului abaterile pentru urmărirea contraveniențelor.

III. Burse și subvențiuni

Art.15. Pentru ajutorarea și subvenționarea studenților, potrivit Înaltei dorințe a Augustului Fondator, se va înscrie în fiecare an, în bugetul Fundației o sumă, în limita fondurilor disponibile, destinată pentru bursele pe care le servește Fundația la cele 2 Universități din țară, pentru acordarea de ajutoare studenților merituoși dar lipsiți de mijloace și pentru tipărirea tezelor și lucrărilor speciale.

Art.16. Bursele Fundației se vor acorda prin concurs, trecut înaintea unui juriu, format de către fiecare din Rectori, din profesorii Universității respective sub președinția lor.

Concurenții vor trebui să îndeplinească următoarele condițiuni:

- 1) Să fie români;
- 2) Să fie studenți regulat înscriși la facultatea la care este bursa vacantă;
- 3) Să fie lipsiți de mijloace și să dovedească, cu acte în regulă, această lipsă, atât a lor cât și a părinților sau a tutorilor legali.

Bursele se acordă pentru timpul legal ce mai rămâne studentului până la terminarea studiilor universitare, conform regulamentului facultăților respective, fără a depăși 5 ani și jumătate pentru facultatea de medicină, 4 ani și jumătate pentru facultatea de litere și 3 ani și jumătate pentru celelalte.

Ele vor putea însă să fie retrase, înainte de expirarea acestui termen, studenților care nu vor dovedi aplicațiune sau pentru alte motive.

Odată cu trecerea examenului de licență sau de doctorat, pentru facultatea de medicină, bursa încetează. Acordarea mai departe a bursei pentru doctorat se hotărăște de către Rector.

Bursierii nu vor mai putea avea alte ocupațiuni; ei vor trebui să treacă regulat la epocile regulamentare toate examenele cu distincțiune și să participe la toate lucrările cerute de regulamentele Universității, sub pedeapsa pierderii bursei, în caz de neobservarea acestor prescripțiuni.

La finele fiecărui an școlar ei vor înainta Direcțiunii Fundației un certificat al Decanatului facultății respective asupra regulatei frecvenței a cursurilor și a rezultatului examenelor, cu notele obținute.

Art.17. Cererile de ajutorare pentru tipărirea de teze și lucrări speciale se înaintează spre aprobarea lor principală, pe baza referatelor speciale ale profesorilor respectivi, Senatului universitar. Rectorul comunică hotărârea Direcțiunii Fundației. Sumele se hotărăsc numai de Rectorul Universității, în înțelegere cu Directorul Fundației, potrivit prevederilor bugetare.

Studenții a căror teze și lucrări sunt imprimate cu ajutorul Fundației sunt obligați:

- 1) A imprima pe coperta lucrării mențiunea: „imprimat cu ajutorul Fundației universitare Carol I“.
- 2) A depune la Fundație 20 exemplare din fiecare lucrare pentru colecția Fundației și pentru schimbul cu bibliotecile din străinătate.

Art.18. Subvențiunile din sumele anume prevăzute în buget se acordă studenților Universității din București pe baza unei cereri însoțite de certificarea unui profesor universitar a lipsei de mijloace și a sârguinței la studiu a petiționarului.

Când cererile ar fi prea numeroase față de prevederile bugetare, Direcțiunea va acorda preferințe pe baza referințelor petiționarilor de la decanatele facultăților respective.

Art.19. La începutul fiecărui an bugetar, Directorul Fundațiunei comunică Rectorului Universității din Iași sumele prevăzute pentru burse și ajutoare de teze acelei Universități.

Bursele și ajutoarele pentru tipăriți de teze și lucrări speciale se vor acorda și la Universitatea din Iași, conform dispozițiilor art.16 și 17 din acest regulament.

Hotărârile luate de către rectorul Universității din Iași se vor comunica Direcțiunii Fundațiunii, care va ordona plățile în marginile sumelor anume prevăzute în buget.

În luna Martie a fiecărui an Rectorul Universității din Iași va înainta Fundațiunei situația bursierilor acelei Universități și a ajutoarelor acordate spre a se publica în raportul către M.S. Regele.

IV. Bugetul

Art.20. Anul bugetar al Fundațiunii începe la 1 Aprilie.

Art.21. Bugetul se alcătuieste de Directorul Fundațiunei, cu aprobarea Rectorului Universității din București, ținându-se seamă de nevoile instituțiunei. El se supune, prin ministerul cultelor și instrucțiunei, aprobării M.S. Regelui.

Art. 22. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

a) Întreținerea, repararea clădirei și a mobilierului precum și asigurarea lor și a colecțiilor, încălzitul și luminatul;

b) Fondurile pentru cumpărări de cărți, abonamente la reviste, legarea cărților, întreținerea cataloagelor, tipărirea buletinelor și cheltuielile de cancelarie;

c) Sumele pentru burse, ajutoare de tipăriți de teze și lucrări speciale și subvențiuni;

d) Lefurile personalului și uniformeale oamenilor de serviciu;

e) O sumă pentru fondul pensiunilor.

În fiecare buget se va prevedea un fond disponibil de circa 10.000 lei pentru nevoi neprevăzute sau acoperirea vreunei întârzieri în încasarea veniturilor.

Orice alocațiune bugetară care nu a fost cheltuită în întregul ei până la sfârșitul anului bugetar, 31 Martie, se va trece la capital.

Art.23. Întru amintirea înființării Fundațiunei universitare Carol I se va ține în fiecare an, în preziua serbării naționale de la 10 Mai, în amfiteatrul palatului Fundațiunei, sub președinția ministrului cultelor și instrucțiunii, o ședință festivă în care se va face darea de seamă anuală asupra mersului instituțiunei. Raportul se va prezenta M.S. Regelui, împreună cu lucrările și tezele imprimate în decursul anului.

Art.24. M.S. Regele, Augustul fondator, își rezervă dreptul de a exercita, în orice mod va crede de cuviință, controlul său asupra funcționării instituțiunei și, în caz de trebuință, să ordone măsurile cuvenite.

Art.25 și cel din urmă. Regulamentul de față intră în aplicare la 1 Aprilie 1914.

Toate regulamentele și dispozițiunile anterioare care vor fi contrarii acestui regulament sunt și rămân abrogate.

„După cercetarea actelor petiționarilor pentru dovedirea calității de cetățean român, a lipsei de mijloace, atât a candidaților cât și a părinților lor, precum și a certificatelor de studii, se procedează la ținerea concursului care va consta dintr-o probă scrisă fixată de comisiune și o probă orală. Dacă comisiunea examinatoare va avea suficiente indicii pentru clasificarea candidaților numai din prima probă se va putea dispensa de cea de a doua. În cazul când concurenții înscriși sunt din ani diferiți, comisiunea va hotărî normele de examinare, admitând examene deosebite pentru candidații fiecărui an, sau alegând o temă care să poată fi tratată de toți candidații înscriși. Convocările membrilor comisiei se fac de către Președinte.

Procesele verbale încheiate de comisiune precum și clasificarea candidaților, însoțite de toate actele concursului se vor înainta D-lui Rector al Universității din București, la Fundațiunea Carol, care, potrivit regulamentului, ca președinte de drept al comisiunilor va confirma pe candidatul reușit ca bursier al Fundațiunii.“

Normele ținerii concursurilor pentru bursele Fundațiunii Universitare Carol I, 1914 (229, f. 412)

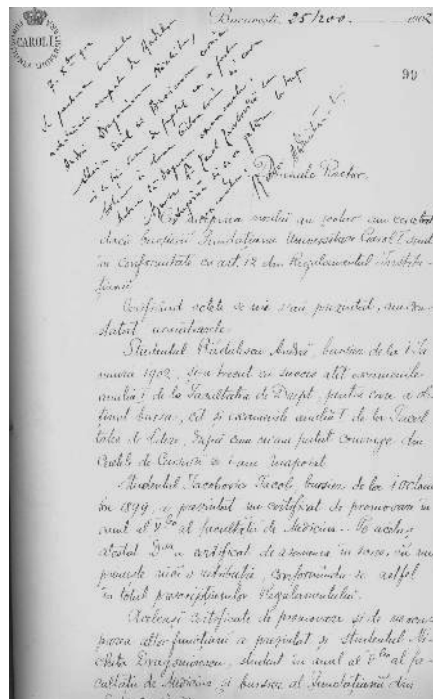
„Este, însă, altă figură, pentru care conștiința m-ar fi mustrat adânc dacă n-aș fi pomenit-o în această zi solemnă, e mărirea figură a Regelui Carol I. Prețuitor ca nimeni altul a ceea ce reprezintă Justiția pentru un Stat, adânc înțelegător al valorii Dreptului, înființase o bursă la Fundația Carol I pentru Facultatea de Drept din București, singura bursă pe acea vreme. În urma unui concurs – destul de sever – am dobândit-o și grație ei sunt jurist. Fără acea bursă aș fi învățat orice din domeniul Literelor la care mă înscriesem, sau al Științelor la care eram gata să mă înscriu, aș fi ajuns poate un specialist, dar n-aș fi învățat Dreptul. Astfel am apucat pe calea care m-a adus aci.

Îmi îndeplinesc cea mai pioasă datorie și mă închin cu adâncă smerenie înaintea spiritului Marelui Rege, care din lumea dreptilor privește, poate cu mulțumire, la băiatul plecat de la țară, bursierul său, ajuns astăzi cel mai înalt judecător al Țării.

Andrei Rădulescu (333, p. 115, foaie anexată de Al. Tzigara-Samurçaș)

(Corespondență între conducerea Bibliotecii și rectorul Universității privitoare la situația școlară a bursierilor Fundației, noiembrie 1902)

S-au tipărit cu ajutorul Fundației Universitare Carol I, de la inaugurarea ei în 1895 până în 1931, 232 teze din diferite specialități, 27 lucrări științifice, susținute în seminarii de mari profesori, precum: D. Onciul, L. Mrazec, S. Mehedinți, O. Densușianu. S-au bucurat de ajutoare bănești 518 studenți iar de burse pe mai mulți ani, până la terminarea studiilor, 99 studenți.

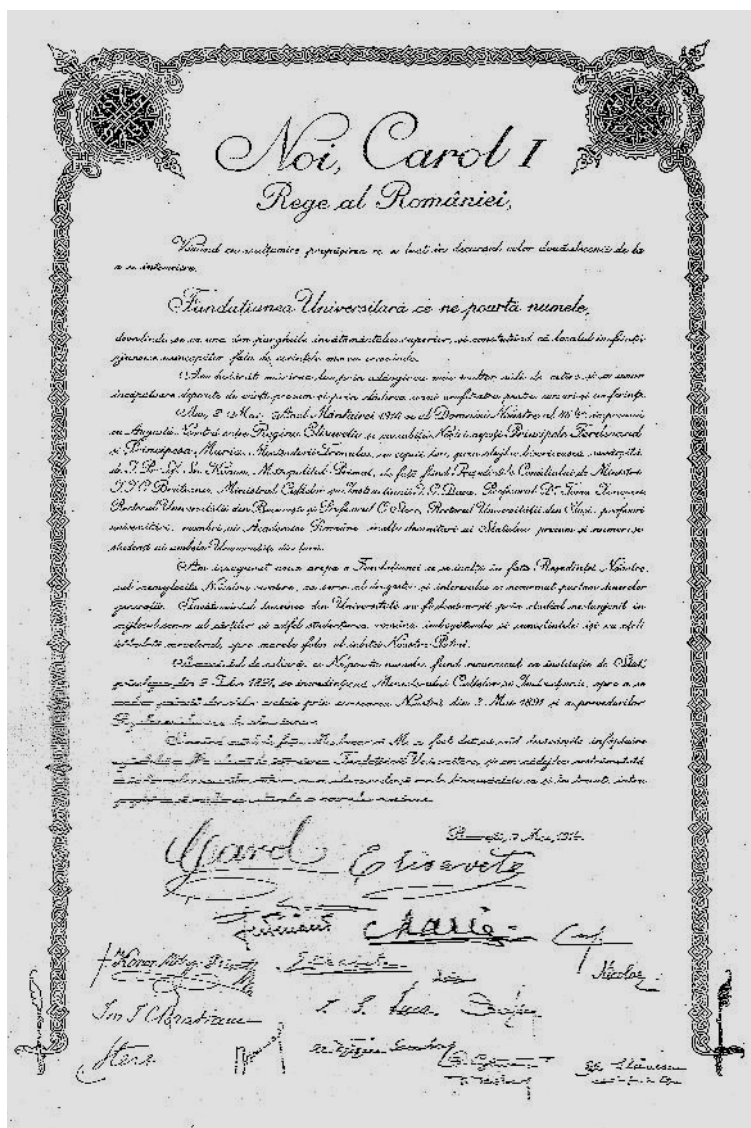
8/20 aprilie 1914

Regele însoțit de aghiotantul său și de prințul Barbu Știrbey, administratorul Domeniilor regale, vizitează Fundația condus de Gottreau și de Al. Tzigara-Samurçaș. Se interesează de noile instalații pneumatice pentru remiterea cărților din depozite în săli, de rafturile metalice, de mesele de lectură modificate după cele din Berlin, de ceasurile, vitraliile și lămpile provenind de la Peleş. Regele semnează în Cartea de onoare.

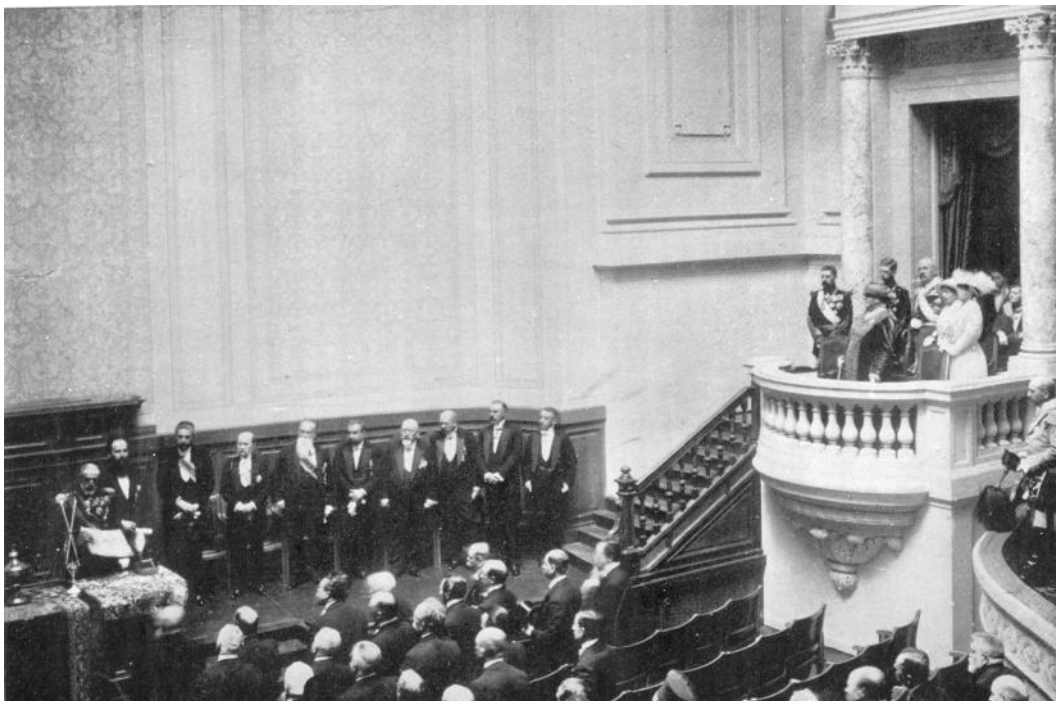
9 mai 1914

Inaugurarea noii clădiri a Fundației Universitare Carol I. Regele hotărăște să fixeze această celebrare și printr-o medalie a sa. Realizarea, distribuirea exemplarelor din argint și bronz, cât și întregul program al inaugurării au fost alcătuite sub ordinele directe ale Suveranului.

Cu acest prilej Carol I distinge, *motu proprio*, pe arhitectul Gottreau și pe directorul Alexandru Tzigara-Samurçaș cu medalia „Bărbăție și credință cl. I“.

(Actul inaugurării noii clădiri a Bibliotecii Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914)

Se apropie un pătrar de veac de când am hotărât înființarea acestui așezământ, pentru înlesnirea la învățătură a tinerimii universitare.

Cu părintească dragoste am urmărit, an după an, mersul acestei fundațiuni de cultură și am avut marea mângâiere să constat, că ea răspundea unei nevoi așa de adânc simțite, încât abia după câțiva ani de la deschiderea ei, s-a văzut că este prea mică pentru numărul studenților doritori să se folosească de mijloacele de învățătură ce li se puseseră la îndemână.

Văzând dar râvna cu care tinerimea alerga la acest liman de studii, am hotărât lărgirea lui în măsura acestei râvne și înzestrarea sa potrivit cu cele mai moderne cerințe.

Sunt fericit că pot astăzi dărui universității noastre acest încăpător locaș pentru cultura tinerelor generații, hărăzind totodată scumpei noastre Capitale o clădire care face cinste celor ce au executat-o și vrednică de înaltul ei scop.

Tubiți studenți,

Față de aceste bogate mijloace de cultură ce vi se oferă, gândiți-vă la greutățile fără număr cu care aveau să se lupte până în veacul trecut, dascălii și învățătorii noștri de odinioară, spre a ne aduna comoara de cultură națională moștenită de la dâșii și pe care sunteți chemați a o cerceta cu scumpătate și a o spori cu dragoste.

Este de ajuns să vă amintiți acele dureroase cuvinte pe care Miron Costin – al cărui nume strălucește în fața acestei clădiri – ni le-a lăsat în prologul cronicei sale:

„Sosiră asupra noastră cumplite vremuri, de nu stăm de scrisori – la care trebuiește gând slobod și fără valuri, - ci de grijă și suspinuri.

Puternicul Dumnezeu să ne dăruiască după aceste cumplite vremi a anilor noștri, cândva, și mai slobode veacuri întru care, pe lângă alte treburi să fie vreme și cu cititul cărților a face iscusită zăbavă; că nu este altă și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă, de cât cititul cărților“.

Atotputernicul s-a îndurat a asculta ruga marelui nostru istoric și ne-a dăruit timpuri mai bune în care sufletul românesc și-a luat zborul cu încredere în toate direcțiile culturale.

Și nu mă îndoiesc că acest nou și falnic locaș merită a îndestula în chip larg, nevoia de lumină a acelor care sunt chemați, a fi îndrumătorii României de mâine, va fi un puternic imbold de a trage cât mai multe foloase pentru pregătirea lor la misiunea ce-i așteaptă.

Nu uitați însă niciodată că știința trebuie însoțită cu cultura inimii, cu iubire de țară și cu demnitatea vieții, pentru ca roadele ei să fie binecuvântate și cu adevărat folositoare binelui obștesc și Patriei.

Din toată inima rog pe bunul Dumnezeu să ocrotească în veci de veci acest așezământ închinat culturii naționale, spre întărirea și înălțarea scumpei noastre Românie.

CAROL

/Discurs cu prilejul inaugurării noului local al
Fundației Universitare Carol I/
I.G. Duca, 9 mai 1914 (333, p. 23-24)

Sire, Doamnă, Altețe Regale,

Bogată este domnia Maiestății Voastre în fapte mari. Printre cele binecuvântate va rămâne desigur și hotărârea pe care ați luat-o, Sire, acum 23 ani, de a înzestra țara cu un așezământ care să dea tinerimii universitare putința să se adape la izvoarele cele mai curate și cele mai vestite ale culturii universitare.

Mărind și desăvârșind astăzi acest folositor așezământ, Maiestatea Voastră ne va îngădui să Îi aducem prinosul adâncii și nețăruritei noastre recunoștințe și s-o încredințăm totodată că ne vom strădui pururea să păstrăm Fundațiunii Universitare Carol I caracterul pe care Maiestatea Voastră a înțeles să i-l dea, când i-a orânduit întemeierea.

Din contactul cu tot ceea ce spiritul omenesc a produs mai de seamă, Maiestatea Voastră a vrut ca tinerele generații să-și sporească cunoștințele și să-și împodobească mintea, dar în același timp să-și dobândească o concepție mai înaltă a vieții, să intre în lupta pentru existență, călăuzite nu de grijile materiale, care moleșesc caracterele, ci însuflețite de puterea idealismului, care singură oțelește energiile și mână popoarele la propășire și la glorie.

În amfiteatrul și bibliotecile acestei mărețe clădiri, datorite dărniciiei Maiestății Voastre, tinerimea universitară va putea să dezvolte toate însușirile literare, științifice și artistice cu care poporul românesc este cu atâta prisosință înzestrat și să se pregătească în liniște spre a ne chezași în lumea civilizată un loc de cinste prin strălucirea noastră culturală. Iar în atmosfera senină și înviorătoare ce trebuie să domnească în acest locaș, aceeași tinerime se va deprinde să prețuiască binefacerile educațiunii.

Cultura rămâne fără roade dacă nu urmărește formarea caracterelor, pe când ea preface popoarele atunci când știe să le insuflă simțământul datoriei și dragostea de țară.

Și astfel la lumina nobilelor preocupări ce au călăuzit pe Primul Rege al României neatârinate, când a pus temeliiile acestui loc de învățătură și de sufletească reculegere, se vor forma generații crescute în tradiții sănătoase, care vor putea în urmă să ducă mai departe opera de ridicare națională la care de aproape o jumătate de veac Maiestatea Voastră lucrează cu atâta stăruință și cu atâta pricepere.

Primind din Augustele Voastre mâini, Sire, această întregită Fundațiune, care va slăvi până în vremuri depărtate numele și faptele Maiestății Voastre, zic din tot sufletul meu:

Să trăiți Sire!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăiască Altețele Lor Regale!

/Discurs cu prilejul inaugurării noului local al
Fundației Universitare Carol I/
Al. Slăvescu, 9 mai 1914 (333, p. 24-25)

Maiestate,

Sărbătoarea de astăzi, oricât ar fi ea închinată culturii, este mai înainte de toate o sărbătoare studentească.

Pentru noi, studenții, înțelepciunea și dărnicia Maiestății Voastre a întemeiat acest așezământ de cultură, devenit acum elementul natural al vieții noastre universitare, forța vie a întregii noastre activități. Tinerimea universitară de la toate facultățile din țară își face o datorie sfântă aducându-Vă cu acest rar prilej în mod direct omagiul respectuos al adâncii sale recunoștințe. Cele trei scopuri ce s-au avut în vedere la întemeierea acestei fundațiuni s-au dovedit pe deplin satisfăcute. Înființarea și întreținerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, în curent cu tot ce apare nou în domeniul intelectualității și în strânsă legătură cu studiile universitare, a fost cheia întregii noastre pregătiri științifice. Universitatea, desigur, își are în această privință rolul său de frunte.

Influența pe care o exercită Universitatea, căci ea este în neîncetată legătură și cu viața culturală a națiunii și progresul Statului, e uriașă. E nevăzută însă, căci e sustrasă voinței indivizilor. Maiestatea Voastră ați exprimat într-o frază de o plasticitate antică tot adevărul:

„Universitatea e cheia de boltă a clădirii Statului, menită a întinde câmpul cunoștințelor folositoare ale adevărului și frumosului, ca un factor puternic ce luminează mințile și încălzește inimile, pentru a le îndruma pe căile rodnice și moralizatoare ale muncii aprige și a le închina binelui obștesc“.

În Universitate noi studenții, învățăm știința și ne pătrundem de metodele severe ale ei. În ea primim ideile de cultură și îndrumarea la studiu. Tot în ea ne deprindem a munci.

Munca chibzuită, sarcină zilnică, datoria ce și-a impus cineva de a înainta pas cu pas – pe fiecare zi – lucrarea sa. Studențimea s-a pătruns astăzi de acest adevăr pe care îl vede așa strălucit ilustrat în Augusta persoană a Maiestății Voastre. Noi știm azi adevăratul înțeles al vieții, fiecare din noi nu apare în viață decât pentru a da contingentul său de muncă și a dispărea; viața e o mișcare neîntreruptă, pe care o primești și o transmiți și care nu e la urma urmelor decât muncă pentru marea operă finală în adâncimea veacurilor.

În Universitate, în fine, ne formăm o specialitate, lucru așa neînțeles pentru idealul de cultură al Antichității.

Dar numai atât trebuie unui tânăr însetat de a cunoaște totul? Desigur nu. Acea sete nobilă de a ști nu se poate potoli decât în Bibliotecă. Aci se satisface curiozitatea inteligentă de care vorbește divinul Platon și care te conduce la înțelepciune prin iubire, aci se păstrează valoarea proprie a personalității, aci domnește libertatea, nu cea dezordonată, ci libertatea creatoare, organizată, fecundă în visuri generoase din care ies realități binefăcătoare. Viața e scurtă; pentru a-i da o nobilă proporție trebuie s-o prelungești în trecut prin studiu, în viitor prin vis. Aci în Bibliotecă am învățat a trăi

cu drag în tovărășia celor morți și cine nu se simte prins în mreaja amintirii lucrurilor dispărute? Desigur, Maiestate, ne-ați hărăzit cele mai frumoase clipe ale anilor noștri tineri. Studențimea aduce lacrimi de recunoștință și iubire la picioarele Tronului Maiestății Voastre.

Al 2-lea și al 3-lea scop al acestei Fundațiuni a fost ajutorarea materială a studenților, fie pentru publicarea de lucrări meritorii, fie pentru întreținerea zilnică a vieții. Noi, studenții, pe punctul de a părăsi Universitatea, căci ne-am împărtășit din aceste ajutoare, putem mai bine ca oricine să ne dăm seama de ce de neprețuit folos au fost. Cu ele ne-am desăvârșit studiile.

Când Maiestatea Voastră a avut luminatul gând de a înălța această Fundațiune, în scrisoarea adresată Primului-ministru ziceați:

„Dorința Noastră, a Reginei și a Principelui Moștenitor este ca această Fundațiune să contribuie a întări frăția printre studențimea universitară“.

Cuvintele acestea săpate în piatră, în vechea sală a Bibliotecii – le-am săpat și noi în inimi – și de atunci de câte ori am trecut pragul acestei case, ne-am simțit ca frați și binecuvântăm ceasul când Maiestatea Voastră ne-a strâns sub acoperișul căminului comun. Desigur, Maiestate, am fost mai norocoși ca vechii noștri înaintași. Când am început a înțelege rostul vieții, n-am avut decât să ridicăm ochii și inima către Maiestatea Voastră. Aveați sub mână ocrotitoare toate aceste binefaceri ale libertății, prosperității și ordinii, care ne veniseră pe de-a gata ca darurile veșnicei naturi. Din acel moment înțelesesem și am sădit în sufletele noastre o iubire sinceră și o necondiționată jertfire pentru Tron. Ați făcut prin înțelepciune să ni se iubească patria printre popoare, să ne fie temută printre dușmani. Ei știu ce uriașă forță reprezintă cel dintâi cetățean al țării. Numai cine își dă seama de munca statornică, înalta inteligență și geniul organizator cu care ați cârmuit Statul, poate înțelege cuvintele lui Goethe: puterea liniștită e mare. Entuziasmul domnește în această casă și dragoste și generozitate. Astăzi noi, studenții, înălțăm inimile, înălțăm privirea către mărirea Regesului Maiestății Voastre Tron. Ochiul strălucește încă blând și maiestos; gura Maiestății Voastre grăiește cuvinte răsperate care din inimă pornesc, în inimi merg; mâna ține încă tare sceptrul domniei. Noi studenții ținem să arătăm astăzi un lucru destul de cunoscut: Maiestății Voastre îi datorăm România de azi; în regatul astfel constituit putem cu toată nădejdea așeza mântuirea întregii noastre culturi. Dacă în aprinderea nobilă a războiului, unde omul disprețuiește moartea, căci o ține în mână, e ușor de făcut datoria, nu mai puțin în viața obișnuită de toate zilele, cu neschimbatele bucurii și dureri nu vom uita că și aci datorăm o viață Maiestății Voastre. Nimic nu va amărî iubirea și adâncă credință față de Maiestatea Voastră și Dinastie. De acum poate bate la ușă ziua primejdiei. Individul se va pierde, dar întregul, patria, va învinge. În curând ne vom risipi în toate unghiurile țării, vom intra în diferitele cercuri de activitate ale carierelor noastre; singurul nostru fir călăuzitor în noua viață este: *„Cu Dumnezeu pentru Rege și Țară“*. Și acum, într-o rugă fierbinte pornită din inimile noastre tinere și curate, chemăm ocrotirea divină asupra Maiestății Voastre, victoriosul nostru Rege, cu fruntea împodobită de laurii încă verzi ai biruinței; de trei ori ocrotirea divină asupra Maiestății Voastre ca Rege al păcii, al cărui Tron e sădit în inimile poporului său; chemăm ocrotirea divină asupra părintelui Patriei.

Trăiască Maiestatea Sa Regele Carol I, Întemeietorul acestui locaș.

Inaugurarea palatului transformat și înnoit al bibliotecii „Fundațiunea Universitară Carol I“ a fost prilej pentru o frumoasă și nobilă sărbătoare. Munca tăcută și modestă, cheltuită în căutarea cugetărilor vii din șiruri de slove moarte, a avut clipele ei de mândră strălucire când pusă sub protecția personală a Regelui, a strâns în juru-i pe toți cei deprinși cu altfel de străluciri și liniștita bibliotecă, unde intră de obicei tineri slăbuți, cu sacoul ros în coate, a primit vizita fracurilor lucitoare de decorații și prea frumos ajustate ale oficialității.

Opera Regelui e, cu toate aparențele ei adesea umile, dintre operele cele mai însemnate ale vremurilor noastre, pentru că, neștiută și tăcută, pregătește schimbările mari din vremile ce vor veni; biblioteca e laboratorul în care se adună ca elemente toate gândurile încredințate hârtiei până astăzi și toate visurile de viitor, și de unde pleacă, înfiripate în convingeri energice, active, forțele personale ce vor conduce România de mâine; înclinați pe masa de lectură, singuri, izolați în torentul actualității, tinerii cititori de astăzi își proiectează sufletul în trecut și-l readuc de acolo strălucitor de toate luminile, stinse pentru muritorii de rând, dar veșnic vii și active pentru cei ce nu trăiesc numai viața săracă a clipelor de acum; mulți dintre acei cititori vor fi trecători fără urmă, pentru care sămânța „cuvântului“ va fi căzut în drum; unii se vor mulțumi să păstreze cu credință talentul pe care l-au primit; vor fi câțiva însă cei ce vor găsi sinteze noi, reprezentativii epocii neînfrântă încă, semănătorii de idei de la care vor porni curente care să răstoarne „operele mari“ de astăzi între ruinele trecutului.

Pentru ca aceștia să fie cât mai deplini în dezvoltarea lor, cât mai limpezi pentru ei înșiși și pentru alții, cât mai binefăcători prin largimea lor de vederi, nici o jertfă nu e prea mare și orice jertfă e un dar nebănuit de prețios făcut generațiilor cărora le transmitem datoria vieții.

În această lumină, gestul real al Fondatorului apare în toată însemnătatea sa e o nobilă expresie a cultului ideilor, cu atât mai remarcabilă cu cât se înfăptuiește într-o țară unde domină pretutindeni punctul de vedere practic și în care ideile generoase, plecând foarte de sus, trebuie să facă și educația socială a tuturor; e o dojană și un exemplu.

Când i s-a adus la cunoștință împăratului Napoleon cel Mare că în Prusia învinsă se răspândesc idei „subversive“ de redeșteptare națională, genialul ofițer de artilerie a răspuns cu fraza lapidară:

- Nu există idei care să poată rezista tunurilor.

Și totuși, peste câțiva ani numai, acele idei au sfărâmat tunurile franceze și la Lipsca și la Waterloo, și tot ele au înfăptuit în curs de un secol uriașa putere, cu atâtea aspecte, a Germaniei de astăzi.

„Marele Căpitan“, deși a încercat puterea tunurilor pe câmpul de luptă, păstrează nobila încredere în puterea neînfrântă a ideilor și îi înalță un altar nepieritor. Marile sale gesturi, prin care înțelepciunea sa a deștelenit tot ce era energie incultă în România renăscută, vor rămâne cândva să umple numai o filă strălucită din Cartea Țării, căci au

răspuns unor necesități istorice care, ca toate contingențele istorice, vor trece făcând loc altor necesități; „Fundațiunea“ însă va rămâne veșnic vie și veșnic activă, pentru că răspunde unei necesități eterne a sufletului omenesc: proiectarea lui în trecut pentru a se lumina prin experiențele milenare încredințate scrisului și cooperarea lui neîntreruptă cu toți cei ce creează adevărul și frumosul în timpul nostru. Prin ea întâiul nostru Rege și-a turnat în sufletul românesc un monument mai trainic decât orice bronz, etern.

Inaugurarea Fundației Carol I
Simion Mehedinți, 1914 (153, p.273-275)

Pe la începutul veacului trecut, un colon german străbătea America boreală cu un sac de semințe de măr. Timp de 30 ani, el a înaintat încet de la răsărit spre apus, colindând ținuturile și semănând pomul, care lipsise până atunci în lumea nouă. Pionierului i-a rămas numele de John Appleaseed – adică semănătorul de meri. Cu puțin mai înainte, Vancouver, împrăștiase de asemenea în insulele Pacificului mulțime de plante și animale de soi.

Mare operă în istoria planetei! Ea va fi pomenită cu laudă, chiar după ce multe din evenimentele politice ale vremii vor fi cu desăvârșire uitate.

Cu atâtea mai însemnată e fapta celor ce seamănă idei în sufletul unui popor. Ei își adună averi pe care, după cuvântul bibliei „rugina nu le ruginește și nici moliile nu le mănâncă“.

Un astfel de semănător a fost regele Carol, întemeind fundația care-i poartă numele. A făcut operă de pionier în sensul cel mai deplin al cuvântului.

De unde i-a venit acest gând primului rege al Românilor?

Cine a trăit cât de puțin în Berlin, știe de unde i-a putut veni. Peste drum de palatul imperial – muzeul; la stânga, peste Sprea – Arsenalul Trofeelor; alături – Universitatea; față în față – Opera...toate königlich, creații regești, datorite adică inițiativei și dărnicii Suveranilor Prusiei. Înțelege îndată vorba lui Chateaubriand: „*Austria e un stat, pe care l-au făcut vremurile; Prusia e făcută de un om*“; - atâta numai, că ar fi trebuit să zică: de câțiva oameni, începând cu marele elector și sfârșind cu Wilhelm I.

Pricepem deci mândria Suveranului, de a fi clădit peste drum de vechea sa locuință, frumosul palat al Fundației. Străinii care vor sosi în București, îl vor lua drept palatul regal – și nu se vor înșela. Căci acolo va fi și va trăi în veci o parte din personalitatea regelui Carol.

O întrebare ar fi acum următoarea: Și-a împlinit până azi fundația menirea sa?

Cu ocazia inaugurării noului palat, s-au spus destule fapte celor ce nu cunosc mai de aproape această instituție. Ne abținem acum de la o judecată mai amănunțită asupra operei regelui. A lăuda pe un Suveran în viață e tot atât de greu, ca și a-l critica după moarte. Sarcina aceasta e bine să rămână pe seama viitorului.

Aici vom releva numai un singur lucru. Serbarea din zilele trecute ne-a dovedit în ce privește spiritul studențimii, un real progres.

Unde eram acum douăzeci de ani, când regele a dăruit universității biblioteca fundației, și unde suntem acum!

Un membru al înaltei magistraturi mi-a ajutat de curând să reconstituiesc scena din ajunul lui 10 Mai anul 1891: adunarea studenților la universitatea sa ia „atitudine“ față de darul Suveranului. Ședința se deschisese în sala Nr. IV, sub președinția unui medicinist (simpatice de altfel) care începuse așa:

D-lor, prin hotărârea ce ați luat, ați înaintat democrația cu 30 de ani...

Era adică înțeles de la sine, că studenții nu puteau primi darul suspect al regelui, și în orice caz nu se simțeau datori să-i mulțumească, luând parte la serbările jubileului regal. Magistratul mai sus pomenit își aduce aminte de un student care se ridicase în picioare pe bancă, să îndemne la refuzarea donației regale, cu gesturi și cuvinte pe care bună-cuviința ne împiedică să le mai reproducem.

Au trebuit cei ce simțeau însemnătatea fundației pentru generațiile următoare să trimită o delegație improvizată, pentru a mulțumi donatorului; iar cei trimiși la palat au avut prudența să însărcineze cu alocuțiunea pe cel mai puțin cunoscut, dintre ei spre a dovedi că niciun gând de vanitate personală nu se ascundea sub acea manifestare de omagiu către Suveran.

Se înțelege, nu ne gândim a învinovăți generația universitară de atunci. Ea era, cum era. Dacă tot tineretul universitar ar fi luat parte la dezbaterile acelea, majoritatea a fi fost de bună seamă de partea rațiunii și a buneicuviințe. Se întâmplă însă că în anume împrejurări, câte o farfara buimăcește prin abundența vorbei chiar și pe oamenii cu bun simț...

Din fericire, astfel de specimene au dispărut din viața noastră universitară, sau dacă sunt, ele numai ies la suprafață. Dimpotrivă, prețuind deplin binefacerea instituției de cultură întemeiată de rege, tineretul universitar de azi a fost la înălțimea datoriei și ca însuflețire, și ca simț de ordine. De sub cupola „Fundației“, aplauzele cădeau ca o ploaie grea, iar bătrânul Suveran, cu sufletul înduișat, a putut vedea că binele covârșește totdeauna răul: că s-a împlinit vorba lui Miron Costin: „biruit-au gândul“.

Iată de ce, în zilele acestea de tulburare, serbarea culturală de la Fundație a fost un moment de reală înseninare, unind în același gând de speranță pe toți, de la bătrânul rege care întinerise și până la cel mai tânăr student.

Pentru cei ce-și aduc aminte de trecut, purtarea studenților e deci un semn de netăgăduit progres.

Ar mai rămânea să vedem, dacă și generația matură (în care intră, firește, și studenții de acum douăzeci și ceva de ani), au ținut pasul cu nevoile țării noastre în ceea ce privește progresul sufletesc.

Dar pagina s-a isprăvit și trebuie să întoarcem foaia. /Semnează: Soveja/

Clădirea nouă și elegantă care a răsărit ca din pământ în fața Palatului Regal, va fi inaugurată astăzi dimineață ora 11 a.m., în strictă sărbătoare academică, de către M. S. Regele înconjurat de corpul profesoral universitar.

M. S. Regele se poate mândri cu așezământul universitar pe care-l dăruiește țării, sub forma definitivă de azi. Aripa unde se adăpostea până acum biblioteca Fundațiunii a fost admirabil întregită într-o impozantă clădire unitară de către talentatul arhitect Gottreau. /.../

Câteva state statistice

Biblioteca a început cu 3.400 volume și 20.000 cititori; ea are astăzi 28.000 volume și 25.000 cititori.

Bugetul inițial a fost de 50.000 lei, din care se cheltuiau 10.000 lei pentru cumpărarea de cărți, 10.000 lei pentru burse și ajutoare, iar restul de 30.000 lei cu personalul și întreținerea institutului.

Bugetul actual este de 100.000 lei, din care se cheltuiește: 23.000 lei pentru cumpărare de cărți, 16.000 lei pentru burse, 46.000 lei pentru personal și întreținere, iar restul de lei 27.000 se capitalizează.

Costul întregii clădiri se ridică la suma de 1 milion și jumătate, iar terenul, instalațiile și mobilierul încă 1 milion și jumătate așa încât întregul local al Fundațiunii a costat astăzi pe Suveranul nostru suma de 3 milioane.

Averea producătoare de venituri s-a dublat: 1 milion în efecte publice și 1 milion în avere imobiliară.

Noua clădire

/.../ Fiecare sală este prevăzută cu mobilier modern de pupitre care ar trebui văzut și de oamenii noștri politici, ca să vadă cum înțelege M.S. Regele să facă educația studenților.

Toate volumele se găsesc în etajele superioare unde rezidă biblioteca propriu-zisă. Un serviciu modern de ascensoare permite urcarea și coborârea volumelor, predate studenților de către custozi și asistenți.

Catalogul va fi complet refăcut și se va adopta sistemul zecimal al Institutului Internațional din Bruxelles.

Numărul orelor de citire va fi mărit la 10 ore pe zi, dintre care 3 ore seara.

Din bătrânul său palat, M.S. Regele poate să-și arunce cu satisfacție privirile asupra noii sale opere. Ea reprezintă, într-o formă simbolică, o imagine a activității sale neobosite din țara noastră, triumful unei perseverențe prevăzătoare care a înțeles să se adapteze împrejurărilor și să le ridice treptat până la înălțimea concepțiilor sale. În apropierea nunții sale de aur cu coroana românească, bătrânul nostru rege militar, încărcat de venerația întregii lumi și de gloria a două acțiuni războinice izbândite, revine cu

neștrămutare la al doilea factor fundamental, care, după concepția Hohenzollernilor, hotărăște de soarta popoarelor: la școală.

România își ridică astăzi, cu un adânc sentiment de admirație, privirile sale către această măreață activitate unitară depusă pentru propășirea și întărirea neamului românesc.

**Palatul Fundației Carol I care se inaugurează azi
cu mare solemnitate în prezența suveranilor**

Universul, 10 mai 1914 (236, p. 1)

Fundațiunea Universitară Carol I a fost întemeiată de M.S. Regele cu prilejul serbării aniversării Sale de 25 de ani de domnie. Actul de întemeiere, constând în scrisoarea din 3 Mai 1891 adresată de M.S. Regele președintelui său de consiliu Lascăr Catargiu /sic/, este săpat în marmură în sala cea mare de citire a vechiului local al Fundațiunii. Dintr-însul extragem următoarele pasaje, în care se arată scopul mărinimos al donațiunii Majestății Sale. /.../

Noul Palat al Fundațiunii s-a ridicat conform dorinței M.S. Regelui în fața palatului regal și a fost inaugurat la 14 Martie 1895. El a fost condus la început de directorul G. Dem. Teodorescu și un consiliu de administrație, compus din rectorii celor două universități din țară și un delegat al Majestății Sale, bibliotecar fiind d. C. Rădulescu-Motru.

De la început instituția s-a dovedit ca foarte folositoare studențimii universitare, care era lipsită de bibliotecă până aci. În curând localurile ce se păreau prea vaste s-au arătat a fi insuficiente față de cererile mereu crescânde. Publicul apreciind valoarea reală a Fundațiunii Majestății Sale, a contribuit la sporirea mijloacelor ei de acțiune, și astfel avem de înregistrat donațiunea de 200.000 lei a doamnei dr. Elena N. Turnescu, precum și o altă donațiune în aceeași valoare a d-lui Evloghie Georghief.

Pe de altă parte societatea de asigurare Dacia-România și Bank of Romania Limited s-au grăbit să pună la dispoziția Fundației rente anuale de 1.000 și 1.500 lei.

Numeroși alți particulari au făcut daruri Fundației bibliotecii întregi sau numeroase volume, sporind mereu numărul cărților Fundației. Tuturor acestor generoși donatori, cărora cu acest prilej li se aduc aci mulțumiri, vor fi consemnați în publicația festivă asupra activității Fundației, ce va apărea în curând.

M.S. Regele, care necurmat s-a ocupat de aproape de progresele Instituției Sale, încă din 1899, a modificat primul regulament, suprimând postul de director și consiliul său. Bibliotecarul singur a condus Fundația până la reorganizarea decretată prin regulamentul nou, acum pus în aplicare, când s-a reinstituat postul de director, căruia îi incumbă întreaga administrare și conducerea Fundației.

Appreciind mărirea localului, M.S. Regele a cumpărat locul din fața palatului, și astfel a putut să mărească prima Sa întemeiere, dând studențimii universitare vastul și splendidul palat, ce se înalță astăzi în fața reședinței regale, fiind totodată una din podoabele arhitectonice ale capitalei României.

Clădirea, atât cea veche cât și cea nouă, se datorește arhitectului P. Gottreau, care a reușit, într-un mod așa de nimerit, să contopească vechea clădire cu cea nouă, obținând efecte arhitectonice atât de frumoase. Ambele clădiri propriu-zise se urcă la o valoare de 1.000.000 și jumătate lei. Adăugând la această sumă valoarea terenurilor, donațiunea M. Sale, precum și numeroasele instalații, conform cerințelor celor mai moderne și mobilierul sălilor de lectură și amfiteatrului, valoarea totală a întregii Fundații se pregătește la peste 3.000.000 lei.

Fundațiunea M.S. Regelui este cu siguranță unul din monumentele de cultură cele mai frumoase și trainice, pe care M. S. le-a închinat poporului său.

Pe lângă biblioteca ce servește studenților universitari, Fundațiunea actuală mai posedă și vastul amfiteatru, unul din cele mai bine amenajate din Capitală, care va servi pentru conferința și ședințe festive.

Numărul mereu crescând al frecventatorilor Fundațiunii dă cea mai bună dovadă a necesității, căreia instituția corespunde. Și desigur că toți aceia, care s-au folosit de binefacerile Fundației și de ajutoarele ei vor binecuvânta pe Augustul ei fondator.

În afară de bibliotecă, Fundațiunea mai servește în fiecare an numeroase burse studenților săraci, atât la universitatea București cât și la cea din Iași și tipărește pe ale sale speze tezele cele mai meritorii.

D-l profesor Dragomir Demetrescu, dându-și seama de aceste folositoare ajutoare, a instituit, dar Fundației, o rentă anuală de 2.400 lei, din care se acordă două burse anuale studenților universității. Exemplul d-sale merită să fie semnalat, putând servi de pildă aceluia care ar dori să vie în mod eficace în ajutorul studențimii noastre.

Inaugurând acum noul palat, M. S. Regele are fericirea să-și vadă îndeplinită marea operă.

Glorioasa și binecuvântata domnie a Regelui Carol I se va fâli, în decursul veacurilor următoare, a fi însemnat în istoria României și începutul unei epoci de renaștere a artei și culturii românești. Fără a aminti aci dezvoltarea diferitelor specialități ale artei naționale, vom adăuga numai că chiar una din ramurile ei cele mai îndepărtate, și anume arta medaliei, a fost de asemenea foarte mult cultivată în acest răstimp de aproape o jumătate de veac.

Se pare că s-au bătut nu mai puțin de 400 medalii cu efigia defunctului Rege. Căci nu a fost eveniment mai important, inaugurare de instituție sau lucrare publică de interes general, fără ca să fi fost comemorate prin medalii, care alcătuiesc astăzi atâtea documente în bronz ale principalelor momente din istoria bogată în fapte mari a primului nostru rege.

Prin interesul deosebit ce Regele Carol lua la executarea cât mai îngrijită a acestor medalii, se învederează influența artistică, pe care persoana Regelui a imprimat-o și în această direcție a artei plastice. Vrând să-i dea o îndrumare cât mai națională, Regele Carol, profitând de întoarcerea în țară a gravorului Gabriel Popescu, trimis de Dânsul ca bursier în străinătate, a ținut de îndată să-i dea ocazia de a-și manifesta talentul și cunoștințele dobândite în școlile și atelierile unde se perfecționase. Talentatului gravor român datorăm splendidul portret al regesului său protector precum și două plachete bătute cu ocazia inaugurării bisericilor Sf. Nicolae și Trei Ierarhi din Iași.

Tot în zilele Domniei Regelui Carol I, ca o dovadă a răspândirii unei mai serioase aprecieri a ramurii numismatice, s-a înființat prima societate numismatică română, căreia îi datorăm între altele și punerea în circulație a mai multor medalii, reprezentând pe principalii Voievozi din trecutul neamului românesc.

Din seria medaliiilor bătute sub domnia primului nostru Rege, ultima adusă la cunoștința Lui este medalia Fundațiunii Universitare Carol I. Ea comemorează inaugurarea de la 9 Mai 1914, prezidată de însuși Regele Carol, a aripii noi a palatului Fundațiunii Sale universitare. Dintre numeroasele și bogatele donațiuni și întemeieri, datorite Primului Rege al României, Fundațiunea universitară va rămâne, atât ca valoare materială cât și mai ales ca însemnătate culturală una dintre cele mai importante.

După cum glăsuiește actul de întemeiere al acestei instituțiuni, Regele a înființat-o *„spre binele tinerimii universitare de la toate Facultățile din țară, în scop de a întări frăția între studenți și a hrăni simțământul patriotic, care înalță sufletul ei“*. Alegând însuși locul acestei Fundațiuni în fața reședinței Sale, Regele accentua în actul de donațiune că voiește s-o aibă *„sub ochii și sub ocrotirea Sa, văzând în tânăra generație speranța patriei și unul din sprijinile cele mai temeinice ale tronului și Dinastiei“*. Această deosebită atenție pentru Fundațiunea întemeiată în 1891, Regele Carol a dovedit-o prin mărirea și noua sa înzestrare care o ridică la rangul uneia din cele mai însemnate instituțiuni de cultură din țară. Comemorarea acestei desăvârșiri a Fundațiunii Sale, Regele a ținut s-o fixeze prin medalia aci reprodusă. Numeroasele schițe, corectate după însuși îndemnul Regelui, dovedesc cu câtă pricepere și deosebită atenție

Suveranul urmărea desăvârșirea medaliei. Primele schițe, datorite gravorului român, pe atunci din nefericire suferind, nefiind satisfăcătoare, a fost însărcinat cu executarea medaliei artistul Hans Schwegerle din München, care la expoziția internațională din capitala Bavariei, în 1912, fusese distins cu medalia de aur pentru meritoasele sale lucrări în această specialitate.

(Fotografie a regelui Carol I realizată special pentru medalia din 1914)

După cum se vede din alăturatele reproduceri, medalia reprezintă pe avers pe Regele Carol I, în jumătate figură, cu brațul drept rezemat pe o Bibliotecă, iar în stânga ținând actul de întemeiere. Spre deosebire de celelalte medalii oficiale, Regele este astfel reprezentat pentru a accentua strânsa legătură ce există între Dânsul și a Sa Fundațiune. Aceasta este reprezentată pe reversul medaliei; sub imaginea clădirii, se văd armele țării și data întemeierii, în 1891, și aceea a măririi și noii dotări a Fundațiunii din 1914, iar sus legenda „Fundațiunea Universitară Carol I“.

Remarcabil de bine tratată este figura Regelui, care, deși în proporții așa de reduse, redă admirabil asemănarea profilului nobil și a ochiului ager, care caracterizau pe Marele nostru Suveran. Brațul drept, rezimat pe raftul de cărți, immortalizează de asemeni un gest familiar al Regelui Carol, dându-ne totodată reprezentarea mâinii Sale blânde și binefăcătoare, care până aci nu fusese încă eternizată pe alte medalii. Mult regretatul

nostru Suveran a avut încă prilejul, în Septembrie 1914, să vadă primul exemplar al acestei medalii, exprimându-Și satisfacția în privința executării ei artistice.

Prin felul tratării largi a efigiei și a reliefului, mai puțin migălos și accentuat ca la portretele anterioare, această medalie capătă o valoare artistică mult superioară. În locul medaliilor oficiale de până aci, apare pentru prima oară o lucrare cu caracter personal și amintind tehnica adevăratelor medalii din renașterea italiană, a căror tradiție frumoasă a fost reluată de maeștrii francezi ca Roty și Chaplain, după care este inspirat și sculptorul german. Conturul este de asemenea rotunjit conform modelelor clasice, înlocuindu-se astfel zimții tăioși ca la monede.

În afară de câteva modele în format de 120 cm. turnate în bronz, s-au bătut din această medalie alte exemplare, în formatul reproducerii aci alăturate de 7 cm., unele de argint pentru donatorii cu sume mai importante, iar altele în bronz pentru ceilalți donatori ai Fundațiunii.

Cu această medalie, aprobată de însuși marele Rege Carol, și comemorând cea mai scumpă a Lui Fundațiune, se încheie seria bogată a medaliilor lungii Sale Domnii. Prin această particularitate, adăugată la meritele artistice și de perfectă asemănare, frumoasa medalie a Fundațiunii câștigă un interes deosebit. Ea va fi desigur cea mai scumpă amintire pentru toți aceia care, prin sprijinul dat instituției regești și-au asigurat posesiunea acestei medalii.

Dar nu numai în bronz este fixată imaginea generosului întemeietor al Fundațiunii universitare; ea va rămâne veșnic vie în memoria numeroaselor generații de studenți care s-au folosit de marile binefaceri ale instituției. Și figura măreață a Regelui Carol I se va impune și mai departe tinerimii studioase, care, în decursul veacurilor viitoare, va binecuvânta memoria scumpă a Întemeietorului Regatului României.

Din inițiativa și mai ales prin stăruința M.S. Regelui Carol II s-a inaugurat, la 9 Mai 1939, statuia ecvestră a Regelui Carol I, opera desăvârșită și impunătoare a sculptorului I. Mestrovici, menționată mai sus.

Față de splendida refacere a Palatului Regal și a măririi Pieței Carol I, urmează ca și Fundația primului nostru Rege să fie transformată, potrivit spiritului măreț al vremii noi, după planurile aprobate de Augustul Inițiator al reînnoirii Capitalei Regatului Său.

Fundația Carol

Marie G. Bogdan, 1929 (40, p. 38-40)

Un scurt istoric cerut de o prietenă din provincie mi-a procurat ocazia de a vizita „Fundația Carol“, vast edificiu clădit în fața palatului regal pe cheltuiala și din averea personală a Regelui Carol. După moarte, cea mai mare parte a frumoasei sale colecții de cărți ar urma să fie trecută în acest nou palat care a fost construit și hărăzit de rege studenților. Cele mai multe dintre aceste cărți sunt voluminoase și frumos legate și au drept autori toate celebritățile științei, literaturii și jurisprudenței care au scris în limbile franceză, română și germană.

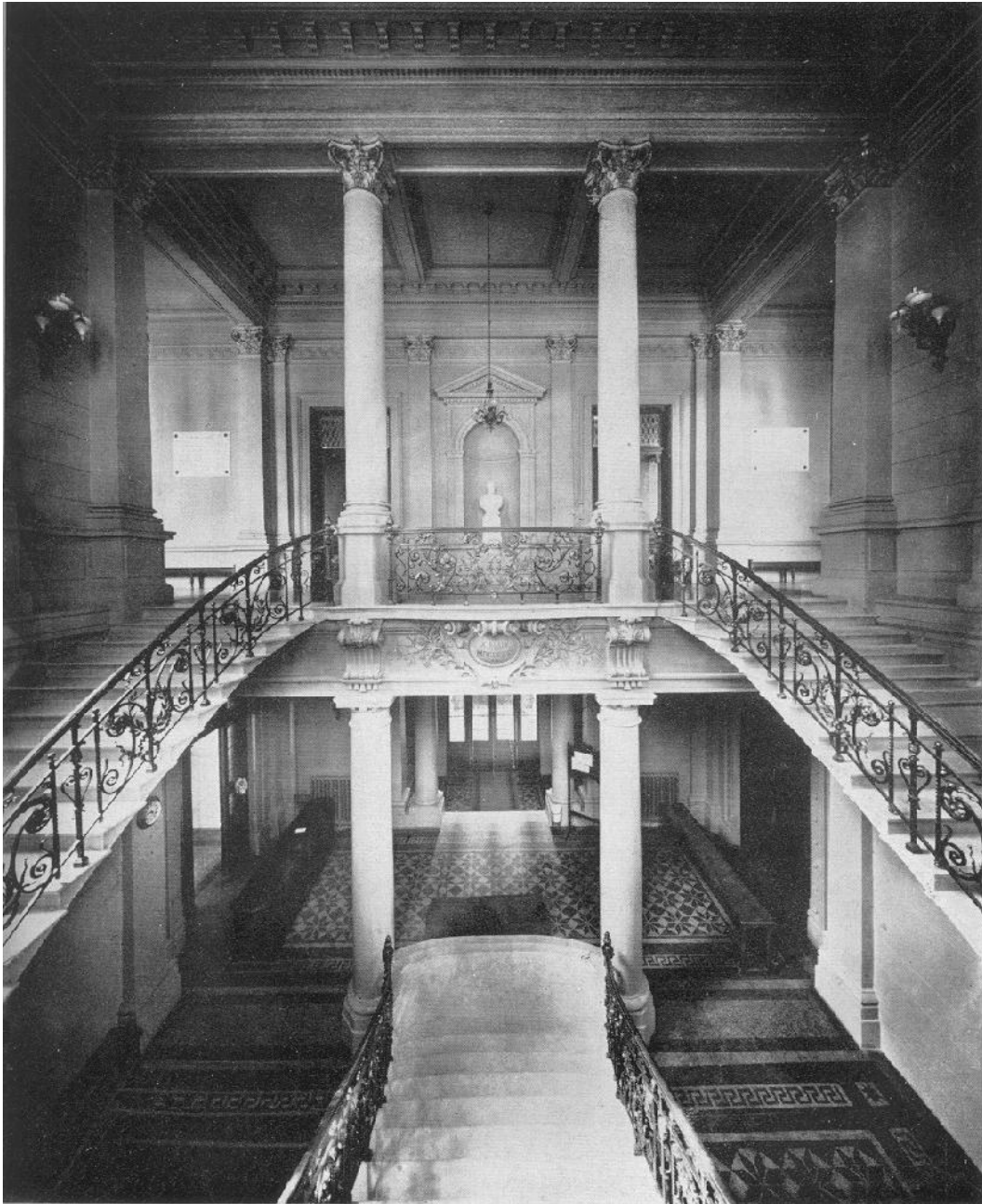
Amenajarea interioară a edificiului nu lasă nimic de dorit. O scară monumentală conduce, pe două laturi, în același timp, la primul etaj, situat deasupra unor mari magazine ale căror venituri apreciabile ajută întrucâtva această instituție. Un lung și larg coridor cu dale în mozaic alb și negru conduce la stânga către încăperile rezervate direcției, iar la dreapta către diferite săli de lectură special amenajate pentru studenți. Bănci de lemn lăcuit cu spătare având dispuse în fața lor pupitre menite să servească la două persoane în același timp și care se multiplică, simetric, în mijlocul unor întinse săli. Un birou impozant care servește supravegherea, menținerea ordinii și a liniștii în sălile de lectură. Cărțile cerute, toate numerotate, sunt aduse de doi slujbași costumați în livrea care se succed prin rotație, sunt manierați, merg în vârful picioarelor și își cunosc bine îndatoririle.

În ciuda zgomotului permanent produs ziua și noaptea de trăsurile și de automobile pe Calea Victoriei, principala arteră a Bucureștiului, grosimea zidurilor, întinderea pieței și lărgimea trotuarelor din partea locului, fac ca acest vacarm să fie aproape imperceptibil. Palatul Regal, care este situat în față arată cu mult mai modest decât cel al studenților chiar dacă are un număr mai mare de încăperi, el nefiind decât o clădire renovată care a servit cândva de reședință Prințului Cuza. E adevărat că interiorul palatului se învrednicește a dezminți această modestie aparentă, de îndată ce-i treci pragul. Ceea ce m-a frapat cel mai mult de-a lungul celor câteva ore petrecute în două zile consecutive în această imensă bibliotecă este liniștea absolută care domnește aici, care nu este nicăieri altundeva respectată la noi, nici la teatru, nici la concerte, nici chiar la conferințe sau în biserici; o liniște cu atât mai meritorie cu cât este impusă tineretului care o respectă. O victorie a educației asupra obișnuințelor locale. Două frumoase săli consacrate bibliotecii înseși, ale căror ziduri sunt mascate de sus și până jos de mii de volume aranjate cu ordine și metodă în despărțituri din stejar și sticlă, înconjurând circular întreaga încăpere; vitralii de tip medieval la ferestrele înalte, filtrează lumina zilei. Seara, niște magnifice lămpi electrice din bronz și aramă răspândesc o strălucire luminoasă și blândă în același timp. Plafonduri ornamentate artistic și traversate de grinzi aparente în stejar sculptat impun ansamblului sălilor un caracter grandios și confortabil.

Fotolii englezești în piele, mese ovale sau rotunde de o trăinicie încercată, ferestre monumentale pe măsura înălțimii încăperilor conferă acestui edificiu aspectul a ceea ce el reprezintă: un cadou regesc făcut de un rege de o mare inteligență care a știut să strângă o parte din națiune în jurul unor idei mai largi și a unor ocupații mai elevate decât cele ale eternei politici, adesea atât de nefastă și de distrugătoare de la război încoace.

Un personal de serviciu restrâns dar stilat; puțini funcționari superiori. Totul a fost prevăzut de generosul donator pentru a evita cheltuielile inutile ce pot fi dăunătoare studenților și cititorilor diminuându-le relativul lux și bunăstarea reconfortantă. Sufletul se destinde în această atmosferă de pace și de reculegere care te transportă grație lecturii spre locuri elevate în care dai uitării timp de câteva ceasuri, vicisitudinile actuale și convulsiile ce le traversează omenirea în general, România și Rusia în particular. Căci vai! Suntem guvernați și noi de puterile periculoase și deprimante ale ignoranței, lăcomiei și invidiei. Cinste Regelui Carol, cel bun și prevăzător care a voit ca până și după moartea sa să conducă spiritele spre muncă, știință și progres.

/Traducere din lb. franceză de Șerban Șubă/

(Scara principală de intrare în Fundație. În firida centrală se observă bustul în marmură albă al Regelui Carol I)

*(Familia regală cu profesorii
examinatori la bacalaureatul
lui Carol II, 2 iunie 1912)*

mai 1914

Suveranul primește vizita țarului Nicolae al Rusiei la Constanța.

14-27 iunie 1914

La cererea Reginei Elisabeta, care dorea înălțarea unei biserici la Ierusalim pentru sărbătorirea în 1916 a împlinirii celor 50 de ani de domnie a regelui Carol I, Al. Tzigara-Samurcaș se imbarcă pe vaporul *Împăratul Traian* spre Constantinopol.

Pentru îndeplinirea misiunii la Constantinopol, Regina Elisabeta îi dăruiește un „splendid coran ce-i fusese oferit de unul din miniștrii turci acreditați la noi”.

Al. Tzigara-Samurcaș (334, Vol.2, p.91)

15 / 28 iunie 1914

Atentatul de la Sarajevo. Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, prințul moștenitor al Austro-Ungariei și a soției sale de către Gavriilo Prinzip, naționalist sârb.

15 / 28 iulie 1914

Austro-Ungaria declară război Serbiei. La 19 iulie, odată cu declarația de război a Germaniei către Rusia, sistemul general de alianțe care lega marile puteri duce la declanșarea primului război mondial. România înclină din ce în ce mai mult spre Antanta.

*(Regele Carol I cu ducele Vladimir
al Rusiei în 1914)*

(Regele Carol I și regina Elisabeta)

18 / 31 iulie 1914

Mesaj al împăratului Germaniei, Wilhelm al II-lea către regele Carol I, prin care cerea României să-și îndeplinească obligațiile față de Puterile Centrale.

21 iulie / 3 august 1914

Consiliul de Coroană întrunit la Sinaia (pe lângă membrii guvernului, au participat și o serie de oameni politici din opoziție) decide neutralitatea armată a României.

Regele Carol I, deși fidel înțelegerilor cu Puterile Centrale (tratatul semnat la 1883 și reînnoit de guvernele Catargiu, Sturdza și Maiorescu), se supune acestei hotărâri.

27 septembrie/10 octombrie 1914

Regele Carol I trece în eternitate la Castelul Peleş.

„Unchiul muri năpraznic în noaptea dintre 9 și 10 octombrie 1914; muri cu totul neașteptat în patul său. /.../ /.../ Am fost adesea întrebată mai târziu asupra celor ce simțeam când s-a întâmplat acest eveniment, și totdeauna am răspuns cu adâncă sinceritate că a fost una din emoțiile cele mai zguduitoare și covârșitoare din viața mea./.../ Da, astfel simțeam în acea clipă, iar când îngenuncheai la patul de moarte al bătrânului rege și privii pentru ultima oară fața lui abia mai palidă de cum fusese în ultimele săptămâni, atât de neschimbată și totuși atât de liniștită, atât de nobilă și desprinsă de toate în noua lui odihnă bine meritată, simții că trebuie cu buze mute să mă leg prin jurământ în fața mării lui tăceri:

«Nu te teme unchiule, îți vom duce vitejește opera mai departe. Mâna ta a fost grea, adesea mi-a apăsat tinerețea, însă erai drept și nepărtinitor cât te lumina gândul. Nu voi uita învățăturile tale, deși cu greu le-am ascultat și cu greu le-am urmat; și acum îngenuncheată lângă tine, deși ești astăzi mut și nu mai poți să-mi poruncești, simt că totuși ai o solie pentru mine, nepoata ta care odinioară te-a tulburat atât.

Da, unchiule, voi încerca să fiu cum ai fost tu, credincioasă până la moarte, să-ți iubesc țara cum ai iubit-o tu atâția ani îndelungați; cu voia Domnului îți vom duce înainte opera fără a ne teme»“.

Maria, regina României (212, p. 368-370)

28 septembrie/11 octombrie 1914

Principele moștenitor Ferdinand, nepotul și succesorul lui Carol I, depune jurământul în calitate de Rege al României. El promite că va fi „un bun român“ ceea ce însemna că nu se va opune intrării în război împotriva Austro-Ungariei și Prusiei.

29 septembrie/12 octombrie 1914

Oficierea slujbei religioase la Castelul Peleş (de către starostele Mănăstirii Sinaia și clerul local) și aducerea în Capitală a rămășițelor pământești ale Regelui. La 2/15 octombrie este transportat cu trenul mortuar și depus în cripta de la Curtea de Argeș, restaurată în timpul domniei sale.

(Regina Maria și regele Ferdinand

Monitorul Oficial nr. 147, 29 sep./12 oct. 1914)

TESTAMENTUL MEU
SCRIS ȘI ISCĂLIT DE PROPRIA MEA MÂNĂ LA 14/26 FEBRUARIE 1899
ÎN
CAPITALA MEA BUCUREȘTI

Scris de mine în luna Februarie 1899 pentru a fi publicat în „Monitor“ după moartea mea, cu rugămintea ca ultima mea voință și dorință să fie urmate tocmai cum le-am descris aci de propria mea mână fiind încă voinic și sănătos.

Având aproape 60 ani, privesc ca o datorie, ca să mă hotărâsc a lua cele din urmă dispoziții. Alcătuiind acest testament, mă gândesc înainte de toate la iubitul meu popor, pentru care inima mea a bătut neîncetat și care a avut deplină încredere în mine. Viața mea era așa strâns legată de această de D-zeu binecuvântată Țară, că doresc să îi las, și după moartea mea, dovezi vădite de adâncă simpatie și de viul interes, pe care le-am avut pentru dânsa. Zi și noapte m-am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acuma o poziție vrednică între statele europene; m-am silit ca simțământul religios să fie ridicat și dezvoltat în toate straturile societății și ca fiecare să împlinească datoria sa, având ca țintă numai interesele Statului.

Cu toate greutățile pe care le-am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente, am pășit, fără frică și fără șovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu și în bunul simț al credinciosului meu popor. Înconjurat și sprijinit de fruntașii țării, pentru care am avut întotdeauna o adâncă recunoștință și o vie afecțiune, am reușit să ridic, la gurile Dunării și pe Marea Neagră, un Stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție și realiza odată înaltele sale aspirațiuni.

Succesorul meu la tron primește o moștenire de care el va fi mândru și pe care el o va cârmui, am toată speranța, în spiritul meu, călăuzit fiind de deviza:

*„Tot pentru Țară,
Nimic pentru mine“*

Mulțumesc din suflet tuturor care au lucrat cu mine și care m-au servit cu credință, iert acelora care au scris și au vorbit în contra mea, căutând a mă calomnia sau a arunca îndoieli asupra bunelor mele intențiuni. Trimițând tuturor o ultimă salutare plină de dragoste, rog ca și generațiile viitoare să-și amintească, din când în când, de acela care s-a închinat cu tot sufletul iubitului său popor, în mijlocul căruia el s-a găsit așa de fericit. Pronia cerească a voit ca să sfârșesc bogata mea viață: am trăit și mor cu deviza mea, care strălucește în armele României.

„Nihil sine Deo!“

Doresc a fi îmbrăcat în uniforma de general (mică ținută, cum am purtat-o în toate zilele), cu decorațiile de război și numai Steaua României și Crucea de Hohenzollern pe piept. Am rămas credincios religiunii mele, însă am avut și o deosebită dragoste pentru biserica răsăriteană, în care scumpa mea fică Maria era botezată. Bindecuvântarea corpului meu se va face de un preot catolic, însă doresc ca clerul amânduror bisericilor să facă rugăciuni la sicriul meu, care trebuie să fie foarte simplu. Corpul meu va fi expus în sala Tronului, înconjurat de flori și de verdeață. Rog foarte mult să nu fie cununi, afară de câteva de flori naturale, și aceasta numai când înmormântarea mea va fi în lunile florilor; altminteri, vor fi numai ramuri de brad. Coroana de oțel, făurită dintr-un tun luat pe câmpul de luptă și stropit cu sângele vitejilor meu ostași, tebuie să fie depusă lângă mine, purtată până la cel din urmă lăcaș al meu și readusă atunci la palat. Sicriul meu, închis, va fi pus pe afetul unui tun biruit (dacă se poate) la Plevna și tras de 6 cai din grajdurile mele, fără văluri negre.

Toate steagurile care au fâlfâit pe câmpiile de bătaie vor fi purtate înaintea și în urma sicriului meu, ca semn că scumpa mea armată a jurat credință steagului său și șefului său suprem, care, prin voința lui Dumnezeu, nu mai este în mijlocul credincioșilor săi ostași. Tunurile vor bubui din toate forturile din București, Focșani și Galați, ridicate de mine ca un scut puternic al vetrei strămoșești în timpuri de grele încercări de care Cerul să păzească Țara.

Trimit armatei mele, pe care am îngrijit-o cu dragoste și căreia i-am închinat toată inima, cea din urmă salutare, rugând-o a-mi păstra o amintire caldă.

Doresc ca corpul meu să fie îngropat lângă biserica Curții de Argeș, reclădită de mine, și care poate deveni mormântul dinastiei române, însă când Capitala Regatului va cere ca cenușele mele să rămână în mijlocul iubiților meu bucureșteni, atunci înmormântarea la Curtea de Argeș va fi provizorie, până ce se va clădi un mausoleu pe o înălțime împrejurul orașului, unde se poate deschide un bulevard (mă gândesc la înălțimea înainte de biserica Căramidari, unde se găsește astăzi un pavilion al Institutului Geografic Militar).

Recomand pe Regina Elisabeta poporului meu, sigur fiind că toți românii vor înconjura cu dragoste și credință pe preaiubita mea soție. Am hotărât ca Regina Elisabeta să se folosească, cât ea va trăi, de toate veniturile moșilor mele: Broșteni, Sinaia-Predeal și Mănăstirea, care dau împreună o sumă de patru sute de mii lei cel puțin; în cazul că veniturile vor scădea sub suma aci indicată, atunci succesorul meu va completa ce lipsește. Sper că apartamentele din Palatul Regal de la București, ocupate astăzi de Regina, vor rămâne la dispoziția Sa. Castelul Peleş îl hotărâsc ca reședință de vară pentru mult iubita mea soție. Întreținerea acestei reședințe este în sarcina succesorului meu, căruia las în moștenire Castelul împreună cu întreaga moșie „Sinaia-Predeal”, cu toate clădirile și stabilimentele. Moșia mea Broșteni, din județul Suceava, revine asemenea viitorului Rege al României din Casa de Hohenzollern. Moșia mea Mănăstirea, din județul Ilfov, va deveni proprietatea strănepotului și finului meu, Principele Carol al României, din ziua majorității /sic!/ sale; din veniturile acestei moșii însă nu se poate dispune înainte de moartea Reginei Elisabeta. Moșia mea Slobozia-Zorleni, din județul Tutova, cumpărată din moștenirea mea părintească, am destinat-o, printr-un act deosebit, iubitului meu nepot, Principele Carol de Hohenzollern; Orfelinatul agricol „Ferdinand” va rămâne neatins pe moșie și întreținut de viitorul Rege al României.

Casele și terenurile mele împrejurul Palatului Capitalei trec în posesiunea viitorului Rege al României.

Galeria mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al bibliotecarului meu Bachelin, va rămâne pentru totdeauna și de-a întregul în Țară, ca proprietate a Coroanei României.

Succesorul meu (Principele Ferdinand al României) va plăti din economiile mele un milion de lei ca dar din partea mea Reginei Elisabeta, care poate dispune de această sumă cum Ea va voi. Dăruiesc, asemenea, șase sute mii de lei nepoatei mele, Principesei Maria a României, rugând totodată ca viitoarea Regină să combată luxul, care aduce, prin cheltuieli nemăsurate, atâtea nenorociri în familie.

Hotărâsc ca zestre pentru strănepoata mea, Princesa Elisabeta a României, opt sute de mii lei: această sumă va fi depusă în fondurile Statului român la Casa de Depuneri din București și nu poate fi atinsă (nici chiar dobânzile) până la căsătoria sau la vârsta de 21 ani a tinerei Principese.

Prin o bună gospodărire și o severă rânduială în cheltuieli, fără a micșora numeroasele ajutoare, cerute din toate părțile, averea mea a crescut din an în an; veniturile Domeniului Coroanei au contribuit, mai ales, la această creștere, mulțumită unei administrații foarte bune și prevăzătoare a dlui Kalinderu, care s-a închinat, cu un devotament nemărginit, la această instituție, devenită așa de folositoare pentru Țara întreagă; asemenea, credinciosul meu secretar L. Basset a condus treburile mele cu atâta circumspecție, că pot dispune astăzi de sume însemnate în folosul scumpei mele Românie și pentru binefaceri.

Am hotărât dar o sumă de douăsprezece milioane lei pentru diferite așezăminte, noi fundațiuni și ajutoare, în fondurile Statului și publice, în acțiuni sau bani; această sumă va fi distribuită precum urmează:

- 1) Academiei Române, șase sute mii de lei, ca capital pentru publicațiuni;*
- 2) Fundațiunii mele universitare pentru sporirea capitalului, șase sute mii de lei;*
- 3) Orfelinatul „Ferdinand“, din Zorleni, lângă Bârlad, pentru sporirea capitalului, cinci sute de mii lei;*

4) Pentru întemeierea unui internat de fete de ofițeri din armata mea, ca un institut de educație cu un învățământ practic (ca Augusta-Stift la Charlottenburg), la Craiova, două milioane de lei;

5) Pentru întemeierea unei școli industriale la București (organizarea sa aproape ca aceea de la München), trei milioane de lei.

Suma de cinci milioane (pentru Nr.4 și 5) va fi depusă în fondurile Statului la Casa de Depuneri, dobânzile vor fi întrebuințate numai la sporirea capitalului până la deschiderea acestor două așezăminte; 1/3 din capital este pentru clădire, 2/3 pentru întreținerea lor. Dobânda banilor în timpul clădirii va fi plătită de succesorul meu și terenurile pe care se vor ridica aceste două institute, rog foarte mult a le da fără plată.

- 6) Societății de binefacere „Elisabeta“ pentru sporirea capitalului, patru sute mii de lei;*
- 7) Societății Geografice, fondată de mine, trei sute mii de lei capital;*
- 8) Surorilor de caritate, fondate de Regina Elisabeta, trei sute mii de lei capital;*

9) Pentru întemeierea unui fond spre a veni în ajutor ofițerilor care sunt în strâmtoare, un milion lei capital, depus în rentă română la Casa de Depuneri; se pot da ofițerilor din armata mea din capital împrumuturi până la 5.000 lei, cu patru la sută, însă această sumă trebuie să fie înapoiată treptat după 4 sau 5 ani;

10) Pentru întemeierea unui fond, ca ajutor pentru studenții săraci, cinci sute mii lei capital depus în fonduri de Stat la Casa de Depuneri; în fiecare an dobânzile acestui capital vor fi împărțite între 50 studenți săraci;

11) Pentru burse în străinătate spre a pregăti pe tineri pentru școala industrială ca profesori, cinci sute mii lei ca capital;

12) Pentru biserica națională, șase sute mii lei ca capital, dobânzile vor fi întrebuințate ca ajutor pentru biserici sărace în reparație sau începute și care nu pot fi isprăvite din cauza lipsei de mijloace;

13) Pentru cantinele școlare, capital trei sute mii lei;

14) Pentru distribuirea la diferite societăți de binefacere și de încurajare, recunoscute ca persoane juridice, cinci sute mii lei;

15) Pentru sporirea capitalului „Casei de ajutor“, înființată de mine, în amintirea a 25-a aniversare a căsătoriei mele, 1894, pentru muncitorii rurali în anii de secetă, patru sute mii lei;

16) Pentru biserica catolică din România, patru sute mii lei;

17) Pentru biserica protestantă din București, una sută mii lei.

Distribuirea acestor douăsprezece milioane va fi începută numai la un an după moartea mea, astfel ca toate dobânzile aceste sume (aproape cinci sute mii lei) să rămână disponibile.

Hotărâsc ca acești bani să fie întrebuințați în modul următor:

Întregul personal superior și inferior al curții regale, al casei și administrației mele va primi lefii, cum sunt prevăzute pentru dânsul la bugetul meu, încă un an întreg după moartea Mea, adică 12 luni, suma acestor lefuri se urcă aproape la 240.000 lei, restul va fi distribuit astfel, ca pomană pentru săraci:

La București, cincizeci mii lei – la Iași, treizeci mii lei – La Craiova, douăzeci mii lei – la Galați, zece mii lei – la Brăila, zece mii lei – la Ploiești, zece mii lei – la Botoșani, zece mii lei – la Bârlad, zece mii lei – la Focșani, opt mii lei – la Pitești, opt mii lei – pentru fiecare din celelalte orașe, capitale de județ, cinci mii lei.

Dacă milostivirea lui D-zeu Îmi va dărui încă câțiva ani, am dorința a prevedea, în codicil, alte legate în folosul Țării, stăruiesc însă ca acest testament, scris de propria mea mână, care conține tot ce doresc astăzi în anul 1899, să fie urmat și executat întocmai cum l-am alcătuit.

Înălțând rugăciuni fierbinți către A-Tot-Puternicul ca să ocrotească de-a pururea România și să răspândească toate harurile asupra scumpului meu popor, mă închin cu smerenie înaintea voinței lui D-zeu și iscălesc cea din urmă hotărâre a mea: în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin.

Făcut în București,

CAROL

la 14/26 Februarie 1899

Am scris și iscălit de propria mea mână acest testament, pe două coale, formând opt pagini legate cu un fir roșu și am pus sigiliul meu.

CODICIL LA TESTAMENTUL MEU
DIN
14/26 FEBRUARIE 1899
SCRIS ȘI ISCĂLIT DE PROPRIJA MEA MÂNĂ, ÎN DECEMBRIE 1911

Hotărăsc încă că din averea mea să fie depus un capital de un milion lei în bani sau în renta Statului (cu minimim 4 la sută) pentru strănepotul meu, Principele Nicolae al României, care se va bucura de dobânda acestui capital din ziua majorității /sic!/ sale.

Asemenea, strănepoatele mele Principesele Maria și Ileana a României vor primi fiecare cinci sute mii lei în bani sau în rentă de Stat (cu minimum 4 la sută) a căror dobândă va fi plătită din ziua majorității /sic!/ lor sau când ele se vor căsători.

Strănepoții mei, Principele Moștenitor și fratele Său Principele Francisc Iosif de Hohenzollern vor primi fiecare ca dar suma de trei sute mii lei.

Asemenea, toate rudele mele (cumnate, nepoate, strănepoate, strănepoți) vor primi fiecare un dar, care trebuie să aibă cel puțin un preț de opt sute până la o mie lei.

Doresc ca toate persoanele, care m-au servit în timpul Domniei mele, ca miniștri, adjutanți regali, funcționari ai Casei regale și princiare, dame de onoare etc., să primească fiecare un dar, consistând în un obiect de artă, un tablou, o miniatură, un ac, un ceasornic, un inel etc. Cele din urmă obiecte vor fi luate din cutiile Mele, care conțin bijuterii destinate ca daruri.

Fondul de trei sute mii lei, care l-am destinat în anul acesta pentru Universitatea de la Iași, va fi sporit încă cu un capital de trei sute mii lei și întrebuințat pentru un cămin studentesc. În caz că nu s-a cumpărat o casă pentru studenți, atunci o sută mii lei va fi luată pentru îndeplinirea acestui scop. Dobânda de la două sute mii lei va fi pentru întreținerea acestei case.

Colecțiunea mea de arme din Castelul Peleş va rămâne în întregul său acolo ca proprietate a Coroanei României. Această colecțiune are un catalog detaliat.

Moșia mea „Umkirch“, situată în Marele Ducat de Baden, va primi un capital, ca fond, de trei sute mii lei, care să dea un venit de cel puțin douăsprezece mii lei pe an. Acest venit este destinat jumătate pentru binefaceri în folosul satului și jumătate pentru îmbunătățirea acestei moșii și a clădirilor sale. Se poate lua o sumă de optzeci mii lei pentru aducerea apei în castel și în sat, suma aceasta va fi amortizată, luând de fiecare jumătate trei mii de lei pe an, adică de binefacere și de îmbunătățirea Castelului (șase mii lei).

Acest fond care va purta numele meu, va fi administrat de un comitet compus de administratorul moșiei, de preot și de primar. El va hotări întrebuințarea venitului acestui capital.

Dacă iubita mea Soție, Regina Elisabeta, este în viață, ea va primi o sumă de două milioane lei spre a dispune, cum va crede de acești bani (poate că ea va dori a întrebuința din această sumă o sută de mii lei pentru îmbunătățirea casei sale „Segenhaus“, lângă Neu-Wied). Asemenea ea va dori să facă legate și donațiuni la diferite fundațiuni înființate de Regină.

Strănepoata mea Principesa Elisabeta a României va primi încă două sute mii lei capital, astfel zestrea, pe care am prevăzut-o în testamentul meu din 14/26 Februarie 1899, pentru Principesă, va fi de un milion lei. Venitul acestui capital trebuie să fie cel puțin patru și jumătate la sută.

Iubita mea nepoată Principesa Maria a României va primi șase sute mii lei, sumă de care ea poate dispune cum va crede.

Toată averea mea în bani, acțiuni, obligații, fonduri de Stat, după plata legatelor, va rămâne iubitului meu nepot, Principele Ferdinand al României, sumă care, doresc, să fie păstrată ca capital.

Domnul Basset, secretarul meu, va primi o pensiu de o mie lei pe lună, care va fi plătită chiar dacă el va urma serviciul său lângă moștenitorul meu. Ca un semn al mulțumirii mele pentru serviciile sale, el va primi un legat de o sută mii lei, dacă el va fi încă în viață. Văduva lui va primi o pensie de șase mii lei pe an.

Fiii doctorului Kremnitz vor primi fiecare patru zeci mii lei ca dar și vor da din această sumă patru mii lei mamei lor, a cărei pensiu de douăsprezece mii lei, dată până acum, va fi plătită până la moartea sa.

Scris și iscălit de propria mea mână.

*București,
14/27 Decembrie*

CAROL

Suntem și acum nedumiriți, nelămuriți, la atâtea zile după înmormântarea lui! Impresiunea unui gol stăpânește continuu în sufletele noastre. Un stejar, care, de veacuri, străjuia pe o înălțime, ținând dârz în vifore candelabrul brațelor lui, dăruind, în arșită, umbra lui secerătorilor și păsărilor cerului, lasă, când îl doboară moartea, același gol în zare, același gol în inima celor rămași fără umbră și fără cuiburi. Cronica este și rămâne neputincioasă să spună vreun cuvânt cuprinzător asupra marelui rege adormit. Vor trece ani, vor trece zeci de ani și figura lui, obținând perspectiva convenită se va înălța, din ce în ce mai sus, în recunoștința poporului român și în admirația istoriei. Noi, care trăim în opera lui, noi, care suntem opera lui, ne simțim așezați rău ca să pricepem, în totalitatea ei, această operă și să vorbim despre ea, cu justetea de impresie a celor ce vor face istorie peste o jumătate de veac. Noi contemporanii vom admira pe omul care a trăit cu noi până ieri și al cărui suflet, acum când a trecut de porțile timpului, ni se pare de o măreție completă și profund educativă.

Dacă ar fi să așezăm pe marele nostru rege în amfiteatrul regilor și împăraților încununați de istorie, l-am așeza în secțiunea lui Marcu Aureliu, adică între filosofii conducători de oameni. Regele Carol a fost un înțelept, în primul loc. Toată viața lui – care a fost pentru noi mirare și enigmă – apare ca dezvăluirea unei construcții sufletești de o precizie și de o permanență de necrezut. Regele Carol a avut, față de noi, un singur defect: a fost prea dintr-o bucată și prea de caracter, adică prea unul și același cu el însuși. Această rară permanență sufletească, pentru noi supușii lui, care suntem niște cugete atât de compozite și de fluide, a pus la mijloc o barieră nevăzută dar invincibilă. Acest om extraordinar ni se părea prea departe de noi, fiindcă era prea cuminte și prea socotit în tot ceea ce făcea. Atâta constanță, atâta tradiție în viața lui de toate zilele, atâta economie în vorbă, atâta măsură și abilitate în actele lui politice și mai presus de toate atâta virtute și înfrânare personală în umbra camerelor palatului: aiureau, întorceau mintea pe dos, dădeau fiorii grijei și ai vinovăției în spinările noastre, devotate frivolității și desfătării. Era un fel de aer rece, un fel de impresie nimicitoare care se lăsa peste noi, din înălțimile palatului, așa cum cred că se lasă din munții îmbrăcați în platoșa zăpezilor eterne, peste cei ce privesc în sus, de la poalele lor. Virtuțile acestui suveran reverberau, orbitoare și glaciale, peste noi supușii lui! Între el și noi erau prea multe nepotriviri!... Ce face Vodă?

Vodă nu vorbește decât foarte puțin și totdeauna cu miez; Vodă nu asvârle banii pe ferestre; Vodă nu stă la masă mai mult decât o jumătate de oră; Vodă nu bea; lui Vodă nu-i plac lăutarii; Vodă trăiește în palat ca un megaloschimnic, în chilia lui!

Iată pentru ce acest om, care a fost unul dintre cei mai mari binefăcători ai neamului românesc, care a fost încă unul din marii ctitori ai catedralei românismului, a trăit, deasupra noastră, în acea atmosferă de izolare și de răceală în care trăiesc idolii și sihaștrii. El a fost iubit de noi mult mai puțin decât a meritat. Dar ce putem să facem! Era prea înțelept, prea virtuos, prea fără vină, pentru noi!

Astăzi, când nu-l mai vedem, îl iubim mult mai mult. Astăzi înțelegem că acest rege călugăr a trebuit, de multe ori, să suspine, din adâncul inimii, când în nopțile lui, de fecundă veghere, auzea, străbătând până la el, vedea, prin ferestrele palatului, chefurile

noastre nocturne, automobilele noastre pline de curtezane, prodigalitățile noastre de minori vițioși. Astăzi înțelegem că acest om era cuminte, sobru, treaz, prevăzător, pentru un popor întreg – copil bolnav și izinit, smuls din ghiarele acestei mame vitrege care fu istoria noastră, până acum 60 de ani.

El doarme azi somnul cel de lungă vreme, între alți adormiți ai neamului nostru. În pământul românesc, plin de florile amintirii, mai toate dureroase, odihnește astăzi Carol Vodă! Și dacă mai poate fi și în moarte o mângâiere, ne mângâie ideea că cenușa lui Carol Vodă s-a înfrățit, până la Amin, cu pământul în care dorm voievozii și părinții noștri și în care, cu voia Domnului, vom dormi cu cinste și netulburați, și noi și multe generații de strănepoți. Atâta numai să dea Dumnezeu ca Vodă Carol să simtă, într-o zi, în somnul lui, că hotarul țării nu-i mai strânge căpătâiul atât de aproape, ci s-a mutat departe, acolo unde vin fireștile hotare ale așezărilor străbune!

noiembrie 1914

N. Iorga solicită amfiteatrul Fundației Universitare Carol I pentru cursul său *Politica externă a României sub regele Carol I*.

12 decembrie 1914

Al. Tzigara-Samurçaș se adresează ministrului I.G. Duca cu solicitarea ca Muzeul etnografic de la Șosea să poarte numele Regelui Carol I „sub care s-au pus temeliele Muzeului și prin al cărui imbold s-au alcătuit diferitele colecțiuni...”.

La 31 ianuarie 1915 regele Ferdinand semnează decretul prin care „Actualul muzeu «Național» în construcție la Șosea, va purta pe viitor, numele de «Muzeul Carol I»”.

februarie 1915

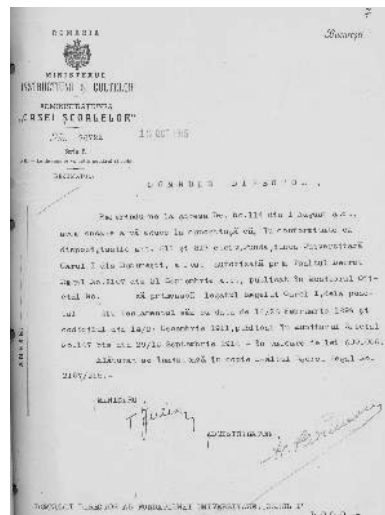
Respectând dorința lui Carol I regele Ferdinand aprobă ca pe viitor adunările generale ale Societății Regale Române de Geografie și conferințele ei să se țină în amfiteatrul Fundației Universitare Carol I.

aprilie 1915

Se oficiază slujba de pomenire a regele Carol I (parastasul de un an).

9/22 iulie 1915

Într-o scrisoare adresată lui Al. Tzigara-Samurçaș Regina Elisabeta dorește ca „la trecerea sa din viață” să i se încredințeze acestuia „toate manuscrisele spre liberă dispoziție”.

(Scrisoarea prin care Fundația este împuternicită să primească legatul regelui Carol I)

Deși înregistrată la Tribunal, prin traducerea din germană a Ministerului Afacerilor Străine, această dispoziție nu a putut fi adusă întocmai la îndeplinire datorită intervenției unor persoane.

După moartea regelui Carol I, regina Elisabeta „*mai era înconjurată de doctorul Mamulea, care o îngrijea și o sfătua cu înțelepciune și devotament, de interesantul profesor Tzigara-Samurcaș cu care purta discuții despre operele ei literare cu înțelegere și simpatie și de Nindi Romalo secretarul ei particular /.../*”.

Maria, regina României, 1991 (212, p.45)

21 septembrie 1915

Fundația este autorizată să primească legatul Regelui Carol I. Va intra efectiv în posesia lui la 25 noiembrie 1915.

decembrie 1915

De Crăciun regina Elisabeta îi oferă lui Al. Tzigara-Samurcaș *Biblia* lui Luther din 1541, două volume cu foaia de titlu de Lucas Cranach, cu dedicația. „*Recunoscătoare amintire a ceasurilor bogate în gândiri în care se lumina singurătatea și se odihnea inima obosită*”.

(Al. Tzigara-Samurcaș (334, Vol.2, p. 118)

În ajunul Anului Nou, Tzigara mai primește și inelul și ceasul Regelui Carol I care își exprimase „*speranța că la mine vor fi mai bine păstrate și venerate*”.

Al. Tzigara-Samurcaș (334, Vol.2, p. 118)

S.T.R. își încheie activitatea prin publicarea volumului XII (1914) în care apare descrierea făcută de Carol I pământului românesc, sub titlul: *Din carnetul de turist al Regelui Carol I*. În broșură apare la București, Tip. G. Ionescu, în 1915. Textul este tradus de Al. Tzigara-Samurcaș din memoriile Regelui, publicate de Mite Kremnitz, iar ilustrațiile sunt după acuarelele lui Preziosi, din colecțiile regale.

18 februarie/3 martie 1916

Se stinge din viață regina Elisabeta. Este înmormântată alături de Carol I și de principesa Maria la Curtea de Argeș.

Testamentul său prevede suma de 100.000 lei pentru secretara sa, Edith Hopkirk, cu mențiunea ca după moartea acesteia (va surveni în 1924) veniturile legatului să treacă în posesia Fundației Universitare Carol I.

(Ferdinand, Carol II și Nicolae la funeraliile reginei Elisabeta

.Cortegiul funerar al reginei)

9 martie 1916

Are loc ședința solemnă la Fundație, în prezența regelui Ferdinand.

Directorul instituției arată că prin testamentul său, regina Elisabeta a donat Fundației 10.000 lei pentru instituirea unei burse care urma să se acorde, alternativ „pentru obstetrică și boale de copii”, la doi ani, unei românce, doctor în medicină de la Facultatea din București.

octombrie 1917

Se oficiază la Curtea de Argeș parastasul Regelui Carol I.

octombrie 1918

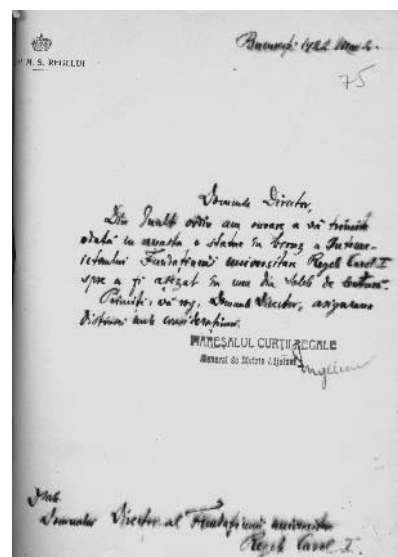
Are loc parastasul Regelui Carol I la biserica Domnița Bălașa din București.

2 mai 1922

Fundația primește statuia în bronz a lui Carol I spre a fi așezată în sala de lectură a bibliotecii.

20 decembrie 1925

Societatea română de geografie serbează 50 de ani de existență. Cu acest prilej s-a bătut o medalie jubiliară, operă a sculptorului Anton Weinberger, originar din Reșița, pe aversul căreia se găsesc pentru prima dată reunite efigiile celor doi regi (Carol I și Ferdinand), iar reversul prezintă harta în relief a României.

(Scrisoarea Casei regale prin care Fundației Universitare îi este dăruită statuia în bronz a Regelui Carol, 2 mai 1922)

Carol I. O caracterizare. Conferință ținută la Fundația Carol N. Iorga, 1932 (171)

Onorat auditoriu,

Eu am cunoscut pe regele Carol, l-am cunoscut din câteva audiențe, l-am cunoscut foarte târziu. I-am fost foarte recunoscător pentru acele audiențe venite în anii din urmă ai vieții sale. Știu însă că, la început, regele Carol, ceea ce era natural la vârsta sa, nu era cu totul în curent cu ceea ce se petrecea în generația mai nouă. Și, răsfoind, acum în urmă, corespondența diplomatică austriacă, tipărită întregă în 1929 și 1930, până atunci total necunoscută nouă, am văzut și un pasagiu care este întrucâtva dezagreabil pentru mine, dar privește o întregă generație și arată numai că în momentul acela se produsese o rupere de contact între Regele și aspirațiile unei noi generații. /.../

Dar, fără îndoială că nici cel judecat așa la 1908, nici omul care s-a bucurat pe urmă de oarecare prețuire a Suveranului nu ar fi avut dreptul să vorbească astăzi despre un mare Suveran, despre, în adevăr, unul din fondatorii României, ci ar fi trebuit să se adreseze cineva la persoanele care au avut marea cinste de a lucra cu regele Carol I.

Dar eu nu m-am mărginit în studiile mele istorice la perioada cea mai depărtată a istoriei Românilor, care atrage pe erudiții - erudiții sunt în stare să se lupte ani întregi ca să rectifice o dată de lună sau de zi sau cine știe ce amănunt în cariera unui dregător -, ci pe mine m-a interesat și istoria contemporană.

Cândva, când puteam să fiu de un oarecare serviciu nu știu cărui guvern, am avut curajul de a cere să lucrez în Arhivele Ministerului de Afaceri Străine asupra Domniei regelui Carol. Nu știu bine dacă în momentul acela regele Carol trăia: mi se pare că nu mai trăia; era simțitor înainte de război. Și am căpătat dreptul de a lucra acolo. Am văzut corespondența diplomatică a Domniei lui Carol I, corespondență care se găsește acum, dacă se mai găsește, la Moscova sau în cine știe ce pivniță uitată din Petrograd, fiindcă a fost încredințată unei puteri neutre, care nici ea nu a mai avut legături diplomatice cu noua Rusie, așa că nu știm nimic despre soarta întregii noastre corespondențe diplomatice. Mi-am luat note foarte multe și am scris pe baza acestor note *Politica externă a Regelui Carol până la 1882*, prin urmare partea cea mai interesantă din activitatea României, în ceea ce privește legăturile cu Statele străine. Și totodată am dat, rău tipărită, - atunci se inventase mașina de cules, care este nu numai o nenorocire românească, dar o nenorocire universală -, *Corespondența diplomatică românească sub Regele Carol I*, până dincolo de anul 1890, documente chiar care-mi permisese să încerc a scrie politica externă a regelui Carol.

Dar toate acestea sunt numai încercări și începuturi. Sunt linii trase și câteva fapte esențiale puse ici și colo.

Trebuie să mai spun, la începutul acestei conferințe, cu adâncă părere de rău, nu numai pentru mine, dar pentru toți istoriografii români - chiar pentru cine ar fi putut să scrie istoria acestei Domnii -, trebuie să spun că, pentru a avea o bună istorie a întregii Domnii a lui Carol I, trebuie să așteptăm să se ocupe de acest subiect un American. Fiindcă în momentul acesta Americanii fac pentru Europeni ceea ce Europeanii nu fac ei înșiși. Cea mai bună carte cu privire la Unirea Principatelor și la Domnia lui Cuza-Vodă este a unui American, care a văzut toată corespondența diplomatică inedită din Europa: o imensă carte de vreo șase sute de pagini, înaintea căreia trebuie să se încline oricine. Și nu este singur el care s-a ocupat de istoria țării noastre în această epocă: s-a mai ocupat și câte un Francez de istoria noastră contemporană: d. Paul Henry și, pe lângă el, acela care acum câțiva ani făcea conferințe, cu privire la Franța, la Universitatea din București, d. -Émery. Așa încât istoria noastră contemporană, pe care n-am scris-o noi, fiind ocupați cu o mulțime de chestiuni, foarte estetice și foarte oneste, în rândul cărora se așază politica, natural, istoria noastră contemporană au scris-o străinii. Au scris-o foarte bine, dar fără suflet, fără căldură; firește, nu se poate cere nimănui să pună tot sufletul său în tratarea unui subiect care privește o țară depărtată și o nație deosebită. Una este, când zici: Kogălniceanu, și simți pe Kogălniceanu - sau chiar în cazul răposatului Dimitrie Sturdza, ceea ce reprezintă altceva -, și alta este când pomenești numele lui Kogălniceanu sau numele celuiilalt, fără să fi cunoscut omul, fără să știi în ce mod a trăit; cazi în vid.

Cărțile sunt foarte folositoare, chiar când nu sunt însuflețite, dar cărțile însuflețite sunt cele de care avem nevoie.

Iată explicațiile cu care m-am simțit dator la început. /.../

Și, aici, de la început, se găsește cineva înaintea unei opinii, pe care și regele Carol, dar, mai mult poate, persoanele care l-au înconjurat, au căutat s-o răspândească, opinie care, după părerea mea, cu tot respectul care se cuvine aceluia care a făcut atâta și care nu mai este în mijlocul nostru, nu mi se pare cu totul întemeiată.

S-a căutat, neapărat, să se ridice prestigiul regelui Carol, dar încă mai sus s-ar fi ridicat prestigiul regelui Carol dacă partea lui în întemeierea României noi ar fi fost stabilită pe alte baze. Cred că nu de la regele Carol a pornit această judecată, fiindcă ea este în legătură cu o altă părere, foarte răspândită printre Români, din motive de inconștiență, din motive de interes, dar, în primul rând, din motive de dispreț față de noi înșine, căci suntem poporul care dispune de o mai mare măsură de dispreț pentru sine însuși dintre toate popoarele care există pe lume. Și anume se tot spunea: înainte de Carol I - „două țărișoare“.

Îmi aduc aminte cât mă jignea totdeauna, la toate ocaziile solemne mai ales, în timpul Domniei regelui Carol, această expresie de „*două țărișoare vasale, supuse Turcilor, plătind tribut Suveranului*“. Erau străini care credeau că situația Serbiei și a Bulgariei față de Imperiul Otoman era aceeași ca situația României, pe când cele două jumătăți din România dinainte de 1854 au fost stăpâne acasă la dânsule. Una din rasele cele mai nobile, o politică de mare inteligență, un sacrificiu de sânge pentru care toată lumea trebuie să ne fie recunoscătoare, o dezvoltare literară și artistică reprezentând una din acele prețioase sinteze, cum o spunea foarte frumos tânărul nostru rege acum câteva zile, pătruns și el de adevărul acestei judecăți; da, una din cele mai prețioase sinteze din întreaga istorie a literaturii și artei, - acestea au fost țările noastre. Prin urmare, nu „bieteile Principate vasale“, care au așteptat anumite date fatidice, 1821: Tudor Vladimirescu, 1848: ceva agitații de tineret aici la București și o republică de trei luni de zile și, după aceea, 1859: Unirea principatelor. Principatele erau unite în sufletul poporului românesc de secole, și aceea a fost numai o formă, o consacrare a unei unități adânci, fundamentale, reale. Urmează 1866: imediat se vorbește de anumite scandaluri de la Curtea lui Cuza-Vodă. După aceea a venit Februarie 1866, momentul salvării. Nu se uită niciodată să se arate în ce stare se găsea Palatul. Se spune că noul prinț, în momentul când a fost dus către ușa de intrare, s-a înspăimântat și a întrebat unde este Palatul? I s-a spus: „*Acesta este Palatul*“. Dar Palatul acesta mic are o origine, care trebuie să-i merite respectul tuturor. Este casa lui Dinicu Golescu, care, în acele timpuri de modestie, când a fost întrebat de ce face o casă așa de mare, fiindcă era prea mare pentru familia lui, a răspuns: „*Eu clădesc pentru viitor*“.

Întreaga legendă a Domniei lui Carol I a fost clădită pe aceste baze, iar oameni ca Dimitrie Sturdza au făcut tot ceea ce le-a fost cu putință pentru ca această părere să se întemeieze. Îmi aduc aminte revolta care s-a produs în mijlocul acestor oameni atunci când a apărut „Istoria Românilor“, în limba germană, pe care am tipărit-o în marea colecție a lui Lamprecht și în care Domnia lui Cuza-Vodă și a lui Carol I erau puse în același capitol. Mi se spunea: „*Dar se poate un lucru ca acesta?*“. A fost vorba chiar de un fel de dezaprobare oficială. Mai mai să-mi confiște cartea. Cum se poate așa ceva: Domnia lui Cuza-Vodă și Domnia lui Carol I împreună? Și cu toate acestea Domnia lui

Cuza-Vodă și Domnia lui Carol I sunt legate strâns împreună. Sunt legate împreună prin colaborația reală, pe care întregul popor românesc a dat-o amânduror Domniilor, colaborație fără de care toate marile însușiri de îndrăzneală ale celui dintâi, de bună cumpănă, dar și de curaj în momentul hotărâtor, ale celui de-al doilea, nu ar fi produs nimic. Cu o nație de nimic, nimeni nu poate să facă o operă istorică. O nație nu poate fi niciodată creată printr-o inițiativă particulară, chiar a oamenilor celor mai bine înzestrați. Orice are valoare pentru moment sau este capabil de dezvoltare pentru viitor vine dintr-o nație muncitoare, dintr-o nație cuminte, dintr-o nație credincioasă și devotată, și dintr-un Suveran care înțelege de la început mijloacele acestei societăți. Iată, Ferdinand al Bulgariei avea obiceiul să răspundă așa: „Ministrii mei sunt niște imbecili“, sau „ministrul meu de Război face numai intrigi“. Cu toate acestea, în ocaziile publice avea obiceiul să declare că tot ce s-a făcut în Bulgaria se datorește calităților poporului bulgar. Actualul suveran al Bulgarilor nu scapă o ocazie să spună acest lucru.

Pentru memoria lui Carol I este cu mult mai important să fi condus mișcarea sănătoasă a unui întreg popor către organizarea internă în Statul cel mic și către desăvârșire prin unirea națională decât să s-ar fi coborât în mijlocul unor sălbatici, pe care i-ar fi ținut cu o mână de fier până la sfârșitul vieții sale.

Să-mi dați voie și acum, ca și oricând, și pe vremea când regele Carol trăia și aveam onoarea să vorbesc cu dânsul, să enunț această părere. Și dați-mi voie să amintesc de un lucru – de la șaiszeci de ani înainte cineva are dreptul la amintiri; nu prea multe, dar are voie să le introducă din când în când. Se inaugura statuia lui Cuza-Vodă. După multă luptă. Statuia aceasta trebuia să fie așezată mai în dos. Dar dorința tineretului de atunci era să fie în mijlocul Capitalei de odinioară a Moldovei. Lipseau vreo douăzeci și cinci mii de lei aur. Statul, pentru anumite motive, nu-i dădea. I-am cules eu, cu câte zece bani și douăzeci de bani, de la țărani. Și atunci statuia s-a așezat acolo unde dorise tineretul din acel moment. Iar pe urmă au venit discursurile. Eu eram delegat al Universității din București și, evident, mi s-a făcut lecția, de la început, că trebuie să spun așa încât să-i placă regelui Carol. Eu însă am vorbit cum credeam că am datoria de a vorbi, și am încheiat cam așa: „*Eu doresc, când vremurile se vor schimba, să se poată vorbi de Majestatea Voastră așa cum se vorbește de Acesta*“. Și îmi pare foarte bine că azi pot vorbi așa cum atunci vorbeam de acela. Iar, în momentul când se răspândea lumea, regele Carol a venit lângă mine și mi-a spus: „*Mi-a plăcut cum ai vorbit dumneata*“. Eram tânăr și exprimam părerile mele într-o formă în care nu le-aș mai exprima astăzi. „*În orice caz, nu este limbașul acela*“ – cred că am spus cuvântul de «lingușire» - „*cu care se înconjoară Suveranul*“. Atunci s-a uitat la mine, la profesorul tânăr, și a spus cuvintele pe care nu le voi uita niciodată: „*Crezi d-ta că mi-au plăcut vreodată aceste lingușiri?*“. Și în fața lui era o nesfârșită scârbă de toți acei care se făcuseră vinovați de dânsa.

Cel dintâi lucru pe care trebuie să-l aibă cineva în vedere este: cine era viitorul Carol I atunci când se găsea în țara lui la vatra lui, în societatea în care s-a născut și a petrecut cei dintâi ani, până la douăzeci și șapte de ani. Fiindcă numai la douăzeci și șapte de ani a venit în mijlocul nostru; nu a venit ca un om foarte tânăr, ci ca un om format. Acesta a fost norocul nostru că el a venit în momentul care păstra tot entuziasmul tinereții, dar începea să aibă cumpăna necesară unui Suveran.

Se începe de obicei cu debarcarea lui la Turnu-Severin. Dar cine a debarcat la Turnu-Severin în primăvara anului 1866? „Un prinț german“. Nu este de ajuns să spui

„un prinț german“. Nu un prinț german de la Berlin; aceasta este deosebirea cea mare. Berlinul reprezenta un mediu lipsit de poezie, de romantism. Ci ne venise un prinț german de la Rin, din regiunea aceasta de mare omenie, de mare amabilitate, de un amestec de rase care este deosebit de amestecul de rase de la Berlin. Aici a venit deci un Renan, om de acea rasă amestecată, în care era și sângele a două familii franceze. Pe de o parte, Beauharnais, prin bunica lui, Marea Ducesă de Baden, Ștefania, care a trăit în mare parte la Paris și care a fost considerată de Napoleon al III-lea ca o bună sfătuitoare în toate împrejurările. Cu dânsa vorbea Napoleon în ce privește legăturile cu prinții germani, cu formațiunile politice germane de la Rin. A și murit în Franța, și a fost un doliu mare la Curtea rudei ei franceze. Iosefina de Baden, fiica ei și mama Regelui Carol, avea pe jumătate trupul și pe trei sferturi educația franceză. Din partea tatălui era o bunică franceză, sora lui Murat, Ioachim Murat, regele Neapolului, cel mai strașnic călăreț din armata lui Napoleon I și de acolo venea o anumită influență care se simțea și în fizicul regelui Carol: ochi albaștri, mișcări vii, în care se deosebea foarte bine această parte din ascendenții lui paterni și materni.

Dar în toată această familie, în care bunicul fusese un om aspru, în care tatăl era un liberal și un naționalist german ca după 1848, deși foarte militar, și fusese cândva un prinț domnitor, iar pe urmă, când viitorul rege al României era copil, trecuse la Statul german acest mic Principat de Hohenzollern-Sigmaringen, era și amintirea napoleoniană.

Un prinț de Hohenzollern a întovărășit armatele lui Napoleon în Spania, și se cunoaște din anumite corespondențe cât de fierbinte ținea să fie așezat în apropierea lui Napoleon I, cât de mult a dorit Legiunea de Onoare, cât de mult a căutat o căsătorie franceză. Dar este încă un lucru, pe care puțini îl știu. Însuși viitorul nostru Suveran a fost la Curtea lui Napoleon al III-lea, precum a fost în Italia, precum, legat fiind prin căsătoria fratelui său Leopold și prin căsătoria unei surori, măritată la Lisabona, cu dinastia stăpânitoare în Portugalia, a fost și în Peninsula Iberică: deci mai în toate țările latine. La Curtea lui Napoleon al III-lea a fost vorba de o căsătorie, tot în familia aceasta Murat, cu Anne Murat: i s-a cerut însă tânărului prinț german să părăsească Germania pentru a se așeza în Franța și el a refuzat să lase o carieră militară începută sub tânărul vultur german pentru a lua serviciu sub gloriosul vultur al Imperiului francez. A fost nemângâiat o bucată de vreme. În timpul campaniei din Danemarca a armatei prusiene, în care tânărul prinț a mers pentru a uita iubirea de la Paris, el a scris un carnet în care, cu toată rezerva, se simte durerea pentru un sentiment contrariat.

Iată lucruri care trebuie știute. Dar pe lângă acestea trebuie să se mai știe încă un lucru: Regele Ferdinand a făcut studii universitare complete și a păstrat amintirea foarte credincioasă a profesorilor pe care i-a avut. Când am scris cartea mea despre regele Ferdinand, mi-am îngăduit să întreb pe răposatul nostru Suveran care i-au fost profesorii și ce sentimente a avut pentru dânsii, și în cartea mea am însemnat aceste legături. Dar viitorul rege Carol I nu a urmat o Universitate în întregime. A mers la Dresda, unde a făcut ceea ce numim noi liceul, pe urmă s-a întors la Rin. Acolo, a fost pe la Universitatea din Bonn, dar atât.

El a avut totdeauna – și cine l-a cunoscut o știe – un sentimentalism dureros strâns în inimă, refoulé, și se simțea silința pe care o făcea ca acest sentimentalism să nu apară. Arta, literatura, muzica erau puțin în afară de cercul obișnuit al preocupărilor lui, dar, desigur, avea o inimă capabilă să simtă frumusețea întrupată într-o operă literară sau

într-o operă artistică, pentru care a și întemeiat frumoasa galerie de tablouri, una din cele mai bogate din colecțiile princiare ale timpului.

Dar, îndată după aceasta, el a intrat în armată și spiritul de care a fost însuflețit a fost acela care domina în armata prusiană de la 1860. Eu am cunoscut pe un coleg de-al lui, von Plessen, din regimentul de gardă, și el mi-a vorbit de atitudinea de mândrie pe care o avea tânărul prinț, care jignea pe unii din camarazii lui, și ei glumeau pe socoteala acestei atitudini. Pe Carol I îl chema cu mai multe nume, cum este obiceiul în familiile princiare, Carol, Eitel, Zefirin, și deci în regiment îi ziceau „Karl der Eitle“, „Carol Cel Fudul“. Atitudinea aceasta se explică însă și prin faptul că era stăpânit de prevestirea unei misiuni.

Ca să înțeleagă cineva lucrul acesta, trebuie să se gândească la faptul că de la 1848 înainte oameni dintre care unii au jucat un rol, alții au suferit toată tragedia acelor care se cred chemați să joace un rol și nu l-au putut juca au fost stăpâniți de o asemenea idee a misiunii. Ideea aceasta înseamnă foarte mult la un om. El se pregătește atunci în fiecare moment pentru misiunea lui. Odată ce crede că are un astfel de rost, își examinează conștiința în fiecare seară: se judecă, se osândește, făgăduiește să se îndrepte; el are picioarele pe pământ, dar este al stelei de sus, către care sunt îndreptați ochii săi totdeauna.

Viața așa de restrânsă, viața cu avântul închis și chinuit a regelui Carol I, în modestul palat din București sau în retragerea din Sinaia, se explică numai astfel.

Pe lângă aceasta, el primise anumite îndreptățiri. În cartea lui Lindenberg le-am găsit. Iată ce-i recomanda tatăl său, când fiul nici nu se putea gândi la rolul de șef de Stat pe care era să-l joace. Să fie, în materie de religie, religios, dar fără ostentație: *„forma moartă să nu treacă peste esența intimă“*. Noi, neștiind cum să-l măgulim, l-am înconjurat de forme moarte; cu toate acestea, în fundul sufletului lui, el nu a putut să uite sfatul pe care i-l dăduse părintele, *„Nimic din prejudecățile oarbe“*; ceea ce înseamnă datoria de a expune lucrurile așa ca și cum despre dănsule nu ar fi auzit și nu ar fi citit nimic înainte. Să fie ofițer și cavaler. Și, înainte de toate, *„să păstreze o bărbătească independență, o convingere fermă și să se gândească la păstrarea propriei sale individualități“*. I s-a recomandat să facă o politică de francheță și a ajuns într-o societate deseori lipsită de orice francheță. Să judece pe oameni, nu după nașterea lor, ci după ceea ce pot da țării, ceea ce nu înseamnă că nu trebuie cineva să respecte nașterea, dar prejudecata de clasă i s-a recomandat de la început s-o evite. /.../

El s-a găsit înaintea unei societăți pe care a voit s-o servească, în colaborare cu care a lucrat și pe care a ajuns, la sfârșit, s-o domine, - dar nu din vina lui, pentru că el nu dorea s-o domine.

În învățătura pe care o primise acasă nu era nimic despotic, dar, fără îndoială, că o societate se cere guvernată. Când se guvernează prin ea însăși, Suveranul are mai mult a face cu cei capabili de a se guverna, dar Suveranul trebuie să dea mai mult când societatea se guvernează prea puțin prin ea însăși. Și, când curente se anulează, atunci rămâne numai voința Suveranului, ca factorul permanent, răspunzător înaintea tuturor și înaintea tuturor veacurilor pentru tot ceea ce se face sub Domnia lui.

A venit la 1866 între oameni foarte inteligenți, aparținând unei clase de sus care nu mai avea legături adânci cu poporul; o clasă de sus la nivelul european, dar care știa foarte puțin din ceea ce însemnează comorile poporului românesc; oameni crescuți

în străinătate, cititori de literatură străină, vizitatori pasionați ai locurilor străine, care nu știau taina nației și taina țării lor. A venit într-o societate de sus căreia îi datorăm foarte mult, care însă nu avea acea admirabilă solidaritate în momentele mari care singură putea face să existe o politică tradițională românească.

De o parte, o boierime moldovenească, superioară celei din Muntenia, dar foarte risipitoare, aproape ruinată. De alta, o boierime munteană obișnuit de origine ceva mai mică, cu câteva familii deasupra; foarte vioaie, dar prea puțin deprinsă cu disciplina. Era o burghezie de nimica toată, care s-a dezvoltat mai târziu, în lunga guvernare a lui Ion Brătianu. Și erau țărani, care votau la colegiul al IV-lea și cărora li se dădea școala rurală pentru ca să învețe capitalele tuturor Statelor din Germania și o mulțime de alte lucruri foarte strălucitoare, dar absolut inutile.

Aceasta era situația societății românești.

Legături cu străinătatea, niciuna. Admirație pentru Franța, așa de naturală; recunoștință față de Napoleon al III-lea; neînțelegere completă față de lumea germanică; zid de fier către Rusia, dispreț nemotivat pentru toată lumea de dincolo de Dunăre. Să nu se uite că în momentul acela Serbia ieșise abia de sub stăpânirea marelui Prinț Mihail, care întemeiase o armată puternică și care a voit, sincer și cald, o alianță în condițiile cele mai favorabile pentru interesele noastre, cu tot respectul pentru mândria noastră națională. Noi, nu voiam să știm de nimeni. Origine romană, cultură franceză, cei dintâi oameni din Răsărit, - acestea erau ideile care stăpâneau societatea românească.

Nu a întâlnit partide politice formate. Partidele politice s-au format pe vremea lui. Erau multe feluri de boierie. În cea moldovenească, de un fel era conservatismul lui Lascăr Catargiu, de admirabil instinct, și de alt fel conservatismul dogmatic al lui Manolachi Kostaki, format la școala germană; Kogălniceanu ca o mare individualitate - cea mai mare. În Muntenia, conservatorii aproape nu existau ca partid: era o lume care se strângea în jurul a doi sau trei oameni care pierduseră tronul și dintre care unul, Barbu Știrbei, a fost foarte loial față de prințul cel nou, și tot așa fiul său, Gheorghe, care atâta timp i-a fost reprezentantul priceput și devotat la Constantinopol. Alt grup era în jurul fostului Domn Bibescu, care nu mai era în țară. Într-un moment chiar s-a ivit candidatura colonelului Nicolae Bibescu împotriva prințului străin; a fost sprijinit la Paris, apoi părăsit de aceia care ventilaseră în jurul lui Napoleon al III-lea această ambiție. Liberalii munteni reprezentau lumea revoluționară de la 1848. Fuseseră ținuți la o parte în tot timpul Domniei lui Cuza-Vodă. Ne închipuim situația de spirit a unui partid care are astfel de amintiri și care a suferit astfel de jigniri. Li se zicea „roșii“ și li se atribuiă intenții republicane, care nu erau adevărate, dar lumea le-a crezut, și le-a crezut o bucată de vreme și Carol I.

El a încercat să-i strângă pe toți împreună. Dar aceasta este absolut imposibil când este vorba de grupări de clientelă. Nu poți să găsești dozajul exact în care fiecare clientelă are să intre într-o astfel de guvernare. Ministerul de concentrare a ținut două luni: uneori astfel de formațiuni se discută două luni, ca să se vadă că sunt imposibile. Și, după aceasta, fiindcă acest prinț tânăr știa că orice politică se sprijină pe o realitate și vedea că există în noua țară o singură organizație, care era a „roșilor“ de atunci, a liberalilor, el le-a încredințat puterea. Doi ani de zile de Minister liberal. /.../

1933

Apare sub semnătura lui Al. Tzigara-Samurçaș *Fundațiunea Universitară Carol I. 1891-1931*, cea mai valoroasă monografie dedicată ctitoriei regale. Proiectată să apară în 1931, la împlinirea a 40 de ani de la Scrisoarea lui Carol I de întemeiere a Fundației, cartea va fi tipărită cu întârziere, datorită „*unei anume atmosfere oficiale neprielnice*“. Considerând-o cu modestie „*o dare de seamă generală*“, Al. Tzigara-Samurçaș oferă, într-o structură coerentă, o bogată informație de ordin istoric, cultural, bibliologic, de management, convins fiind că și-a făcut deplin datoria și a răspuns cu tot sufletul încrederii pe care Suveranii României i-au acordat-o.

Cuprins: Prefața, p. V-VI; Introducere: Importanța cărții și a bibliotecii, p. VII-IX; A. ISTORICUL INSTITUȚIEI: Actul de întemeiere. Legea Fundațiunii, p. 1-3; Organizarea instituției, p. 3-4; Inaugurarea Fundațiunii, p. 4-7; Începutul funcționării. Grija regelui pentru noua Sa Instituție. Schimbarea Regulamentului, p. 7-11; Împlinirea înaltelor meniri ale Fundațiunii, p. 11-13; Omagiu adus Întemeietorului Fundațiunii, p. 13-15; Nevoia măririi localului, după zece ani de funcționare, p. 15-16; Noul Regulament al Instituției, p. 16-21; Inaugurarea din 1914, p. 21-26; Doliul Instituției: Comemorarea regelui Carol I și a reginei Elisaveta, p. 26-32; Solicituddinea regelui Carol pentru a Sa Fundațiune, p. 32-35; Sub ocupație, p. 35-37; Greutăți financiare, p. 37-39; Comemorarea regelui Ferdinand, p. 39-43; Noua nevoie a măririi localului, p. 43-44; Realizări sub M.S. regele Carol II, p. 44-45; Dovezi ale binefacerilor Fundațiunii Regale, p. 45-49; B. PALATUL FUNDAȚIUNII: Planul general al clădirii, p. 49-50; Sălile de lectură și depozitul de cărți, p. 50-53; Amfiteatrul, p. 53-54; Misiunea Amfiteatrului, p. 54-58; Proslăvirea regelui Carol I, în Amfiteatru, p. 58; C. FUNCȚIONAREA BIBLIOTECII: Normele proprii de organizare, p. 59-60; Prima instalare a Bibliotecii, p. 60-61; Îmbogățirea Bibliotecii prin donațiuni, p. 61-62; Sporirea Bibliotecii prin achizițiuni, p. 62-64; Schimbul de cărți cu străinătatea, p. 64-61; Selecționarea și încorporarea exemplarelor legale, p. 65-67; Greaua funcționare a serviciului imprimatelor legale, p. 67-68; Publicațiile periodice, p. 68-69; Inventarierea cărților, p. 69-70; Legarea volumelor, p. 70-72; Așezarea cărților în depozit, p. 72-73; Controlul cărților din depozit, p. 73-74; Catalogarea și normele ei, p. 74-75; Catalogul alfabetic, p. 75; Catalogul sistematic sau pe materii, p. 75-77; Adaptarea catalogului decimal la nevoile Bibliotecii, p. 78-79; Sala și cazierile cataloagelor, p. 79-80; Frecventarea Bibliotecii, p. 80-83; Serviciul în sălile de lectură, p. 84-85;

Cărți rare, manuscrise și colecții prețioase, p. 85-86; Împrumuturi, pierderi, distrugerii, p. 86-87; Ajutoare pentru tipărirea tezelor. Burse și subvenții, p. 87-88; D. AVEREA FUNDAȚIUNII: Fondurile inițiale și adăogirile ulterioare, p. 89; Donațiuni și legate regale, p. 89-90; Donațiuni particulare, p. 90-93; Subvenții, p. 93-94; Excedente bugetare, p. 94-95; Avera actuală a Fundațiunii, p. 95-96; Fondul de rezervă, ajutor și pensii, p. 96-97; Situația actuală a fondului de rezervă, ajutor și pensii, p. 97-98; Gestiunea financiară a Instituțiunii, p. 98-100; Scutiri în favoarea Instituțiunii, p. 100; E. ADMINISTRAREA FUNDAȚIUNII: Conducerea Instituției în spiritul Întemeietorului, p. 101-103; Personalul Fundațiunii, p. 103-105; Normele alegerii și funcționării personalului, p.105-106; Priviri retrospective și perspective viitoare. Noua lege a Fundațiilor Regale, p. 106-108; Ajutoare pentru lucrări speciale, p. 109-110; Premii de încurajare din „Seminarul de istoria veche a Românilor”, p. 110; Ajutoare pentru tipărirea tezelor, p. 110-114; Burse, p. 114-115; Ajutoare pentru studii, p. 116-117; F. ANEXE: Raportul directorului Fundațiunii pe 1932, p. 119-130; Discursul D-lui Prof. Dr. N. Gheorghiu, rectorul Universității din București, p. 131-132; Darea de seamă asupra dezvoltării Instituției de directorul Al. Tzigara-Samurcaș, p. 132-136; Discursul D-lui C. Al. Viforeanu, Procuror General pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, p.136-137; Cuvântarea D-lui Ion V. Georgescu, student al Facultăților de Teologie, Filosofie și Litere, actual bursier al Fundațiunii Carol I, p. 137-138; Cuvântarea D-lui Prof. D. Gusti, ministrul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, p. 138-140; Cuvântarea M.S. regelui Carol II, p. 140-142; Rezumatul francez al volumului, p.143-151; Voci din Presă, p.152-160; Expoziția de cărți și înființarea secțiunii bibliofile, p.161-164.

aprilie 1939

Se împlinește un veac de la nașterea Regelui Carol I. Academia Română celebrează acest eveniment în 26 mai printr-o ședință festivă.

„Medalia, marcând centenarul nașterii sale, are diametrul de 35 mm și grosimea de 2,5 mm, fiind turnată în bronz ca și coroana regală ce-i domină perimetrul părții sale superioare. Aversul are imprimată, până la extremele sale, imaginea în compoziție ecvestră a regelui, alături de care se află înscrisul CAROL I; în partea inferioară a medaliei se poate citi inscripția: ÎNTEMEIETORUL DINASTIEI ȘI REGATULUI ROMÂN. Reversul cuprinde un registru interior – concentric perimetrului – împlinind o adevărată imagine heraldică, dominată de aceeași coroană regală; aceasta este legată prin lauri de dubla inițială a prenumelui Carol, având centrat între curburile literei C, sceptrul țării și lateral stânga și dreapta anul serbării centenarului: 1839-1939. Pe registrul extern se află înscrisul – 100 ANI DE LA NAȘTEREA PRIMULUI REGE AL ROMÂNIEI, iar între două cruciulițe de Malta, SLĂVITU-S-A ÎN DOMNIA M.S. REGELUI CAROL II. Este de subliniat faptul că piesa se înscrie în marea serie a realizărilor numismatice împlinită în domnia de un deceniu a regelui Carol al II-lea.“

Constantin Efrimescu, 1999 (107, p.60)

(Medalia Centenarului Regelui Carol I

Regele Carol II și Mihai în reculegere la mormântul lui Carol I, 20 aprilie 1939

Pagina alăturată: *Brevet pentru medalia Centenarului Carol I)*

Despre nepătrunsa putere a destinului, care a făcut ca un prinț din Casa de Hohenzollern să fie primul Rege al poporului descendent din Daco-Romani, prima clar-viziune a avut-o El însuși, Regele Carol I. Contribuția Sa la cunoașterea istorică a trecutului: Nicopole, 1396-1877-1902, dovedește aceasta îndeajuns. La 1396 sub zidurile cetății Nicopole, a luptat pentru dezrobirea creștinătății de sub semiluna otomană, alături de Mircea cel Bătrân, Comitele Frederic VI de Zollern, întemeietorul Casei de Hohenzollern; la 1877, sub zidurile aceleiași cetăți, prințul Carol I de Hohenzollern, Domnitorul Românilor, pe locul în care se desfășurase bătălia de la 1396, trece în revistă trupele aliate ruso-române, care aveau să ducă război în contra aceleiași semilune; iar la 1902 revederea din nou a cetății Nicopole, dar de astă dată nu ca războinic, ci ca Suveran sărbătorit de locuitorii unei țări la a cărei independență el contribuise cu jertfele armatei sale române. /.../

Ce a adus sub zidurile cetății Nicopole, de pe malul Dunării, pe viteazul întemeietor al Casei de Hohenzollern? Liberarea creștinătății de sub amenințarea semilunei. Desigur. Aceasta este una din posibilitățile indicate de rațiune. Este, în orice caz, posibilitatea întrevăzută de rațiunea oamenilor din anul 1939. Dar aceasta nu este singura posibilitate, pentru a reveni sub zidurile aceleiași cetăți în viitor.

Când Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen a primit în 1866 propunerea, ca să se suie pe tronul Principatelor Dunărene, un tron înconjurat numai de riscuri primejdioase, în sufletul Lui s-a produs o stare asemănătoare aceleia, prin care a trecut, cu cinci secole mai înainte, ascendentul său Frederic VI de Zollern. Posibilități diferite, dar aceeași cale a destinului. Ce a urmărit Frederic de Zollern? Să sară în apărarea celui mai sfânt bun pe care îl avea atunci de apărât Europa apuseană: prestigiul bisericii creștine. După cinci secole, un alt Hohenzollern se hotărăște să ia calea spre Dunăre; oare era și acum un bun sfânt al Europei apusene de apărât? Era. Unul tot așa de sfânt, fiindcă și el era izvorât din spiritul creștinismului. /.../

Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen, primind oferta tronului românesc a continuat sub o nouă formă calea destinului pe care mersese odinioară străbunul său. De aceea și hotărârea sa a fost repede; fără ezitare și fără calcul. Dacă e să salveze viața unui popor, cavalerul creștin, orice s-ar întâmpla, primește. Aceasta a și hotărât pe Prințul crescut într-o rigidă tradiție creștină.

În ziua de 8 Aprilie, stil vechi, se pronunță plebiscitul Principatelor Unite Române pentru alegerea Principelui Carol de Hohenzollern ca Domn al Românilor, iar la o lună după aceea Principele pune piciorul pe pământul României la T.-Severin.

Repeziciunea cu care s-a petrecut suirea pe tron; votarea primei Constituții, în care se instituie domnia ereditară pentru familia Principelui; dobândirea firmanului de investire din partea Porții; consimțământul tacit dat, rând pe rând, de diferitele mari puteri europene la noua stare de lucruri în Principatele Române, sunt explicate de unii ca fiind rezultatul unei abilități politice; pentru care s-a găsit numele de politica faptului împlinit. /.../

Autoritatea faptului îndeplinit în anul 1866 vine de la împrejurarea, că acei care ar fi putut să împiedice faptul n-au voit-o sau n-au putut-o face. Așa este totdeauna cazul faptului împlinit în istorie, ca și în viața omenească în genere. Aceea ce se voiește și nu se împiedică, se împlinește. Suirea și legalizarea pe tron a Principelui Carol, voită de reprezentanții poporului român din Principatele Dunărene s-au îndeplinit, fiindcă aceia care ar fi avut interes să le împiedice n-au avut puterea să le împiedice. Care avea interes să le împiedice? Găsim denunțarea acestora în istoria adevărată, adică în istoria nefalsificată de subiectivism. Aveau interes: vreuna poate dintre Puterile europene; în primul rând Puterea otomană; și în al doilea rând, претенții la tronul Principatelor. Nu s-a produs împiedicarea, nici dintr-o parte, nici din alta; de ce? Fiindcă hotărârile reprezentanților poporului românesc s-au luat repede și cu abilitate? Aceasta au putut-o crede entuziaștii patrioți români, chiar acei de talia unui Dimitrie A. Sturdza, dar adevărul, care iese din consultarea documentelor vremii, nu este acesta. Documentele vremii vorbesc în mod clar de slăbiciunea Statului otoman și de suspiciunea reciprocă dintre celelalte Puteri europene. Turcia nu avea o armată bine organizată. Celelalte Puteri europene își țineau armatele pentru alte scopuri. Totuși oricât de slab organizată ar fi fost armata turcească, ea ar fi putut ocupa Principatele sau măcar o parte din Principate. De ce n-a primit ordinul să treacă Dunărea? Fiindcă Turcia primea informații de la Puterile prietene, că ocuparea Principatelor n-ar fi tocmai fără risc. I se șoptea că armata poate fi silită să lupte; ceva mai mult: poate să sufere o parțială înfrângere, și atunci această înfrângere ar fi adus o știrbire de prestigiu care s-ar fi propagat în toată lumea balcanică. Și să nu se uite, adăugau binevoitorii informatori ai Turciei, că pe tronul Principatelor române se găsește un Principe de Hohenzollern, militar de tradiție și care, ceva mai grav, de cum a luat în mâini frânele Statului român a început să organizeze o armată. În aceste condiții, nu era mai bine pentru Turcia, ca ea să aștepte și să se mulțumească în cele din urmă cu o satisfacție formală? Rămâneau претенții. Aceștia constituiau o piedică formidabilă, care putea să se ivească la orice moment, cu toate aparențele contrare. De ce nu s-au ivit? În pătura conducătoare a poporului românesc erau destule elemente care aveau în sângele lor aviditatea de a stăpâni tronul țării, aviditate care crescuse la paroxism, pe timpul guvernării fanariote. În această privință, starea din Principatele Române era la fel cu aceea de la celelalte popoare creștine din Balcani. Pretendenții la tron constituiau aici peste tot o cauză de instabilitate politică. De astă dată însă претенții la tron își măsoară aviditatea; cumpănesc împrejurările; ezită. Bineînțeles, pentru moment nu pentru totdeauna. Cine i-a făcut ca de astă dată să se cumpănească și să ezite? Din documentele vremii se vede clar. Prestigiul personal al Prințului. Din momentul când acesta s-a prezentat în fața reprezentanților poporului pentru a presta jurământul pe Constituție, în sufletul păturii noastre conducătoare s-a simțit că de astă dată nu mai este ca pe vremurile de până aci. De astă dată era un adevărat conducător pe tronul Țării.

Autoritatea faptului împlinit nu venea, așadar, din repezeala cu care s-au împlinit formele instaurării pe tron a Prințului, ci din însușirile înăscute ale acestuia. Faptul s-a împlinit, fiindcă Prințul Carol I a fost bărbatul potrivit împrejurărilor prin care trecea neamul românesc la 1866.

Însușirile înăscute și tradiția de Hohenzollern ale Prințului au constituit în 1866 și de aci înainte, în tot cursul lungii sale Domnii, zidul de apărare de care s-au izbit și în

care s-au frânt toate atacurile îndreptate contra Statului român. Un Principe de Hohenzollern, cu caracterul pe care l-a avut Regele Carol I, era singurul care putea reuși în misiunea de a readuce neamul românesc la destinul său istoric. /.../

Prima parte a misiunii Principelui Carol I de Hohenzollern, ales Domnitor al Țării, era astfel de la sine indicată. Țările române trebuiau să fie liberate de sub Împărăția otomană. Pentru a fi eliberate însă, nu le sta înaintea o singură cale. Ci mai multe; în orice caz două. Calea obișnuită balcanicilor: eliberarea prin intervenția unei Puteri străine, care Putere dintr-un interes direct sau indirect să fie adusă a face război Turciei, și calea obișnuită popoarelor occidentale: pregătirea unui război direct cu Turcia, organizând o armată proprie. Nu este greu de ghicit, care dintre aceste două era pe placul Principelui Carol I de Hohenzollern. Descendent al unei familii, la care disciplina militară era intrată în sânge; el însuși crescut de mic în cultul lui Frederic cel Mare de Prusia, ar fi greu de admis, că schimbând locul, el și-a schimbat dintr-o dată și caracterul; că în loc de a se încrede în spada sa proprie să se încreadă în dibăcia diplomației balcanice. A doua zi, cum citim în notele zilnice ale unui martor al vieții sale, instalat la conducerea Țării, el ia îndeaproape cercetarea situației armatei, pe care încearcă s-o organizeze, nu numai după modelul, dar și cu instructori prusieni. Bineînțeles, intențiile lui nu sunt înțelese. Educația păturii conducătoare românești, din mijlocul căreia Domnitorul avea să-și aleagă sfetnici, cultivase în aceștia mai mult încrederea în magia frumoaselor formulări de principii, decât în organizarea trupelor militare. Domnitorul a trebuit să cedeze, pentru a nu trece drept un agent al Prusiei. Armata română s-a organizat totuși, cu încetul. La zece ani după venirea Prințului în țară, armata nu mai era aceea pe care el o găsisse în 1866. Când se produse declarația de război dintre Rusia și Turcia în 1877, el avea lângă el o armată modestă, dar avea totuși o armată și mai presus de toate avea în el conștiința că numai prin puterea armatei va ajunge să-și aibă independența Tronului. Această conștiință explică întreaga sa purtare de la începutul războiului. Atotputernicului Împărat al tuturor Rusiilor i s-a părut, din cale afară de pretențios, că Domnitorul Românilor vrea să-și păstreze comanda asupra armatei sale. Ce însemnătate putea oare să aibă o armată așa de mică? Însă Domnitorul nu intră în război câtă vreme nu i se încredințează o zonă separată de comandă. Când apoi este chemat să vină grabnic în ajutor, pretenția lui crește: intrarea în război o condiționează, după tratative în toată regula, de comanda supremă asupra tuturor trupelor ruso-române, care luptă în sectorul Plevnei. Această purtare pretențioasă putea să aibă consecințe periculoase, în cazul când armata rusească izbutea să învingă fără ajutorul Românilor la Plevna, dar ea era singura consecventă cu conștiința unui militar de rasă. Domnitorul Carol, deodată cu afirmarea tradiției sale de familie, reînvinva astfel vechea atitudine a voievozilor Țării, care duceau războiul numai pe propriul lor risc.

Independența obținută în urma războiului din 1877 înlesni neamului românesc din nou gravitarea lui spre Europa centrală și cu aceasta cristalizarea idealului său național. Aspirațiunile de până aici luată după proclamarea Regatului în 1881, o orientare politică precisă. Unitatea națională a tuturor Românilor se impuse ca o a doua parte a misiunii așteptându-și realizarea. La aceasta a doua parte a misiunii sale, primul Rege al Românilor a avut din partea păturii conducătoare un concurs ceva mai eficace. Idealul unității naționale era în sufletul tuturor acelor care aparțineau acesteia: fie că ei aveau influență, fie că nu aveau influență în afacerile de Stat. Idealul unității naționale era pe deasupra oricărui interes de partid politic. După proclamarea Regatului nu mai existau

separatiști, nici față de idealul țării, nici față de prestigiul Aceluia care ocupa Tronul. Cu toate acestea erau deosebiri de metode în ceea ce privește realizarea unității naționale.

Potrivit educației verbaliste, care era la modă, mulți dintre așa numiții oameni politici sperau să obțină realizarea idealului de la frumusețea arhitectonică a principiilor afirmate de sus cu pompă și ostentație. Regele Carol I, dimpotrivă, avea puțină încredere în frazeologie. Întregirea neamului, care își pusese soarta în mâna lui, pentru el nu era o problemă de rezolvat prin inspirații improvizate, ci o problemă de politică practică a cărei rezolvare o indica experiența de până aci a popoarelor; experiență pe care el nu avea să o caute prea departe, căci o învățase în casa sa părintească și își formase sufletul în ea; experiența întregirii Prusiei, la care contribuise în mod atât de nobil, strămoșii săi.

Într-o comunicare făcută la Academia Română în 1901 și de care am amintit mai înainte, Regele Carol I, vorbind de Frederic cel Mare, întregitorul Prusiei, îl caracterizează ca pe bărbatul de Stat: „*cu iscusită judecată și minunată prevedere; cu o atenție, căreia nimic nu-i scapă, chiar din lucrurile cele mai mici*“. Cu aceste cuvinte Regele Carol I caracterizează și metoda prin care el urmărește întregirea neamului, idealul național. Icusită judecată și minunată prevedere. Prin aceste însușiri și-a meritat el gloriosul titlu de Carol I cel Înțelept, pe care i-l dă astăzi istoria.

9 mai 1939

Din inițiativa și prin stăruința Regelui Carol II se dezvelește în Piața Palatului Regal statuia ecvestră a Regelui Carol I, operă a sculptorului I. Mestrovici.

„Prin opera maestrului Mestrovici, Carol I este simbolizat și proiectat pentru viitorime, lipsit de orice insigne ale timpului Său, pentru a fi pururea în nota eternității. Nici sabie, nici chipiu și niciunul din bastoanele de mareșal, pe care i le oferiseră două dispărute împărății. Calul, voinic și impetuos, prin nări parcă ar scoate foc, se opintește într-un echilibru stabil, nu cu picioarele dinainte ridicate căutând un reazim ciudat în coada de bronz, cum sunt atâtea alte celebre monumente în bătrâna Europă. Mai caracteristic și mai impunător este călărețul. Bine sprijinit în scări, pieptul scos în afară, semn de vitejie; capul privește drept înainte, fără semeție, în depărtări, peste grumazul încovoiat al calului pe care-l stăpânește cu frâul din stânga. Mantia, sumeasă într-o parte, formând o cută diagonală care întrerupe liniile drepte, permite călărețului să țină mâna în șold cu un gest preferat al Regelui, denotând bărbăție, dar fără trufie. Cu același gest L-a reprezentat și sculptorul O. Han în statuia dela Castelul Peleş, într-o atitudine însă de liniște și de contemplare, precum și pictorul Flameng, ca arbitrul Balcanilor prin pacea de la București. Aci însă gestul este energic, exprimând întreaga putere latentă, concentrată, a Regelui Carol I, care niciodată n-a făcut o mișcare inutilă și n-a pronunțat un cuvânt de prisos. /.../“.

Al. Tzigara-Samurcaș, 1939 (90 , p. 1)

„Este, am mai spus-o, nedreptată soarta statuiilor la noi, un fel de bogomilism politic le urmărește după fiecare cotitură a timpului. Iată-o, de pildă, pe aceea a lui Carol I, din fața Palatului Regal, operă de artă a lui Mestrovici. După 1944 s-a tras de ea cu tancuri, apoi cu tractoare, cu macarale, dorindu-se a se dizloca întreagă cu orice preț. S-a ajuns la soluția dinamitei și au fost chemați pirotehniștii care au stabilit dozele de trotil, le-au pus în nișele potrivite pentru detonare, au detonat de la distanță și... Carol I, statuie monumentală ecvestră, a sărit în sus doi metri de pe soclu, la detonare, sub privirile injectate ale lui Vășinschi, și s-a așezat la loc, exact cum fusese. Un galop inutil, pentru că, după aceea, a fost dezmembrată bucată cu bucată, făcut caldarâm pe locul unde șezuse ridicată, iar bucățile adunate și aruncate nu se știe în ce pivniță.

Spartă a fost și statuia lui Tache Ionescu, din fața casei sale (acum, instituție publică), pusă pe un soclu cilindric monumental, ridicată în timpul vieții sale. Pe locul ei s-a ridicat un bloc dreptunghiular, cu cinci etaje mai înalt decât casa din spate, la parter cu o alimentară «populară», actualmente blocul fiind înnegrit și locul însuși sordid.

Smulsă, de asemenea, din soclul ei – iar soclul terasat – statuia bătrânului Lascăr Catargiu din mijlocul Pieței Romane (bătrânul politician fiind chel, iar statuia din bronz, oamenii în vârstă mai țin minte cum porumbeii, făcând un popas în zbor pe «acoperișul» țestei sale, «pictau» materialul cu greutatea pământescă a zborului lor). Nu se mai cunoaște nici locul, măcar, din fața Universității, unde s-a aflat cea mai importantă statuie a Bucureștilor, aceea a lui Ioan Brătianu, omul de stat, axul deceniului eroic al României moderne.“

N. Georgescu, 1995 (131, p.173-174)

(Festivitatea dezvelirii statuii regelui Carol I la 9 mai 1939 în prezența regelui Carol II)

(Fundația Universitară Carol I, 1933)

(Fundația Universitară Carol I, 1939)

Monumentul sculptorului iugoslav Ivan Mestrovici constituie cel mai falnic omagiu pe care arta îl poate aduce istoriei: nemurirea. Prin structura ei, sculptura este menită să înfrunte cât mai îndelung timpul. Piatra și bronzul sunt materiile în care spiritul se poate immortaliza, dacă știe cum să facă un tot organic cu ele, o realitate frumoasă și expresivă prin sine. Prin natura ei, sculptura înseamnă monumentalizarea în spațiu a unui sentiment concretizat într-un material nobil și trainic. Fiind menită să amintească mereu privitorilor un om sau o faptă, care îi depășește și îi învață ceva, sculptura monumentală nu se poate mărgini nici la proporțiile omenești și nici la aparențele trecătoare. Monumentul trebuie să simbolizeze ceea ce este mai permanent dintr-un om sau din faptele lui; trebuie să fie o încântare și o pildă de frumusețe expresivă, dincolo de tot ce-i mărunț sau secundar. De aceea, toate statuile monumentale au în primul rând o valoare simbolică și nu una de copiere a aparențelor realității; ele caută să eternizeze fapta și nu s-o facă intimă și agreabilă.

Statuia din Piața Palatului este la fel de grăitoare pentru cei care știu cine a fost Carol I, ca și pentru un străin din depărtări, care nu ar ști nici măcar pe cine înfățișează ea. Căci, privind statuia, străinul își va da seama că acolo este immortalizat un om mândru și energetic, un om pentru care seriozitatea în gând și în faptă a fost crezul unei vieți întregi, că la acest om vitejia a fost totdeauna întovărășită de înțelepciune, că răspunderea și datoria nu au scăpat niciodată din privirile lui largi și îngândurate, că bărbăția lui era întărită de o austeritate și o dârzenie sufletească, depărtându-l de orice vanitate și ușurință în care tocmai cei tari cad câteodată.

Iar dacă străinul are, pe lângă această înțelegere a omului, și oarecare imaginație, va vedea în calul ce-l poartă pe om însuși, destinul însuși, devenirea acestui om, sortit să își facă drum cu energie și prudență, cu răbdare și credință, prin tot felul de greutăți și piedici; un destin pe care el l-a condus pas cu pas, străjuindu-l cu avântul unei înțelepciuni nobile și eroice. Străinul nu va putea spune niciodată că are în fața lui bronzul unui aventurier vanitos, al unui general orgolios, al unui mercenar pentru care orice cauză ar fi prielnică sau al vreunui cuceritor barbar. Străinul nu va putea spune decât ceea ce am arătat mai sus și care reiese deplin accentuat, dacă privești cu atenție monumentul.

Atâta poate spune o statuie, adică tot ceea ce este esențial într-un om sau într-o existență. Într-un sens, sculptorul adevărat trebuie să înfățișeze pe om așa cum s-ar înfățișa el singur în fața lui Dumnezeu.

Esențial este să îl înfățișeze cu trăsăturile lui morale, cu virtuțile lui personale, cu zvonul înfăptuirilor vieții sale. Încolo este absolut indiferent dacă îl înfățișează cu pălărie sau nu, cu chipiu sau nu, cu sabie sau nu, cu manta groasă sau subțire, având sau nu nasturi, pe o șea comodă sau incomodă, cu scările lungi sau nu destul de lungi. Toate acestea sunt lucruri secundare, care nu definesc sufletul omului și nu-i ilustrează hotărâtor viața lui. Sculptura este simbolică, neputând exprima decât trăsăturile mari și esențiale. Cu cât un sculptor redă mai multe amănunte și obiecte trecătoare, cu atât el se depărtează de spiritul sintetic și simbolic al artei sale.

Rămânând încă la spiritul statuii Regelui Carol I, putem face observația că întruchipându-l descoperit și fără sabie nu înseamnă cătuși de puțin că sculptorul nu a accentuat în Rege pe militar, pe militarul care ne-a dat Independența. Din ținuta dreaptă și dârză, din privirea sa semeață, din fruntea aceea neînfricată reies mult mai expresiv structura și vocația de militar al Regelui; mult mai mult decât dacă ar fi purtat un chipiu și o sabie. Căci și pe militar îl definesc nu obiectele ce le poartă, ci spiritul cu care le poartă. Felul cum își ține brațul, demnitatea cu care călărește, seninătatea chipului: iată elemente care ne arată că avem de a face cu un războinic, dar cu un războinic așa cum a fost Carol I, un războinic pentru dreptate, un înțelept care este totodată și soldatul unei cauze nobile.

Obiectele sunt trecătoare, îmbrăcămintea și armele se schimbă, culorile variază. Omul, care prin spiritul și faptele lui înfruntă vremea, trebuie arătat dincolo de obiectele timpului său, și chiar și de timpul său. Și așa este înfățișat istoriei Carol I: așa cum s-a înfățișat el lui Dumnezeu, cu ceea ce a avut mai adevărat în sufletul și în faptele lui.

Apropiindu-ne mai mult de sculptură și căutând să o judecăm acum prin condițiile ei proprii, prin estetica ei, trebuie să urmărim cum a realizat Ivan Mestrovici spiritul afirmat mai sus și care se înfățișează privitorului ca o perfectă evidență. Cu alte cuvinte, voim să urmărim mijloacele tehnice prin care a simbolizat el spiritul Regelui. Accentuând lărgimea frunții, arcadele ochilor și sprâncenele, umerii obrajilor, chipul Regelui capătă o noblețe îngândurată și o seninătate austeră, de adevărat stoic, la care contribuie și barba patriarhală și ținuta dreaptă, puțin încordată, a trupului. Chipul capătă și mai mult relief, mai multă grandoare, datorită reverelor mantalei, larg deschisă în jos, reverele având aici o funcție estetică, mai precis decorativă, ca și linia dreaptă cu care se încheie tunica.

Joc de linii drepte și oblice, ce-și găsesc simetria în planuri mari și mici, întreaga figură a Regelui călare, ca și mantaua cu părțile laterale larg deschise, își găsesc unitatea și spiritul în chipul Regelui, către care converg toate liniile: faldurile oblice ale mantalei, liniile oblice ale reverelor, linia dreaptă a tunicii, unghiurile formate de brațele proptite de mijloc, la care răspund simetric și liniile picioarelor proptite în scări. Dacă am analiza geometria statuii, am constata o seamă de romburi supra și juxtapuse, pe alocuri rotunjite pentru a se încadra structurii circulare a corpului.

Întrebuițarea aceasta de linii oblice, de romburi și triunghiuri (brațele formează cu linia trupului câte un triunghi) dă formei totale o nespus de vie mișcare, ce ar lipsi cu totul dacă sculptorul ar fi procedat altfel, făcând brațele și reverele drepte și mantaua fără faldurile ce acoperă flancurile și o parte din coapsele calului. Astfel legătura sculpturală între călăreț și cal se săvârșește mai ales datorită mantalei ce acoperă partea din urmă a calului. Prin aceasta, Mestrovici a izbutit să lege mai complet cele două elemente principale ale monumentului, omul și calul, chiar decât a făcut-o decât marele Verrocchio în monumentul lui Colleoni, socotit drept cea mai falnică statuie ecvestră a lumii. La Verrocchio călărețul nu este așa de contopit cu calul, din pricină că, purtând armură, crucea spinării și crupa calului rămân libere.

Mestrovici ține mult la jocul liniilor oblice și al unghiurilor ascuțite tocmai pentru că acestea sunt, prin excelență, dinamice (goticul se bazează pe ele), pe când liniile curbe și arcurile dau impresia de static (ca în stilul bizantin). Într-un alt monument, ridicat în cinstea eroilor francezi, îl preocupă același joc al faldurilor, ce fac trecerea de la unghiul ascuțit al unui genunchi încordat la liniile circulare ale hlamidei, iar în basorelieful

Kraly Petar mantia călărețului acoperă de-a-binelea partea dindărăt a calului până la armă. Când călăreții sunt fără mantale sau fără nici o haină pe ei, cum este în studiul *Kraljevic Marko* sau în statuia Pieii-Roșii din Chicago, atunci Mestrovici apropie pe călăreț cât mai mult de ancolura calului, tocmai pentru a nu lăsa un gol care să fracționeze monumentul.

Monumentele lui Mestrovici în capitală
V. Beneș, 1941 (31, p. 170-173)

În Calea Victoriei, în fața Palatului Regal, cu spatele spre clădirea Fundației Regele Carol I, se ridică statuia ecvestră a primului nostru rege, executată tot de sculptorul iugoslav Mestrovici. Cea dintâi problemă care se impune în valorificarea statuii Regelui Carol I, care apare ca esențială în discuție, fiind vorba de un ecvestru, este aceea a determinării locului în care a fost așezată, ca propriu sau impropriu. Calitățile statuii în sine, valoarea ei de sculptură și de operă de artă, dacă nu se plasează în planul al doilea al preocupărilor, în orice caz, este subsidiară discuției spațiului ce și l-a creat statuia.

Se poate vorbi la propriu despre un „Hohlraum“, spațiul cel mare ce s-a creat în fața Palatului Regal, în stânga până la Hotelul Athenée Palace, și în dreapta până în noua clădire a Ministerului de Interne. Lăsat cu perspectivă întinsă și de o parte și de alta, paralel cu fațada Palatului Regal, arată mai mult ca un loc viran decât ca o piață. Edificiul Fundației Regele Carol I, rămas ca o insulă în golul lăsat de lucrările urbanistice neterminate, contrazice piața, părând o piedică într-un drum. Indiferent de direcția din care vine trecătorul pe calea Victoriei, din strâmtoarea și neregularitatea ei, se trezește deodată fără reazim ochiului, apropiindu-se de „Hohlraumul“ din piața Palatului. Pentru dimensiunile ei, pentru a se afirma ca o piață definită și nu ca un spațiu gol, i-ar fi trebuit clădiri înalte, omogene și aliniate, care, stabilind fundalurile, să determine exact spațiul pieții. Astfel cum se prezintă astăzi, nu ajută nici la valorificarea spațială a Palatului Regal, cum poate a fost în intenția celor ce au creat-o (distanța cea mai lungă a pieții necăzând perpendicular pe linia fațadei) și nici nu dă trecătorului, prin neregularitatea și improvizarea ei, sentimentul de liniște și ușurare ce trebuie să-l aibă trecând printr-o piață.

Și tocmai în mijlocul acestui haos formal, chiar acolo unde intenția de piață se îngustează cel mai mult, între edificiul Fundației și Palatul Regal, de-a curmezișul ei, este plasat ecvestrul Regelui Carol I. Îl ocolesc mașinile pe ambele părți, pietonii se apropie de el cât nu este îngăduit unei statui de plin-aer, ochiului îi stă obstacol, treci pe sub cal aproape, încât, în orice împrejurare, ai impresia că este o gravă greșală de tipar într-un text pretențios. Monumentul cu înălțimea lui, față de clădirea Fundației, pare o treaptă nearmonizată, și neproporționată. Te poți urca cu picioarele pe treptele soclului statuii, încât întreaga formă de efect nu mai are nici un rost, compromițând intenția artistului de a valorifica doar de la distanță. Și apoi calul cu mișcarea lui avea nevoie de spațiu gol în față, așa ca s-o poți vedea și în timp, depășind statica reprezentării. În felul acesta în care este plasată, față de rigiditatea arhitectonică a soclului și de pretenția ochiului de a vedea ordine în materie, privitorul rămâne surprins în mod neplăcut.

Ochiul, pentru a putea lua cunoștință complet de un monument în plin aer, are nevoie de o distanță față de obiect, de cel puțin de două ori înălțimea monumentului și de cel mult, de trei ori înălțimea lui. Aceasta pentru a-l vedea în ansamblu, amănunțele nevalorând decât în măsura în care fragmentul se supune totului. În cazul de față, nu numai că privitorul este lăsat să se apropie până sub copita de la piciorul ridicat al calului, dar poate să fie atât de aproape de el, încât să nu-i mai vadă decât suprafața imediată a soclului pe care i s-au oprit ochii. Este o negare chiar a spațiului-uman, ești sigur în ultima analiză că monumentul nici nu se adresează oamenilor, prin nepotrivirea lui la cerințele cunoașterii omenești.

Dacă s-a ținut cu orice preț să fie așezat în piața Palatului, singura formulă logică ar fi fost ca monumentul să fi fost plasat exact într-o poziție inversă a aceleia în care se află. Întors cu fața spre Fundație, băgat pe trei sferturi în curtea Palatului Regal, așa ca în stradă să nu iasă decât cu treptele soclului și cu o cincime din soclul propriu zis, gardul ocolind lateral și prin spate statuia, s-ar fi putut da calului care merge, un spațiu necesar și, mai ales, ar fi fost scoasă din drum și pusă la o parte unde nu contrazice cursivitatea străzii. Palatul Regal cu arcuirea lui i-ar fi fost un decor adecvat și măreț, arhitectura lui sobră și maiestooasă ar fi conlucrat cu aceea a monumentului. Prin fața statuii ecvestre puteau apoi să circule în voie vehiculele și pietonii. Era și poziția statuii mai logică din acest punct de vedere acordându-i-se și o sobrietate demnă de cel reprezentat, care, oarecum nu trebuie să fie chiar la indiscreția trecătorilor care-l pot ocoli pe unde vor. I se putea salva astfel, din punct de vedere sculptural, forma de impresie laterală care, privită mai de la distanță, ar fi apărut așa cum a vrut-o sculptorul. Desigur, toate aceste obiecții privesc actuala așezare a Statuii, așezare care poate fi rezolvată prielnic, dacă se vor face eventuale lucrări urbanistice, care să țină seama de necesitățile urbanistice și sculpturale.

În astfel de împrejurări, statuia ecvestră a Regelui Carol I nu poate fi discutată din punctul de vedere din care am privit monumentul lui Ion C. Brătianu. Nefiind respectate nici cele mai elementare legi ale spațiului-necesitate, statuia nu poate fi valorificată așa cum ar avea dreptul. Valoarea ei de artă nu rămâne în ultimă analiză decât la frumosul realizat în sine, independent de spațiul care trebuia să colaboreze cu intenția artistului de-a o plasa într-o perspectivă proprie unei judecăți de valoare văzută în tot complexul cerințelor sale.

Ecvestrul, din bronz, este ridicat pe un soclu de granit italian, șlefuit. Arhitectura soclului are la bază aceleași principii de geometrie simplă, fiind doar o îmbinare de mase proporționate, care se reduc în lărgimea pe măsură ce se înalță. Pe pământ se găsesc mai întâi două trepte pe care se ridică apoi soclul propriu zis. Acesta e format din două blocuri: primul, de o înălțime mai mică, primește după o retragere proporțională blocul cel mare al soclului. Sus, peste el urmează o nouă retragere, care definește ultima treaptă pe care este așezat bronzul; soclul se păstrează astfel sever și rigid, lăsând toată expresivitatea bronzului. Din acest motiv, exprimând doar o geometrie, soclul pare față de bronz neîndeajuns de artistificat. În cazul monumentului lui Ion I.C. Brătianu, unde și sculptura cuprindea aceleași forme geometrizate, soclul colabora cu statuia, prezentând o unitate formală. Aici, bronzul prin motivul reprezentat nu se mai preta la geometrizare decât schematic, prin compoziția de linii și nu printr-o adecvată stilizare de mase și planuri. De aceea dezacordul dintre soclu și bronz produce un divorț formal. Poate în intenția artistului a fost tocmai această definire de limbaje diferite; pentru ca bronzul să cuprindă

toată esența artei sculpturale, soclul trebuia ca formă să fie indiferent, adică geometric pur.

Regele Carol I este reprezentat în ținută de campanie, călărind un cal elastic, sprinten, un cal care parcurge distanțe. Calul are o mișcare grațioasă, de marș, de o solemnitate care n-o indică momentul reprezentării, ci puritatea de rasă a calului. Mișcarea calului este precizată atât de piciorul anterior drept, care ridicat la maximum, face la genunchi un unghi ascuțit, indicator de dinamică, cât și de piciorul stâng, care în vârful copitei, ridicat și lipit de pământ, înscrie în ansamblu un moment de mișcare elegantă. Gâtul calului, cabrat într-o arcuire plină de intenție geometrică, a obligat artistul să execute coada calului, într-o curbă exagerată, care să satisfacă echilibrul de linii curbe.

Regele Carol I, drept, oarecum semeț, mai mult un călăreț disciplinat, cu picioarele bine înfipite în scări, cu brațul drept în șold și cu mâna stângă pe hățuri, privește înainte, ca și cum ar observa la orizont o mișcare de trupe sau o luptă. Este o poză de încordare și de nerv, ceea ce nu distonează cu mișcarea calului elaborată în același sens de accent pus pe energie. Mantaua-i militară, într-o linie de frumoasă stilizare, de la mijlocul ei în jos, stă întinsă peste trupul calului. Ceea ce a supărat mult pe Bucureștenii noștri a fost faptul că Regele este cu capul gol. Este, evident, greu să ghicești intenția artistului. Un lucru este însă cert: nu poate fi o regulă ca cel statuat să apară pe cal în completul garderobei sale. Și Gattamelata la Padua e cu capul gol și Matei Corvinul la Cluj și Petru cel Mare la Petrograd și recent și Ducele Mussolini în ecvestrul său la Bologna. Totul trebuie văzut în ansamblu. Poza Regelui Carol I, cu gestul lui reținut, cu fiița încordată, cu dreapta în șold, ca un simbol al disponibilității, cu privirea în zare, nu putea fi prezentat cu capul acoperit. Are în înfățișare prea mult eroism, prea se ghicește în reprezentarea artistului temerarul de la Calafat, care saluta obuzele când plezneau și pe eroul din Războiul pentru Independență care pătrundea până în primele linii spre a fi prezent la tot ce se întâmplă. Nu i-ar fi scăzut din aceste virtuți faptul că pe cap ar fi purtat ca un burghez cuminte, chipiul pus la locul său? În statuie este prea multă independență și elan ca s-o poți supune protocolului de cabinet. Și apoi, opera de artă nu este o copie a naturii! Dacă accepți reprezentarea în bronz cu artificii ei, de ce n-ai putea admite și licențele artistului, care prin simboluri trebuie mai mult să sugereze decât să reproducă.

(Piața Carol I)

noiembrie 1939

Apare volumul comemorativ intitulat *Din viața Regelui Carol I. Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș*. București: Monitorul Oficial și Impr. Statului. Impr. Națională, 1939. XVIII, 368 p.

Pentru autor, Carol I rămâne „*pilda moralității și a gospodăriei cinstitute într-o țară cu principii așa de nestatornice*”.

Cuprins: Cuvântările M.S.Regelui Carol II. I. La desvelirea Statuei Regelui Carol I, p. V-VIII; II. La ședința comemorativă a Academiei Române, p. IX-XVII; Al. Tzigara-Samurcaș – Precuvântare, p. 1-8; A.S. principele Wilhelm de Wied – În amintirea Regelui Carol I, p. 9-13; General Adjutant Paul Angelescu – Amintiri despre Regele Carol I, p. 14-25; Gr. Antipa – Câteva amintiri despre Regele Carol I, p. 26-52; Alexandrina Gr. Cantacuzino – Carolus Rex, p. 53-55; Amiral I. Coandă – Amintiri despre Regele Carol I, p. 56-59; A.C. Cuza – Regele Carol I și „Meseriașul Român”, p. 60-63; Gala Galaction – Așa cum mi-l aduc aminte, p. 64-69; General Adjutant G.P. Georgescu – Amintiri din cei 7 ani ca adjutant pe lângă Regele Carol I, p. 70-90; N.D. Germani – Regele Carol I văzut de un fost diplomat, p. 91-107; Olga General Gigurtu – Regele Carol I și boierii olteni, p. 108-111; C. Gongopol – Un veac dela nașterea unui Rege mare, p. 112-119; Artur Gorovei – O audiență la Regele Carol I („Convorbiri Literare” martie-aprilie 1932), p. 120-130; General adjutant I. Istrati – Amintiri din viața Regelui Carol I, p. 131-137; D. Karnabatt – O mărturie din mulțimea mării domnii, p. 138-144; Alex. Kiriacescu – Opera Regelui Carol I, p. 145-151; Dr. I. Mamulea – Din amintirile Medicului Curții, p. 152-171; Constantin G. Manu – Amintiri despre Regele Carol I, p. 172-178; S. Mehedinți – Regele Carol I și războiul ruso-japonez, p. 179-184; C. Meissner – Poporul românesc și întemeietorul Dinastiei, p. 185-195; G.G. Mironescu – Amintire de copil, p. 196-199; Anton Mocsonyi – Audiența mea la Regele Carol I, p. 200-203; L. Mrazec – Carol I și Geologia, p. 204-209; R. Netzhammer – Prima audiență la Regele Carol I („Convorbiri Literare” martie-aprilie 1932), p. 210-215; Ore de conversație cu Regele Carol I, („Revista Catolică” ianuarie-martie 1915), p.216-247; De vorbă cu Regele Carol I („Revista Catolică” aprilie-Iunie și octombrie-decembrie 1915), p. 248-256; Hans Petri – Regele Carol I, văzut de unii diplomați ai Puterilor Centrale, p. 257-261; G. Popa-Lisseanu – O audiență la Regele Carol I, p. 262-265; C. Rădulescu-Motru – Începuturile Fundației Carol I (Din: „Fundația Univ. Carol I”, de Al. Tzigara-Samurcaș, 1934), p. 266-269; Regele Carol I și destinul României (Discursul ținut la Academia Română,

26 Mai 1939), p. 270-281; I. Rădulescu-Pogoneanu – Gusturi regale, p. 282-285; Amiral Spiropol – Regele Carol I și Marina, p. 286-292; C. Stoicescu – Audiența mea la Regele Carol I, p. 293-295; M. Theodorian-Carada – La centenarul primului rege, p. 296-302; M. Vlădescu – Regele Carol I, p. 303-313; Al. Tzigara-Samurcaș – Din tinerețea Regelui Carol I („Convorbiri Literare” aprilie-iulie 1936), p. 314-319; Regele Carol I văzut de principele Bülow („Conv. Literare” mai 1931), p. 320-322; Regele Carol I și monumentele străbune („Conv. Literare” aprilie, 1909), p. 323-337; Din preajma Regelui Carol I, p. 343-363; Tabela ilustrațiilor, p. 365-369.

O carte de centenar /Din viața Regelui Carol I/ Emanoil Bucuța, 1939 (46, p. 199-203)

Gândul d-lui Tzigara-Samurcaș, când a pornit această carte pe care o putem răsfoi astăzi în voie, a fost un gând de iubire. Ea n-are alt titlu decât numele însuși al întâiului nostru Rege, reprodus aidoma, nu numai cu caligrafia senină pe care i-o cunoaștem, și cu parafa de dedesubt, ca un ecou al aceluiași nume, scăpat și răsucit odată prin cotloane de munți și de istorie, dar și în mărimea din cartea de aur a Fundației Universitare Carol I, așa cum a fost scris acolo cu mâna lui la 20 Aprilie 1914.

Este anul când ne-a părăsit. Pădurile de fag de pe valea de sus a Prahovei au început să se roșească. Este ca acum 25 de ani, când, într-o dimineață de brumă timpurie, ca diminețile de Septembrie de astăzi, ne-a sosit pe neașteptate de la Sinaia vestea grozavă, care ne mai sperie și după atâta timp cu spaima de atunci, pe toți câți am primit-o în auz și în suflet în acele zile. Marele Rege se întoarce între noi în copertele unei cărți. El ne privește cu ochii lui albaștri cu răsfrângeri verzi din fiecare pagină. Vrea să fie din nou cu supușii lui. Să treacă printre noi în făptura pe care i-o știm, închegat din nou, din mici întâmplări, păstrate nu în arhive, ci numai în mintea celor chemați să le povestească și care altminteri s-ar fi pierdut cu ei, nu încă legendă și nici istorie, îndepărtate amândouă și prelucrate, una de închipuirea populară și cealaltă de oamenii de știință, ci amintiri, adică fărâme de viață, în care mai bate viața. De aceea am socotit volumul d-lui Tzigara-Samurcaș, alcătuit cu ajutorul a 33 de colaboratori, o carte de iubire. Cel care spune întâiul cuvânt este Însuși Augustul Nepot.

Una din cele mai mișcătoare bucăți este poate aceea a d-lui Constantin Meissner, *Poporul Românesc și întemeietorul dinastiei*, mai puțin prin bogăție de fapte sau concentrare literară, cât prin glas care vine mai de departe. *Din viața Regelui Carol I* e o carte de oameni care nici unul n-are mai puțin de 50 de ani, de vreme ce până acum un sfert de secol însemnaseră destul în lume ca să fie primiți de Suveran și să ajungă să-l cunoască. Nici unul, afară de unul, copilul casei și Regele de astăzi al țării. Gândiți-vă însă că între acești trimiși ai trecutului, d. Meissner își aduce aminte și povestește întâmplări de la 17 August 1866, când Domnitorul Carol a venit pentru întâia oară la Iași!

Știm din paginile Martorului ocular că această călătorie, gândită de Ion Brătianu, avea rostul nu numai să arate țara noului Domnitor și pe Domnitor țării, dar să înnăbușe mișcarea separatistă moldoveană. D. Meissner era atunci de 12 ani și alerga, împreună cu alți copii de aceeași vârstă, de la o stradă la alta a itinerarului cunoscut din afișe, ca să se bucure și să strige urările de bun sosir alaiului domnesc. Domnul însuși nu era decât cu 15 ani mai mare decât copilul care se îmbulzea la marginea drumului. Ni se părea că faptele și lumea aceea sunt într-adevăr de altădată și iată că ele se împrăspătează pe neașteptate, ca și cum le-am putea întâlni din nou la un colț de stradă, cu vorbele acestui fericit contemporan al celor mai vechi.

Mărturisiri de o mare frumusețe, care nu stă nici în episoade rare, nici în stil, ci în înduioșarea stăpânită și într-o credință asupra căreia moartea n-are nici o putere, se găsesc în amintirile medicului Curții, d. Dr. Mamulea. O lumină nouă intră prin toate încăperile Palatului, cu însemnările acestui om, care știe să fie nu numai un tămăduitor de suferințe trupești, dar și un medic de suflete. Simți că te poți rezema pe o asemenea făptură, care trebuie să fie bine zidită, să aibă vorba puțină și privirea ascuțită și poate de aceeași culoare cu a Regelui. Fără să fie literat, în ceea ce spune se dezvăluie și pe sine, nu numai ceea ce îi pusese condeiul în mână. Suntem martori aici la măcinarea anilor și mergem puțin pe drumul care trebuia să-l scoată din viață pe Carol I, alături de el, înțelegându-i șovăielile, speriați la fiecare pas, nădăjduind și, rând pe rând, cu sufletul la gură, până când, în acea noapte de 27 Septembrie, ne scapă, cum a scăpat, fără să prindă de veste, alor Săi și Țării. Ce încheiere de mare fior știe acest medic să dea paginilor lui, după ce descrisese mai mult profesional ceea ce găsisese în camera Regelui, când a fost chemat după 5 dimineața de Carmen Sylva: „*Sosii către 5,30. Regele avea o față senină, ușor colorată, ochii închiși, pielea caldă încă, expresiunea unui om care doarme adânc, fără cea mai ușoară urmă de suferință*“. Dar iată și sfârșitul: „*Steaua cea bună, care timp de aproape o jumătate de veac călăuzise pașii sfioși ai țării, pierise în nemărginit*“. De multe ori îți se pare, când vezi vara căzând o stea, că îi auzi fășâitul prin văzduh. Rândurile medicului Curții sunt pline de acest sunet luminos.

O discordare și o largire liniștită de zare înseamnă cele câteva amintiri despre Regele Carol I ale d-lui Grigore Antipa. Ceva din taina și din împăcarea undelor Dunării sau ale marilor lacuri, pe unde povestitorul a însoțit până în zilele din urmă pe Stăpânul și Regele lui, se împletește pe după fiecare cuvânt și-l face să se umple de înțelesuri și să se vadă de mai multe ori, ca răsfrânt în apă. Carol I este în același timp cunosător de oameni și muncitorul fără preget al unui gând, pe care l-a dus cu El și l-a slujit aproape 50 de ani, și e prietenul mai mare, care știe să zâmbească, să îmbărbăteze și să dea răsplata. Călător printre lacuri și lebede albe, de la vărsarea Dunării, nicăieri ca în aliniatele documentate și aproape evlavioase, de adâncă și supusă iubire, ale d-lui Antipa, Regele Carol nu este parcă mai la locul lui în acea înfățișare de tinerețe din fresca pictorului Mücke din Mănăstirea de la Einsiedeln din Elveția. Într-un mare tablou de la 1860, care închipuie aducerea statuii Maicii Domnului, la Einsiedeln, în grupurile de credincioși artistul a zugrăvit și câțiva membri ai familiei Hohenzollern, iar printre ei pe Prințul Carol la 20 de ani. D. Tzigara-Samurçaș a avut grijă să ne dea acea reproducere, a unui băiat de cor de Botticelli germanic, strâns în mantia monahală, cu o lumânare împletită cu flori în mână, cu privirea înainte ca spre un destin descoperit numai lui, cu legătura de la gât purtându-i numele, ca și când nu trebuia să se rătăcească în mulțimea

îngerilor. Ne spune episcopul Netzhammer în altă bucată că Regele se oprea, în plimbările lui în Elveția cu Carmen Sylva, înaintea aceluia pelerin și povestea tovarășilor despre el și anii de atunci. Nicăieri acest chip nu s-ar găsi mai la locul lui decât în paginile cu ape românești, cu privighetori de Mai și cu mari lucrări de stăpânire a naturii și de îmbunătățire a vieții oamenilor, pe care le-a scris d. Grigore Antipa. Regele vine în acele pagini de foarte departe, de la izvoarele Dunării și ale Familiei Hohenzollern ca să se așeze în mijlocul nostru și să dea naștere la o nouă viață de Stat și la o nouă cultură.

Trebuie citite și amintirile care sunt despre Regele Carol I, dar sunt mai ales despre vechea viață și a caselor ei boierești, între care noul Domnitor s-a așezat și a fost prețuit, ale d-lui Constantin Manu. Diplomatul a avut acele scurte audiențe de prezentare și de îndrumare, în care Suveranul țării își cunoștea și își câștiga oamenii. El a adus amintirea lor pe toate malurile de Mare și prin toate orașele pe unde l-a purtat cariera. Dar tatăl lui, generalul Manu, fusese camarad de promoție în Regimentul de Artilerie de Gardă de la Berlin, cu viitorul Domnitor. De aceea nu citim aici numai însemnările celui care iscălește, ci tot ceea ce această împrejurare aducea într-o casă de veche datină, unde legăturile se făceau pentru totdeauna și cuvintele date se păstrează din neam în neam. E ca și cum în casa din Calea Victoriei, cu grădinile cu lămâi și plante exotice, de unde îl vedeam pe bătrânul om de Stat ieșind la plimbarea lui zilnică, așa cum îi vedem pe ai lui astăzi, și vestită prin portretele de familie, de valoare tot pe atât de istorică pe cât artistică, s-ar mai ridica, alături de ele și la loc de ciste, încă un portret. El e urzit din ce are mai rar un suflet omenesc, respectul ieșit din recunoașterea liberă a unei mari personalități. Această simțire face, în aceeași măsură, cinste, celui care a stârnit-o și celui care nu se ferește s-o mărturisească.

D. Rădulescu-Motru istorisește ceea ce-l leagă de Regele Carol I ca întâiul director al Bibliotecii Fundației prin anul nenorocit 1893, când studenții împinși de oameni străini de Universitate, credeau că trebuie să rămână departe de darul regal. Curând după aceea tineretul s-a întors și Fundația Universitară Carol I a ajuns așezământul cel mai iubit al lui și care întrupează viața studentescă eroică dinainte de război. Era omul care trebuia Fundației, pentru a face educație, nu politică, după cum se rostise regescul ctitor către cineva cum nu se putea mai potrivit să-l priceapă, Titu Maiorescu. Dacă directorul se plângea câteodată: „*Majestate, foarte mulți studenți cer să li se aducă scrieri scumpe, care depășesc puterile noastre de cumpărare*“, Carol I răspundea, cu acea trăsătură de glumă de care mulți l-au crezut pe nedrept lipsit. „*În cazul acesta fă și d-ta cum fac eu cu miniștrii Mei. Nu dau curs unei cereri decât dacă se repetă. Mulți miniștri vin și îmi fac propuneri. Eu zic totdeauna: Da, da, lăsați aici un raport și vom vorbi. Puțini mai vin în urmă cu raport. Așa și d-ta cu studenții. Comandă pentru aceia care repetă cererea*“. În oglinda acestor ochi Regele a stat o clipă, și astăzi îl găsim întreg, pe el și gândurile Lui de atunci. Este ca un titlu de carte: Regele și Universitatea, tras pe hârtie de o mână chibzuită și sigură.

În „*Audiența mea la Regele Carol I*“ din Octombrie 1909, pe care o schițează scurt și cu pază d. Anton Mocsony, se arată o altă latură, destul de ascunsă, a gândirii și a acțiunii de Stat a fostului Suveran. Era vorba de Românii ardeleni și de suferințele lor, mai cu seamă după intrarea în scenă a contelui Apponyi și a legilor lui școlare. Regele era nu numai informat despre lucruri și oameni, dar supraveghea de departe și ajută, pe cât îi îngăduiau împrejurările și îndatoririle din țară și din afară, mersul treburilor. Mirarea de

atunci se păstrează și în scrisul de astăzi al d-lui Mocsony, când d-sa, Român de dincolo și tânăr de 27 de ani, abia ieșit de la carte, a auzit pentru întâia oară de la Regele Carol despre Memoriile lui Ludovic Kossuth și despre partea din ele, unde se arată legăturile dintre marele revoluționar în exil și Cuza-Vodă. Nu degeaba Sinaia, unde Regele primea cu deosebire asemenea audiențe, se găsea în mijlocul pământului românesc! Până la ea ajungeau și erau înțelese toate plângerile românești, de această sau de cealaltă parte a munților. În tăcere, și fără să fie simțit, decât la asemenea rare prilejuri, Regele pregătea vremurile.

Ar trebui poate să mă opresc mai cu seamă la amintirile militarilor, care sunt multe și convingătoare. În ele Regele Carol se arată cu firea lui hotărâtă și dreaptă, făcută din muncă și din disciplină. Era întâiul soldat al țării și putea, fără silință, să fie ce era el între oameni de aceeași îndeletnicire. Nu e de mirare că militarii l-au înțeles și l-au urmat. De pe uscat și de pe apă, din cămara unde se pregătesc legile și organizările sau de pe front, unde pândesc primejdiile, d-nii general adjutant Paul Angelescu și Amiral Coandă, general adjutant G.P. Georgescu, I. Istrate și Amiral Spiropol, își aduc aminte de oameni și de întâmplări care învie timpurile și învie mai ales trăsăturile de medalie ale întâiului nostru Rege, rezemat pe armată ca pe cel mai puternic stâlp.

Cartea aceasta de amintiri, tipărită de Fundația Carol I, din gândul și cu mult scris propriu al d-lui Tzigara-Samurcaș, în anul când s-a sărbătorit centenarul ctitorului Dinastiei române, deșteaptă alte amintiri și aduce mai cu seamă înaintea noastră pe Suveranul intrat în istorie, cu atâtea amănunte omenești, care ni-l fac mai apropiat și mai scump. Ființa care a știut să insuflă nesfârșitul respect și marea iubire, întâlnite la tot rândul în aceste pagini, din condeiul nu al unor lăudători de prilej, ci al unei vechi garde, de ziditori, alături de Regele lor, ai unei mari epoci, era întru totul vrednică de închinările urmașilor. Coroana, care a fost ridicată pe fruntea ei, luminează tot viitorul nostru și, în lumina ei, umblăm, cu toată paza, dar fără teamă.

Această carte e o firidă din care ne privește, stăpân pe sine și pe vremuri, un întemeietor de dinastie.

**O carte de retipărit grabnic: *Din viața Regelui Carol I.*
Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș.
Tudor Berza, 2006**

În 1939, la aniversarea unui veac de la nașterea principelui Carol de Hohenzollern, devenit în 1866 Domnitorul Carol al Principatelor Unite și apoi, în 1881, Regele Carol I al României, Țara și Coroana au omagiat în felurite chipuri pe cel sub domnia căruia, lungă de 47 de ani, destinele li se uniseră în chip fericit. Discursuri la dezveliri de statui, ședințe comemorative, decernări de medalii și decorații și alte manifestări au marcat momentul. Apoi anii războiului, ai supunerii țării de către comuniști, lupta ultimilor 15 ani pentru îndepărtarea acestora de la putere, au risipit exemplarele – probabil nu multe, dar nu este marcat tirajul – unui volum omagial editat de către bunicul meu matern, Alexandru Tzigara-Samurcaș, slujitor al celor patru regi ai României, atât la

Fundațiunea Universitară Carol I, cât și la Muzeul de la Șosea. Acum, în 2006, din nou an jubiliar al Țării și Coroanei, atrag atenția românilor asupra acestui prim volum dedicat lui Carol I, folosind prilejul oferit de editorii prezentei culegeri, de asemenea închinată primului și celui mai strălucit rege al românilor.

Citez din „Precuvântarea” lui Al. Tzigara-Samurcaș:

„Un sfert de veac s-a scurs de la moartea Lui până la întruchiparea de azi în bronzul nepieritor /referire la statuia ecvestră a regelui modelată și turnată de către I. Mestrovici, dezvelită în 1939 în fața Fundațiunii Universitare Carol I, a cărei refacere este așteptată cu nerăbdare – T.B./, fără ca într-acest răstimp vreunul din tălmăcitorii generației Lui să ne fi dăruit în scris icoana vieții și activității Sale închinată poporului și noii Sale patrii. În afară de câteva încercări, cu caracter mai mult literar decât istoric, nici chiar elementele necesare alcătuirii unei asemenea opere nu s-au adunat până acum.

În intențiunea de a împlini lipsa unor atari amintiri despre Marele Rege și în aceea de a opune mărturiile categorice ale martorilor oculari fanteziilor unor autori străini, care, în dorința de senzational, au strecurat unele insinuări relative la moartea Regelui Carol I, ce sunt spulberate prin afirmările strânse aci, în aceste intențiuni s-a plănuit publicarea acestui volum, cuprinzând contribuții inedite, precum și câteva reeditări ale unor scrieri mai vechi, împrăștiate prin reviste, toate provenind numai de la contemporani demni de încredere ai domniei Regelui Carol I.

Recunoscând că plănuita lucrare vine cam târziu, căci cei mai mulți și mai însemnați dintre colaboratorii direcți ai primului nostru Rege au dispărut, ducând cu ei tezaurul lor de amintiri, am stăruit, pe cât posibil, să mai scăpăm cât de puțin din ireparabilele mari pierderi, alcătuiind volumul de față, care ar putea chiar avea o urmare, dacă toate promisiunile de colaborare, ce ne-au fost date, se vor realiza. Căci sper că și acei zăbavnici se vor convinge de datoria de înalt ordin patriotic, ce le incumbă, de a contribui la o cât mai amănunțită lămurire atât a personalității Marelui nostru Suveran, cât și a bogatei sale Domnii. Nicio amintire autentică, fie chiar cu totul personală, nu e lipsită de interes ca material pentru viitoarea operă de sinteză istorică a epocii de întemeiere a României de azi.

Iată dar rostul publicației de față, ilustrată și prin câteva fotografii, în mare parte inedite, și contribuind la o mai precisă caracterizare a figurii, cu trăsături clasice și de o distincție așa de rară, a Regelui Carol I.” (90, p. 2-3)

Portretul primului rege al României, închipuit în scris de treizeci și doi de martori, de la aghiotanți regali și doamne de companie, diplomați, militari, la mari savanți și cărturari, și reprodus după cinci portrete și opt fotografii, surprinde și încântă cititorul zilelor noastre: măreț dar uman, mare strateg dar și fin tactician, econom dar darnic, cu cuget german dar cu inimă română, respectat dar iubit, Regele ne apare ca un diamant cu nenumărate fațete, pe care invităm cititorul să le descopere în puținele exemplare existente. Ca geolog, deci naturalist, rețin evocările profesorilor, întemeietori de școală în geologie și biologie, Ludovic Mrazec și Grigore Antipa, pentru care Suveranul era un mare iubitor de natură și totodată pragmatic, susținând dezvoltarea mineritului și pisciculturii.

Referitor la geologie, citez din L. Mrazec:

„Interesul mare ce poartă Domnitorul, de la început, problemelor științifico-economice ale Principatului, se desprinde din cuvântarea rostită în ședința inaugurală a Societății, astăzi regale, române geografice în 1875. Având vederi bine stabilite în conceperea organizării pentru propășirea economică, El a insistat în ședința aceea asupra necesității de a se ridica o hartă geologică a Principatului.“ (90, p. 204)

După înființarea catedrelor de geologie la universitățile din Iași și București, se resimțea nevoia creării unui serviciu geologic național, care să realizeze cartarea geologică la diferite scări, așa cum se făcea în statele avansate din vestul Europei.

„Tocmai după proclamarea Regatului Român, în 1882, s-a făcut un pas prim spre realizarea dorinței Suveranului, atunci când, în urma stăruințelor lui Grigore Ștefănescu, a luat ființă Biroul Geologic, cu scopul unic de a ridica harta geologică generală a țării.

Din nefericire biroul a fost o simplă creațiune bugetară. Neavând asigurată existența sa prin o lege, el a suferit soarta atâtor creațiuni bugetare, chiar cât de bune și folositoare. Biroul a fost suprimat prin surprindere în 1889, deși a desfășurat o activitate lăudabilă, cu toate greutățile inerente unui institut de cercetări lipsit de un personal îndestul de pregătit.“ (90, p. 205)

Urmează 17 ani în care guvernele care s-au succedat la cârma țării folosesc diferite comisii pentru a obține date asupra sării, petrolului și altor substanțe minerale, dar Regatul Român nu are la dispoziție un serviciu geologic național.

„În 1906, anul aniversării glorioasei domnii de 40 de ani a Marelui și Înțeleptului Rege Carol I, s-a pus în sfârșit o temelie serioasă studiului sistematic al geologiei țării și formarea unui personal bine preparat, prin legea de înființare a Institutului Geologic al României.

Prin măsura aceasta a început să se pășească hotărât la îndeplinirea dorinței Regelui prevăzător dar din nefericire nu întotdeauna înțeles și nici ascultat.

Structura Institutului a fost determinată prin legea, ce-i preciza scopul: «de a studia solul și subsolul țării, de a ridica harta ei geologică și agrogeologică» precum și de a fi un organ consultativ al Statului în problemele de organizare legate de sol și subsol, din cele agricole și de minerit în special.“ (90, p. 207)

Acest adevărat serviciu geologic național a fost desființat de regimul comunist în 1950, economia socialistă ne mai folosind ctitoria geologică a Regelui Carol I, ci propriile sale planuri, generațiile următoare de specialiști din institut dedicându-se doar științelor pământului. De abia în anul 2000 Guvernul României a recunoscut printr-o hotărâre rolul de serviciu geologic național al nou rebotezatului Institut Geologic al României, dar și până în prezent asumarea efectivă a acestui rol este întârziată. Cu toate acestea, începând din 2006 Institutul Geologic al României este membru al asociației serviciilor geologice naționale din Uniunea Europeană „EuroGeoSurveys”. La reuniunea anuală a acesteia, ținută la București în septembrie 2006, a fost omagiată personalitatea Regelui Carol I, cu ocazia unui simpozion dedicat centenarului Institutului Geologic al României.

Referitor la biologie, Gr. Antipa relatează influența Regelui Carol I în dezbaterile inițiate în anii 1909-1911 asupra oportunității obținerii unui milion de hectare de teren arabil în Lunca Dunării prin îndiguiri, subiect și azi de actualitate după spargerea acestora de către viitura din primăvara anului 2006. Deși Regele fusese asigurat de către Saligny că „.../ se poate îndigui toată regiunea inundabilă cu un dig insubmersibil pe tot lungul

fluviului spre a o preface astfel pe toată în pământ de cultură“, Antipa l-a convins că „/.../ productivitatea terenurilor îndiguite cât și rentabilitatea lucrărilor vor fi rele“, astfel încât amintita îndiguire a fost amânată cu o jumătate de secol, considerații ecologice *avant la lettre* primând pentru bătrânul și înțeleptul Rege. Dar amenajările hidrotehnice pentru navigație și piscicultură din Delta Dunării aveau sprijinul Regelui Carol I, care împreună cu Familia Regală obișnuia, spre sfârșitul vieții, să facă la începutul verii, înainte de a muta Curtea la Castelul Peleş de la Sinaia, o inspecție a acestor lucrări. Citez din Gr. Antipa:

„Cunoscând în urmă mai de aproape pescăriile de la Dunăre și urmărind acolo lucrările mari de asanare prin canalele ce se construiesc, Regele căpătase o adevărată pasiune pentru această chestiune. În ultimii zece ani ai vieții sale, El și-a ales acolo locul său favorit, unde venea regulat, în primele 10 zile ale lunii Mai, împreună cu familia, pentru a se repauza. Regina Elisabeta îmi spunea că El așteaptă tot anul cu nerăbdare ca să vină timpul călătoriei pe Dunăre, unde se simțea atât de bine“. (90, p. 35) Urmează pagini emoționante de relatare a acestor călătorii regale pe tărâmul apelor revărsate ale Dunării de Jos, folosit la îndemnul Suveranului doar pentru navigație și pescuit și cruțat de îndiguiuri pentru agricultură. După cum se știe, anii '70 și '80 au adus aceste dezastre ecologice în Delta Dunării, care în prezent se reface cu greu după abandonarea proiectelor agricole și instaurarea unui regim de arie protejată.

Pentru cei interesați de istorie, politică, strategie, diplomație, artă, paginile altor contributori ai volumului editat de Al. Tzigara-Samurcaș în 1939, la centenarul nașterii Principelui Carol de Hohenzollern și Sigmaringen, ultimul domnitor și primul rege al României, sunt un important izvor de informații și o lectură pasionantă. Pentru mai largă circulație a acestei cărți se cuvine retipărirea ei grabnică, poate chiar de către cei care, la actuala Bibliotecă Centrală Universitară din București, continuă, după mai bine de un secol, tradiția Fundațiunii Universitare Carol I, întemeiată de Marele Român pe care îl omagiem aici.

Despre regele Carol I

N. Iorga, 1939 (172, p. 246-248)

Care a fost, acum, *sensul* acestei Domnii?

I s-a spus de unii, care vedeau numai aparența: Carol Îngăduitorul. Nu era calificăția cea mai nedreaptă de care s-a împărtășit el în viață. Erau alții care, deprinși cu risipa unei aristocrații, care s-a ruinat prin aceasta, și cu iubirea pentru viața din afară, căreia îi sacrificau tot ceea ce viața dinăuntru trebuia să cuprindă, priveau ironic la uniforma veche, întoarsă pe dos, a aceluia, care, în felul acesta, a dat o mare lecție de simplitate, oamenilor generației sale, și, când, de pe urma creării domeniilor regale, care erau o necesitate și au devenit o adevărată școală pentru țărănimea dimprejur, Regele a început acolo o gospodărie cum nu se vedea aiurea, au găsit prilejul de a arunca gluma, pe atât de ușoară, pe cât de necuviincioasă, a Regelui care „fabrică brânză“. Prin astfel de atitudine

și-a creat popularitate un om de un dârz egoism și de o rară brutalitate, care a fost singurul să nu fie iertat de indulgența nemărginită a Suvernaului ofensat și prin urmare a fost osândit la o închisoare pe care a evitat s-o facă, pentru a se întoarce înapoi în țara sa și a se așeza în primul rând al candidaților de Minister: Gheorghe Panu.

A se crede că, nu „*Carol Îngăduitorul*“, ci „*Carol Răbdătorul*“, - cu ce dureri sufletești a știut el singur și n-a spus nimănui, - a trăit ca un oportunist, pentru a se bucura de strălucirea și de avantajele materiale ale Regalității, a crede că, în momentul care i-a plăcut mai mult din toată viața lui: acela când s-a desfăcut din mijlocul oamenilor politici pentru ca să se găsească numai între ostași și să facă să scânteie pe câmpiile Bulgariei luciul strălucitor al săbiei românești care de multă vreme nu ieșise din teacă, el căuta numai o gloriolă, într-o vreme când isprava militară era o datorie pentru orice Suveran și el nu făcea altceva decât să urmeze spiritul epocii sale, este iarăși a nu-l înțelege. Domnia aceasta, a avut multele ei șovăieli și alunecări și reveniri, pe care este liber cineva să le interpreteze ca venind din influențe străine, dar cine crede, cum o face Duca, atunci când spune că Regele care a voit totdeauna întinderea granițelor României și care în ultimul timp s-a rostit cu toată hotărârea împotriva politicii austro-ungare în Balcani, el care a mers până la refuzul cel mai neted opus rudei sale din Germania atunci când a fost vorba de o participare la o acțiune ofensivă pornită din Viena și Budapesta, a fost sincer când în Consiliul de Coroană a cerut să se execute tratatul de alianță cu Centralii, ceea ce era pentru dânsul o datorie de onoare, dar numai o datorie de onoare, și că el ar fi avut nevoie de lecția de la Marna pentru ca să vadă că Germania nu poate învinge și că a sărit în gâtul lui Ion Brătianu pentru a-i mulțumi că i-a evitat o greșeală, lucru cu totul străin de firea mândră a acestui domn de țară, nu vede un lucru, care acesta formează unitatea întregii acestei Domnii.

A vrut o țară mai bogată, mai luminată, mai respectată de toată lumea, a vrut-o încununată de biruință pe câmpul de luptă, a pătruns în el, pe lângă mândria pe care o aducea, mândria unui întreg trecut, pe care l-a cercetat, l-a respectat și l-a iubit, dar linia unei acțiuni care a cuprins aproape jumătate de veac, aceasta s-a desfăcut din primul moment în care a primit Coroana de vasalitate, fie și numai formală, pe care i-a oferit-o țara prin Ion Brătianu și prin alții, și din prima clipă când a pus piciorul pe pământul unei țări care își avea steagul ei, armata ei, legile ei, tradițiile ei, dar care totuși era privită de la Constantinopol ca „parte integrantă a Împărăției Otomane“, deși această formulă se acoperea în anume momente de simulări oportuniste.

Pentru el n-a vrut Carol I legătura cu Constantinopolul otoman? De sigur că da. Acela care se cobora dintr-un neam de cavaleri străluciți ai evului mediu, acela care era pătruns de sentimentul de demnitate al națiunii de unde venea el, într-un moment de mare expansiune a ei, pe căi care erau într-adevăr de drept, a simțit dureros orice amintire a unor legături pe care le socotea ofensatoare pentru sufletul său însuși. Dar independența pe care o aveam de fapt și cu atât mai greu o simțeam tăgăduită de drept, independența aceasta a voit-o ei pentru țara însăși, și această independență el i-a dat-o, în atâtea momente el a apărât-o, și când stătea să pornească marea furtună care a prins lumea întregă, zguduind-o din temelii, la 1914, și față de Rusia și față de Austro-Ungaria și față de Germania însăși el a ținut să se știe că aceasta este *o țară care se cârmuiește de sine* și independența, câștigată odată, trebuie apărată în fiecare clipă.

Ea se cere apărută și astăzi, față de furtuni mai mari decât și acelea de atunci, și mai primejdioase pentru viața liberă a națiunilor, pentru viața demnă a Statelor.

Între marile taine ale istoriei omenеști este și aceia că oamenii care au trăit odinioară îndeplinind o misiune răsar din nou ca amintire tocmai atunci când este vorba de a se apăra opera lor. Carol I vine la vreme, pentru a ne aminti lucruri pe care mulți le-au uitat, pentru a impune cu simțul lui superior de demnitate, ceea ce oamenii care n-au tot ce poate da rasa, strămoșii, pe care el i-a avut, uită prea ușor: că moartea morală a unei națiuni, prin părăsirea neatârării sale, nu este decât cel dintâi pas pentru moartea ei materială.

13 noiembrie 1940

Constantin Kirișescu vorbește în Amfiteatrul Fundației Universitare Carol I despre „O mare personalitate morală - Carol I, Regele întemeietor“.

9 mai 1941

Cu ocazia semicentenarului Fundației Universitare Carol I se emit 5 timbre jubiliare:

1. Regele Carol I alături de regele Mihai. Culoarea sepia.
2. „Ceea ce se zidește cu înțelepciune și cu dor de țară trainic rămâne“. Culoarea bronz.
3. Prima clădire a Fundației, inaugurată în 1895, încadrând placa de marmură cu un citat din discursul inaugural al Regelui Carol I: „După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, așa va fi și România de mâine“. Culoarea Brique.
4. Ex-librisul bibliotecii aplicat pe o carte deschisă peste care se află coroana regală, încununată cu lauri. Culoarea violet.
5. Clădirea inaugurată în 1914, cu statuia ecvestră a Regelui Carol I. Culoarea roșu.

Cu acest prilej este bătută și o medalie cu efigiile celor doi Regi-Carol I și Mihai.

Medalia, executată de sculptorul G. Stănescu, are pe revers inscripția „O jumătate de veac de la întemeierea Fundației Regele Carol I, 1891-10 mai 1941“, textul fiind încadrat sus de cifra Regelui Carol I.

(Emisiunea de timbre și medalia centenarului Bibliotecii Fundației)

(Emisiunea filatelică specială pentru refacerea bibliotecii, 1945)

Palatul Fundației Universitare Carol I Al. Tzigara-Samurcaș, 1944 (342)

Bombardamentele năpraznice din 24 și 25 August trecut au nimicuit nu numai Palatul Regal, dar și cele mai de seamă instituții de cultură din preajma lui – notorii obiective militare, - printre care și Fundația Regelui Carol I.

Restaurarea acestei din urmă clădiri necesitând fonduri considerabile, credem oportun a aduce în discuție, cu acest prilej, problema măririi instituției regale, în legătură mai ales cu concursul din primăvara anului 1943 având ca obiect „sistematizarea pieții Palatului Regal“, recte și oficial denumită „Piața Regele Carol I“.

Promisa publicație a Ministerului Lucrărilor Publice, cu reproducerea celor 25 de proiecte prezentate la concurs, nemaiapărând, se va recurge la raportul separat ce, ca membru al juriului, am depus Președintelui Comisiunii, cât și la lucrările prezentate, care, aparținând acum Municipiului, intră în domeniul public și pot fi toate utilizate pentru noi combinații, precum este cea de față.

Limitând problema sistematizării numai la clădirea Fundației, se vor cita din programul concursului, publicat în *Monitorul Oficial* nr.217/17 sep. 1942, numai următoarele articole referitoare la acel imobil și anume:

Art.2. Se va amenaja în fața Palatului Regal o piață festivă, bine proporționată față de volumul și dimensiunile acestui palat, cu un cadru arhitectural – Palatul Regal.

Art. 3. Proiectul de sistematizare va ține seamă de cadrul datelor existente. Clădirea Palatului Regal va fi respectată. Clădirea Fundației Regele Carol I poate fi păstrată, eventual transformată sau chiar suprimată. În acest din urmă caz, se va rezerva în cadrul acestei pieți terenul necesar având o suprafață circa de 2 ori mai mare ca actuala.

Art.5. Imobilele ce vor fi proiectate în acest spațiu pot fi prevăzute cu portice de circulație și prăvălii, la parter, în total sau în parte.

Întru susținerea „păstrării“ Fundației vom aminti considerentele de care credem că e imperios necesar să se țină seama și anume de actul de întemeiere al Instituției, săpat în lespeda de marmură din sala de onoare, prin care, în 3 Mai 1891, Marele Ctitor preciza:

„Alegând Noi Înșine locul viitoareii clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reședința Noastră, adică sub ochii și sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța Patriei și unul din sprijinile cele mai temeinice ale trecutului și dinastiei Noastre“.

Iar cu prilejul inaugurării noului local, în 9 Mai 1914, Regele Carol I, în discursul Său, adaugă: *„Fundația dovedindu-se ca una din pârghiile învățământului superior și constatând că localul în ființă ajunsese neîncăpător față de cerințele mereu crescânde, am hotărât mărirea lui și prin clădirea unui amfiteatru pentru cursuri și conferințe“.*

În pergamentul clădirii, Regele insistă din nou asupra locului destinat instituției: *„am inaugurat noua aripă a Fundației ce se înalță în fața Reședinței Noastre, sub nemijlocita noastră ocrotire, ca semn al dragostei și interesului ce necurmat purtăm tinerelor generații“.*

A nesocoti asemenea exprese dorinți ale primului nostru rege, constituie o impietate, asupra căreia nu trebuie să se mai insiste, mai ales la noi, unde tradiția este așa de puțin respectată. Prin serbarea din 9 Mai 1941 a semicentenarului Fundației Regale s-a întemeiat un început de tradiție, pe care, în loc de a fi fericiți să-l menținem, unii se grăbesc să-l distrugă, spre bucuria vecinilor noștri, care ne tot acuză de lipsa unei continuități culturale.

Reflectând la viitorul Fundației Sale, Carol I încheia discursul Său din 1914 prin următoarea rugă:

„Facă cerul ca veacurile ce vor urma să Ne dea dreptate cu prisos și ca prin acest locaș al științei să se răspândească, ca dintr-un focar nestins, caldele raze ale unui patriotism luminat asupra neamului românesc“.

În 9 Mai 1941, cu prilejul semicentenarului ctitoriei Marelui Său Înaintaș, Regele Mihai I face următoarea declarație:

Sunt sigur că Fundația Regele Carol I va continua, prin toate mijloacele, să fie un focar de lumină și loc de formarea caracterelor și de cimentarea legăturilor dintre generațiile trecute și cea actuală, de înfrățire între muncitorii aceleiași generații și de ridicare spre generațiile viitoare.

Însuflețit de aceste sentimente, voi fi totdeauna scut ocrotitor și neostenit muncitor pentru înflorirea Fundației, pentru înfăptuirea tradiționalei ei meniri de a lumina mințile, a înnobila inimile și a căli voința tineretului românesc în serviciul Patriei și Neamului.

Dumnezeu să binecuvânteze opera înaintașilor și Nouă să ne dea prilej de cinstire a lor, ducând mai departe și desăvârșindu-le înfăptuirile“.

Iar la doi ani numai după asemenea solemne recunoașteri a importanței Fundației, cei mai mulți dintre concurenții pentru sistematizarea pieții din fața Palatului Regal – cu câteva excepții numai – decretează dărâmarea Instituției, transformarea ei în chip și feluri și mutarea ei de sub ochii regali până în Bulevardul Brătianu; fără a ne convinge că această măsură radicală este neapărat necesară pentru obținerea unui cadru optim Palatului Regal, care rămâne punctul principal al transformărilor ce făceau obiectul concursului. Căci în loc de a atenua defectele arhitectonice ale Palatului, pe care mai toți concurenții le pun în evidență, dărâmarea Fundației ar accentua și mai tare acest

„potpouri de greșeli arhitectonice“, cum se caracterizează, într-unul din memoriile prezentate, planul d-lui arhitect N. Nenciulescu.

Într-adevăr, prin lungirea pieții, scoborârea Palatului sub nivelul străzii devine și mai evidentă; iar prin lărgirea ei se mărește și mai tare efectul displăcut al celor două aripi asimetrice și în evantail, care dau clădirii un aspect așa de straniu și de disgrățios. Ordinea arhitectonică a Palatului fiind inspirată de colonada centrală, mai veche, a Fundației, legătura între cele două clădiri ar lipsi, dacă ele s-ar îndepărta mai mult ca azi.

Lungimea pieței, de circa 100 m., este bine proporționat cu înălțimea Palatului, de circa 20 m. conform principiului urbanștilor, preconizând că distanța cadrului de la monumentul pus în valoare să nu depășească de 5 ori înălțimea acestui monument. Unul dintre puținii concurenți pledează pentru menținerea Fundației, în baza principiului de „conservare a vechilor valori, ideie ce devine tot mai puternică în opinia publică românească“ citând pe cunoscutul urbanist Camille Sitte, care afirmă că „între 58 și 142 m., variată dimensiunile celor mai mari piețe ale tuturor orașelor“.

Mărirea pieței Palatului Regal nu este deci absolut necesară; cu atât mai mult, cu cât această piață este și rămâne croită pe măsura veche a României mici, cu proporțiile în genere altfel reduse decât azi. Măreața piață ce se plănuiește la sfârșitul Căii Victoriei, împreună cu marile artere, ca impunătorul Bulevard al Regelui Mihai I și Șoseaua Kisselef (după ce va fi lărgită), va fi pe măsura României întregite, având drept centru Statuia Regelui Ferdinand I cu anexele sale, de o atât mai bogată amploare decât simplul monument al Regelui Carol I din fața vechiului Palat.

Nădăjduim că nu prea târziu, sub glorioasa domnie a Regelui Mihai I, chiar și piața Ferdinand I să fie întrecută printr-alta de proporții și mai mărețe, în jurul Arcului de Triumf, sau pe un loc mai spațios în noile cartiere ale orașului, căruia îi prevedem o cât mai splendidă dezvoltare înspre Nord și Răsărit.

În așteptarea împlinirii acestor legitime năzuințe se cuvine să păstrăm însă Piața Palatului Regal în starea existentă și cu proporțiile corespunzând mediului ei de odinioară, ce nu se poate și nu trebuie fundamental schimbat.

Discrepanța ar fi prea mare între o piață monumentală, tăiată de o biată Cale a Victoriei și înconjurată de numeroase frânturi de străzi și monumente megieșe dispartate, ca Ateneul, Ministerul de Interne și altele.

Respectând deci tradiția și cele două clădiri regale, ce-și fac față, Piața poate fi reformată, retușându-se, pe cât posibil, principalele cusururi ale Palatului Regal.

Într-acest scop, cei mai mulți dintre concurenți au căutat prin corpuri de clădire simetrice să acopere, să mascheze asimetria aripilor ce nu sunt perpendiculare pe fațada centrală a Palatului. Prin această măsură se închide piața, dându-i-se un contur mai precis în haosul produs prin dărâmarile care izolează Fundația într-o situație așa de nefavorabilă.

Mulți dintre candidați caută să ascundă aripile defectuoase ale Palatului printr-o nouă clădire a Fundației, pe care o mută mult mai departe.

Soluția cea mai fericită ar fi ca aceste clădiri salvatoare ale disimetriei Palatului să facă un corp cu actuala Fundație. Piața actuală s-ar mări puțin prin concavitatea cuprinsă între vechea Fundație legată de noile ei aripi. Spre a nu se întrerupe penetrația străzilor Wilson și C.A. Rosetti pe piață, noul complex de clădiri ar fi întrerupt la parter prin câte un pasaj cu portic de fiecare parte, legătura între corpul central și aripile Fundației făcându-se la etaj.

O bună soluție în acest sens dă proiectul cu „moto 18“, al d-lor arhitecți Ghiulamila și Smărăndescu. Insuficiențele acestui plan pot fi împlinite prin adaptarea părților satisfăcătoare din alte proiecte, deoarece nici unul din ele nefiind destinat a fi executat întocmai, toate pot servi drept sugestii pentru lucrarea definitivă ce se va alcătui. În cazul de față ameliorarea proiectului Nr.18 se poate obține prin împrumuturi din proiectul cu motto „Bona Fide“. S-ar menține deci aripile nou create în fața Palatului, formându-se astfel două piețe laterale: una mai mare în fața Ateneului și alta în fața intrării Ministerului de Interne păstrându-se o circulație perfect organizată între piața Teatrului Național până dincolo de Ateneu, în str. Lahovary.

S-ar crea în fața Palatului Regal o piață de formă trapezoidală, latura cea mai mare a trapezului, alcătuită din clădirea Fundației, modificată și mărită, devenind aproape odată și jumătate cât distanța actuală dintre Palat și Fundație.

Noua piață având aproximativ 12h. ar fi ceva mai mare decât cea actuală, în proporție totuși cu Palatul Regal; ea ar fi destul de liniștită, deși bine deservită prin noua arteră principală din dosul Fundației.

Fundația ar căpăta amploarea cerută și o a doua fațadă unitară spre biserica Boteanu, ce nu ar mai fi sacrificată. În această nouă mărire a Fundației s-ar putea instala și Societatea Regală Română de Geografie, a doua ctitorie a Regelui Carol I, care deși înființată în 1875, nu are încă adăpost propriu, cu toate că Suveranul țării este președintele efectiv al Societății.

Potrivit și articolului 5 din programul concursului, fațada a doua, dinspre marea arteră de circulație legând piața Ministerului cu cea a Ateneului, va trebui prevăzută cu prăvălii în vederea măririi veniturilor instituției, ce se întreține prin mijloace proprii, fără vreo subvenție de la Stat.

În cele două aripi, ce s-ar adăuga la vechea clădire a Fundației, s-ar putea adăposti Fundația Regele Mihai I, pe o parte, iar într-alta Administrația Domeniilor Coroanei, întreg Palatul Fundației astfel mărit deservind așezămintele regale azi răzlețite în localuri improprii. În parter s-ar putea instala Librăria cu publicațiile Fundației și desfacerea produselor Domeniilor și ale fermelor regale. Tot în parter s-ar deschide, în față, Biblioteca pentru copii, de atâta vreme preconizată.

Arhitectura noului Palat s-ar armoniza cu aceea a Palatului Regal și a Ministerului de Interne, în așteptarea ca și în partea dreaptă a Fundației să se ridice o clădire la fel, în locul celei actuale, total asimetrică.

Enorma mansardă actuală a Fundației s-ar înlocui prin două caturi în stil clasic, dominând cele trei corpuri ale clădirii ce ar căpăta astfel un aspect într-adevăr monumental, demn de a sta în fața Palatului Regal.

Soluția concretizată în planul alăturat mai prezintă și marele avantaj – în zilele de acum, mai ales – de a fi cea mai puțin costisitoare, prin reducerea la minim a dărâmarilor, așa de nechibzuite în celelalte proiecte ale concursului. Fundația posedând vastul teren vecin din str. C.A. Rosetti Nr.4, exproprierea necesare măririi ar fi relativ mică și reclamată mai ales de prelungirea și lărgirea străzii Academiei, care constituie o necesitate urbanistică, independent de nevoile Instituției Regale.

Încheind, socot de a mea datorie să insist din nou asupra greșelii ce s-ar comite, adoptându-se propunerea unora, de a se dărâma creațiunea Primului nostru Rege, de la care Capitala nu are nici o altă amintire arhitectonică, Palatul Regal nefiind opera Sa.

Dacă adevărat este că popoarele trăiesc și se fălesc prin monumentele lor, atunci să nu comitem sacrilegiul de a distruge tocmai cea mai personală dintre operele durate de Întemeietorul Regatului român. Să păstrăm nucleul original al clădirii ce, în decursul vremii, se va fi tot mărit potrivit nevoilor mereu crescânde, dându-ne imaginea unei dezvoltări organice pe măsura cerințelor noi ale trecutului.

Cum de la România mică a lui Carol I s-a trecut la țara întregită de azi, tot astfel, în chip firesc, de la vechea piață a Palatului Regal vom păși triumfători spre mărețele plâsmuiri ale viitorului, respectând însă fără a ne rușina, modestia temeinicelor și așa de sănătoaselor realizări ale Întemeietorului Regatului român.

*(Piața Palatului cu
biblioteca distrusă,
27 decembrie 1989)*

Un model cultural: Fundația Universitară Carol I
Anca Podgoreanu, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, 2006

La sfârșitul anului 1989 s-a consumat acea tragedie care ne-a amintit de inchiziție: în centrul Bucureștiului, cu somptuoasele lui monumente arhitectonice, singură și lipsită de apărare, o bibliotecă, de mare rezonanță, și-a pierdut cărțile în flăcări, ca într-un autodafeu pe care memoria colectivă l-a recunoscut îngrozită. Cine pronunțase sentința și, mai ales, de ce?

Poate că, la distanță de 45 de ani, asemenea distrugerii statuii lui Carol, un simbol al permanenței și stabilității ridicat în fața bibliotecii, se plănuia o altă execuție tacită, de data aceasta, asupra bătrânei ctitorii regale. O modalitate disperată prin care istoria trecută putea să dispară definitiv în cenușa prezentului.

În scelipirile straniei ale focului care își desăvârșea lucrarea de aneantizare a unei jumătăți de milion de volume, acei dintre noi care ne-am petrecut tinerețea în băncile

bibliotecii am trăit spectacolul grotesc și șocant ca pe o pierdere dramatică a unei părți din ființa noastră. Incendiul a lăsat în urmă o nevoie imperioasă de reîncărcare, de reînnoire printr-o scuturare a acelor semnificații impuse eului nostru moral și intelectual de un timp străin, printr-o golire bruscă, dureroasă și o purificare îndelung așteptată.

Atunci au început să se cristalizeze primele înțelegeri, la început mai timide, apoi din ce în ce mai limpezi, conturând un nou început.

Istoria prezentă este o sumă de utopii individuale, divergente sau convergente care, pentru a deveni viabile, au nevoie să fie recunoscute în ordinea importanței lor într-o strategie națională. Au nevoie de un sistem de reprezentare, de punere în operă. Când încercăm să ne raportăm la idealurile unui timp îndepărtat, să ne căutăm rădăcinile, mai vizibile sau mai ascunse, pârghiile noastre de recuperare a acelui timp sunt destul de fragile. În cei peste șaisprezece ani de inevitabilă schimbare am trecut prin trepte succesive de deciptare a trecutului, de la cel mai îndepărtat spre cel imediat. Întrebarea care s-a insinuat în încercările noastre progresiv coerente de recuperare a trecutului bibliotecii a fost și, în parte, mai persistentă și acum: în ce măsură ideea de fundație regală mai este astăzi actuală, cât din Fundația universitară ctitorită de regele Carol I și care i-a purtat numele jumătate de secol, ne mai reprezintă, nu cumva noua Bibliotecă Centrală Universitară, reconfigurată după 1948, are o legitimitate mai mare, printr-o formă de funcționare întărită în alți cincizeci de ani, opusă celei regale?

Mărturiile istoriei, contextele politice variabile, perseverența oamenilor care au privit mereu biblioteca ca un tot organic, au făcut posibilă alegerea acelui traseu care, dincolo de obstacolele inerente, a asimilat perioada atât de fecundă a instituției regale ca pe un model exemplar. Recunoașterea adevărului istoric despre bibliotecă a însemnat și recuperarea unei identități pierdute în atâția ani de negare sau mistificare. Vechea Fundație ne oferă posibilitatea unei priviri în oglindă, în acea continuitate care ne-a fost refuzată și prin care ne putem în sfârșit înțelege mai bine pe noi înșine și rolul nostru în viitor.

Deși importanța Fundației a fost tănuțită îndelung, elemente ale alcătuirii și gloriei ei au răzbătut în timp, s-au contopit cu acțiunile noii instituții, dându-le acea aură de temeinicie și seriozitate proprie începuturilor. O identitate bine definită reprezintă pentru bibliotecă o marcă de noblețe și reprezentativitate, o carte de vizită în contactele interne și internaționale. Este ceea ce a urmărit Carol I când și-a propus să ofere națiunii române o construcție spirituală unică, un lăcaș de studiu pentru tineri; o bibliotecă totdeauna deschisă care să reprezinte intrarea în marea elită europeană.

Carol înființează Fundația la împlinirea a 25 de ani de la suirea pe tron, timp în care s-a interesat permanent de viața culturală și științifică românească. Prezent la festivitățile de celebrare a Universității și la ședințele Academiei Române, regele are adesea un discurs vizionar: „*Universitățile noastre – spune el la aniversarea celor 25 de ani de la inaugurarea Universității din București – nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei mari părți a Răsăritului*“ (56, T.3, p. 57); Universitatea este „*templul științei*“, menit „*a lumina calea viitorului*“, iar învățământul înalt este „*hrana sufletească a poporului*“.

În cuvântarea ținută la inaugurarea Palatului Universității din Iași, din 29 oct./2 nov. 1897, Carol I își împărtășea acel sentiment puternic, care consfințește prestigiul culturii superioare, că „*Nu numai cu numărul soldaților și cu dezvoltarea vieții economice se*

măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură“.(56, T.3, p.288)

Academia Română a fost așezământul care, sub ochii regelui, „a crescut, s-a dezvoltat și a ajuns a fi o însemnată instituțiune de cultură, având înrâuririle cele mai binefăcătoare asupra limbii și literaturii noastre“. La 1891 Carol I observa „temelia trainică“ a limbii românești care „n-ar fi putut niciodată să fie primejduită, având rădăcini prea adânci și un reazim prea puternic în cărțile bisericești, în cronice și în poezia populară“.(56, T.3, p.100) Preocuparea lui pentru a păstra rădăcinile neamului românesc reprezintă o lecție de istorie extrem de vie, dar și o modalitate de a dezvoltă multiple confluente. În comunicarea prezentată la Academie în 7/20 martie 1901, Carol dezvoltă date privitoare la români aflate în corespondența regelui Frederic al Prusiei.

Regele concentrează în Fundația sa toate principiile și direcțiile unui timp istoric atât de contradictoriu, dar supus modelării sale permanente, pe care regii de după el, Ferdinand și Carol al II-lea, îl vor fructifica și specializa.

Fundația regală devine un reper al vieții intelectuale românești, un barometru al nivelului de studiu și pregătire al tinerimii studioase. În scrisoarea din 3 mai 1891 către Președintele Consiliului de Miniștri, generalul I. Em. Florescu, regele Carol I își motivează alegerea prin „pilda bunilor Domni din trecut“ și prin realizările din pătratul de veac petrecut pe pământ românesc. Puterea exemplului este o constantă a politicii lui Carol, precum și aplicarea consecventă a principiului continuității și al tradiției ca „temelii neclintite“ pentru dezvoltarea țării.

Regele urmărește în special rolul cultural al Fundației și cel de formare a caracterelor, independent de implicațiile politice. „Instituția regală – va scrie Al. Tzigara-Samurcaș mai târziu – n-a luat parte sub orice formă la vreo mișcare în afară de preocupările curat culturale, păstrându-și veșnic neturburată seninătatea academică, necesară dezvoltării ei, potrivit dorinței supreme a Augustului ei întemeietor“.

(332, p. 198)

„Locașul de studiu“, atât de necesar „junimii universitare“ se va înălța pe un loc ales de rege, în fața Palatului regal, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, cu cheltuiala lui Carol I care pune la dispoziția Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice suma de 200.000 lei în rentă 5%. Va înzestra biblioteca cu cărți, va dona medalii și reproducerea plachetei așezate pe casa locuită la Berlin, va da un imbold celorlalți donatori dornici să-i susțină proiectul. Directorul Fundației va fi ales de rege în persoana profesorului Al. Tzigara-Samurcaș. Începând din 1 ian. 1899, acesta va ocupa funcția de director până la pensionare, în 7 decembrie 1946. Cariera lui Tzigara-Samurcaș s-a format sub îndrumarea lui Carol I care îi va acorda și o bursă „pentru studii în străinătate“ pe o perioadă de 3 ani. Se specializează în muzeografie, dar la îndemnul regelui ia parte la organizarea și catalogarea colecțiilor din vastele biblioteci germane. În 1897 obține la Berlin Certificatul care atestă cunoașterea problemelor importante ale bibliotecii. Carol I a avut acest merit extraordinar să pregătească pentru funcții importante pe cei mai buni profesioniști. Al. Tzigara-Samurcaș va deveni la 1 octombrie 1906 și directorul Muzeului de la Șosea, de Artă națională.

An de an, la 9 mai, au loc festivitățile Fundației la care participă întreaga familie regală. Ceremonialul este mereu același. Directorul Fundației, Al. Tzigara-Samurcaș, citește raportul despre mersul instituției. La ora douăsprezece și jumătate sau

patrusprezece regele primește în audiență pe ministrul Instrucțiunii publice (M. Vlădescu, C.C. Arion sau Spiru Haret), pe prorector și pe directorul Fundației. Prorectorul îi înmânează raportul, iar Tzigara-Samurcaș un volum legat cu teze și lucrări speciale de la Universitatea din București și din Iași, tipărit de Fundație.

Misiunea ctitoriei lui Carol era precis stabilită încă de la înființare și prevedea în primul rând un loc de studiu pentru studenți, apoi ajutorarea celor care „întreprind lucrări speciale sub direcțiunea profesorilor sau pentru tipărirea tezelor“, precum și acordarea de subvenții celor lipsiți de mijloace. Al. Tzigara-Samurcaș a păstrat vie timp de aproape jumătate de secol această misiune, „necurmatul interes al regelui pentru instrucțiune“. La 14 martie 1895, cu prilejul inaugurării Fundației, regele rostește o cuvântare în care își dezvăluie crezul și speranța în viitorul ctitoriei sale: „După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, așa va fi și România de mâine“. Un crez extrem de actual, uitat adesea de politicienii țării.

Iată cum funcționa Biblioteca în anii 1910-1912. Studenții intrau cu un permis eliberat pe baza cărții de student. Puteau beneficia de permis și particularii, pe baza unei cereri scrise. Valabilitatea unui permis se prelungea anual. În anul 1911, de exemplu, s-au adăugat 506 permise noi, pentru studenții de la Facultatea de drept, medicină și teologie, pentru 12 elevi de la Școala de arte frumoase și 115 profesori secundari. S-au înregistrat 51.150 de cititori care au consultat 59.838 de volume. De la 5 la 7 după amiază biblioteca era închisă, iar în acest interval aveau loc lucrări practice ale Seminarului de istoria românilor, Cursuri de istoria artei cu proiecții. Biblioteca era deschisă 9 ore, dintre care 3 ore seara.

Regele dorea ca două luni, vara, biblioteca să fie închisă.

Profesorii indicau numărul de lucrări noi necesare studiilor universitare. Lucrările importante, cerute de studenți prin „cartea de deziderate“ se aflau în sala de lectură. Se efectuau de către bibliotecari dări de seamă din revistele de specialitate.

În sălile de lectură se aflau peste 100 de titluri de reviste străine. Prin depozitul legal se introduceau lucrări cu caracter științific, multe importante privitoare la limba și literatura română. Se primeau donații din partea Academiei Române, a ministerelor, primăriei, a diferitelor societăți și institute.

În același an 1911, Fundația avea 5 bursieri de la Universitatea din București și 3 de la Iași. Au mai primit ajutoare pentru teze 2 studenți de la Universitatea din București (200 lei și 314 lei pentru tipărirea tezelor) și 2 de la Iași. S-au realizat 2 lucrări speciale sub îndrumarea profesorilor și s-au acordat premii de 50 de lei pentru cele mai bune 6 lucrări la seminarul profesorul D. Onciul. Suma de 1.000 lei s-a împărțit la 19 studenți ca subvenții. Toate aceste date apăreau în Raportul anual, semnat de prorector (în 1911 era profesorul I. Bogdan).

Numărul crescând al cititorilor l-a determinat pe rege să achiziționeze imobilul lui Gr. Păucescu și să cerceteze cu mare atenție planurile aceluiși arhitect Paul Gottreau. Fundația, inaugurată de Carol I la 9 Mai 1914, era cam de 4 ori mai mare decât corpul inițial din 1895. Fericit că poate oferi Universității „o clădire care face cinste celor ce au executat-o și vrednică de înaltul ei scop“, Carol rostește un discurs plin de învățăminte, un testament peste timp: „Nu uitați însă niciodată că știința trebuie însoțită cu cultura inimii, cu iubire de țară și cu demnitatea vieții, pentru ca roadele ei să fie binecuvântate și cu adevărat folositoare binelui obștesc și Patriei“.

Frumusețea clădirii, caracterul ei special de așezământ superior de cultură, reprezintă încununarea unui destin. „*Ca un adevărat Palat regal*“ cum va scrie S. Mehedinți, Fundația păstrează amprenta inițiatorului ei, „*Căci acolo va fi și va trăi în veci o parte din personalitatea regelui Carol*“.

Convins de rolul crescut al Fundației în viața științifică și culturală a Bucureștiului, noul edificiu este prevăzut cu un Amfiteatru de 500 de locuri în care vor răsună vocile cele mai autorizate ale timpului. Maxima înflorire și pătrundere în conștiința publicului se realizează între cele două războaie mondiale.

În 1926, cu un an înainte de a muri, regele Ferdinand creează cu ocazia împlinirii vârstei de șaizeci de ani, la Iași Fundația care-i poartă numele și care este destinată educației tinerilor și cercetătorilor din domeniul științelor fizice și naturale. După modelul Fundației lui Carol, ctitoria lui Ferdinand avea o bibliotecă cu săli luxoase, cu depozite bogate de cărți și se orienta mai mult spre educația culturală a copiilor de militari.

În 1921 ia ființă Fundația Culturală Regală Principele Carol având ca rol culturalizarea satelor, cu ajutorul Căminelor culturale și a Echipelor regale studențești. Fundația a făcut posibilă apariția revistei populare *Albina*, a colecțiilor *Cartea Satului* și *Biblioteca Albinei*. Carol II a înființat și alte fundații, în 1931, Institutul de Cercetări Științifice „Regele Carol II“, de la Cluj, iar în 1933 Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol al II-lea“.

Amintind aceste fundații regale, care își au izvorul în prima ctitorie regală a lui Carol I putem să desprindem mai exact configurația culturală a societății românești în dezvoltările istorice succesive.

Existența fundațiilor regale, pe care astăzi le descoperim treptat, au situat cultura română la o altă scară a valorilor în fața lumii civilizate.

„*Fundația e vie – spunea D. Gusti în 1933 despre Fundația Universitară Carol I – nu numai prin serviciile propriu-zise de bibliotecă pe care le aduc, dar pentru că a știut și a putut să pătrundă în viața științifică, literară și culturală a vremii*“.(139, p. 43)

Manifestările și publicațiile Fundației Universitare Carol I s-au reluat sub alte forme în deceniile următoare. În anii '80, sub genericul „*Ateneele cărții*“, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare comunicările oamenilor de cultură vor răsună din nou, se vor organiza expoziții de carte, de pictură, se vor recita poezii și interpreta partituri muzicale.

Începând cu anul 1970 Biblioteca va publica serii de lucrări bibliografice din domeniul literaturii, istoriei, filosofiei reușind să susțină cu informație valoroasă, printr-un profesionalism dedicat, cercetarea și studiul universitar.

Fundațiile au fundamentat ierarhia valorilor, au determinat elitele intelectuale să pătrundă în toate straturile societății și să realizeze o comunicare de gând și de suflet.

„*Fundațiile sunt dovezile dragostei Dinastiei față de țară – scria Petru Comarnescu în Revista Fundațiilor Regale. Ele ilustrează pilduitor nevoile și condițiile pe care cei trei regi le-au trăit dominând și străduindu-se să ridice statul și neamul românesc*“.(66, p. 784-785)

Biblioteca Centrală Universitară a primit în Anul Carol I întregirea denumirii cu numele întemeietorului ei ca semn al dobândirii locului firesc și deplin în rândul marilor așezăminte culturale și științifice românești.

14 martie 1995

În localul impropriu din Calea Plevnei nr.59, unde a funcționat Biblioteca Centrală Universitară după distrugerea ei din decembrie 1989, se aniversează Centenarul inaugurării bibliotecii. Este prima recunoaștere oficială, după 50 de ani, a continuității vechii ctitorii regale.

O prezentare istorică, dar și a valorii științifice a instituției a fost susținută de prof. univ. dr. Ion Stoica, directorul bibliotecii. Alte omagieri sunt aduse de Preafericitul Patriarh Teoctist, de ministrul Învățământului, Liviu Maior, de rectorul Universității din București, profesorul Emil Constantinescu, și de alte personalități ale vieții culturale. O bogată expoziție de cărți, fotografii, articole din ziare și reviste însoțește evenimentul.

17 octombrie 1995

Se lansează Indicele bibliografic adnotat al *Revistei Fundațiilor Regale*, redactat de specialiștii bibliotecii. Sunt invitați la acest eveniment Ruxandra Oteteleşanu, Petronela Negoșanu, Pericle Martinescu și Barbu Brezianu care evocă cu multă emoție atmosfera din jurul revistei, dar și importanța conferințelor ținute în Amfiteatrul Fundației.

(Imagini de la Centenarul bibliotecii și de la redeschiderea acesteia în 2001

Pagina alăturată: Săli de lectură în clădirea nouă, corpul Boema)

20 noiembrie 2001

Se redeschide Biblioteca Centrală Universitară, în corpul Boema, construit pe terenul cerut de N. Iorga pentru extinderea Fundației într-o interpelare în Camera Deputaților din 14 martie 1929.

Evenimentul are o importanță națională. Participă președintele țării, Ion Iliescu, primul-ministru Adrian Năstase, Baroneasa Emma Nicholson, reprezentanta permanentă a Parlamentului european, Abdelaziz Abid, reprezentantul UNESCO, rectorul Universității, prof. univ. dr. Ioan Mihăilescu, membri ai guvernului și corpului diplomatic etc.

Anul 2001 are pentru Bibliotecă și o altă semnificație: se împlinesc 110 ani de la întemeierea de către Carol I a Fundației în 3 mai 1891.

Cu prilejul redeschiderii bibliotecii se editează un album-eseu intitulat *Biblioteca Centrală Universitară din București - o bibliografie a existenței*.

*(Biblioteca după redeschiderea din 2001.
Corpul Fundație și corpul Boema)*

27 septembrie 2004

Se comemorează în Holul Aulei Bibliotecii Centrale Universitare 90 de ani de la moartea regelui Carol I. Se vernisează o expoziție de carte, fotografii și obiecte din vechea Fundație intitulată *Cititori și așezăminte*.

În anul 2004 se împlinesc și 90 de ani de la a doua inaugurare a Fundației Universitare Carol I, la 9 mai 1914. Invitatul acestui eveniment este prof. univ. dr. Ioan Scurtu care conferențiază despre personalitatea lui Carol I și importanța domniei sale.

În a doua parte a zilei, prof. univ. dr. Nicolae Rauș dezvăluie publicului prezent în sala GalAtCa obstacolele și munca depusă împreună cu Viorica Moisuc la realizarea ediției de *Însemnări zilnice: 1937-1951* ale regelui Carol al II-lea.

„O privire obiectivă ne conduce la concluzia că cei 48 de ani de domnie ai lui Carol I au marcat o etapă de mari progrese pentru România în plan demografic, economic, social, administrativ, politic, cultural. În 1886, România avea 4.115.818 locuitori, iar în 1914 ajunsese la 7.771.341 locuitori. Dintr-o țară vasală Imperiului Otoman, România a ajuns un stat independent și respectat în Europa, dorit de ambele tabere aflate în conflict, începând din iulie 1914. Prin reformele înfăptuite, România intrase într-un ritm rapid de dezvoltare economică; dintr-o țară aproape fără industrie ajunsese să dispună de cele mai mari și mai performante rafinării din Europa; dintr-o țară fără monedă națională, România avea după 1900, una dintre cele mai puternice valute de pe continent. Sistemul de guvernare stabilit prin Constituția din 1866 și-a dovedit viabilitatea. Monarhia constituțională devenise o realitate, intrată în conștiința publică.“

Ioan Scurtu, 2004 (290, Vol.1, p.233-234)

(Afișe ale manifestărilor din 27 septembrie 2004)

(Directorul bibliotecii, prof. univ. dr. Mireca Regneală, și prof. univ. dr. Ioan Scurtu în Holul Aulei la vernisajul expoziției din 27 septembrie 2004)

10-11 noiembrie 2005

Sărbătorirea Zilelor Bibliotecii s-a aflat sub semnul împlinirii a 110 ani de la inaugurarea Fundației Universitare Carol I. Evenimentul a fost marcat de mesajul Majestății Sale Regele Mihai care și-a exprimat convingerea că în vremurile noastre, când cartea pare a fi pusă în urma Internetului și a Televiziunii „baza învățământului stă tot în cărți și în profesorii buni“. Și a încheiat: „Pentru continuitate mă aflu la BCU, pentru a reda viață Fundației Carol I“. Au evocat Fundația și importanța ei covârșitoare în dezvoltarea științifică și culturală a Capitalei acad. C. Bălăceanu-Stolnici, prof. Neagu Djuvara, Gabriel Liiceanu, Mihai Dimitrie Sturdza, Radu Ionescu, Tudor Berza. Romfilatelia a lansat emisiunea de timbre „Biblioteca Centrală Universitară (fosta Fundație Univeritară Carol I) – 110 ani de la Inaugurare.“

O tradiție a Zilelor Bibliotecii o constituie lansarea, la fiecare ediție, a unei lucrări de cercetare bibliografică, dedicată unei personalități a culturii române în relație cu biblioteca și învățământul, elaborată de specialiștii bibliotecii.

În anul 2004 s-a lansat biobibliografia adnotată *Alexandru Tzigara-Samurçaș* (prezentată de prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu, criticul de artă Ioana Vlasiu și Tudor Berza, nepotul lui Tzigara-Samurçaș). În 2005, s-a lansat biobibliografia adnotată *Spiru C. Haret* (prezentată de acad. Mircea Malița și prof. univ. dr. Sorin Cristea).

(Timbrul jubiliar lansat la Zilele Bibliotecii, 2005)

(Emisiune de timbre cu prilejul Anului Carol I, 2006)

(Pagina alăturată:
Festivitatea dezvelirii plăcii comemorative cu noua denumire a bibliotecii și a efigiei regelui Carol I de către regele Mihai la 22 mai 2006)

2006 - Anul Carol I

Un omagiu adus Regelui Carol I la împlinirea a 140 de ani de la urcarea pe tron (1866), a 125 de ani de la ridicarea în rangul de rege și regat (1881) și a 100 de ani de la Expoziția națională din 1906 în Parcul Carol.

5 aprilie 2006

Se adoptă Hotărârea de Guvern privind denumirea Bibliotecii Centrale Universitare din București, care apare în Monitorul Oficial nr. 321, 10 aprilie 2006. (150, p.7)

„În temeiul art.108 din Constituția României, republicată, și al art.2 lit. a) din Ordonanța Guvernului nr.63/2002 privind atribuirea sau schimbarea de denumiri, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.48/2003,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

Articol unic. – Denumirea Bibliotecii Centrale Universitare, cu sediul în Municipiul București, str. Boteanu nr.1, sectorul I, se schimbă în Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”.

PRIM-MINISTRU,

CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU

Contra semnează: Ministerul Educației și Cercetării,

Mihai Hărdău

București, 5 aprilie 2006 “

22 mai 2006

Două evenimente de excepție se integrează manifestărilor dedicate de bibliotecă lui Carol I, ziua de 22 mai căpătând semnificația zilei de 10 mai după schimbarea calendarului.

Are loc, în prezența Majestaților Lor Regele Mihai I și Regina Ana, precum și a altor personalități ale culturii române, dezvelirea plăcii comemorative dedicate noii denumiri a Bibliotecii Centrale Universitare și a efigiei în bronz a Regelui Carol, realizate de sculptorul Eugen Iliu. Tot el este și autorul bustului lui Carol I care urmează să fie amplasat în firida din fața Sălii profesorilor. Despre această realizare artistică, dar și despre dezvoltarea artelor plastice în timpul lui Carol I a vorbit criticul de artă Mircea Deac. El a spus:

„Trăim o zi istorică, cu semnificații aparte. Pe de o parte, asistăm la schimbarea numelui Bibliotecii Centrale Universitare în numele de Carol I reluând renumele și tradițiile Fundației Universitare Carol I, pe de altă parte, participăm la dezvelirea de către Majestatea Sa Regele Mihai a efigiei comemorative cu portretul Regelui Carol I, realizat în bronz de către sculptorul Eugen Iliu, un artist cu reale

perspective de afirmare și dezvoltare. Artiștii au recunoscut marile merite ale Regelui Carol I la ridicarea de monumente, la alcătuirea celei mai bogate colecții de arte și la ridicarea Castelului Peleş. Când am scris monografia sculptorului Dimitrie Paciurea am amintit o întâmplare. Fiind încă elev al Școlii de Arte și Meserii, în 1891, la vizita Regelui Carol I Paciurea i-a prezentat acestuia un basorelief cu portretul Regelui ceea ce a impresionat asistența și ca urmare el avea să dobândească o bursă de studii în străinătate. Regele Carol I a scos România din anonimat, a făurit independența ei și a pus bazele civilizației și culturii românești. /.../ Fără înțelegerea și sprijinul Regelui Carol I ca făuritor al culturii românești nu s-ar fi dezvoltat pictori ca Șt. Luchian sau Gh. Pătrașcu care au dat strălucire artistică perioadei domniei Regelui Carol I.

Un exemplu de dragoste pentru progres și civilizație și a cărui efigie așezată azi pe fațada Bibliotecii Centrale Universitare Carol I apare ca o mărturie, un îndemn pentru încrederea în viitorul României și dezvoltarea armonioasă a artei“.

Un alt moment al zilei a constat în reluarea Conferințelor Fundației, eveniment de mare prestigiu cultural mai ales între cele două războaie mondiale. Directorul instituției, prof. univ. dr. Mircea Regneală a introdus asistența în atmosfera epocii, reunind prima ediție a Conferințelor sub genericul „*Carol I și civilizația românească*“.

Secretarul de Stat, Ilie Taloș, a citit Hotărârea de Guvern prin care se schimbă titulatura Bibliotecii și a adăugat un mesaj din partea Guvernului României:

„Această instituție este doar o mică parte din realizările în plan cultural pe care le-a dobândit România în epoca lui Carol I. Putând adăuga aici, Academia, construirea de edificii culturale de prim rang, statui și monumente publice, universități, biblioteci, societăți, fundații culturale. Dezvoltarea culturii a fost de fapt o parte integrantă din dezvoltarea generală a societății românești în epoca monarhiei constituționale. După schimbarea din 1989 România a început un lung și anevoios proces de reparație materială și morală. Această instituție primește numele pe care l-a avut de la început. Hotărârea de guvern pe care am citit-o nu dă un nume unei biblioteci, ci îi redă identitatea. Dorim Bibliotecii Centrale Universitare Carol I, fosta Biblioteca Centrală Universitară, un viitor pe măsura tradiției și vă asigurăm că guvernul se va strădui să-i asigure cât mai repede repunerea în circuitul cultural“.

În primul ciclu al Conferințelor Fundației conferențiază: prof. univ. dr. Neagu Djuvara, prof. univ. dr. Zoe Petre, prof. univ. dr. József Kötö, Ioana Pârvulescu, arh. Alexandru Beldiman.

CONFERINȚELE FUNDAȚIEI
„Carol I și civilizația românească“
22 mai 2006

(Imagini surprinse în timpul conferințelor)

Întâi de toate vreau să amintesc un lucru acela că ultranaționaliștii noștri ar putea să-și pună o întrebare: ce caută Carol I, un rege străin, ofițer prusac, aristocrat occidental, ce putea el să înțeleagă din cultura românească?

Voi încerca să răspund. Chiar dacă regele Carol I nu ar fi fost el însuși un om de înaltă cultură, un mare cunoscător de pictură, un adorator al poeziei, ca Regina Carmen Sylva, are vreo importanță ca cel care domnește și care imprimă totuși un anumit stil societății pe care o guvernează să fie el însuși un artist, un specialist, un om extrem de cult? Nu are importanță.

Mă gândesc la cei care au lăsat un nume în decursul istoriei, de exemplu se spune secolul lui Pericle sau secolul lui Ludovic al XIV-lea, poate Pericle să fi fost un om de cultură foarte înaltă, dar nici Augustus, nici Ludovic al XIV-lea nu au fost mari intelectuali. De ce s-a spus secolul lor? Fiindcă au știut cum să imprime epocii pe care au dominat-o din punct de vedere politic o asemenea atmosferă încât într-adevăr să rămână în istorie ca un întreg veac; în definitiv Pericle nu fost decât 20 de ani la putere, dar se vorbește totuși de secolul lui Pericle. Ludovic al XIV-lea a domnit foarte mult, el chiar personal vreo 50 și ceva de ani, dar nu personalitatea lui contează, ci atmosfera pe care a reușit să o creeze, protecția pe care a dat-o marilor spirite. Gândiți-vă la celebra întâlnire a lui Ludovic al XIV-lea cu Molière la masă. Înseamnă că el a știut ce trebuie să facă pentru ca în cadrul domniei lui să fie perioada cea mai strălucită a civilizației franceze. De aceea, părerea mea este că regele Carol a reușit să aducă țării noastre, micii noastre țări din acea vreme care încă era și din păcate mai e și astăzi însemnată de anumite reminiscențe balcanice, o anumită liniște, o anumită atmosferă occidentală. Noi constatăm un singur fapt: că acei 48 de ani de domnie ai lui Carol I coincid cu cea mai frumoasă înflorire a culturii românești din toate veacurile. Asta nu poate fi o simplă întâmplare. Faptul că eram de acum într-o țară relativ liniștită, că politica era, cu toate micile certuri, relativ calmă era ceva ce nu ieșea dintr-o normalitate. Faptul că se deschiseseră porțile către occident înseamnă aceea atmosfera pe care Carol I a știut să o creeze pentru ca să se dezvolte în mod armonios cultura română care începuse deja înaintea lui. Mă gândesc totuși că, este extraordinar, ca în timpul domniei lui Carol I să fi apărut personalități atât de diferite și de strălucite ca Eminescu, Maiorescu, Caragiale chiar Alecsandri, la vârsta lui mai înaintată, oameni din popor cum a fost Creangă, Coșbuc, Barbu Delavrancea, ieșit și el oarecum de la țară, Slavici venit din Ardeal și el. În istorie un Xenopol, un Iorga. Nu vreau să cad în enumerarea marilor creatori ai țării noastre în epoca lui Carol I, dar totuși nu numai în domeniile mai cunoscute marelui public, cum este literatura și pictura, dar gândiți-vă că în geologie am avut pe un Drăghiceanu și pe Cobălcescu. Că Henri Coandă a făcut o experiență extraordinară care este la originea aviației supersonice și așa mai departe, că a avut pe unul din primii speologi din lume, pe Emil Racoviță, toate lucrurile acestea nu sunt un pur hazard. Și încă ceva, până și oameni din popor cum este Brâncuși, copil de la țară, sub Carol I, e omul care a plecat pe jos la Paris. Și aici aș vrea să termin cu o observație pe care nu prea am văzut-o făcută în literatura noastră și anume cum a știut Carol I care era foarte germanic

ca mentalitate și ca educație, cum a putut sub domnia lui să existe totuși o predominantă a culturii franceze. Mai întâi să nu uităm că regele Carol I era pe jumătate francez. Cele două bunici ale lui erau franțuzoaice și că venirea lui în țară nu a fost pentru că era o rudă îndepărtată cu regele Prusiei, ci fiindcă era un fel de nepot al lui Napoleon al III-lea. Asta nu trebuie uitat, apoi Carol I vorbea perfect franțuzește și aici aș vrea să deschid o mică paranteză, pentru un lucru care nu este foarte cunoscut de public, și anume că în dramatica ședință a consiliului de coroană de la 3 august 1914, când regele Carol, care după cum știți semnase acel tratat de alianță cu Puterile Centrale, ar fi vrut să convingă pe oamenii politici români – guvernul mai întâi al lui Ionel Brătianu și Consiliul de coroană – să dea un aviz favorabil intrării în război a României alături de Germania. Ei bine, știți dumneavoastră că acel consiliu, lucru poate unic în istorie, s-a ținut în limba franceză? Fiindcă era atât de emoționat încât se temea ca să întrețină un dialog cu acești oameni în altă limbă decât o limbă diplomatică pe care o știa ca și limba lui maternă. E un lucru foarte impresionant. Și un alt amănunt dacă vreți, toți acești 20 de politicieni români din acea epocă puteau susține o conversație în franțuzește. Asta în ziua de astăzi mi se pare deja un fenomen, dar așa era în acea vreme. Deci este foarte interesant acest fapt că sub domnia lui Carol I, inconstabil germanofil, foarte apropiat de politica kaiserului, totuși el nu a făcut niciun gest care să împiedice acea influență franceză care continua de aproape 100 de ani, și exemplul cel mai frapant este faptul că majoritatea monumentelor care s-au clădit în timpul domniei lui Carol I și care sunt și astăzi cele mai frumoase monumente din București, aproape toate sunt de stil franțuzesc sau făcute de arhitecți francezi. Un singur lucru vreau să vă mai spun în încheiere: atât de strălucită din punct de vedere cultural a fost această domnie a lui Carol I încât eu cred că la nivelul istoriei țării noastre ar trebui să se vorbească de secolul lui Carol I.

**/Vocația de ctitor a regelui Carol I/
prof. univ. dr. Zoe Petre**

Maiestate,
Doamnă,
Domnule director,
Onorat auditoriu,

Cred că e cât se poate de potrivit să ne amintim, în acest an atât de înfrigorat de perspectiva ca România să reintegreze durabil spațiul de libertate, de modernitate și de cultură al Europei secolului XXI, că datorăm întemeietorului Dinastiei, Regele Carol I, prima epocă de racordare concretă, materializată în instituții și edificii, la marile fluxuri ale Europei secolului XIX. Așezarea în matca lor durabilă a efortului de modernizare a unei întregi societăți se leagă indisolubil nu doar de stabilitatea generală pe care cei 48 de ani de domnie ai Regelui Carol I a adus-o țării, ci și de nobila vocație de ctitor pe care monarhul a dovedit-o statornic.

Numeroase instituții fundamentale ale României moderne s-au întemeiat nu doar în spirit, ci și în piatră, în jumătatea de veac dominată de figura Regelui Carol: Societatea Academică se transformă în 1879 în Academia Română, se construiesc edificii emblematice de prim rang, precum Ateneul Român, Palatul de Justiție, Palatul Poștelor, Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni, Palatul Băncii Naționale.

Între aceste ctitorii, cea pe care o comemorăm azi face parte organic din complexul Pieții Palatului (azi Piața Revoluției, probabil fiindcă a fost una din victimele spectacolului revoluției, transmis în direct, începând din după-amiaza de 22 decembrie 1989). Dominat - pașnic, cu deschiderea nobilă a edificiului, care nu are nimic din aerul de citadelă al altor reședințe regale, ci o senină comunicare cu trecătorul – de clădirea Palatului Regal, în fața căruia Calea Victoriei devine pentru o clipă, generoasă, astfel că reședinței monarhului îi răspund Ateneul, apoi clădirea Bibliotecii Universitare, elegant arcuită, acest spațiu sintetizează atât de pregnant o întreagă epocă încât nici măcar forța demolatoare a deceniului ceaușist nu a îndrăznit să o mutilizeze. Marea victimă a acestei furii, manifestată din primii ani de dictatură, rămâne însă statuia ecvestră a domnitorului, opera marelui Mestrovici, din păcate distrusă imediat după 30 decembrie 1947.

Azi, în vreme ce direcția B.C.U. se străduie să refacă legăturile cu acest nobil trecut, inclusiv prin refacerea Fundației și, poate, chiar a statuii ecvestre a primului rege, înțeleg din câteva știri strecurate timid prin gazete că Primăria urmărește, dimpotrivă, să intervină cu brutalitatea moștenită de la precursorii ei imediați, și să construiască exact între Ateneu, Bibliotecă și Palatul regal niște edificii ultra - moderne. Nu știu exact ale cui interese venale le poartă acest proiect, urgența căruia mă înfioară, dar cred că nu doar opinia publică, ci toți cei care au salvat Parcul Carol în anii trecuți, în frunte cu președintele de azi al României, se cuvine să se mobilizeze din nou în apărarea altei ctitorii din multele pe care le datorăm fondatorului dinastiei de România, Regele Carol I.

Situarea în acest spațiu a Fundației regale și a bibliotecii a fost deliberată și emblematică, hotărâtă explicit de voința suveranului, care spunea: *„Alegând Noi înșine locul viitoareii clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reședința Noastră, să o aducă sub ochii și sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța patriei și unul din sprijinile cele mai temeinice ale tronului și dinastiei Noastre“*.

La 3/15 mai 1891, în scrisoarea adresată Primului Ministru, Regele Carol își exprima dorința de a fonda o bibliotecă invocând *„pilda bunilor domni din trecut și amintirea faptelor împlinite în pătrarul de veac“*. *„Pilda bunilor domni din trecut“* merita cu asupră de măsură să fie invocată cu acest prilej, fiindcă, la originea lor, bibliotecile publice sunt prin definiție ctitorii regale. Gestul prin excelență regal care consacră resurse adesea imense și energii pe măsură pentru a strânge laolaltă prețioasele cărți, nu pentru a se bucura în taină de ele, ci pentru a le dăruii oamenilor, e parte integrantă a vocației și misiunii regale. Cel dintâi fondator al unei biblioteci publice pe care îl cunoaștem a fost un mare rege al Assiriei, Assurbanipal - stăpânitor al întregului Orient apropiat, faimosul Sardanapal al grecilor (668-628 î.Hr.). Întemeind la Ninive prima mare bibliotecă regală din istorie - din care arheologia modernă a regăsit fragmente – el proclama: *„Am dobândit comorile ascunse ale științei scribilor, am citit scrierile nobile ale sumerienilor și scrierile întunecate ale akkadienilor, și am descrișat inscripțiile în piatră din vremile dinaintea potopului. Le-am strâns pe toate pentru a așeza pe o temelie veșnică tronul meu regal“*.

Începea astfel o lungă istorie care alătură vreme de milenii regi și bibliotecii: Iulius Cezar, ponegrit cu totul pe nedrept că ar fi incendiat biblioteca din Alexandria, a sporit-o, și avea, mai cu seamă, proiectul fondării unei mari biblioteci publice la Roma, o instituție a cărei conducere o încredințase cu puțin înainte de a fi asasinat marelui savant M. Terentius Varro, autor al unui tratat *De bibliothecis*. Fie că este vorba de cea mai vestită dintre bibliotecile din istorie, cea din Alexandria Ptolemeilor, sau Bibliotecile Ulpiane care se arcuiesc și azi în jurul Columnei lui Traian, de biblioteca împăratului-savant Constantin al VII-lea Porphirogenetul, de admirabila bibliotecă a califilor abbasizi de la Cordova sau de bibliotecile regale ale Franței și Angliei, devenite în timp prin voința suveranilor acestor mari țări biblioteci naționale - aproape de fiecare dată când ne apropiem de istoria câte unei vestite și venerabile instituții menite păstrării cărților întâlnim numele unor personaje regale nu doar prin statut, ci și prin viziunea propriei lor misiuni de păstori ai noroadelor cum spunea Homer. Adesea, dinastii întregi poartă de grijă bibliotecilor: Ptolemeii Soter, Philadelphos, Euergetes, Hadrian care inaugurează biblioteca înaintașului său și o sporesc, Cosimo de Medici, fondatorul Marcianei Florentine, e urmat de Lorenzo, cu a sa Laurentiana. George al II-lea al Angliei, care transmite urmașilor săi, al III-lea și al IV-lea, nu numai nobila pasiune pentru carte, ci și generozitatea cu care aceasta e dăruită națiunii. La fel, biblioteca și Fundația regală în jurul căreia ne-am adunat azi s-a bucurat nu doar de grija întemeitorului ei, ci și de cea a urmașilor.

În aceeași scrisoare-program pe care am citat-o adineaori, Regele Carol mărturisea că dorește să înființeze „*un așezământ spre binele tinerimii universitare de la toate facultăților din țară, înzestrat cu o bibliotecă totdeauna deschisă*“. Grija de a transmite viitorimii pasiunea pentru cunoaștere și de a da oricărui tânăr merituos posibilitatea de a-și urma vocația se înscrie astfel în inima însăși a construcției instituționale care a avut drept țel și rezultat statul român modern. Cum spunea Plinius despre biblioteca plănuită de Cezar și realizată, ca un sacru legat, de prietenul său, învățatul Asinius Pollio, *ingenia hominum rem publicam fecit*: a făcut ca geniul oamenilor să fie parte a statului roman. Tot astfel, regele Carol I a înscris geniul creator al omenirii, păstrat de cărți, între bunurile fondatoare ale națiunii române.

**/Contribuția lui Carol I la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale/
prof. univ. dr. Jozsef Kötö**

Majestățile Voastre,

Distinși invitați, Onorați oaspeți,

În cadrul ciclului de conferințe pe care Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“ din București îl redeschide astăzi, cu prilejul schimbării denumirii sale, voi face câteva referiri la contribuția primului rege al României la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale. Într-un tablou succint al epocii sale, trebuie spus faptul că domnia Regelui Carol I însoțește și contribuie la geneza și reformarea instituțională a României moderne, la modernizarea vieții sociale, precum și la înflorirea literaturii.

În plan politic, aducerea în țară a prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen a reprezentat o garanție de stabilitate socială și politică, devenind în foarte scurt timp figura politică centrală a României, cu o serie de attribute care i-au adus o evidentă popularitate: coerență în decizii, tact și moderație, fermitate, precum și un acut simț al demnității.

În plan social, printre realizările domniei sale se pot enumera: stabilizarea economică, Constituția din 1866 – care a garantat drepturile cetățenești, precum și o serie de reforme. Până la începutul primului război mondial, a avut loc un proces neîntrerupt de industrializare și urbanizare, care a zdruncinat din rădăcini vechile instituții și modul de gândire în societate. Sub influența benefică a domniei sale, s-au creat principalele instituții, s-au format elitele politice și culturale, ca semn al maturizării vieții publice.

În plan cultural, cuvântul cheie caracteristic al domniei Regelui Carol I este modernitatea în sensul autonomizării și apoi a democratizării unui câmp cultural, fiind depășit stadiul în care scrisul artistic era înțeles doar ca mijloc de comunicare. Din decalajele cronologice între cultura apuseană și cea autohtonă vor decurge câteva diferențe structurale care vor impune probleme specifice ale culturii române: „complexul întâzierii“, problema influențelor, problema specificului național – „apriorismul românesc“, teorie a lui Lucian Blaga.

În această perioadă, se succed cu repeziune structuri și modele dintre cele mai diferite, coexistând clasicismul, romantismul, realismul, naturalismul, simbolismul, sămănătorismul, poporanismul.

După 1866, se confruntau tendințele:

a) prelungirea direcției autohtone a pașoptiștilor, „oameni ai începutului de drum“, precum îi numea Paul Cornea sau „mesianicii utopici“ – susținători exaltați ai afirmării naționale, precum B.P. Hasdeu, caracterizați de reacția față de îmbrățișarea necritică a Occidentului;

b) „mesianicii pozitivi“ – avându-l ca reprezentant de seamă pe Titu Maiorescu, care condiționează adoptarea modelului occidental de adecvarea la „fondul național“.

Influența franceză, sub semnul căreia era pusă renașterea națională, de largă continuitate, masivă și susținută, a modelat pentru o bună perioadă gândirea și sensibilitatea românească, avându-i ca susținători pe Alexandrescu, Bolintineanu, Alecsandri, Macedonski.

Cu intermitențe, influența germană – prin nume ilustre, precum Gh. Lazăr, Kogălniceanu, Maiorescu, Eminescu, a avut un rol de disciplinare a disponibilității revoluționare.

Generația clasică a realizat prima sinteză de mare anvergură, care unifică toate formele și tendințele, de la cele evidente, la cele subterane, prin desprindere reală și autentică de modelele străine. Prin măiestria reprezentanților săi, Eminescu, Caragiale, limba literară a devenit mai suplă și mai expresivă.

În teatru, începuturile sale moderne sunt concomitente cu formarea și consolidarea statului național român. După instaurarea dinastiei regale, nota climatului a devenit una de toleranță, fiind considerată o perioadă de instituționalizare, de organizare a vieții teatrale, concomitent cu extinderea și diversificarea învățământului, a presei. De această perioadă se leagă înființarea teatrelor de stat, precum Teatrul Național din București – la 31 dec. 1852, sau cele din Iași sau Craiova. Momentul, coincident cu făurirea statului român modern, este unul de centralizare – binevenită – dar cu consecințe în ceea ce

privește trupele particulare, care vor dispărea treptat sau își vor diminua drastic activitatea. Prima companie teatrală care se va înființa va fi cea a lui Alexandru Davila.

În această perioadă de așezare legislativă, au apărut o serie de reglementări, între care pot fi menționate:

- Reorganizarea, mai mult din punct de vedere financiar, a teatrelor, din 1867, în vederea asigurării unei subvenții de stat, din necesitatea de a renunța la sistemul antreprizei și al concesionării. Dimitrie Gusti, ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor, va fi cel care va iniția *Regulamentul privitor la teatre*, ceea ce va contribui la conferirea unui prestigiu teatrelor din capitală, Iași sau Craiova. Un aspect deosebit de important a fost trecerea teatrelor de sub jurisdicția Ministerului de Interne sub cel al Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, fiind instituit sistemul conducerii „în regie“, prin intermediul unui Comitet Teatral, alcătuit din renumiți oameni de litere și de cultură. Subvențiile insuficiente însă au impus necesitatea numărului mare de turnee în provincie.

- De asemenea, după modelul Comediei Franceze, a fost promulgată *Legea pentru organizarea și administrarea teatrelor în România*, în 6/18 aprilie 1877, fiind urmată, în 27 martie 1910, de *Legea Teatrelor*, cunoscută și ca *Legea lui Pompiliu Eliade*, în care un rol decisiv l-au avut Ion Ghica, Alexandru Davila și Pompiliu Eliade, considerați ca reformatori.

Se poate spune că, înainte de 1877, nu exista un public stabil, cu un gust teatral format; publicul elitist, aristocratic, era dezinteresat de teatrul în limba română, dintr-o deficiență de instrucție, făcută exclusiv într-o limbă străină, care nu cultiva interesul pentru cultura națională. După 1877, însă, a avut loc o democratizare a publicului, publicul de periferie începând să frecventeze un teatru în care trebuie menționat rolul teatrului de revistă, al cupletelor umoristice, al variété-ului, al lui I.D. Ionescu de la „Union“. Între 1848 și 1918 a avut loc o neîntreruptă evoluție structurală, o modificare a gustului estetic, a gradului de instrucție și de cultură.

În ceea ce privește dramaturgia sfârșitului de secol XIX, aceasta a cunoscut o diversificare tematică și a mijloacelor de expresie, prin drama psihologică și socială, „țărănească“, etnică, cu influențe naturaliste, precum *Năpasta* lui Caragiale. Drama se dezvoltă înspre drama „cu teză“ și drama de idei, cu reflexe ibseniene, între care pot fi menționați Mihail Sorbul, Duiliu Zamfirescu, Mihail Săulescu și alții.

Primul deceniu din secolul XX poate fi considerat un moment al modernizării, al delimitării de creația anterioară, al conștientizării problematicii specifice, de depășire a conștiinței culturale, în care teatrul era un instrument de culturalizare și instruire a maselor, spre autonomia teatrului.

În arta scenică dominantă este formula „à la italienne“, o estetică a artei spectacolului supusă exigențelor acestei formule, însă nu există o reală racordare la eforturile de reatealizare a teatrului din Apus privind transformarea spațiului de joc prin suprimarea rampei și a cortinei și scena rotundă.

În concluzie, perioada domniei Regelui Carol I, dominată de spiritul de toleranță, chiar cu accente cosmopolite, va permite căutarea unor forme proprii de organizare. Deși perioada este străbătută de crize teatrale, unele dependente de cele politice, se pot menționa certe izbânzi, cum ar fi dramaturgia lui Caragiale, tonul dominant al epocii sale fiind extrem de efervescent, viu și plastic.

Profit de ceea ce se întâmplă astăzi referitor la spațiul în care ne aflăm, Piața Revoluției, Piața Palatului, pentru a aduce aminte de o luare de poziție și de niște cuvinte ale Regelui Carol I.

Astăzi, când se pune cu acuitate în fața urbaniştilor, arhitecţilor, edililor, și nu în ultimul rând în fața societății bucureștene, în întregul ei, problema realizării unui spațiu urban care să fie identificat cu centrul Capitalei, inima cetății, cred că este cazul să ne amintim de un gest și un cuvânt al Întemeietorului României moderne.

Dar înainte de al evoca pe regele Carol I aş vrea să fac pe scurt „l’etat de lieu“. De câțeva vreme mijloacele media, ziare, posturi de televiziune discută aprins despre propunerile făcute de o echipă de arhitecți și urbanişti pentru spațiul în care este amplasată și Fundația Carol, spațiul botezat după 1989 Piața Revoluției. Așa cum îl vedem astăzi el este rezultat ca urmare a unor demolări făcute înainte, în timpul și după cel de-al doilea război mondial, spațiul neavând o formă urbană încheată. Chiar dacă ne-am obișnuit cu el, cu acest spațiu fără formă din punct de vedere urbanistic el este neterminat. În 1997-1998 Primăria Municipiului București împreună cu Ministerul Culturii și cu Uniunea Arhitecților au organizat un concurs de urbanism cu gândul de a da, pe o parte, o formă spațiului inform al pieței, dar și cu gândul, mai mult sau mai puțin secret, de a realizat în sfârșit un ansamblu urbanistic care să reprezinte eventual acel Centru al Bucureștiului pe care, în ultimii ani, mai ales, turiștii străini, arhitecți și urbanişti inclusiv, nu pot să-l identifice. Rezultatele concursului - au fost 4 proiecte, premiate – au propus în general soluții asemănătoare care, cu nuanțe, refăceau, folosind o arhitectură contemporană, o schemă urbanistică preexistentă compusă din 2 sau 3 piețe de dimensiuni mai mici: Grădina Ateneului, Piața Palatului, între Palatul Regal și Fundația Carol, iar în fața, de atunci, e vorba de anii 1997-1998, a Senatului, astăzi a Ministerului de Interne, un spațiu a cărui formă era diferit concepută de concurenți de la o soluție la alta. Concluziile juriului au fost: cele 4 echipe câștigătoare să-și continue studiul astfel încât la sfârșitul acestei noi etape de studiu să fie aleasă soluția câștigătoare. Primăria deși aflată printre organizatori nu a dat curs acestei solicitări a juriului, acestor concluzii ci, astfel, astăzi, ne aflăm în situația în care o altă echipă a fost însărcinată cu realizarea într-un ritm alert a proiectului, prea alert pentru a suporta dezbateri publice. Chiar dacă noua soluție contopește nu întotdeauna în mod fericit elemente ale proiectelor câștigătoare ale concursului din 1997-1998, realizarea unui spațiu urban cu o încărcătură simbolică atât de importantă, dacă nu ar fi decât să amintim noaptea din 22 decembrie 1989, presupune timp de reflecție, iar deciziile nu trebuie luate în niciun caz având ca reper principal rentabilitatea economică a spațiilor create. Oricum vor evolua lucrările, realizarea acestui proiect impune costuri importante și un timp relativ lung de realizare: 4-5 ani. Dacă se va merge pe acest drum deja trasat vom pierde șansa de a realiza acel Centru al Bucureștiului care să fie traversat de un axis mundi. Toate aceste evenimente descrise pe scurt mai sus ne-au evocat felul în care Regele Carol I a tranșat dilemele edililor bucureșteni în 1874 când, punându-se problema amplasării monumentului ecvestru a lui Mihai Viteazul, a hotărât – trebuie să spun că erau 5 sau 6 amplasamente și ediliile nu se

decideau pe care să-l aleagă – deci a hotărât ca „*zisa statuie să se așeze în mijlocul grădinii celei noi ce se va face în fața Academiei*“ adică în Piața Universității de astăzi, pentru că aici este „*inima Capitalei*“. Același spațiu aflat la intersecția celor două axe majore ale orașului concepute chiar în timpul domniei lui Carol I, constituind la Grande croisée a Bucureștiului, după modelul parizian. Dar fiindcă Piața Universității, gândită de-a lungul timpului a fi un spațiu de plimbare și agrement, s-a transformat astăzi într-o piață de trafic a făcut ca arhitecții, urbanistii, edili și locuitorii Bucureștiului să uite de vocația ei primară. Ceva mai mare decât Piața Navona din Roma cu care se aseamănă, Piața Universității își păstrează neștirbită vocația de a redeveni spațiul pietonal care să marcheze inima orașului. Lucrările fiind mai puțin costisitoare decât cele prevăzute pentru Piața Revoluției ar presupune pentru Piața Universității devierea în subteran a traficului pe direcția est-vest de-a lungul bulavardelor Elisabeta și Carol. Realizarea acestei lucrări ar duce la eliminarea traficului la nivelul solului, topografia locului încurajând o astfel de soluție – este vorba de căderea în pantă către Strada Brezoianu. Avem convingerea că intuiția regelui Carol a funcționat corect ajutată de cunoștințele sale în domeniul construcțiilor, câștigată în perioada studiilor militare de la Berlin, precum și de cele în domeniul istoriei artei, dobândite urmărindu-l la Bonn pe profesorului Anton Springer în vara anului 1862. Păstrând proporțiile, concepția urbanistică a Regelui Carol I așa cum s-a materializat ea, de exemplu, cu ocazia amplasării monumentului lui Mihai Viteazul, dar nu este singura ocazie, ne-o evocă pe cea a Papei Sixtus Quintus în Roma sfârșitului de secol al XVII-lea, când acesta a plasat obeliscurile în locurile ce aveau să devină cele mai frumoase ale orașului.

De ce îl admir pe Carol I Ioana Pârvulescu

Majestățile Voastre,
Onorat auditoriu,

Fac parte dintr-o generație care nu a învățat la școală absolut nimic despre Carol I, chiar mă întreb cum am putut învăța despre Războiul de Independență, de pildă, fără să se pomenească numele lui Carol. Este ca și cum ai învăța la botanică despre plante fără să se vorbească despre fotosinteză. Tocmai de aceea mi-am intitulat rândurile care urmează „De ce îl admir pe Carol I“ și dacă veți găsi în ele niște accente în plus, să știți că se datorează faptului că a fost o descoperire, o dragoste târzie.

Deci de ce îl admir pe Carol I?

Pentru că într-o țară a discontinuității, a veșnicului început de la zero, a zidului ce ziua se-nălță și noaptea se surpă, impune continuitatea timp de aproape o jumătate de secol. Poate că de aceea, simbolic, cere consolidarea și renovarea Mănăstirii Argeșului, de care se leagă mitul jertfei zidirii.

Pentru că are curajul să-și părăsească familia, țara și limba, de dragul unei mici țări nesigure de la marginea lumii, pe care alții au refuzat s-o conducă.

Pentru că vine aici *incognito*, iar din călătoria lui spre București ar ieși un film de aventuri plin de suspans.

Pentru că, de când a pășit, pe 8 mai 1866, pe pământ românesc, n-a mai existat nici o clipă în care să nu simtă că acest pământ este țara lui și să nu se simtă răspunzător pentru soarta ei.

Pentru că, abia sosit în București, începe să ia lecții de limba română cu August Treboniu Laurian.

Pentru că principele Karl von Hohenzollern devine pur și simplu Carol, iar Bucureștiul începe de atunci să devină *Micul Paris*.

Pentru că, după venire, cere imediat să vadă câteva jurnale și se abonează, ca orice cetățean obișnuit, la toate ziarurile românești, iar mai târziu, la fel, la *Marele Dicționar Geografic al României*.

Pentru că, la Sinaia, la Peleş, are pe perete tabloul femeii ideale a secolului al XIX-lea, Zinca Goleșcu, mama fraților Golești. Pentru că îi scrie *manu propria* o scrisoare în care îi mulțumește pentru găzduirea la Golești și îi trimite ei „*la premiere photographie qui à été faite ici, à Bucarest*“.

Pentru că, la 27 de ani, jură să fie credincios noii sale patrii și rostește unul dintre cele mai dramatice și mai adevărate discursuri politice din câte s-au spus vreodată: „*Punând piciorul pe acest pământ sacru, am și devenit român. /.../. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margini către noua Mea patrie și acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules din exemplul alor Mei*“. Și încă: „*Eu voi împărți cu D-voastre soarta cea bună și pe cea rea. Din acest moment totul este comun între noi*“.

Și pentru că, deși om politic, se ține de promisiune timp de o jumătate de veac, adică până la moarte.

Pentru că se ține și de promisiunile pe care nu le rostește decât față de sine.

Pentru că se dovedește un om tare. Inteligent, perseverent, curajos și, în plus, cu o calitate esențială într-o țară dată peste cap: un perfect organizator.

Pentru că luptă în Războiul de Independență și glumește pe seama obuzului explodat lângă el cu niște vorbe legendare, pe care românii nu le-au uitat: „*Asta-i muzica ce-mi place*“.

Și pentru că nu își pune coroană de aur, ci din oțelul unui tun de la Plevna.

Pentru că joacă biliard cu veșnicul tânărul Vasile Alecsandri și nu se supără să piardă câte o partidă. Iar în jocul serios cu istoria, chiar dacă mai pierde câte o partidă, câștigă „*războiul*“.

Pentru că este de față la inaugurarea Universității, a statuii lui Mihai Viteazul și pentru că bate primul nit la podul de la Cernavodă.

Pentru că participă cu veselie la baluri și, conform relatărilor epistolare ale lui Carol Davila, doamnele din protipendadă sunt amorezate de el.

Pentru că nu ia nici cea mai mică măsură împotriva gazetarilor de la *Adeverul*, care îl ponegresc zi de zi și care pun chenar de doliu în ziua de 10 Mai.

Și pentru că leagă ziua de 10 Mai de destinul acestei țări: intrarea Sa în București, sărbătorirea Independenței, sărbătorirea Regatului.

Pentru că dăruiește 200.000 de lei, cam un leu pentru fiecare locuitor al Bucureștiului, pentru construirea, vizavi de Palatul său, a unui Palat al cărții, cel în care ne aflăm acum, în care au citit generații de studenți (cei interbelici își aveau aici „Capșa“ lor) și în care eu, una am citit și ca studentă, și citesc adesea și în prezent.

Pentru că descurcă firele întortocheate ale luptelor de culise și se descurcă în luptele dure de pe scena politică.

Pentru că, vorba lui Gabriel Liiceanu din *Despre minciună*, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea „cel mai mare român a fost neamț“ și pentru că neamțul a preferat să fie român.

Pentru că i-a cucerit pe români și s-a lăsat cucerit de România, pentru că nu s-a lăsat descurajat de defectele noastre istorice și nici nu s-a dezis de ele, deși ar fi avut temei s-o facă.

Pentru că, dacă a avut momente de oboseală și descurajare, nu le-a arătat și pentru că, atunci când, după primii cinci ani, a vrut să renunțe, s-a lăsat convins să n-o facă.

Pentru că, despre el, un contemporan al său, Duiliu Zamfirescu, ins înclinat spre ironie și detașare diplomatică, a putut spune: „*Ce curios sentiment am eu pentru Vodă al nostru! /.../. Îmi apare atât de simpatic, așa de bărbat întru toate, încât trebuie să lupt cu propria mea pornire, spre a nu fi bănuie de adulațiune*“.

Iar un ins cu simț critic ca Titu Maiorescu l-a portretizat așa: „*O rară împreunare de calități: multă prudență, și multă îngăduință, o răbdare dusă până la limitele sufletului omenesc și cunoaștere de oameni*“.

Pentru că, fiind Rege, a fost și om.

Dar și-a sacrificat întotdeauna capriciile, și-a dominat slăbiciunile de om, în favoarea datoriilor de Rege.

Pentru că a făcut România să intre în Europa și, la fel de important, Europa să intre în România.

Pentru că își alege și asumă intim vorbele de pe stemă: *Nihil sine Deo*.

Pentru că este încă iubit, deși o epocă egală ca lungime cu cea a domniei lui s-a străduit din greu să-i mânjească sau chiar să-i șteargă fără urmă amintirea.

Și pentru că, încă o dată: întrerupe blestemul zidului care se surpă în fiecare noapte și, în construcția zidurilor României moderne, el este cel zidit. Ca jertfă creatoare.

BIBLIOGRAFIE

1. *Actul de întemeiere. Legea și Statutul Fundației Regele Carol I.* București: Fundația Regele Carol I, 1946. 15p.
2. ADAMESCU, Gheorghe. M.S. Regele Carol și școala română. În: *Revista generală a învățământului*, oct. 1914, 10, nr.3, p.71-72.
3. *Albumul armatei române: 10 Maiu 1902.* București: Socec, 1902. XII, 134p.: fotogr.
4. *Albumul Peleşiu Sinaia.* București: Carol Göbl, 1888. /29/f. pl.: il.
5. *Alexandru Tzigara-Samurcaș: 1872-1952.* Biobibliografie adnotată. Red.: Anca Podgoreanu, Geta Costache. Constanța: S.C. Infcon, 2004. CXIV, 305p. (Biblioteca Centrală Universitară din București)
6. *Amintiri despre jubileul de 40 de ani de domnie a M.S. Regele Carol I: 1866-1906.* București: Impr. Statului, 1906. 310p.
7. ANGELESCU, C. Regele Carol I și cultura românească din timpul său. În: *Revista generală a învățământului*, mar.-apr. 1941, 29, nr.3-4, p.84-110.
8. Aniversarea Fundației Carol. În: *Universul*, 11 mai 1912, 30, nr.127, p.4.
9. Aniversarea Fundației Carol. În: *Universul*, 11 mai 1913, 31, nr. 127, p.1.
10. Aniversarea Fundației Carol I. În: *Voința Națională*, 11/26 mai 1908, 25, nr.6877, p.3.
11. Aniversarea Fundației Carol. În: *Universul*, 11 mai 1905, 23, nr.126, p.1.
12. ANTIP, Constantin; OLTEANU, Constantin. *Comandamentul armatei române în Campania din 1877-1878.* București: Albatros, 1998. 206p.: il.
13. *Antologie domnească: de la vorbe ocazionale la inscripții în piatră.* Cuv. înainte, selecție, adnotări și indici de Barbu Berceanu. București: Minerva, 1999. 270p.
14. ANTONESCU, Teohari. *Jurnal (1893-1908).* Ed. îngrij., st. introd. și note de Lucian Nastașă. Cu o pref. de acad. Alexandru Zub și o postf. de acad. Camil Mureșanu. Cluj-Napoca: Limes, 2005. 319p.
15. ANTONIU, Alexandru. *Album general al României: compus din 300 tablouri reprezentând momentele istorice și contemporane, pozițiuni pitorești, Domeniul Coroanei și costume naționale cu descrierea istorică și pitorească.* Part. 1-2. Dresda: Stengel & Co.; Berlin; Leipzig: C.G.Röder, 1901-1904. Part.1. 1901. 110p.; Part.2. 1904. 130p.

16. ARGETOIANU, Constantin. *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*. Vol.1. Îngrij. de ed., introd. și note de Ion Ardeleanu. București: Albatros, 1991, p.95-101. /Moartea lui Carol/
17. ARION, C. C. /Cuvântare cu ocazia împlinirii a 17 ani de funcționare a Fundației Universitare Carol I. În: *Monitorul Oficial*, 10/23 mai 1912, 31, p.1496.
18. *Armata română în timpul ultimilor 40 de ani: 1866-1906*. București: Stabilimentul grafic Albert Baer, 1906. Vol. 1: Administrația Centrală a războiului. 238p.
19. *Armata română în războiul de independență: 1877-1878*. /De/ Cornel I. Scafes, Horia Vl. Șerbănescu, Corneliu M. Andoné /etc./. București: Sigma, 2002. 440p.: h., il., 16 f. pl. color.
20. ASLAN, G. Regele Carol și educația poporului român. În: *Revista generală a învățământului*, oct. 1914, 10, nr.3, p.73, 84.
21. ATHANASIU, I.; CHELARU, G.I. *Universitatea din București. Anuarul pe 1914-1915*. București: Tipogr. Profesională Dim. C. Ionescu, 1916, p.187.
22. *Austria. Pavilionul Românilor din Bucovina*. Cernăuți: Societatea Tipografică Bucovineană, 1906. 32p. (Expoziția generală română din București, 1906).
23. BACALBAȘA, Constantin. *Bucureștii de altădată: 1910-1914*. Ed. a 2-a. București: Edit. Ziarului „Universul“, 1936. Vol. 4. 262p.
24. BACALBAȘA, Constantin C. /Inaugurarea Fundațiunii Universitare Carol I/. În: *Adevărul ilustrat*, 20 mar.1895, 8, nr.2147, p.1. (Cronica săptămânii).
25. BALDESCU, R. *Războiul ruso-româno-turc: 1877-1878*. Sibiu: Tipogr. Școalei Militare Infanterie nr.2, 1926. VIII, 206p.: 5h.
26. BANCIU, Angela. *Istoria vieții constituționale în România: (1866-1991)*. București: Casa de Editură și Presa „Șansa“, 1996. 280p.
27. BĂCILĂ, Ion C. *Bibliografia domniei Regelui Carol I al României*. București: Inst. de Edit. și Arte Grafice „Flacăra“, 1916. 87p.
28. BELDIMAN, Alex.V. Fundațiunea Carol și studenții. Ancheta presei. În: *Adevărul*, 10 mai 1894, 7, nr.1860, p.1.
29. BELDIMAN, Alex.V. Iar Fundațiunea Carol. În: *Adevărul*, 13 mar. 1895, 8, nr.2141, p.1.
30. BELDIMAN, Alex. V. Studenții și Fundațiunea Carol. În: *Adevărul*, 10 mar.1895, 8, nr.2137, p.1.
31. BENEȘ, V. Monumentele lui Mestrovici în capitală. În: *Revista Fundațiilor Regale*, apr. 1941, 8, nr. 4, p.162-179.
32. BERCIU-DRĂGHICESCU, Adina; BOZGAN, Ovidiu. *O istorie a Universității din București: 1864-2004*. București: Edit. Universității din București, 2004. 348p.

33. BERINDEI, Dan. Les Roumains et la France au carrefour de leur modernité. În: *Études Danubiennes*, 2002, nr.1-2, p.1-222.
34. BERINDEI, Dan. *Modernitate și trezire națională*. București: Edit. Fundației PRO, 2003. 315p.
35. BERINDEI, Dan. *Societatea românească în vremea lui Carol I: (1866-1876)*. Ed. a 2-a, rev. și adăug. București: Edit. Elion, 2002. 316p.
36. BIBIRI, I. *Anuarul persoanelor care au obținut titluri universitare în țară, în timpul celor 40 de ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I: Publicațiune jubiliară*. București: Libr. Națională, 1906. 237p.
37. *Biblioteca Centrală Universitară din București. O bibliografie a existenței: (1891-2001)*. Redactori: Anca Podgoreanu; Geta Costache. București: Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2001. 231p.
38. BINDER-IJIMA, Edda. *Die Institutionalisierung der rumänischen Monarchie unter Carol I: 1866-1881*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2003. 628p.
39. BOGDAN, Ion. /Discurs la Adunarea anuală a Fundației Universitare Carol I/. În: *Monitorul Oficial*, 10/23 mai 1912, nr.31, p.1495.
40. BOGDAN, Marie G. *Autrefois et aujourd'hui: 1920-1923*. Lettres de Vasile Alecsandri, Costaki Negri, Balcesco, Russo, E.M. Kostaki Epureanu, Rosetti. /Bucarest/: /s.n./, 1929. 229p.
41. BOSSY, Raoul V. *Mărturii finlandeze despre România*. București: Cartea Românească, 1937. 163p. (Așezământul Cultural Ion C. Brătianu)
42. BOTA, Ioan M. *Școala Normală a „Societății pentru învățătura poporului român“ din București (1870-1952)*. Prezentare monografică. Cluj-Napoca: Edit. Viața creștină, 2001, p.9-12.
43. BRĂȚIANU, C.I. *Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 de ani: 1866-1907*. București: Albert Baer, 1908. 73p.
44. BRĂȚIANU, G.I. *La politique extérieure du roi Charles I-er de Roumanie*. București: Cartea Românească, 1940. 40p.: fotogr.
45. *București*. /Album de fotografii/. București: Cartea Românească, /1929/. /30/f. pl.: fotogr.
46. BUCUȚA, Emanoil. O carte de centenar. /Din viața regelui Carol I/. În: *Revista Fundațiilor Regale*, oct. 1939, nr.10, p.199-203. (Cronici)
47. BULEI, Ion. *Lumea românească la 1900*. București: Edit. Fundației Pro, 2004. 312p.
48. BULEI, Ion. *Viața în vremea lui Carol I*. București: Tritonic, 2005. 288p. (Biblioteca de Istorie)

49. BÜLOW, Bernhard von Fürst. *Mémoires du Chancelier prince de Bülow*. Paris: Librairie Plon, 1931. Vol. 4: *1849-1896: La jeunesse et sa carrière de diplomate*, 527p., 20f. il.
50. BUSUIOCEANU, Al. *Acuarelele lui Preziosi*. București: Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Impr. Națională, 1934. 9p., /16/f. reprod.
51. BUSUIOCEANU, Al. Colecția regală de pictură. În: *Boabe de grâu*, mar. 1932, 3, nr.5, p.129-147.
52. CAPCEFF, George. *Casa-muzeu „Carol I, Regele României“ din Satul Poradim*. Trad. din lb. bulgară de St. Nicolaescu. București: Socec, 1910. 207p.
53. CAROL I, Rege al României. *Cuvinte către poporul său la împlinirea unui veac de la naștere: 1839-1939*. București: Cartea Românească, 1939. 35p., /1/f. portr.
54. CAROL I, Rege al României. Cuvântarea la inaugurarea Fundațiunii Universitare Carol I, 14/26 martie 1895. În: *Monitorul Oficial*, 1895, nr.274, p.9479.
55. CAROL I, Rege al României. *Cuvântările Regelui Carol I: 1866-1914*. Ed. îngrij. de Constantin C. Giurescu. Vol. 1-2. București: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol I“, 1939. Vol.1: 1866-1886. 471p., 24f., il.; Vol.2: 1887-1914. 531p., 21 f. il.
56. CAROL I, Rege al României. *Cuvântări și scrisori*. Tom 1-3. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1909. Tom 1: 1866-1877. XVIII, 552p.; Tom 2: 1877-1886. 593p.; Tom 3: 1887-1909. 742p.
57. CAROL I, Rege al României. *Nicopole 1396-1877-1902: cuvântare rostită în Academia Română, ședința de la 21 martie 1904*. București: Carol Göbl, 1904. 24p.
58. CARS, Guy des. *Les rois de coeur*. Paris: Robert Laffont, 1965. 373p.: fotogr.
59. *Casa Regală*. Documente oficiale. Vol.1. București: Arhivele Naționale ale României, 2003. 314p.
60. *Călăuza oficială și catalogul expozițiunei*. București: Socec, 1906. /176/p.
61. CĂLINESCU, Eugen M. *Visul României: lucrare periodică națională*. Ed. de onoare. București: Inst. de Arte Grafice „Carmen Sylva“, 1922. 32p.
62. *Charles I-er de Roumanie: vingt-cinq ans de Règne*. Bucarest: Ig. Haimann, 1891. 93p.
63. CICIO-POP, Al.; BĂDĂUȚĂ, Al.; NEMETH, Z. *Ghidul Bucureștilor*. București: Edit. Ghidul României, 1935. 175p.: il., /1/f. portr.
64. CIOBANU, Tiberiu. *Domnitori și regi de seamă din istoria poporului român*. Timișoara: Excelsior, 2000. 212p.: il.
65. COLESCU, Leonida. *Progresele economice ale României îndeplinite sub domnia M.S. Regele Carol I: tablouri figurative și notițe explicative*. București: Carol Göbl, 1907. 111p.

66. COMARNESCU, Petru. Fundațiile Culturale Regale. În: *Revista Fundațiilor Regale*, iun. 1940, 7, nr.6, p.783-803.
67. COMARNESCU, Petru. Statuia Regelui Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, iul. 1939, 6, nr.7, p.204-213.
68. CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. Ed. a 2-a rev. și adăug. București: Univers Enciclopedic, 2002. 561p.
69. COSTESCU, George. *Bucureștii Vechiului Regat*. București: Edit. Universul, 1944. 397p.
70. COȘBUC, George. *Coroana de oțel*. București: Edit. Grai și Suflet-Cultura Națională, 1992. 197p.
71. CRAIA, Sultana. *Francofonie și francofilie la români*. București: Demiurg, 1995.151p.
72. CRĂCIUN, Boris. *Regii și reginele României: o istorie ilustrată a Casei Regale*. Iași: Edit. Porțile Orientului, 1996. 176p.: il.
73. CRĂINICEANU, Gr. *Despre Istoria Armatei Române*. Discurs rostit la 29 Maiu (11 iunie) 1912 în Ședința Solemnă sub președinția M.S. Regelui, răspuns de St. C. Hepites. București: Librăriile Socec et Comp.,C. Sfetea și Librăria Națională, 1912. 63p. (Academia Română. Discursuri de recepțiune. XXXIX)
74. CRISTESCU, Sorin. *Carol I: corespondența personală (1878-1912)*. București: Tritonic, 2005. 495p.
75. CRISTESCU, Sorin. Destinul se opune abdicării: un proiect al regelui Carol I devine public după 83 de ani. În: *Magazin istoric*, oct. 1997, 31, nr.10(367), p. 18-19.
76. CRISTESCU, Sorin. Hortense Cornu – confidenta Regelui Carol I (IV). În: *Magazin istoric*, ian. 1999, nr.1, p. 17-20.
77. CRUZESCU, Gheorghe. *Podul Mogoșoaiei: povestea unei străzi*. București: Meridiane, 1986. 367p.: il.
78. DAMÉ, Frédéric. *Bucarest en 1906*. București: Socec, 1907. IV, 548p.: il.
79. DAMEAN, Sorin Liviu. *Carol I al României*. Vol.1: (1866-1881). București: Paideia, 2000. 280p., 4f.il.
80. DAMEAN, Sorin Liviu. Schiță de portret. În: *Dilema veche*, 15-21 oct. 2004, 1, nr. 40, p.8.
81. De la Expoziție. În: *Universul*, 17 iunie 1906, 24, nr. 163, p. 1-2.
82. De la Fondația Carol I. În: *Minerva*, 12 mai 1911, 3, nr.860, p.3.
83. De la fundațiunea Universitară Carol I. În: *Universul*, 11 mai 1910, 28, nr. 126, p.1.

84. /Decretul nr.2107 prin care Fundația Universitară Carol I este autorizată să primească Legatul Regelui Carol/. În: *Monitorul Oficial*, 29 sep. 1915, nr.146, p.6149.
85. /Decretul nr.3492 prin care Fundația Universitară Carol I este autorizată să primească donația lui Pierre Lecomte du Noüy constând din biblioteca tatălui său Andre Lecomte du Noüy împreună cu foarte prețioase lucrări de artă/. În: *Monitorul Oficial*, 17 nov. 1926, nr.257, p.17609.
86. DIAMANDI, C. Tragedia unei conștiințe. În: *Magazin istoric*, aug. 1997, nr.8, p.38-42.
87. DIMITRESCU-IAȘI, C. Către tinerimea română. /Discurs rostit la a 13-a aniversare a Fundației Universitare Carol I. Anul 1908/. În: *C. Dimitrescu-Iași. Omul și Opera*. Volum omagial. București: Socec, /1934/, p.358-376, 371-376.
88. DIMITRESCU-IAȘI, C. Regele și poporul român. În: *Viața nouă*, 1910, 5, p.125-129. Și în: *C. Dimitrescu-Iași. Omul și opera*. Volum omagial. București, Socec, /1934/, p.377-380.
89. DIMITRIU, C.D. *România sub Carol I și Ferdinand I de la 1877-1918: conferință*. București: Tipogr. Ziarului „Universul“, 1942. 13p.
90. *Din viața Regelui Carol I: mărturii contemporane și documente inedite*. Culese de Al. Tzigara-Samurçaș. București: Monitorul Oficial și Impr. Statului, Impr. Națională, 1939. 369p., /18/f. il.
91. DJUVARA, Neagu. *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii moderne* : (1800-1848). Traducere din franceză de Maria Carpov. București : Humanitas, 2002. 400p.
92. DJUVARA, Neagu. *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*. București: Humanitas, 1999. 217p.
93. DOCEA, Vasile. Carol I și Academia Română. În: *Anuarul Instit. de Istorie „A.D. Xenopol“*, 1996, 33, p.209-216.
94. DOCEA, Vasile. *Carol I și monarhia constituțională: interpretări istorice*. Timișoara: Presa Universitară Română, 2001. 205p.
95. *Domnia Regelui Carol I: 5 conferințe ținute la Universitatea Liberă în anul 1940*. București: Impr. Independența, 1941. 131p., 2f. portr.
96. *Domnia regelui Carol I: fapte, cuvântări, documente*. Adunate de Dimitrie A. Sturdza. București: Inst. Carol Göbl, 1906. Vol.1: 1866-1876. XXXII, 872p.
97. DRAGOMIR, Kiriac; SURPĂTEANU, Aurel. *Catalogul mărcilor poștale românești*. București: /s.n./, 1974. 624p.: il.
98. DRAGOMIRESCU, Mihail. *Regele Carol I*. /S.l.: s.n./, 1914. 15p.

99. DRĂGAN, Elisabeta. Istoricul unui monument și al unei instituții - Biblioteca Centrală Universitară București. În: *București. Materiale de istorie și muzeografie*, 1992, 11, p.158-164.
100. DRĂGAN, Tudor. *Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în anul 1916*. Cluj-Napoca: Dacia, 1991. 379p.
101. DRĂGUȘIN, Nicolae. „Monarhia este o formă de guvernământ pe care trebuie s-o iubești ca s-o ai”. Convorbire cu A.S. Principele Radu de Hohenzollern-Veringen. În: *România liberă*, 23 sep. 2006, 11, nr.538, p.II-III.
102. DUCA, I.G. *Amintiri politice*. Vol. 1-3. München: Jon Dumitru. Verlag, 1981-1982. Vol.1. 1981. 301p.; Vol.2. 1981. 246p.; Vol.3. 1982. 282p.
103. DUCA, I.G. *Lumea la început de veac*. Ed., postf., note de Damian Hurezeanu, Nicolae C. Nicolescu. București: Edit. Eminescu, 1994. 311p.
104. DUCA, I.G. *Portrete și amintiri*. Ed. a 5-a. București: Humanitas, 1990. 159p.
105. DUCA, I.G. *Raporturile unui ministru tânăr cu Regele Carol I*. Conferință ținută la Cercul Analelor Române. Ed. a 2-a. București: Cultura Românească S.A.R., 1933. 32p. (Colecția Analelor Române)
106. DURANDIN, Catherine. *Istoria românilor*. Iași: Institutul European, 1998. X, 430p.
107. EFRIMESCU, Constantin. O medalie aniversară dedicată regelui Carol I. În: *Revista de istorie militară*, 1999, nr.6, p.60.
108. ELIADE, Pompiliu. *Influența franceză asupra spiritului public în România*. București: Univers, 1982. 434p.
109. Expoziția Națională. În: *Universul*, 10 iun. 1906, 24, nr.156, p.1.
110. FEST, C. St. Inaugurarea noului local al Fundațiunii Carol. Solemnitatea inaugurală. Discursul M. S. Regelui. Cuvântarea d-lui I.G. Duca - Ministrul Instrucțiunii. Discursul studentului Al. Slăvescu. În: *Văitorul*, 11 mai 1914, 7, nr.2243, p.3.
111. Festivitatea de la Fundația Universitară. Discursul d-lui Sp. Haret, Ministrul Instrucțiunii. Mersul Instituției. În: *Voința națională*, 12 mai 1910, 27, nr.7448, p.1-2.
112. Festivitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Adevărul*, 11 mai 1908, 20, nr.6716, p.4.
113. FEZI, Bogdan Andrei. *Bucarest et l'influence française entre modèles et archétype urbain: 1831-1921*. Paris: L'Harmattan, 2005. 455p.: il.
114. FEZI, Bogdan Andrei. *București și influența franceză. 1831-1921*. București: Paideia, 2005. CD-ROM.
115. La Fondation Carol I. L'inauguration. În: *L'indépendance Roumaine*, 15/27 mar. 1895, 19, nr.5395, p.2.

116. La Fondation Carol. În: *L'indépendance Roumaine*, 10/23 mai 1901, 25, nr.7468, p.3.
117. La Fondation Carol I. În: *L'indépendance Roumaine*, 10/23 mai 1903, p.2.
118. La Fondation Universitaire Carol I-er. În: *L'indépendance Roumaine*, 12/25 mai 1900, 24, nr.7128, p.2.
119. La Fondation Universitaire Charles I-er. În: *Bucarest*, 7/19 mai 1891, 2, nr.385, p.1.
120. „La Fondation Universitaire Charles I-er a présenté à S.M. le Roi le rapport...”. În: *La Roumanie illustrée*, 11 mai 1897, nr.1, p.2. (Chronique de la semaine).
121. Fundația Carol. În: *Epoca*, 11 mai 1900, 6, nr.150-126, p.3.
122. Fundațiunea Carol. O ședință solemnă. În: *Patriotul*, 11 mai 1901, 2, nr.12, p.2.
123. Fundațiunea Carol și studenții. În: *Voința Națională*, 9/21 mar. 1895, 12, nr.3084, p.1.
124. Fundațiunea universitară Carol I /Inaugurarea/. În: *Timpul*, 15/17 mar.1895, 17, nr.60, p.1.
125. *Fundația Culturală Principele Carol: 1922-1925*. București: Fundația Culturală Principele Carol, 1926. 151p., /2/pl.: il.
126. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Voința Națională*, 15/28 mar. 1895, 12, nr.3089, p.1.
127. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Voința Națională*, 14/26 mar. 1895, 12, nr.3088, p.1-2.
128. GALACTION, Gala. *Jurnal*. Ed. îngrij. de Mara Galaction Țuculescu și Teodor Vârgolici ; pref. și note de Teodor Vârgolici. Vol.2-3. București : Minerva, 1977-1980. Vol. 2. 1977. 605p; Vol. 3. 1980.295p.
129. GALACTION, Gala. Pe lespedeza cea nouă de la Curtea de Argeș. În: *Viața Românească*, iul.-sep. 1914, 9, nr.7-9, p.192-194.
130. GÂRBOVICEANU, P. *Societatea pentru Poporul român din București cu școlile ei: 1866-1906*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1906. XVIp. Portr.
131. GEORGESCU, N. *Cercul strâmt: arta de a trăi pe vremea lui Eminescu*. București: Edit. Floare albastră, 1995. 206p.. il.
132. GEORGIAN, Pamfil C. *Întemeierea dinastiei române: 1866*. București: Cartea Românească, 1940. 63p.: fotogr.
133. GEORGIEFF, Eulogie. /*Epistolă către M. S. Regele Carol I*, 17/29 mai 1891/. Arhiva BCU, Dosar 1/1891-1899, f.58.
134. GHINEA Cristian. „Nu voia să fie simpatic, el era Rege. Interviu cu istoricul Neagu Djuvara. În : *Dilema*, 15-21 oct. 2004, nr. 40, p.1.

135. GHIȚULESCU, Victor Bradu. *Cartea de aur: 70 de ani de la întemeierea Dinastiei Române: 1866-1936*. București: Federația Generală a Presei din provincie, 1939. 128p., 15f.pl.: il.
136. GIURESCU, Constantin C. *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*. București: E.P.L., 1966. 466p.: il., pl., h. în parte color.
137. GIURESCU, Constantin C. *Istoria românilor: din cele mai vechi timpuri până la moartea Regelui Carol I*. Ed. a 3-a. București: Cugetarea-Georgescu Delafras, /s.a./ 542p.: il.
138. GÎDEI, A.V. *Cuvântările M.S. Regele cu privire la limba românească*. București: Socec, 1906. 39p.
139. GUSTI, Dimitrie. *Les fondations culturelles royales de Roumanie*. Bucarest: Union des Fondations Culturelles Royales, 1936. 67 p.
140. HAMMERSTEIN-GESMOLD, Hans. *Die Rumänische Armee: die Schopfung König Carol I*. Berlin: Ernst Siegfried Mittler, 1909. IV, 116p.
141. HARET, Spiru. *Raport adresat M.S. Regelui asupra activității Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1903. 408, 293p.
142. HARHOIU, Dana. *București, un oraș între orient și occident. Bucarest, une ville entre Orient et Occident*. București: Simetria, 1997. 135p.
143. HASDEU, B.P. *Etymologicum Magnum Romaniae*. Dicționarul limbei istorice poporane a românilor. Ed. îngrj. De Andrei Rusu. Vol 1-2. București: Minerva, 1970. Vol 1: LXXIV, 421p. ; Vol. 2: 472p.
144. HASNAȘ, C. Sp. Regele artist. În: *Flacăra*, 4 oct.1914, 3, nr.50-51, p.400.
145. HENRY, Paul. *L'abdication du Prince Cuza et l'avènement de la Dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie*. Paris: Felix Alcan, 1930. 485p.
146. HERDAN, Maurice. *Une page commémorative dédiée à L.L. M.M. le Roi et la Reine de Roumanie à l'occasion du 25-e anniversaire de l'avènement au trône du Roi Charles I*. București: Impr. Gutenberg, 1891. 45p.
147. HINTZE, Otto. *Die Hohenzollern und ihr Werk: fünf und vierzig Jahre vaterländischer Geschichte*. Berlin: Verlag von Paul Parey, 1915. XVI, 704p.
148. HITCHINS, Keith. *România: 1866-1947*. Trad. din engl.de George G. Potra și Delia Răzdolescu. Ed. a 3-a. București: Humanitas, 2003. 660p.
149. HOSSU-LONGIN, Valentin. *Monarhia românească*. București: Litera, 1994. 186p.
150. Hotărâre privind modificarea denumirii Bibliotecii Centrale Universitare din București. În: *Monitorul Oficial*, 10 apr. 2006, Partea I, 174 (XVIII), nr. 321, p.7.

151. IACOB, Gheorghe. Modernizarea României (1866-1914): Aspecte metodologice. În: *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*. Istorie, 1998-1999, T.44-45, p.55-57.
152. Inaugurarea Expoziției Naționale. În: *Universul*, 8 iun. 1906, 24, nr. 155, p.1.
153. Inaugurarea Fundației Carol I. În: *Săptămâna politică și culturală*, 24 mai 1914, 4, nr.21, p.273-275. /Semnează: Soveja/
154. Inaugurarea Fundației. În: *Adevărul*, 17 mar. 1895, 8, nr.2144, p.1. /Semnează: Vox/
155. Inaugurarea Fundației Universitare Carol I. În: *Țara*, 15 mar. 1895, 3, nr.538, p.3.
156. /Inaugurarea noului palat al Fundației/. În: *Monitorul Comunal al Primăriei București*, 10 mai 1914, p.1513-1522.
157. Inaugurarea noului palat al „Fundației Carol”. În: *Ilustrațiunea română*, 1914, 4, nr.5, p.83.
158. Inaugurarea noului palat al „Fundației Carol”. Solemnitatea de azi. Discursul M.S. Regele. Textul actului inaugural. În: *Epoca*, 10 mai 1914, 20, nr.126, p.3.; nr.127, 11 mai 1914, p.1, 2.
159. Inaugurarea noului palat al „Fundației Carol I”. În: *Seara*, 10 mai 1914, 4, nr.1547, p.3.
160. Inaugurarea noului palat al Fundației Universitare Carol I. În: *Dimineața*, 11 mai 1914, 11, nr.3657, p.3. /Semnează: M./.
161. IONESCU, Adrian-Silvan. *Penel și sabie. Artiști documentariști și corespondenți de front în Războiul de Independență (1877-1878)*. București: Biblioteca Bucureștilor, 2002. 320p.
162. IONESCU, Grigore. *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*. București: Edit. Acad. R.S. România, 1981. 712p.: fig., /6/f. il.
163. IONESCU, N.T. *Decorațiunile române: ordine, cruci și medalii*. București: Edit. și Inst. de Arte Grafice C. Sfetea, 1915. 106p.: il.
164. IONESCU, Ștefan. Dezvoltarea edilitar-urbanistică a orașului București la sfârșitul sec. al XIX-lea. În: *București. Materiale de istorie și muzeografie*, 1969, 7, nr.7, p.90.
165. IONESCU, Take. *Amintiri*. Trad. și cuv. înainte de N. Babocanu. București: Socec, /1918/. IV, 199p.
166. IONESCU, Take. *Discursuri politice*. Vol.1-4. București: Edit. Libr. Carol Müller; Edit. Stabilimentului de Arte Grafice Albert Baer; Edit. Libr. Socec; Tipogr. G.A. Lăzăreanu, 1897-1903. Vol.1: (1886-1896). Edit. Libr. Carol Müller, 1897. 372p.; Vol.2: (1892-1895). Edit. Stabilimentului de Arte Grafice Albert Baer, 1902. 436p.; Vol.3: (1896-1899). Edit. Libr. Socec, 1903. 655p.; Vol.4: *15 luni de guvernământ: (1899-1900)*. Tipogr. G.A. Lăzăreanu, 1901. 444p.
167. IONESCU-GION, G. Bucureștii sub Regele Carol I. Dintr-o conferință a lui... În: *Gazeta Municipală*, 23 apr. 1939, 8, nr.369, p.1-2.

168. IONESCU-GION, G.I. *Istoria Bucureștilor*. București: Socec, 1899. 818p.. il.
169. IONIȚĂ, Maria. București în ajunul jubileului din anul 1906. În: *Muzeul Național*, 1998, nr.10, p.107-113.
170. IORDACHE, Anastasie. *Instituirea monarhiei constituționale și a regimului parlamentar în România: 1866-1871*. București: Majadahonde, 1997. 296p.
171. IORGA, N. *Carol I-ii: o caracterizare*. Conferință ținută la Fundația Carol. București: Tipogr. Datina Românească, 1932. 16p.
172. IORGA, N. Despre regele Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.243-248.
173. IORGA, Nicolae. *Histoire des relations entre la France et les Roumains*. Paris: Libr. Payot, 1918 ; Iași: Progresul, 1947. XIII, 286p.
174. IORGA, N. *Histoire des roumains et de la romanité orientale*. Bucarest: Monitorul Oficial și Impr. Statului, Impr. Națională, 1945. Vol. 10. Les réalisateurs de l'unité nationale. Avec un tableau chronologique des événements des trois regnes (1866-1940). 606p., /49/f., il.
175. IORGA, Nicolae. *Istoria Bucureștilor*. București: Monitorul Oficial și Impr. Statului, Impr. Națională, 1939. 341p., /1/f. fâcs color: fotogr., des.
176. IORGA, Nicolae. *Opera de istoric a Regelui Carol*. București: Socec, C. Sfetea; Leipzig: Otto Harrassowitz; Viena: Gerald, 1914. 10p.
177. IORGA, N. *Pagini loiale despre regele Carol*. Vălenii de Munte: Tipogr. Neamul Românesc, 1914. 111p.
178. IORGA, N. *Politica externă a Regelui Carol I*. București: Edit. Glykon, 1991. 326p.
179. IORGA, N. *Războiul pentru independența României: acțiuni diplomatice și stări de spirit*. București: Albatros, 1998. 326p.
180. IORGA, N. *Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre: după corespondențe diplomatice străine*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1909. Part. 1: (1700-1750). 39p.
181. IORGA, N. *Supt trei regi: istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național. România contemporană de la 1904 la 1930*. Ed. îngrij., st. introd., note și coment. de Valeriu Râpeanu. București: Edit. Pro, 1999. XXVI, 608p.: tab.
182. IORGULESCU, Mihail. *Opera economică a partidului liberal sub domnia regelui Carol I: 1881-1891*. București: Cartea Românească, 1935. 15p.
183. IORGULESCU, Mihail. *Studii de istorie comercială*. Vol. 4, 6. București: Curierul Judiciar, Tipogr. Bucovina, /193-/-1934. Vol. 4: *Domnia Regelui Carol I: 1866-1881*. 1934. 23p.; Vol.6: *Problemele comerțului românesc sub domnia Regelui Carol I /193-/-*. 28p.

184. *Ipostaze ale modernizării în vechiul Regat* (contribuții studențești). Sub îngrij.: Ion Bulei și Alin Ciupală. București: Edit. Universității din București, 1997. 132p.
185. ISAR, Nicolae; GUDIN, Cristina. *Din istoria politicii școlare în dezbaterile Parlamentului: (1864-1899)*. București: Edit. Universității din București, 2004. 244p.
186. *Istoria orașului București*. /Comit. de red. : Florian Georgescu, Dan Berindei, Al. Cebuc /et al./. București: Muzeul de Istorie a orașului București, 1965. Vol. 1. 483p. : il.
187. KIRIȚESCU, Constantin. *O mare personalitate: Carol I, regele întemeietor*. Conferință ținută în sala Ateneului Român la 19 noiembrie 1939 și în sala Fundației Universitare Carol I la 13 noiembrie 1940. /București/: Tiparul Cartea Românească, 1941. 31 p.
188. KREMnitz, Mite. *Regele Carol al României*. Iași: Edit. Porțile Orientului, 1995. 160p.: il., note muz.
189. KRUPENSKY, N.G. *Medaliile române sub Regele Carol I și alte câteva medalii mai vechi*. București: Lito-tipogr. Carol Göbl, 1894. 208p.: il.
190. LAHOVARI, Ion N. *Expoziția jubiliară din 1906*. București. /s.n./, 1907.
191. LAHOVARY, Alexandru Em. Regele Carol I și politica externă. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p. 281-289.
192. LALESCU, Traian. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Viitorul*, 10 mai 1914, 7, nr.2242, p.1.
193. LAMAISON, Pierre. *Généalogie de l'Europe de la préhistoire au XXe siècle*. Paris: Hachette, 1994. 352p.: il. color.
194. *Lascăr Catargiu*. Culegere de articole din discursurile rostite cu ocazia dezvelirii statuii lui... București: Edit. Libr. Socec, 1907. 48p.
195. LASCU, Nicolae. *Legislație și dezvoltare urbană. București 1831-1952*. Teză de doctorat. București: Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, 1997. 404p.
196. LĂZĂRESCU, Dan A. Tăind în patru firul trecutului uitat (III). În: *Liberalul*. Serie nouă, 5-11 sep. 1991, nr.12/44, p.3. /Din vremea lui Carol I/
197. LEAHU, Gheorghe. *București - Portretul unui oraș*. București: Crater, 1999. 215p.
198. LEAHU, Gheorghe. *București - Micul Paris*. București: Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2003. 134p.
199. LECOMTE DE NOÛY, André. /*Scrisoare către Regele Carol I*, 30 mar./12 apr. 1913/. Arhiva BCU, Dosar 59/1911-1926. 48f.
200. *Lege pentru instituirea ordinului Steaua României și Regulamentul pentru aplicarea acestei legi*. București: Impr. Statului, 1906. /4/f., tab., 26p.

201. /Legea nr.2264 pentru recunoașterea „Fundației Universitare Carol I” ca instituție de stat/
În: *Monitorul Oficial*, 13/25 iul. 1891, nr.81, p.2049.
- 202.LINDENBERG, Paul. *Regele Carol I al României*. Trad. din germană de Ion Nastasia. București: Humanitas, 2004. 286p.
- 203.LOCUSTEANU, P. *Cincizeci figuri contemporane*. Desenuri de Iosif Iser. București: Flacăra, 1913. CIVp., il.
- 204.MAIORESCU, Titu. *Discursuri parlamentare cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub Domnia lui Carol I*. Vol. 2 (1876-1881). Ed. îngrij., st. introd., note și comentarii de Constantin Schifirneț. București: Albatros, 2003. 327p. (Ethnos)
- 205.MAIORESCU, Titu. *Istoria contemporană a României: (1866-1900)*. București: Edit. Universității Titu Maiorescu, 2002. 384p.
- 206.MAIORESCU, Titu. *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*. Ed., postf. și indice de Stelian Neagoe. București: Humanitas, 1994. 352p.
- 207.MAMINA, Ion. *Monarhia constituțională în România: enciclopedie politică: 1866-1938*. București: Edit. Enciclopedică, 2000. 424p.
- 208.MAMINA, Ion. *Regalitatea în România: 1866-1947*. București: Edit. Compania. 250p.
- 209.MAMINA, Ion; BULEI, Ion. *Guverne și guvernanți. 1866-1916*. București: Silex, 1994. 255p.
- 210.MANGĂRU, Badea. *România sub Vodă Cuza, Regii Carol I și Ferdinand I*. București: Cartea Românească, /19--/. 510p.
- 211.MANIU, V. *Sapte scrisori deschise către Majestatea Sa Carol I regele României*. București: Tipogr. Modernă Grigorie Luis, 1888. 115p.
- 212.MARIA, Regina României. *Povestea vieții mele*. Vol. 3. Iași: Moldova, 1991. 398p.
- 213.MARSILLAC, Ulysse de. *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*. București: Meridiane, 1999. 302p.: il.
- 214.*Memoriile Regelui Carol I al României de un martor ocular*. Ed. și pref. de Stelian Neagoe. Vol. 1-4. București: Scripta, Edit. Machiavelli, 1992. Vol.1: (1866-1869). București: Scripta, 1992. 344p.; Vol.2: (1869-1875). București: Scripta, 1992. 411p.; Vol.3: (1876-1877). București: Machiavelli, 1994. 375p.; Vol.4: (1878-1881). București: Edit. Machiavelli, 1994. 416p.
- 215.MERMAZ, Louis. *Les Hohenzollern*. Lausanne: Edit. Rencontre, 1969. 517p.
- 216.MICU, Iosif. *Teme și subiecte filatelice din istoria României*. București: Albatros, 1980. 241p.
- 217.MILLE, Constantin. Inaugurarea noului palat al Fundației Universitare Carol I. În: *Dimineața*, 11 mai 1914, nr.3657, p.3.

218. MILLER-VERGHY, Marguerite. *La Dynastie roumaine.* /Paris/: Edit. „Le Moment“, /1922/. 129p.: fotogr.
219. MOISIL, Constantin. Bucureștii vechi. În: *Boabe de grâu*, sep. 1932, 3, nr.9, p.386-424.
220. MOISIL, Const. Stema României: originea și evoluția ei istorică și heraldică. În: *Boabe de grâu*, feb. 1931, 2, nr.2, p.65-85.
221. MORAND, Paul. *București.* Trad. de Maria Papahagi și Ion Pop. Pref. și note de Ion Pop. Cluj-Napoca : Echinox, 2000. 279p.
222. MOȘNEAG, Adrian. (Avem) nevoie de Carol I. În: *Dilema veche*, 15-21 oct. 2004, nr.40, p.10.
223. MUCENIC, Cezara. *București, un veac de arhitectură civilă, secolul al XIX-lea.* București: Silex, 1997. 82p. CXXXII p. :il.
224. MUREA, P. *Istoricul timbrelor poștale românești: 1858-1938: valoarea și importanța lor culturală și filatelică.* Timișoara: Tipogr. Rapid, 1938. 375p.: il.
225. NĂSTUREL, P.V. *Medaliile și decorațiunile române: descrierea și portul lor de către civili, militari, clerici, magistrați și doamne; Eticheta decorațiunilor, penalități; Coroana de oțel a României.* București: Tipo-Litogr. Societății Tiparul, 1901. 47p.: il.
226. NEGOESCU, Ștefan. *Istoricul regimentului 1 artilerie. „Regele Carol I“: 80 de ani de glorioasă existență.* Timișoara: Tipogr. Școalei de Ofițeri de Artilerie „Regele Carol I“, 1940. 141p.: /7/h.
227. NEUKOMM, Edmond; ESTRÉE, Paul de. *Les Hohenzollern.* Paris: Perrin, 1892. 350p.
228. *Notice sur le Domaine de la Couronne de Roumanie pour l'exposition universelle de 1900 à Paris.* Bucarest: Impr. Gutenberg, 1900. 116p.: fotogr.
229. *Normele ținerii concursurilor pentru bursele Fundației Universitare Carol I.* Arhiva BCU, Dosar 63/1914-1915, f.412.
230. OLTEANU, Radu. *Bucureștii în date și în întâmplări.* București: Paideia, 2002. VIII, 507p.
231. *1866-1936.* /Album/. /Pref. N. Iorga/. București: Inst. de Arte Grafice „Luceafărul“, 1936. 44p. fotogr.
232. ONCIUL, Dimitrie. *Alegerea Regelui Carol I al României.* Conferință ținută la 9 aprilie 1906 în Ateneul Român. București: Atelierele Graf. Socec, 1906. 41p.
233. ONCIUL, Dimitrie. *Din istoria României.* Extras din Călăuza Oficială a Expozițiunii Generale Române din 1906. București: Socec, 1906. 105p.
234. OPREANU, Mihai. *Architectes français en Roumanie.* În: *Monuments historiques*, juin-juillet 1990, nr.169, p.97-101.

235. *Ordine, cruci și medalii române: istoric, legi și regulamente*. Întocmite de Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu /et al./ București: Impr. Statului, 1927. 170p.
236. Palatul Fundației Carol I. În: *Universul*, 10 mai 1914, 32, nr.126, p.1.
237. PANAITESCU, P. P. Urcarea în scaun a Principelului Carol de Hohenzollern. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.249-267.
238. PAUL, Constantin. Fundația Universitară „Carol I”. În: *Flacăra*, 17 mai 1914, 3, nr.31, p.253.
239. PÂRVULESCU, Ioana. Statuia lui Carol I. În: *România literară*, 14-20 dec. 2005, 38, nr.49, p.21. (Cronica Optimistei, XXXVIII)
240. PETRESCU, B. Bucharest. În: *Bucharest*, 5/7 apr. 1891, nr. 361, p.1
241. PETRESCU, Camil. Teatrul românesc între 1866 și 1914. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.387-392.
242. PETRESCU, Cezar. *Cei trei regi*. Ed. a 3-a. Cu o cronologie istorică de Ioan Scurtu. București: Edit. R.A.I.-Impr. Coresi, /1997/. 192p.
243. PETRESCU, Cezar. Profil sever. Note marginale pe-o carte veche de memorii. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.293-301. /Memoriile Regelui Carol I/
244. PETROVICI, Ion. *De-a lungul unei vieți*. Amintiri. București: E.P.L., 1966, 432p.
245. PETROVICI, Ion. Domnia Regelui Carol. În: *Convorbiri literare*, dec. 1926, 58, p.895-899.
246. PIPPIDI, Andrei. Metodă nouă și greșeli vechi. În: *Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”*, 1995, vol. 32, p.358.
247. PIPPIDI, Andrei. *România regilor*. București: Edit. Litera, 1994. 49p.
248. PISANI, T. Fundația Carol I. În: *Argus*, 19 mai 1933, p.1.
249. POLIHRONIADE, Mihail; TELL, Alexandru-Cristian. *Domnia lui Carol I.* /București/: Vreamea, 1937. Vol.1: 1866-1877. 383p.
250. POPA-BURCĂ, I. *La Roumanie: 1866-1906*. București: Socec, 1907. VIII, 494p.
251. POPOVĂȚ, Petre. *Muzeul de la Șosea*. București: Muzeul Țăranului Român, 1996. 323 p. Și în: *Martor*, Supliment, 1999, nr.4, 141p.
252. POTRA, George. *Din Bucureștii de altădată*. București: Edit. Științifică și Enciclopedică, 1981. 472p., /72/f. il. în parte color.
253. POTRA, George. *Bucureștii văzuți de călători străini*. Secolele XVI-XX. București: Edit. Academiei Române, 1992. 272p.: il.

254. *Prinos marelui Rege Carol I cu prilejul împlinirii unui veac de la nașterea sa: 1839-1939*. București: Cartea Românească, 1939. 92f., il., fotogr.
255. *Prințul Carol: mărturii pentru cine nu-l cunoaște și totuși îl judecă*. Culese de N. Iorga. Iași: Edit. Cultura Neamului Românesc, 1918. 47p.
256. *Programa serbării jubileului de 25 ani de domnie a M.S. Regelui Carol I*. București: Impr. Statului, 1891. 14p.
257. RADU, PRINCIPE DE HOHENZOLLERN-VERINGEN. *Carol I*. 2004. www.princeradu.ro.
258. RADU, PRINCIPE DE HOHENZOLLERN-VERINGEN. *Europa din noi: regalitatea și democrația spectacol*. București: Polirom, 2005. 240p.
259. *Raport despre mersul instituțiunii /Fundațiunea Universitară Carol I./ către Maiestatea Sa Regele: /1896-1916/*. București: Imprimeria Statului, 1896-1916. /22 fascicule/
260. RAUTA, Aurelio. *Modern Romanian Coins: 1867-1966: a detailed and historical description of every Romanian coin from the first until the present time, patterns included*. Salamanca: Association Cultural Hispano-Rumana de Salamanca, 1974. 167p.: il. în parte color.
261. RĂDULESCU-MOTRU, C. Centenarul nașterii regelui Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, iun. 1939, 6, nr.6, p.679-688. (Cronici)
262. RĂDULESCU-MOTRU, C. *Mărturisiri*. București: Minerva, 1990. 272p.
263. RĂDULESCU-MOTRU, C. Primele mele îndrumări. În: *Articole vorbite. Conferințe radiofonice*. Ed. îngr. și pref. de Victor Crăciun. București: Cartea Românească, 1974, p.163-168.
264. RĂDULESCU-MOTRU, C. Regele Carol și politica internă (I-II). În: *Noua Revistă Română*, 27 oct. 1913, 14, nr.19, p.290-213 (I); 3 nov. 1913, 14, nr.20, p.306-309 (II).
265. RĂDULESCU- MOTRU, C. Regele Carol și politica externă. În: *Noua Revistă Română*, 13 oct. 1913, nr. 17, p.262-263.
266. RĂDULESCU-MOTRU, C. Un început de carieră sub regele Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, 6, nr.5, 1 mai 1939, p.274-280. Și în: *Mărturisiri*. București: Minerva, 1990, p.49-55.
267. RÂȘCANU, Petre. Zece mai. În: *Convorbiri literare*, iul. 1909, 43, nr.7, p.697-709.
268. *Regele Carol I*. Ed. de Revista Infanteria. București: Stabiliment Grafic „Universala“, Iancu Ionescu, 1914. 68p.: il., fotogr.
269. Regele la Fundațiunea Universitară. În: *Dimineața*, 22 apr.1914, 11, nr.3639, p.4 .
270. Regele la Fundațiunea Universitară. În: *Epoca*, 22 apr. 1914, 20, nr.108, p.1.

271. *Regii României: Carol I, Ferdinand, Carol al II-lea, Mihai I: o istorie adevărată.* /De/ Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu, Mihail Polihraniade /et al./ . București: Tess Expres, 1998. 208p.: il.
272. REGNEALĂ, Mircea. Fundația Universitară Carol I. În: *Magazin istoric*, 8 nov. 2005, 40, nr.1(466), p. 10-14.
273. /Regulament pentru administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I” (sanționat prin Decretul nr.493)/. În: *Monitorul Oficial*, 8/20 feb. 1895, nr.244, p.8331.
274. /Regulament pentru administrarea „Fundației Universitare Carol I” (sanționat prin Decretul nr.2912)/. În: *Monitorul Oficial*, nr.151, 10/22 oct. 1898, p.5203-5204.
275. *Regulament pentru instituirea crucii și medaliei „Serviciul Credincios”*. București: Impr. Statului, 1906. 9p.
276. Regulamentul Instituției de Stat Fundațiunea Universitară Carol I /sanționat prin Decretul nr.1080/. București: Impr. Statului, 1914. 12p. Și în: *Monitorul Oficial*, 1(14) apr.1914, nr.1, p.5-8.
277. Regulamentul Fundațiunei Carol I. În: *Resboiul*, 18 mar. 1895, 19, nr.6050, p.1.
278. ROSEN, Avram. *Participarea evreilor la dezvoltarea industrială a Bucureștiului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în anul 1938*. Cuv. înainte de Nicolae Cajal. Pref. de Gheorghe Zarman. București : Editura Hasefer, 1995. 192p.
279. ROSETTI, Radu. *Partea luată de armata română în războiul din 1877-1878*. București: Cultura Națională, 1926. 171p.
280. ROSETTI, Vintilă C.A. *Amintiri istorice*. București. Tipogr. „Românulu“ Vintilă C.A. Rosetti, 1889. 252p.
281. *La Roumanie en images*. Paris: Impr. A.-G. L’Noir, 1919. Vol.1. 270p.: il. în parte color.
282. RUSU, Dorina. *Membrii Academiei Române: 1866-1999: Dicționar*. Ed. a 2-a, rev. și adăug.; cuv. înainte de Eugen Simion. București: Edit. Acad. Române, 1999. 639 p.
283. SABBARESE, Giuseppe. Un artist italian la curtea domnitorului Carol. În: *Revista Fundațiilor Regale*, apr. 1943, 10, nr.4, p.212-215. (Cronici)
284. SADOVEANU, Mihail. O imagine a regelui Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.290-292.
285. SĂVULESCU, Mihai Cezar. Serbările Încoronării. În: *Magazin istoric*. Serie nouă, mai 2004, 38, nr.5(446), p. 43.
286. SCHEFFER, Robert. *Orient regal: cinci ani la curtea României*. Cuv. înainte de Pamfil Șeicaru; trad. de Rodica Pânzaru. București: Saeculum, 1997. 191p.

287. SCRABA, G.D. *Starea socială a săteanului după ancheta privitoare anulului 1905, îndeplinită cu ocaziunea expozițiunii generale române din 1906 de către Secțiunea de economie socială*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1907. 328p.
- 288./Scrisoarea M.S. Regelui către Președintele Consiliului de Miniștri/. În: *Monitorul Oficial*, 5 /17 mai 1891, nr.27, p.585.
289. SCURTU, Ioan. *I. C. Brătianu: Activitatea politică*. București: Museion, 1992. 144p.
290. SCURTU, Ioan. *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*. Ed. a 2-a, rev. și adăug. Vol: 1-4. București: Edit. Enciclopedică, 2004. Vol 1: Carol I. 242p; Vol. 2: Ferdinand. 208p.; Vol 3: Carol al II-lea. 344p.; Vol 4: Mihai I. 244p.
291. SCURTU, Ioan. *Monarhia în România: 1866-1947*. București: Danubius, 1991. 192p.
292. SCURTU, Ioan. *România: evoluția în timp și spațiu: album = România: evolution in time and space: /album/ = Roumanie: évolution dans le temps et l'espace /album/*. /Coord. Ioan Scurtu; /de/ Lidia Brâncănu, Ioan Calafeteanu, Nicolae Dinu /et al./; trad. Brândușa Prelipceanu, Aneta Tomuță/. București: Edit. Enciclopedică, 1996. 200p.: facs., fotogr. color.
293. SCURTU, Ioan. *Studii de istorie*. București: Ars Docendi, 2002. 573p.: tab.
294. SCURTU, I.; BULEI, I. *Democrația la români: 1866-1938*. București: Humanitas, 1990. 248p.
295. Serbarea de la Fundațiunea Carol I. În: *Conservatorul*, 10 mai 1901, 115, p.3.
296. Serbarea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Patriotul*, 7/11 mai 1900, 1, p.3.
297. Serbările jubiliare. În: *Universul*, 15 mai 1906, 24, nr.130, p.1.
298. SEVEREANU, C.D. *Din amintirile mele*. Vol. 1-2. București: Tipogr. „Bucovina“; Editată de Societatea de chirurgie. 1929-1930. Vol.1. Tipogr. „Bucovina“, 1929. 248p.: il.; Vol.2: *Din amintirile mele: (1853-1929)*. Editată de Societatea de chirurgie, 1930. 292p.
299. Situația Fundației Carol I. În: *Adevărul*, 11 mai 1903, 24, nr.4949, p.3.
300. Solemnitatea de la Fondația Carol. În: *Adevărul*, 14 mai 1904, 17, nr.5307, p.2. /Semnează B./
301. Solemnitatea de la „Fondația Carol“. Comemorarea creării acestei instituții. În: *Cuvântul*, 11 mai 1928, 4, nr.1094, p.3.
302. Solemnitatea de la Fondația Carol. În: *Minerva*, 11 mai 1912, 4, nr.1220, p.7.
303. Solemnitatea de la Fundația Carol I. În: *Adevărul*, 10 mai 1908, 20, nr.6715, p. 3. /Semnează: C. Dem/
304. Solemnitatea de la Fundațiunea Universitară. În: *Conservatorul*, 12/25 mai 1904, 4, nr.102, p.2.

305. Solemnitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Epoca*, 11 mai 1901, 7, nr.1676, p.3.
306. Solemnitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Epoca*, 10 mai 1902, 8, nr.2026-124, p.3; *Epoca*, 11 mai 1902, 8, nr.2027-125, p.2.
307. *Solemnitatea de la 9 mai 1927*. Cuvântările ținute. Text dactilografiat. Arhiva BCU, Dosar 101/1926-1927, f.20-23.
308. *Spiru C. Haret. 1851-1912*. Biobibliografie adnotată. Red.: Lili Rusea, dr. Viorica Prodan. Constanța: S.C. Infcon, 2005. CXXVIII, 388p. (Biblioteca Centrală Universitară din București)
309. STAHL, H. *Bucureștii ce se duc*. București: Impr. E. Marvan, 1935. 319p.: fotogr.
310. STREINU, Vladimir. 1866-1914. În: *Revista Fundațiilor Regale*. mai 1939, 6, nr.5, p.377-386.
311. STURDZA, Dimitrie A. *Cuvântările M.S. Regelui Carol I către Academia Română: 1867-1906*. București: Carol Göbl, 1912. 104p.
312. STURDZA, D.A. *Charles I-er Roi de Roumanie: chronique-actes-documents*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1904. Vol.2. 944p.
313. STURDZA, D.A. *Regele Carol I și instrucțiunea publică: cuvântare de 10 Maiu 1903*. București: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1903. 12p.
314. STURDZA, Dimitrie A. *Domnia Regelui Carol I: Fapte-cuvântări-documente*. Tom. 1: 1866-1876. București: Inst. de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1906. 872p.
315. SUCIU, Dumitru. *From the Union of the Principalities to the creation of Greater Romania*. Cluj-Napoca: The Romanian Cultural Foundation Center for Transylvanian Studies, 1993. 160p.
316. SUCIU, Dumitru. *Monarhia și făurirea României Mari: 1866-1918*. București: Albatros, 1997. 336p.
317. Suveranii la Expoziție. În: *Universul*, 11 iun. 1906, 24, nr. 157, p.1.
318. Suveranii la Expoziție. În: *Universul*, 12 iun. 1906, 24, nr. 158, p.1.
319. SYDACOFF, Bresnitz von. *König Karl, Rumänie: politisch feuilletonistische Aufzeichnungen. (1848-1896)*. Berlin /etc./: Verlag Friedrich Luckhardt, 1897. II, 130p.
320. ȘIRATO, Fr. Muzeul de Artă Națională „Carol I”. În: *Boabe de grâu*, mar.-apr. 1932, 3, nr.3-4, p.74-78.
321. ȘORA. Andrei Florin. Imagini în imagini. Expoziția Națională Română (1906) în cărțile poștale ilustrate. În: *Exerciții întru cunoaștere*. Iași: Do MinoR, 2003, p.132-139.

322. ȘTEFĂNESCU, Th. *Expoziția generală română*. București: Universalia, 1906. 21p.
323. ȘTIRBEY, Georges B. *Feuilles d'Automne et Feuilles d'Hiver*. Vol.1. Paris: Calman-Lévy, 1916. 301p.
324. TABACU, Daniela. *Arhitectura în periodicele românești de specialitate până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial*. Teză de doctorat. București: Inst. de Arhitectură „Ion Mincu“, 2000. 285p.
325. TĂNĂSOIU, Carmen. *Iconografia Regelui Carol I: de la realitate la mit*. Timișoara: Amarcord, 1999. 96p., /12/f. il.
326. Testamentul Regelui Carol I datat 14/28 feb. 1899 și modificat în 1911 (codicilul din 14/27 dec.). / În: *Monitorul Oficial*, 29 sep./12 oct. 1914, nr.147, p.7021-7126.
327. TONCESCU, Mihai. Două hidrocentrale vechi. În: *Cronica română*, 24 feb. 2006, 13, nr. 3996, serie nouă, p.7. (Turism cultural)
328. Transformarea Pieței Carol. În: *Minerva*, 17 aug. 1912, nr.1318, p.1.
329. Trei ani de la moartea regelui Carol. Parastasul de la Curtea de Argeș. În: *Lumina*, 13 oct. 1917, 1, nr.42, p.2. /Semnează M.Gh./
330. *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I: cuvântări și acte*. București: Carol Göbl. Vol. 2: 1881-1896. 1897. 515p.
331. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. Din efemeridele Muzeului de Artă Națională. I. Daruri regești. În: *Convorbiri literare*, mai 1907, 41, p. 545-548. (Cronica artistică). Și în: Al. Tzigara-Samurcaș. *Muzeografie românească*, p. 37-40. /Cu titlul: Muzeul primește daruri regești/
332. TZIGARA-SAMURCAȘ, Al. Fundația Universitară Carol I. În: *Boabe de grâu*, iun. 1932, 3, nr.6, p.193-204.
333. TZIGARA-SAMURCAȘ, Al. *Fundațiunea Universitară Carol I. 1891-1931*. Cu 10 ilustrații în text, 26 planșe libere și rezumat francez. București: Atelierele grafice Socec, 1933. 168 p.
334. TZIGARA-SAMURCAȘ, Al. *Memorii*. /Vol./ 1-3. București: Edit. „Grai și suflet” – Cultura națională, Meridiane, 1991-2003. /Vol./ 1: (1872-1910). Ed. critică de Ioan Șerb și Florica Șerb. Pref. de Dan Grigorescu. 1991. XXII, 297 p.; /Vol./ 2: (1910-1918). 1999. 304 p. („Memoriale”); /Vol. / 3: (1919-1930). Lupta vieții unui octogerar. Ed. îngrijită și pref. de C.D. Zeletin. Meridiane, 2003. 384p., il. (Biblioteca de artă; 614 p. Biografii. Memorii. Eseuri)
335. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. *Muzeografie*. București: Monitorul Oficial și Impr. Statului, Impr. Națională, 1936. XXIII, 383p.: 31 il.
336. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. *Punerea pietrei fundamentale a Muzeului Național din București: /17/30 iunie/1912/*. București: Minerva, 1912. /18 p./ Și în: Al. Tzigara-Samurcaș. *Muzeografie românească*, p. 95-101; Tzigara-Samurcaș, Al. *Scrisori despre arta românească*, p. 239-245.

337. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. Recunoștința Bulgariei libere către România. În: *Minerva*, 27 nov. 1912, 4, nr. 1420, p.1 Și în: Al. Tzigara-Samurcaș. *Muzeografie românească*. București, p. 275-278. /Cu titlul: Casa-Muzeu Regele Carol I de la Poradim/
338. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. /*Scrisoare către Ministerul Instrucțiunii Publice*, 18 nov. 1914/. Arhiva BCU, Dosar 63/1914-1915, f.733.
339. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. *Tragedia Muzeului de Artă Națională*. București: Atelierele Grafice Socec & Co. S.A., 1930. 16 p. și în: Al. Tzigara-Samurcaș. *Muzeografie românească*, p.103-112.
340. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. Trei concursuri publice. Sistematizarea Pieței Palatului Regal. În: *Arhitectura*, 1942, nr. 9-10, p.23; 1943-1944, 8, nr.1-2, p.17-27, 28-30.
341. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. Ultima medalie a regelui Carol I. În: *Convorbiri literare*, ian. 1915, 49, nr.1, p.101-103. Și în: *Din viața regelui Carol I. Mărturii contimporane și documente inedite culese de/.../* București: Monitorul Oficial și Impr. Statului, Impr. Națională, 1939, p.338-242.
342. TZIGARA-SAMURCAȘ, AL. *Palatul Fundației Regelui Carol I*. București: Imprimeria națională, 1944. 9p.
343. ȚINC, D.C. *Podul Regele Carol I Dunăre-Borcea: lucrări de fundație sub aer comprimat: pilocarpatina ca tratament al accidentelor prin presiune atmosferică 3A² la marile lucrări de la Cernavodă-Fetești de la 1891 la 1895*. Ploiești: Tipogr. Fabricii „Progresul“, 1900. 64p.: fotogr., tab.
344. Un suedez despre Carol I, Regina Elisabeta, Kogălniceanu, Carp și Maiorescu. În: *Revista Fundațiilor Regale*, feb. 1944, 11, nr.2, p.473-476. (Note-Străinii despre noi)
345. VĂTĂMANU, N. *Istorie bucureșteană*. București: Edit. Enciclopedică Română, 1973. 239p.: il.
346. VION, I. Ctitorie domnească. În: *Universul*, 10 mai 1941, 58, nr.123, p.1.
347. Vizita M.S. Reginei la noul local al Fundației Carol I. În: *Viitorul*, 30 iun. 1913, 6, nr.1835, p.3. /Semnează C./
348. VLĂDESCU, Cristian M. *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*. București: Meridiane, 1977. 172p.
349. VOICU, Iulian; BĂDESCU, Emanuel. *Regalitatea: o pagină din istoria României = The royalty: a page of Romania's history*. /Versiune engleză: Augusta Caterina Grundbock/. București: Alcor, 2000. 64p.: fotogr.
350. VOINESCU, Stelian. *Zece ani: 1877-1927: războiul pentru neatârnavare: (1877-1878)*. București: Cartea Românească, /s.a./. 78p., 47 f. fotogr. (Universitatea liberă)
351. ZINGELER, K. Th. *Principele Carol Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, tatăl M.S. Regelui Carol al României*. Trad. de Corneliu Scurtu. București: Edit. Tipogr. Ziarului „Universul“, 1912. 91p.

Tiparul realizat la:
S.C. INFCON S. A. Constanța
Str. Prof. Murgoci nr. 1, cod. 900 132
tel./fax: 0241 580 527; 585 627